

T.C.

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

**829 NUMARALI ERZURUM AYNİYAT DEFTERİNİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ(H. H.2
MUHARREM 1283-17 SAFER 1295, M. 17 MAYIS 1866-
20 ŞUBAT 1878)**

Hazırlayan

İLYAS BURULDAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

DOÇ. DR. SITKI ULUERLER

BİNGÖL-2019

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ BİLİM DALI

**829 NUMARALI ERZURUM AYNİYAT DEFTERİNİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ(H. H.2
MUHARREM 1283-17 SAFER 1295, M. 17 MAYIS 1866-
20 ŞUBAT 1878)**

Hazırlayan
İLYAS BURULDAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
DOÇ. DR. SITKI ULUERLER

BİNGÖL-2019

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	II
TEZ KABUL VE ONAY.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ.....	1
1.XIX.Yüzyılda Erzurum Vilayetinin İdari Yapısı.....	1
2.Ayniyat Defterlerinin Mahiyeti ve Önemi.....	6
3. 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defterinin Tanıtımı ve Özellikleri.....	7
BİRİNCİ BÖLÜM: BELGE ÖZETLERİ.....	9
İKİNCİ BÖLÜM: BELGELERİN TRANSKRİPTİ.....	130
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	380
KAYNAKÇA.....	386

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*(H.2 Muharrem 1283-17 Safer 1295, M. 17 Mayıs 1866-20 Şubat 1878) adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

... / .. /2019

İmza

İlyas BURULDAY

TEZ KABUL VE ONAY

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlyas BURULDAY tarafından hazırlanan 829 NUMARALI ERZURUM AYNİYAT DEFTERİNİN TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ (H.2 MUHARREM 1283-17 SAFER 1295, M. 17 MAYIS 1866-20 ŞUBAT 1878) başlıklı bu çalışma, 29/08/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Tarih* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

†

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan	: Doç. Dr. Hamza ALTIN	İmza:
Danışman	: Doç. Dr. Sıtkı ULUERLER	İmza:
Üye	: Dr. Öğretim Üyesi Özcan TATAR	İmza:

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../...../ 2019 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Yaşar BAŞ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Dünyanın sayılı arşivlerinden biri olan Osmanlı Arşivindeki muazzam belge havuzunda yer alan defter serilerinden biri de ayniyat defterleridir. Ayniyat defterleri sadrazamlıktan nezaretlere, dairelere ve vilayetlere yazılan tezkirelerin suretlerinin aynen kaydedildiği defterlerdir.

Bu Çalışmada 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defterinin transkripsiyon ve değerlendirmesi yapılmaktadır. Defter H.2 Muharrem 1283- 17 Safer 1295, M.17 Mayıs 1866- 20 Şubat 1878 tarihleri arasını kapsamaktadır. Bu çalışmanın giriş kısmında XIX. Yüzyılda Erzurum Vilayetinin idari yapısı, ayniyat defterlerinin önemi ve 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defteri ile ilgili bilgi verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde belgelerin özetlerine yer verilmiş, ikinci bölümünde belgelerin transkripsiyonları yapılmıştır.

Osmanlı yerel tarihi açısından önemli bir defter olan 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defteri Erzurum ve civarında bulunan yerlerin tarihine ışık tutması bakımından büyük öneme sahiptir. Zira defterde idari yapıdan mali yapıya askeri yapıdan hukuk sisteminin işleyişine kadar birçok konuda bilgi verilmesi defterin önemini arttıran esas unsur olmuştur.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve değerli zamanlarını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli hocam Doç. Dr. Sıtkı ULUERLER'e, Doç. Dr. Yaşar BAŞ'a, Arşiv uzmanı Abdullah DEMİR'e, Furkan ÇİBUK, Sümeyye ERGUNŞAH ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

.././2019

İlyas BURULDAY

ÖZET

Tezin Başlığı: 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi(H.2 Muharrem 1283-17 Safer 1295, M. 17 Mayıs 1866-20 Şubat 1878)

Tezin Yazarı : İlyas Burulday

Danışman : Doç.Dr. Sıtkı Uluerler

Anabilim Dalı: Tarih

Bilim Dalı : Yakınçağ

Kabul Tarihi : 29.08.2019

Sayfa Sayısı :

Osmanlı Devletinde kendinden önceki devletlerden aldığı birikimle gelen sistemli bir defter tutma geleneği vardı. Bu bilgi birikiminin tezahürü olarak milli hafıza sayılan arşivlerimiz kurulmuştur. Osmanlı Arşivinde yer alan defter serilerinden biride ayniyat defterleri olmuştur.

Bu Çalışmada 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defterinin transkripsiyon ve değerlendirilmesi yapılmıştır. 1866-1878 yılları arasını kapsayan bu defter ekonomik, sosyal, siyasi ve hukuki birçok konuya yer vermesi bakımından çok geniş bir yelpazeye sahiptir.

Çalışmaya esas teşkil eden defterde Erzurum vilayeti ve vilayet dâhilinde bulunan birçok şehir hakkında da kıymetli bilgiler verilmesi şehir tarihçiliğimize ışık tutması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ayniyat, Defter, Erzurum vilayeti, Arşiv

ABSTRACT

Title of the Thesis: Transcription and Evaluation of 829 Numbered Erzurum Ayniyat Register(H.2 Muharram 1283-17 Safar 1295, C.E. 17th May 1866-20th February 1878)	
Author	: İlyas BURULDAY
Supervisor	: Associate Professor Sitki Uluerler
Department	: History
Sub-field	: Contemporary History
Date	:
<p>There was a systematic tradition of recordkeeping in Ottoman Empire which was founded by the accumulation of the former states. As an outbreak of this knowledge accumulation, our archives founded which are known as national memory. The Ayniyat register is one of book series which were present in Ottoman Archive.</p> <p>In this study, the transcription and evaluation of 829 numbered Erzurum Ayniyat register is carried out. This book, which covers the years of 1866-1878, has a wide range in terms of including many topics such as social, political and legal.</p> <p>In the book which creates the basic of the study, there are a lot of precious information regarding Erzurum province and cities within Erzurum province which sets light to our urban history becomes more of an issue.</p>	
Key Words: Ayniyat, Book, Erzurum province, Archive	

KISALTMALAR

<i>a.g.e.</i>	: Adı geçen eser
<i>a.g.m.</i>	: Adı geçen makale
<i>a.g.t.</i>	: Adı geçen tez
<i>BOA.</i>	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
<i>C:</i>	:Cilt
<i>H.</i>	: Hicri
<i>M.</i>	: Miladi
<i>S</i>	: Sayı
<i>ss.</i>	: Sayfa Sayısı
<i>TDVİA</i>	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

EKLER

Ek 1: Defterde Yer Alan Bazı Belgelerin Orijinal Metinleri.....	387
Ek 2: Özgeçmiş.....	393

GİRİŞ

1. XIX. Yüzyılda Erzurum Vilâyetinin İdari Yapısı

Erzurum Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra kısa bir süre Bayburd Sancağının Şogayn kazasına bağlanmış, bir süre sonra eyalet haline getirilip bu eyaletin başına Mehmed Han beylerbeyi olarak tayin edilmiştir. Erzurum beylerbeyliği 1568-1574 yılları arasında 28 Sancaktan ibaret iken, 1578-1590 Osmanlı-İran savaşlarından sonra sancak sayısında ciddi bir azalma meydana gelmiştir.¹ 1750-1800 yılları arasında ise Erzurum Eyaleti 15 sancaktan meydana gelmiştir. Bu sancaklar şunlardır; Karahisar-ı Şarki, Pasin, Tortum, Hınıs, Micingerd, Kuzucan, Bayburd, Kiğı, Eleşkird, Bayezid, İspir, Şelve tabi Revan, Tekman, Diyadin, Paşa sancağı.²

II. Mahmud'la birlikte her alanda görülen yenilik hareketleri idari alanda da kendisini göstermiştir. İdari yapıdaki en önemli değişiklik Müşirlik teşkilatının kurulmuş olmasıdır. Bu teşkilatın kurulmasıyla birlikte Erzurum Müşirlik statüsü kazanmış olup bu müşirliğin başına Şark Seraskeri Esad Muhlis Paşa tayin edilmiştir. Erzurum Müşirliği; Erzurum, Erzincan, Hınıs, Kelkit, Malazgirt, Tortum, Şarki Karahisar, İspir, Kuruçay, Pasin, Mamrevan, Kozancan, Kiğı ve Micingerd sancaklarından ibaret olmakla birlikte bu sistem Tanzimat'ın Erzurum'da uygulanmasına kadar sürmüştür, Tanzimat'la birlikte idari yapıda birtakım değişikliklere gidilmiş, eyaletin başında bulunan valilerin yetkileri kısıtlanmıştır.³

Nitekim Erzurum İmparatorluk genelinde idari fonksiyonunu Tanzimat dönemine kadar muhafaza etmiş ve bölgenin en önemli şehri olma özelliğini devam ettirmiştir.

II. Mahmud döneminde idari anlamda ufak tefek değişiklikler yapılmış olsa da Tanzimat dönemiyle birlikte idari yapıda köklü değişikliklere gidilmiş, idari anlamda radikal kararlar alınmıştır.

Tanzimat dönemiyle birlikte valilerin yetkilerinde kısıtlamaya gidilmiş, valilerin mali işlere müdahale etmeleri önlenmiştir. Ayrıca sancak yönetimi "Kaymakam" Kaza yönetimi ise "Kaza Müdürlerine" bırakılmıştır. Ancak Tanzimat Fermanının

¹ Cevdet Küçük, "Erzurum" Maddesi, *TDVİA*, Yıl:1995, Cilt: XI, s.328

² Mehmet İnbâş, "Erzurum Eyaleti ve İdarecileri(1750-1800)", *Enver Konukçu Armağanı Tarih Üçlemesi*, Ankara 2012, s.527

³ Küçük, a.g.m. s.328

ilanıyla birlikte imparatorluk genelinde birtakım sıkıntılar da yaşanmıştır. Hatta fermanın ilanıyla yapılan idari düzenlemeler Erzurum bölgesinde tam olarak anlaşılmadığından Van ve çevresinde isyanlar meydana gelmiş olup bunun üzerine bizzat Kamil Paşa konuyla alakalı olarak bölgeye gönderilip bölge halkını bilgilendirme amaçlanmıştır.⁴

Tanzimat Fermanının ilanıyla birlikte meydana gelen idari taksimatla Erzurum Eyaleti; Erzurum, Çıldır, Kars, Bayezid ve Dersim sancaklarından oluşmuştur.⁵ Ancak bu idari yapı 1864 Vilâyet Nizamnamesi ile değişikliğe uğramış olup Erzurum eyalet statüsünden vilâyet statüsüne dönüşmüştür.

7 Kasım 1864 tarihinde yayımlanan Vilâyet Nizamnamesi ile idari yapıda bazı değişikliklere gidilmiş olup bu nizamname ile idari yapı Vilâyet, Sancak, Kaza ve Köy gibi idari birimlere ayrılmıştır. Vilâyete Valiler, Sancaklara Mutasarrıf, Kazalara ise Kaymakam atanmış olup köylerin mevcut statüsünde herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.⁶

1864 Vilâyet Nizamnamesine göre Erzurum Vilâyeti şu şekilde taksim edilmiştir;
a)Liva-i Erzurum:

1)Nefsi Erzurum Kazası 2)Pasin-i Ulya Kazası, 3)Pasin-i Sufla Kazası, 4)Tortum Kazası, 5)İspir Kazası, 6)Bayburd Kazası, 7)Hınıs Kazası

b)Liva-i Çıldır:

1)Oltu Kazası, 2)Mamruvan Kazası, 3) Penek Kazası, 4)Tavusker Kazası, 5)Boshov Kazası, 6)Kiskim Kazası, 7)Ardanuç Kazası, 8)Göle Kazası, 9)Mırhev nam-ı diğer Şavsad Kazası, 10)Ardahan Kazası, 11)Çıldır Kazası

c)Liva-i Muş:

1)Muş Kazası, 2)Bitlis Kazası, 3)Malazgirt Kazası, 4)Bulanık Kazası, 5)Çukur Kazası, 6) Vartolar Kazası, 7)Nahiye-i Ahlat Kazası, 8)Nahiye-i Mutlu Kazası, 9)Kenut Kazası

---

⁴ Musa Çadircı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s.225

⁵ Ömer Toraman, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Yenilikler(1826-1876)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2002, s.35

⁶ Çadircı, *a.g.e.* s.252

d)Liva-i Kars:

1)Kars Kazası, 2)Şüregil Kazası, 3)Kağızman Kazası, 4)Zaruşad Kazası, 5)Keçvan Kazası, 6)Akbaba Kazası, 7)Zilanlu aşireti 8) Kaskanlu Aşireti, 9)Camadanlu Aşireti

e)Liva-i Karahisar-ı Şarki:

1)Maa Geveriz ve Maden-i Erbaa Kazası, 2)Karahisar-ı Şarki Kazası, 3) İskefsir Kazası, 4)Naiblü Kazası, 5)Suşehri Kazası, 6)Manzaval Kazası, 7)Koyulhisar Kazası, 8)Akşehirabad Maa yakacık Milas Kazası, 9)Alucra Kazası

f)Liva-i Bayezid:

1)Bayezid Kazası, 2)Eleşgird Kazası, 3)Karakilise maa nahiye-i Batnos Kazası, 4)Hamur Kazası, 5)Diyadin Kazası

g)Liva-i Erzincan:

1)Kuruçay Kazası, 2)Gercanis Kazası, 3)Kemah Kazası, 4)Çarsancak Kazası, 5)Ovacık Kazası, 6)Mazgird Kazası, 7)Kuzican Kazası, 8)Erzincan Kazası, 9) Tercan Kazası

h)Liva-i Van:

1)Van Kazası, 2)Erciş Kazası, 3)Adilcevaz Kazası, 4) Ahlat Kazası, 5)Gevaş Kazası, 6)Karcıkan Kazası, 7)Vastan Kazası, 8)Nordoz Kazası, 9)Bargiri Kazası, 10)Şatak Kazası, 11)Çölemerik Kazası, 12)Gevar Kazası, 13)Beytü-ş şebap Kazası, 14)Çal Kazası, 15)Şemdinan Kazası⁷.

1864 Vilâyet Nizamnamesine birtakım eklemeler yapılarak 1867 yılında yeni bir nizamname oluşturulmuş olup Erzurum Vilâyeti bu nizamnamede şu şekilde taksim edilmiştir;

Vilâyet-i Erzurum:

a)Erzurum Sancağı:

1)Nefsi Erzurum Maa Nahiye-i Pasin-i Süfla, 2) Pasin-i Ulya Maa Nahiye-i Tortum, 3) Kiskim 4)İspir 5)Bayburd, 6)Tercan Maa Nahiye-i Göynük, 7)Kiğı Maa Tekman, 8) Hınıs Kazaları

b)Kars Sancağı:

1)Maa Kurayı Taht-ı Kars Maa Nahiye-i Akbaba, 2)Çermeli, 3)Şuregil Maa Keçvan, 4)Kağızman, 5)Zilan Aşireti, 6)Kaskanlı Aşireti Kazaları

⁷ Murathan Keha, *Islahat 'tan I. Meşrutiyet'e Erzurum(1856-1876)*, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum 2012, s.47-48

c)Muş Sancağı:

1)Nefsi Muş Maa Nahiye- Mutki, 2)Bitlis Maa Bulanıklar, 3)Malazgirt, 4)Varto Maa Nahiye-i Eniz, 5)Kosor-ı Muş, 6)Van Ahlatı Maa, 7)Nahiye-i Çukur Maa Kura-yı Mülheka-yı Huyut Kazaları

d)Bayezid Sancağı:

1)Nefsi Bayezid Maa Aşiret-i Haydaranlı, 2)Nahiye-i Hamur, 3)Diyadin Maa Batnos, 4)Antab Maa Şıryan, 5)Eleşkirt Maa Ahtar, 6)Karakilise Kazaları

*e)Çıldır Sancağı:*1)Oltu, 2)Penek, 3)Maa Mamruvan, 4)Ardahan, 5)Göle, 6)Poshov Maa Nahiye-i Çıldır, 7)Tavusker, 8)Ardanuç, 9)Mırhev Maa Nahiye-i Şavşad, 10)Livane Maa Nahiye-i Maçahil Kazaları.

f)Erzincan Sancağı:

1)Nefsi Erzincan, 2)Çarsacak, 3)Gercanis Maa Nahiye-i Kemah, 4)Kelkit Maa Nahiye-i Şıran, 5)Kozican, 6)Ovacık, 7)Mazgirt, 8)Kuruçay Kazaları

g)Karahisar-i Şarki Sancağı:

1)Nefs-i Karahisar-ı Şarki, 2)Su şehri Maa Nahiye-i Safiyecik ve Çit ve Akşehirabad, 3)Göhlisar Maa Nahiye-i Naiblü ve Sis-i Orta ve Alucra Maa Nahiye-i Mantaval, 4)Milas Maa Nahiye-i İskefsir Kazaları

h)Van Sancağı:

1)Nefs-i Van Maa Nahiye-i Abagay, 2)Erciş Maa Nahiye-i Bargiri ve Aşiret-i Haydaranlı ve Bevili, 3)Adilcevaz, 4)Müküs, 5)Gevaş Maa Nahiye-i Karşikan ve Vatsan, Şatak Maa Nahiye-i Nordoz Maa Hunab ve Aşair-i Mahmudi, 6)Ablak Maa Nahiye-i Kotur, 7)Gevar Maa Nahiye-i Şemdinan ve Oramar, 8)Çölemerik Maa Nahiye-i Beytü-ş şebap kazaları⁸.

1864 Vilâyet Nizamnamesinden ardından 1867 Vilâyet Nizamnamesi yayımlanmasından sonra 1871 yılında yayımlanan nizamname ile idari yapıda ufak tefek değişiklikler yapılmıştır.

1871 yılında yayımlanan Vilâyet Nizamnamesi ile Vilâyetler livâlâra, livâlâr kazalara, kazalar nahiyelere, nahiyeler karyelere ayrılmıştır⁹.Böylece Nahiyelerde idari birim olarak yer almıştır. Ancak Doğu Anadolu'da aşiret reislerine müdürlük

⁸ Keba, *a.g.t.* s.56-57

⁹ Toraman, *a.g.t.* s.80

verilip aşiret örgütü nahiyeye dönüştürülmek istenmişse de beklenen sonuç elde edilememiştir.¹⁰

1871 Vilâyet Nizamnamesine göre Erzurum Vilâyetinin idari taksimatı şu şekildedir;

Vilâyet-i Erzurum:

a)Erzurum Sancağı:

1)Bayburd Kazası, 2)Tercan Kazası, 3)Kiğı Kazası, 4)Hınıs Kazası, 5)Pasinler Kazası, 6)İspir Kazası, 7)Tekman Nahiyesi, 8)Şoşar Nahiyesi, 9)Göksu Nahiyesi, 10)Dağ eteği Nahiyesi, 11)Çarki Nahiyesi, 12)Tortum Nahiyesi, 13)Keskim Nahiyesi, 14)Göynük Nahiyesi

b)Van Sancağı:

1)Van Kazası, 2)Gevar Kazası, 3)Çölemerik Kazası, 4)Elbak Kazası, 5)Mahmudiye Kazası, 6)Erciş Kazası, 7)Adilcevaz Kazası, 8)Meks Kazası, 9)Gevaş Kazası, 10)Şatak Kazası, 11)Abagay Nahiyesi, 12)Şemdinan Nahiyesi, 13)Homaro Nahiyesi, 14)Oramar Nahiyesi, 15)Beytü-ş şebap Nahiyesi, 16)Çal Nahiyesi, 17)Hoşab Nahiyesi, 18)Bargiri Nahiyesi, 19)Karcikan Nahiyesi, 20)Vastan Nahiyesi, 21)Norduz Nahiyesi

c)Kars Sancağı:

1)Kars Kazası, 2)Şuregel Kazası, 3)Kağızman Kazası, 4)Zaruşad Kazası, 5)Akbaba Nahiyesi

d)Muş Sancağı:

1)Muş Kazası, 2)Kosor Nahiyesi, 3)Handeriş Nahiyesi, 4)Bitlis Kazası, 5)Mutki Nahiyesi, 6)Bulanık Kazası, 7)Van Ahlatı Kazası, 8)Muş Ahlatı, 9)Çukur Nahiyesi, 10)Varto Kazası, 11)Huyut Kazası

e)Çıldır Sancağı:

1)Oltu Kazası, 2)Namervan Nahiyesi, 3)Penek Nahiyesi, 4)Tavusker Nahiyesi, 5)Ardahan Kazası, 6) Göle Nahiyesi, 7)Çıldır Nahiyesi, 8)Poshov Nahiyesi, 9)Ardanuç Kazası, 10)Şavşat Kazası

f)Bayezid Sancağı:

1)Bayezid Kazası, 2)Diyadin Kazası, 3)Karakilise Kazası, 4)Eleşkirt Kazası, 5)Antab Kazası

---

¹⁰ Çadırcı, a.g.e. s.253

g)Erzincan Kazası:

1)Erzincan Kazası, 2)Gercanis Nahiyesi, 3)Kemah Kazası, 4)Kuruçay Kazası, 5)Kuzican Kazası, 6)Ovacık Kazası, 7)Mazgird Kazası¹¹.

Görüldüğü üzere Tanzimat'la birlikte Erzurum şehrinin idari yapısında birtakım değişiklikler meydana gelmiş olup Erzurum eyalet statüsünden vilâyet statüsüne dönüşmüştür. Meşrutiyet dönemiyle birlikte idari yapıda ufak tefek değişiklikler olsa da genel olarak idari yapıda pek fazla bir değişiklik meydana gelmemiştir.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı olarak bilinen 93 harbiyle birlikte meydana gelen idari taksimatla birlikte Erzurum Vilâyeti; Erzurum, Erzincan ve Beyazıt sancaklarından oluşmuştur.¹²1894(1310) yılı Erzurum Vilâyet Salnamesine göre Erzurum 3 sancak ve 18 kazadan oluşmuştur.¹³ Ancak 1914 yılında Erzincan'ın 1925 yılında ise Bayezid'in Erzurum'dan ayrılmasıyla vilâyet yapısında birtakım değişiklikler meydana gelmiş olup Cumhuriyet döneminde şehir; Aşkale, İspir, Tortum, Oltu, Pasinler, Hınıs, Tekman ve Karayazı'dan oluşan bir vilâyet haline gelmiştir.¹⁴

19.Yüzyıl geneline bakıldığında imparatorluk genelinde meydana gelen idari değişiklikler Erzurum şehrinin idari fonksiyonunda da birtakım değişikliklere yol açmış olup genel anlamda pek fazla bir tepkiyle karşılaşılmamıştır.

2. Ayniyat Defterlerinin Mahiyeti ve Önemi

Osmanlı Devletinde kendinden önceki devletlerde görülen defter tutma geleneği bir hayli gelişmiştir. Nitekim XIV. Yüzyıldan itibaren Osmanlı arşivinde birçok deftere rastlanmıştır.¹⁵ Milli hafıza olarak bilinen bu defter serilerinden biri de ayniyat defterleridir.

XIX. Yüzyılda Osmanlı Devletinde sadaret makamlığından nezâretlere, dairelere ve vilâyetlere yazılan tezkirelerin suretlerinin aynen kaydedildiği defterler ayniyat defterleri olarak tanımlanmıştır. Bu defterlerin büyük çoğunluğu Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde yer alan Bâb-ı âlî Evrak Odasında yer almış olup 1812-1895 yılları arasını kapsayan 1719 defter yer almıştır.¹⁶ Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Devlet

¹¹ Keha, *a.g.t.* s.75-76

¹² Küçük, *a.g.m.* s.328

¹³ Tunç Ağaver, *Vilayet Salnamelerine Göre Erzurum Vilayeti(H.1317-1318)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2010, s.37

¹⁴ Küçük, *a.g.m.* s.328

¹⁵ Nejat Göyünç "Defter", *TDVİA*, C:IX, 1994, s.90

¹⁶ Necati Aktaş, "Ayniyat Defteri" *TDVİA*, C:IV, 1991, s.277-278

Arşivi'nde yer alan Bâb-ı âlî Evrak Odası Fonunda ayniyat defterleri 595 numara ile gösterilmiştir.¹⁷

Osmanlı Arşivindeki defter serilerinden ayrı olarak öneme hâiz bulunan ayniyat defterleri zaman zaman meydana gelen değişiklikler sonucu dört tarihi dönem içerisinde ele alınmıştır; 1866 yılına kadarki defterler toplu bir şekilde ele alınmış olup daha çok Anadolu ve Rumeli şeklinde bölgelere kaydedilmiştir. 1866-1897 yılları arasındaki defterler ise vilâyet ve nezâretlerde meydana gelen değişiklikler sonucu her vilâyet ve nezârete ait defterler oluşturulmuştur. 1879-1893 yılları arasındaki defterler ise daha çok vilâyet, nezâret ve dairelere göre oluşturulmuştur. 1893 ve sonrasında ise defter usulünün terkedilmesine rağmen birkaç yıl daha dosya usulüne geçilmeyip aynı sistem devam ettirilmiştir.¹⁸

Ayniyat Defterleri maliyeden, hukuk sistemine, eğitimden adalet mekanizmasına kadar birçok alanda konunun yazılması itibariyle eşsiz birer kaynak niteliğinde olup, şehirlerin sosyo-ekonomik yapıları hakkında kıymetli bilgiler vermektedir.

3. 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defterinin Tanıtımı ve Özellikleri

Çalışmamıza esas teşkil eden 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defteridir. Bu defter 225 sayfadan oluşmakta olup toplam 406 belge bulunmaktadır. Defter H.2 Muharrem 1283-17 Safer 1295, M. 17 Mayıs 1866-20 Şubat 1878 tarihleri arasında kapsamaktadır. Defterin içerisindeki bazı sayfalar(114, 155, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225) boş bırakılmış olup 87. sayfadan itibaren sayfa numaraları Türkçe yazılmıştır. Ancak 143. sayfadan başlanılarak sayfa numaraları yanlış yazılmıştır. Ayrıca herhangi bir şekilde 141 ve 142. sayfalara sayfa numarası verilmemiştir.

Defterin tamamında hicri takvim kullanılmıştır. Belgelerin altına genellikle tarih düşülmüştür. Ancak bazı belgelerde tarihe yer verilmemiştir. Genel itibariyle defterdeki belgeler için evrak numaraları kullanılmış olup bazı belgelerde tarih ve evrak numarasına yer verilmemiştir.

Defterin yazı türü ise rika olup belgelerin tamamına yakını şukkalardan oluşmuştur. Belgelerin tümü Türkçe olup yer yer Arapça ve Farsça cümlelere yer

---

¹⁷ Ertan Gökmen, “Ayniyat Defterlerinin Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi İçin Önemi, Bir Numaralı Anadolu Ayniyat Defteri Örneği”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:XVI, S:IV, Aralık 2018, s.444

¹⁸ Abdülmecit Mutaf, “Osmanlı Arşivindeki Ayniyat Defterleri”, *Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, C:VII, S:VII, Yıl:1996, Ankara, s.387

verilmiştir. Metnin üslubu diğer defter türlerine oranla oldukça sadedir. Defter sayfaları genellikle okunur vaziyette olup bazı yerler silik bir haldedir. Ayrıca kâtipler yanlış yazdıkları bazı noktaların üzerlerini çizerek değiştirmiştir. Yine bazı yerlerde kâtipler bazen kelimeleri iki defa yazmıştır.

Defterdeki belgelerin büyük çoğunluğu Merkez Mutasarrıflık olduğu için “Erzurum Vilâyetine” hitâbıyla Erzurum’a gönderilmiştir. Ayrıca Vilâyet dâhilinde bulunan mutasarrıflıklara da yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır; “ Van Mutasarrıflığına”, “Erzurum Mutasarrıflığına”. “Muş Sancağı Mutasarrıflığına”, “ Kars Mutasarrıflığına”. Defterde bizzat Mutasarrıflara gönderilen belgeler de yer almıştır. Bunlardan bazıları şunlardır; “ Kars Mutasarrıfına”, “ Van Mutasarrıfına”, “ Erzurum Vilâyeti Valisi Sabık İsmail Paşa Hazretlerine”. Ayrıca diğer görevliler ve kişilere de gönderilen yazılar vardır. Mesela; “ Ali Beg Efendiye”, “ Mehmed Reşid Paşa’ya”, “ Nasturi Taifesinin Reis-i Ruhaniyesi Şemlan Efendiye”.

Belgelerin sonunda genellikle klişe ifadeler yer verilmiştir. Genellikle belgeler “himmet buyrulması siyakında şukka ya da “ beyan-ı hal siyakında şukka” gibi ifâdeler ile sona ermektedir. Defterde okunamayan ve doğruluğundan emin olunamayan yer adları, şahıs adları ve bazı coğrafi tabirler ve silik yerlerin yanına(?) işareti konulmuştur.

Defter vilâyet dâhilinde bulunan yerler ile ilgili verilen nişan ve taltifler, göreve atanma, görevden alınma, mahkemelerin işleyişi, hükümet konağı, hapisane yapımı, medrese ve okullara yapılan tayinler, salgın hastalıklar, doğal afetler, askeri durum ve aşiretler meselesine yer vermiş olmasından ötürü Erzurum Vilâyeti dâhilinde bulunan yerlerin sosyal tarihine ışık tutması bakımından eşsiz bir kaynak niteliğindedir.

BİRİNCİ BÖLÜM: BELGE ÖZETLERİ

SAYF A	EVRAK NO	HİCRİ TARİH	MİLADİ TARİH	KİME YAZILDIĞI	ÖZET
1	1657	2 Muharrem 1283	17 Mayıs 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti dâhilinde bulunan Kös Karyesinden geçen telgraf hattının Karahisar-1 Şarki kasabasına ulaştırılması için bir kol telgraf hattının yapılmasına dair
1	Yok	4 Muharrem 1283	19 Mayıs 1866	Erzurum Vilâyetine	Trabzon'dan Erzurum'a inşâsına başlanmış olan şose yolun İran sınırında bulunan Bayezid'e kadar uzatılmasına dair
2	923	4 Muharrem 1283	19 Mayıs 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti dâhilinde bulunan tabur ve alayların istihdamına dair

2	905	7 Muharrem 1283	22 Mayıs 1866	Erzurum Vilâyetine	Diyarbakir civarında bulunan Resulayn ve Cud mahallerine yerleşdirilen Çeçen muhacirlerinin Erzurum'da bulunan akrabalarında bir an önce adı geçen mahale sevk edilmesine dair
3	1767	8 Muharrem 1283	23 Mayıs 1866	Erzurum Vilâyetine	Adam öldürüp, hırsızlık yapanların oluşturulan yeni kanunlar gereğince suçları sabit ise yakalanıp idam edilmelerine dair
4	4020	11 Muharrem 1283	26 Mayıs 1866	Erzurum Vilâyetine	Posta merkezine sevk edilen muhacirlerin güvenlikleri için yanlarına bir miktar tayin edilmesine dair

4	1037	12 Muharrem 1283	27 Mayıs 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum'da yapılacak istihkâmat için amele sevki ve işe başlanmasına dair
5	157	13 Muharrem 1283	28 Mayıs 1866	Erzurum Vilâyeti Kaim- makamlığına	Muhacir işlerine bakmak üzere görevlendirilen Miralay Ahmed Begin bir an evvel dersaâdete gelmesi gerektiğine dair
5	1158	21 Muharrem 1283	5 Haziran 1866	Erzurum Vilâyeti Kaim- makamlığına	Erzurum Valisinin hava değişimi için Trabzon'a gittiğine dair
5	25	27 Muharrem 1283	11 Haziran 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum istihkâmatının yapımı için gerekli amelenin tedariki için lazım olan ücretin havale edileceğine dair

5	63	28 Muharrem 1283	12 Haziran 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzincan kasap esnafının bazı dükkân ve hanelerin önlerinde hayvan kesmesi ve bundan halkın rahatsız olması ve gerekenin yapılması gerektiğine dair
6	Yok	20 Safer 1283	4 Temmuz 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Valisi Emin Paşa'nın hastalığından dolayı görevinden alınmasına dair
7	12	20 Safer 1283	4 Temmuz 1866	Emin Paşa Hazretlerine	Erzurum Valiliğinden hastalığından dolayı alınan Emin Paşa yerine Kastamonu Eyaleti Mutasarrıfı Mehmed Paşa'nın tayin edilmesine dair

7	Yok	21 Safer 1283	5 Temmuz 1866	Van ve Hakkâri Kaim- makamlığına	Van Meclisi azasından olan Hoce Agob'a beşinci rütbeden mecidi nişanı verilmesine dair
7	213	25 Safer 1283	9 Temmuz 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzincan, Tokat, Zile taraflarında yer alan asker-i redifenin Trabzon ve Samsun iskelelerine gönderilmelerine dair
8	199	2 Rebiü-l Evvel 1283	15 Temmuz 1866	Erzurum Vilâyetine	Vanlı Timur Paşa'nın vefatı nedeniyle maaşının bir kısmının mahdumları Mehmed Hidayet, Mehmed Turan, Mehmed Hami, Nusret ve eşi Zübeyde Hanım'a bir kısmında hazineye gönderilmesine dair

8	155	4Rebiü-l Evvel 1283	17 Temmuz 1866	Erzurum Vilâyetine	Vilâyet dâhilinde meydana gelen depremde Erzurum'da birçok binanın harab olduğu ve birkaç kişinin öldüğü, Erzincan'da ise can kaybı veya maddi hasar yaşanmadığına dair
8	21	8 Rebiü-l Evvel 1283	21 Temmuz 1866	Erzurum Vilâyetine	Karahisar-ı Şarki Sancağı'na bağlı Milas Kazası'nda her sene yapılan Çermik Panayırının bu yılıda yapılacağına dair
9	1303	9 Rebiü-l Evvel 1283	22 Temmuz 1866	Erzurum Vilâyetine	Kösebas ile Ahışa arasında yapılan yola Rusya tarafından müdahale edilmesine dair

9	234	15 Rebiü-l Evvel 1283	28 Temmuz 1866	Erzurum Vilâyetine	Vilâyet Kaymakamlığına yarım maaşla vekil tayin olunan zata yarım maaştan başka akçe virilmemesine dair
9	Yok	16 Rebiü-l Evvel 1283	29 Temmuz 1866	Erzurum Vilâyetine	Devlet gelirlerinde meydana gelen azalmadan dolayı bazı memuriyetlerin kaldırılmasına dair
10	204	19 Rebiü-l Evvel 1283	1 Ağustos 1866	Erzurum Vilâyetine	Muşa bağlı Varto Kazasında meydana gelen depremde 200 kadar insanın hayatını kaybettiği ve bu konuyla ilgili gerekli tedbirlerin alınmasına dair
11	297	22 Rebiü-l Evvel 1283	4 Ağustos 1866	Erzurum Vilâyetine	Kiğı Kazası'nda asayiş ve düzeni sağlamak için gönderilecek askerlere dair

11	307	22Rebiü-l Evvel 1283	4 Ağustos 1866	Erzurum Vilâyetine	Vilâyet dâhilindeki şeriye ve mülkiye memurlarının maaş mikdarları ve yeni bir takım memuriyet ve meclislerin kurulmasına dair
12	333	22Rebiü-l Evvel 1283	4 Ağustos 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyet mektubçusu Arif Efendi'nin istifasıyla yerine Şefik Beg'in tayin edilmesine dair
13	1343	26Rebiü-l Evvel 1283	8 Ağustos 1866	Erzurum Vilâyetine	Muhacirin Komisyonu başkanı Resul Paşa'ya üçüncü rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair
13	332	27Rebiü-l Evvel 1283	9 Ağustos 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzincan'da bulunan mühimmatı korumakla görevli olan neferlere on nefer daha ilavesine dair

14	421	17 Rebiü-l Ahir 1283	29 Ağustos 1866	Erzurum Vilâyetine	Giresor Karyesi civarında bulunan tuzlu suların toplanması ve korunması için burada bir anbar inşâ edilmesi ve gerekli görevlilerin tayin edilmesine dair
14	Yok	18Rebiü-l Ahir 1283	30 Ağustos 1866	Erzurum Vilâyetine	Kütahya ve Erdek dolaylarında meydana gelen doğal afetle Erzincan ve Muş'a bağlı Varto Kazası'nda meydana gelen depremden dolayı halka yardım edilmesine dair
15	301	21Rebiü-l Ahir 1283	2 Eylül 1866	Erzurum Vilâyetine	Bayezid Sancağı'nda bir hükümet konağı, bir mahkeme ve asâkir-i şahane için bir kışla yaprtırılmasına dair

16	1597	6 Cemaziye-1 Evvel 1283	16 Eylül 1866	Erzurum Vilâyetine	Sınır boylarında meydana gelenlerle ilgili Kars Kaymakamlığı'nda n alınan şukkanın gönderildiğine dair
16	652	16 Cemaziye-1 Evvel 1283	26 Eylül 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum kalesi civarına yakın bulunan hendeklerin yaz mevsimi dolayısıyla bozulmasından dolayı tekrar tamir edilmesine dair
17	1717	21 Cemaziye-1 Evvel 1283	1 Ekim 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum şehri hassası hesabından elli bin guruşun postayla Dersaâdet'e ulaştığına ve ele geçen paraların peyderpey gönderilmesi gerektiğine dair

17	561	5 Cemaziye-1 Ahir 1283	15 Ekim 1866	Erzurum Vilâyetine	İran ile sınır olan mahallerde ortaya çıkan hastalığın Gevar Kazası'na da sirayet etmesiyle meydana gelen bu hastalıkla ilgili gerekli tedbirlerin alınmasına dair
18	730	13 Cemaziye-1 Ahir	23 Ekim 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzincan Kaymakamlığı'na Hurşit Paşa'nın azliyle yerine Karahisar-ı Şarki Kaymakamı Ali Kemal Paşa'nın tayin edildiğine dair
18	5	14 Cemaziye-1 Ahir 1283	24 Ekim 1866	Erzurum Vilâyeti	Erzurum Vilâyeti seksen iki senesi vâridat-ı umumiyesinin açık vermediği ve fazla olduğuna dair

19	808	15 Cemaziye-1 Ahir 1283	25 Ekim 1866	Erzurum Vilâyeti	Ali Kemali Paşa'nın belirli bir maaşla Bayezid Sancağı Kaymakamlığı'na tayin olduğuna dair
19	Yok	19 Cemaziye-1 Ahir 1283	29 Ekim 1866	Erzurum Vilâyeti	Tancan Medresesinden Molla Mehmed'in zaptiye gözetimi altına alınmasına dair
19	543	21 Cemaziye-1 Ahir 1283	31 Ekim 1866	Erzurum Vilâyetine	Kiğı Kazası ve bazı nahiye ve köylerde meydana gelen depremden dolayı redif bölüğünden kurra ile alınacak olan 82 askerin kurralarının bu seneden yapılması hakkında Dördüncü Orduy-ı Hümâyun Müşirliği ve kaymakamlığa telgrafnameler gönderildiğine dair

20	Yok	2 Receb 1283	10 Kasım 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzincan hanedanından Selim Sırrı Efendi'ye Orduy-ı Hümâyun'a erzak ve levazımatı için verilen meblağa dair
20	Yok	11 Receb 1283	19 Kasım 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzurum civarından hayvan satın almak için Mabeyn-i Hümâyun Bendegânından Ferah Efsan'ın Erzurum'a yollandığına dair
20	545	18 Receb 1283	26 Kasım 1866	Erzurum Vilâyetine	Karahisar-ı Şarki' de ikâmet eden Niyazi Efendi'nin af edildiğine dair

20	933	21 Receb 1283	29 Kasım 1866	Erzurum Vilâyetine	Erzincan Sancağı'nda iskân edilen Çeçen muhacirlerinin ihtiyaçları için hazinece gerekli meblağın tahsil edildiğine dair
21	1110	5 Şaban 1283	13 Aralık 1866	Erzurum Vilâyetine	Çerkes muhacirleri emirlerinden vefat etmiş olan Ali Bey'e Kozan'daki hizmetine mükâfaten verilecek beşinci rütbeden mecdi nişanı, oğlu Ömer Bey'e verilmesine dair
21	1155	3 Ramazan 1283	9 Ocak 1867	Erzurum Vilâyeti	Erzurum'da kalebind olarak tutulmuş 11 kişiden dördünün vefatı ve diğerlerinin af edilmesine dair

21	989	20 Ramazan 1283	26 Ocak 1867	Erzurum Vilâyeti	Vilâyet hazinesinde meydana gelen açıktan dolayı tasarrufa gidilmesi fazla idare ve deavi meclislerinin birleştirilmesine dair
22	576	21 Şevval 1283	26 Şubat 1867	Erzurum Vilâyeti	İstihkâmat Komisyonu Reisi Mustafa Paşa'nın başka bir memuriyete tayini gerçekleşmeyip görevine devam edeceğine dair
23	326	21 Şevval 1283	26 Şubat 1867	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı tahrîrat müdürü rûfekasından Aliyyül Hadi Efendi'nin dokuz yüz on ve mektûbi kalemi kitâbesinden Şerif ve Hamid Efendilerin üç yüz seksen beş guruş hazineye nakdi bağış yaptığına dair

23	350	21 Şevval 1283	26 Şubat 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Sancağı Meclisi azasından Ali Efendi'nin beş yüz, Van Sancağına tabi Elbak Kazası hanedanından Abdülhamid ve Seyyid Ali Efendilerin dört yüz guruş hazineye nakdi bağış yaptığına dair
23	24	29 Şevval 1283	6 Mart 1867	Erzurum Vilâyetine	Trabzon ve Erzurum arasındaki yol için gönderilen meblağın yeterli olmadığına ve gereken meblağın gönderilmesine dair
23	yok	Yok	yok	yok	Muş Sancağının seksen bir senesi mallarından havale olunan elli bin guruştan henüz bir akçe bile ödenmediğine dair

24	577	5 Zilkade 1283	11 Mart 1867	Erzurum Vilâyetine	Çeçen kabilesi reisi Musa Bey'e mirivalık rütbesi verilmesine dair
24	yok	10 Zilkade 1283	16 Mart 1867	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Muş Sancağı Kaymakamı Mahmut Paşa'nın istifasıyla yerine Ali Yaver Paşa'nın tayin edildiğine dair
24	1512	19 Zilkade 1283	25 Mart 1867	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum vilâyet muavini Necib Bey'in istifasıyla yerine Bâb-ı Âlî Tercüme Odası müncezat halkından Kemal Bey'in tayin ve terfisine dair
25	453	24 Zilkade 1283	30 Mart 1867	Erzurum Vilâyetine	Görevlerini layıkıyla yapan bazı memurların rütbelerinin arttırılmasına dair

25	1492	26 Zilkade 1283	1 Nisan 1867	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzincan'a tabi Çarsancak Kazası ahalisi ile Kuzican ahalisi arasında meydana gelen hadiseye dair
25	1452	Gurre-i Zilhicce 1283	6 Nisan 1867	Erzurum Vilâyetine	Kuzican Kazası Müdürü Hüseyin Bey'e hizmetine mükâfaten dördüncü rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair
26	1543	Gurre-i Zilhicce 1283	6 Nisan 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum'da yapılan Mekteb-i Rüşdiye Muallim-i Sâniliğine eski Erzurum müftüsü Ali Efendi'nin ve Muallim-i Evveline ise Hemşinli İbrahim Efendi'nin tayin olduğuna dair

26	1001	3 Zilhicce 1283	8 Nisan 1867	Erzurum Vilâyetine	Dağistanlı muhacirlerden Osman ve biraderi Abdulkerim ile Abdullah Bey'in Dördüncü Orduy-1 Hümâyuna kaydedilmelerine dair
27	406	4 Zilhicce 1283	9 Nisan 1867	Erzurum Vilâyetine	Karahisar-1 Şarki Sancağı ileri gelenlerinden elli sekiz bin yedi yüz guruşluk nakdi paranın maliye nezâretine havale edildiğine dair
27	1642	24 Zilhicce 1283	29 Nisan 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzincan'a tabi Çarsacak Kazasındaki rüşdiye mektebine dört yüz guruş maaşla darü-l muallimin talebesinden Mustafa Efendi'nin ve yüz guruş maaşla Hafız Bekir Efendi'nin bevvab olarak tayinine dair

27	1651	26 Zilhicce 1283	1 Mayıs 1867	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Çıldır Sancağı Kaymakamı Galip Paşa'nın azliyle yerine Muş Sancağı eski kaymakamı Mahmut Paşa uygun görölmüşsede yapılan tahkikat sonucu vazgeçilip Hersek Sancağı eski kaymakamı Celal Paşa'nın Çıldır Sancağına tayinine dair
28	945	29 Zilhicce 1283	4 Mayıs 1867	Erzurum Vilâyetine	Bayezid Sancağına bağlı Antab Kazası ahalisi ile aşireti arasındaki anlaşmazlık üzerine asayişin sağlanması için kaymakam Ali Kemal Paşa'nın gönderildiğine dair

28	yok	2 Muharrem 1284	6 Mayıs 1867	Erzurum Vilâyetine	Doğu sınırında Rusya tarafından bir tehdit gelmesi durumunda gereken önlemlerin alınmasına dair
29	1734	15 Muharrem 1284	19 Mayıs 1867	Erzurum Vilâyetine	Çıldır Sancağı'nın merkezi olan Oltu Kasabasında on beş bin guruş masrafla müştiye mektebi yapıldığına dair
29	309	15 Muharrem 1284	19 Mayıs 1867	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Kars ve Çıldır Sancakları memuriyet ve muhabberatı tarafından dokuz bin iki yüz guruş nakdi paranın maliye nezâretine bağışlandığına dair
30	1098	18 Muhaarrem 1284	22 Mayıs 1867	Erzurum Vilâyetine	Asayişin sağlanması için lazım olan askerin Rumeli ve Girid taraflarında olduğuna dair

30	152	29 Muharrem 1284	2 Haziran 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum'da yapılacak istihkâmata dair
32	93	Gurre-i Safer 1284	4 Haziran 1284	Erzurum Vilâyetine	Mektubi Nezâreti ile Hariciye odası müttehirat hülefasından İzzet Efendi'nin rütbesinin arttırılmasına dair
32	97	Gurre-i Safer 1284	4 Haziran 1284	Erzurum Vilâyetine	Erzurum'dan Konya'ya inek ve öküz satılmasına dair
32	1202	2 Safer 1284	5 Haziran 1284	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı temyiz-i cinayet ve temyiz-i hukuk azasından Sehan Efendinin rütbesinin arttırılmasına dair

33	84	6 Safer 1284	9 Haziran 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum'da inşâ edilen hükümet konağının masraflarının karşılanmasına dair
33	13	6 Safer 1284	9 Haziran 1867	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum Vilâyeti Muhasebe münaiti Hasan Rıza Efendi tarafından bin sekiz yüz guruş nakdi paranın maliye nezâretine bağışlandığına dair
33	3	7 Safer 1284	10 Haziran 1867	Erzurum Vilâyetine	Ertuşi ve Teyyari ve Tuhhibi aşiretlerinin itâat altına alınmasına dair
34	11	9 Safer 1284	12 Haziran 1867	Erzurum Vilâyetine	Trabzon ve Erzurum arasında yapılacak yol için görevlendirilen tarik memurlarının tayinine dair

34	20	14 Safer 1284	17 Haziran 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum naibi Mustafa Reşid Efendi'ye Mekke-i mükerreme rütbesi verilmesine dair
34	147	14 Safer 1284	18 Haziran 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyetinde bir idare ve bir de meclis-i temyiz-i hukuk ve cinayetin açılmasına dair
35	1257	27 Safer 1284	30 Haziran 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti muavinliği vekâletinde görevli Hacı Halil Ağa'ya hizmetine mükâfaten dördüncü rütbeden bir mecdi nişanı verilmesine dair
35	123	4 Rebiü-l Evvel 1284	4Temmuz 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzincan Sancağı Mutasarrıfı Ali Paşa'ya hizmetine mükâfaten dördüncü rütbeden bir mecdi nişanı verilmesine dair

35	217	7 Rebiü-l Evvel 1284	9 Temmuz 1867	Erzurum Vilâyetine	Meydana gelen depremden dolayı Hozat'ta kışla ve hastahanenin yıkılan kısımlarının tamir edilmesine dair
36	108	14Rebiü-l Evvel 1284	16 Temmuz 1867	Erzurum Vilâyetine	Dersim ve Muş civarında bulunan aşiretlerin itâat altına alınması için asker sevkine dair
36	1444	15Rebiü-l Evvel 1284	17 Temmuz 1867	Erzurum Vilâyetine	Girit ahali için toplanılan elli beş adet mecdi altınının Girit'te bulunan Server Paşa'ya gönderildiğine dair
37	381	19Rebiü-l Evvel 1284	21 Temmuz 1867	Erzurum Vilâyetine	Murad Nehri üzerinde bir köprü inşâsı ve o civarda bulunan eski köprülerin tamirine dair

37	44	24Rebiü-l Evvel 1284	26 Temmuz 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum tüccarından Ahmet Ağa'nın maliye nezâretine altı yüz kırk guruş nakdi bağış yaptığına dair
37	Yok	4Rebiü-l Ahir 1284	5 Ağustos 1867	Erzurum Vilâyetine	Eski Medine-i Münevvere Kaymakamı Mustafa Paşa'nın oğlu Hasan Bey'in münasib bir görevde istihdamına dair
38	1522	4Rebiü-l Ahir 1284	5 Ağustos 1867	Erzurum Vilâyetine	Yeni çıkarılan Erzurum vilâyet gazetesinden beş adedinin Bâb-ı Âliye gönderildiğine dair
38	49	5Rebiü-l Ahir 1284	6 Ağustos	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Vilâyeti muavinliğinin vekâletinde bulunan Hacı Halil Ağa tarafından dokuz yüz elli ve meclis-i idare azası Hüseyin Bey tarafından altı yüz guruş maliye nezâretine nakdi bağış yapıldığına dair

38	307	5Rebiü-l Ahir 1284	6 Ağustos 1867	Erzurum Vilâyetine	Sivas'ta bulunan Çeçen muhacirlerinin itâat altına alınması için asker sevk edilmesine dair
39	Yok	9Rebiü-l Ahir 1284	10 Ağustos 1867	Erzurum Vilâyetine	Memurların vazife ve işleyişlerine dair
39	296	19 Rebiü-l Ahir 1284	20 Ağustos 1867	Kars Mutasarrıflığına	Dördüncü Orduy-1 Hümâyun müşirliği kaymakamlığından seraskerliğe tahrîratın gönderildiğine dair
39	21	19 Rebiü-l Ahir 1284	20 Ağustos 1867	Erzurum Vilâyetine	1283 senesi nizamiye ve redif askeri ödeneklerine dair

40	44	20 Rebiü-l Ahir 1284	21 Ağustos 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum kalesi için dersaâdetden gönderilecek mühimmatın bab-1 vâlây-1 seraskeri kolağası Hafız Ağa tarafından Trabzon yoluyla Erzurum'a gönderileceğine dair
40	1579	20 Rebiü-l Ahir 1284	21 Ağustos 1867	Erzurum Vilâyetine	Diyarbakir ve Sivas civarında bulunan muhacirlerden bazılarının Erzurum'a firar etmesi ve bundan dolayı gereken önlemlerin alınmasına dair
40	268	25 Rebiü-l Ahir 1284	26 Ağustos 1867	Erzurum Vilâyetine	Dersim Dağı reislerinden Gülabi Ağa'ya beşinci rütbeden mecidi nişanı ve rikab-1 hümâyun kapıcıbaşılığı ve mahdumlarında çeşitli rütbelere ve görevler verilmesine dair

41	389	7 Cemaziye-1 Evvel 1284	6 Eylül 1867	Erzurum Vilâyetine	Çıldır Sancağına bağlı Şavşat ve Ardanuç Kazalarındaki cemiyyetin dağıtıldığına dair
41	536	11 Cemaziye-1 Evvel 1284	10 Eylül 1867	Erzurum Vilâyetine	Van gölünde vapur işlettirilmesine dair
42	1656	13 Cemaziye-1 Evvel 1284	12 Eylül 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum istihkâmatında çalışan Müslüman ve gayrimüslim ahalinin gösterdikleri gayrete dair
42	1657	18 Cemaziye-1 Evvel 1284	17 Eylül 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum istihkâmatında çalışan ahaliye Bâb-ı Âlî tarafından teşekkür edilmesine dair

42	445	24 Cemaziye-1 Evvel 1284	24 Eylül 1867	Erzurum Vilâyetine	Dördüncü Orduy-1 Hümâyun gelirlerinde meydana gelen azalmadan dolayı sorumluların ortaya çıkartılmasına dair
43	624	25 Cemaziye-1 Evvel 1284	24 Eylül 1867	Erzurum Vilâyetine	Karşlı Pervaze adlı kadının eşini ve kardeşlerini kaybettikten sonra kendisine maaş bağlanmasına dair
43	427	29 Cemaziye-1 Evvel 1284	28 Eylül 1867	Erzurum Vilâyetine	Dersim kazalarından Mazgird ve Ovacık'ta bulunan Kürt reisleri ve halkı tarafından, yapılan nüfus ve arazi sayımı ve asker seçimi için yapılan kuraya rıza gösterilmesine dair

44	117	5 Cemaziye-1 Ahir 1284	4 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti defterdarı Emin Efendi'nin hizmetine mükâfaten rütbesinin arttırılmasına dair
44	673	11 Cemaziye-1 Ahir 1284	10 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzincan Sancağı'na bağlı bazı köyler ve Kelkit Kazası'nın Gümüşhane Sancağına bağlanmasına dair
44	1855	12 Cemaziye-1 Ahir 1284	11 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Birkaç Ermeni çocuğun Protestan çocuklarına iğneleyici söz söylediğine dair
44	Yok	Yok	Yok	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti seksen üç senesi gelirlerinde açık çıktığına dair

45	1827	15 Cemaziye-1 Ahir 1284	14 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı'nda bulunan Haydaranlı Aşireti'nin Satmanis Nahiyesi'nde iskân edilmesi ve bu nahiyenin bir kaza haline getirileceğine dair
45	1887	23 Cemaziye-1 Ahir 1284	22 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Bayezid Sancağı'na bağlı Antab Kazası'nda gerekli olan meclislerin teşkili ve burada yaşayan Şepki Aşireti'ninde düzen altına alınmasına dair
45	750	24 Cemaziye-1 Ahir 1284	23 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Van'a üç saat mesafede bulunan Kardah Gölü'nün yolunun açılmasına dair

46	479	25 Cemaziye-1 Ahir 1284	24 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Dersââdet'te bulunan Anadolu İstihkamat Komisyonu Reisi Mustafa Paşa'nın Erzurum'a geri gönderilmesine dair
46	3907	25 Cemaziye-1 Ahir 1284	24 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Rum milleti tüccarından vefat eden Hoce Sevadda'ya verilen beşinci rütbeden mecidi nişanının oğlu İnşitan'a verilmesine dair
46	616	25 Cemaziye-1 Ahir 1284	24 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vâridatının bazı sancaklarda bulunan öşür vergilerinin ihale edilmediğinden açık verdiğine dair
47	774	2 Receb 1284	30 Ekim 1867	Erzurum Vilâyetine	Erzurum'da meclis-i idare-i liva adıyla bir meclis kurulması ve bu meclise memur, muhasebeci ve muayyed ketebesinin tayinine dair

48	108	8 Receb 1284	5 Kasım 1867	Erzurum Vilâyetine	Tüccardan Karşlı Saadettin Bey'in iki yüz guruş maliye nezâretine bağışladığına dair
48	48	8 Receb 1284	5 Kasım 1867	Erzurum Vilâyetine	Kürdistan aşiretlerinden olup Muş civarında ahaliye ve su kaynaklarına zarar veren Bekiran ve Reşkunan aşiretleri üzerine Miralay Abdülkadir Bey'in gönderildiğine dair
49	176	26 Receb 1284	23 Kasım 1867	Erzurum Vilâyetine	İthal olunacak tuzlar için alınan duhul vergisinin şimdilik alınmamasına dair

50	352	4 Şaban 1284	1 Aralık 1867	Erzurum Vilâyetine	Kars Sancağı meclis-i idare azası Abdullah Ağa, Van Sancağı idare ve temyiz hukuku meclisi azaları Mustafa ve Galip Bey, Kotur Karantina Müdürü İzzet ve Nüfus Nazırı Tahir Efendi, Bayezid Sancağı muhasebe kitâbesinden Mehmed Efendi ve tüccar Antuan Efendi'den maliye nezâretine nakdi bağış yapılmıştır
50	676	4 Şaban 1284	1 Aralık 1867	Erzurum Vilâyetine	Dördüncü Orduy-ı Hümâyun'a ayrılan tahsisatın çoğunun borç karşılığı olup bu konuda gerekli önlemlerin alınmasına dair
51	Yok	4 Şaban 1284	1 Aralık 1867	Erzurum Vilâyetine	Girid ahalisi için Erzurum vilâyeti, Filibe ve Tuna Sancaklarından toplanılan paraların Girid'e gönderilmesine dair

51	2140	8 Şaban 1284	5 Aralık 1867	Erzurum Vilâyetine	Kuzican Kazası'nda yaşayan Ermenilere haddini aşan hareketlerde bulunan Kürtler için Bâb-ı Âlî'den gönderilen mektuba dair
52	64	20 Şaban 1284	17 Aralık 1867	Erzurum Vilâyetine	Yapılacak Bayezid yolunun keşif ve yapımı için Dördüncü Orduy-ı Hümâyun erkân-ı harbiye binbâşılığından emekli Salih Bey'in tayin edildiğine dair
52	562	21 Şaban 1284	18 Aralık 1867	Erzurum Vilâyetine	Meydana gelen hayvan hastalıklarından dolayı gerekli baytarların Erzurum, Tuna, Bosna, Konya ve Hüdavendigâr vilâyetlerinden temin edilmesine dair

52	Yok	19 Ramazan 1284	14 Ocak 1868	Erzurum Vilâyetine	Bağdat Hanedanından Haydar Bey'e yaptığı hizmetlerine karşılık rütbe-i mirmirani, kardeşi Hüseyin Bey'e de rütbe-i sâlis verilmesine dair
53	2263	5 Şevval 1284	30 Ocak 1868	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı'na bağlı Çölemerik'te bulunan asker-i şahane için bir kışla yaptırılmasına dair
53	686	7 Şevval 1284	1 Şubat 1868	Erzurum Vilâyetine	Kars'ta topçu ve süvari hayvanları için bir ahır ve iki koğuşun bazı memur ve servet sahipleri tarafından yapıldığına dair

53	805	10 Şevval 1284	4 Şubat 1868	Erzurum Vilâyetine	Erzurum istihkâmatının yapımı için Erzurum, Çıldır ve Erzincan Sancaklarından tahsil olunamayan meblağın İstihkâmat Komisyonuna ulaştırılmasına dair
54	172	8 Şevval 1284	2 Şubat 1868	Erzurum Vilâyetine	Diyadin Kazası'na bağlı Hosor Nahiyesi'nden Mehmed Ağa tarafından yedi yüz altmış ve tüccardan Kayseriyeli Artin Ağa tarafından dört yüz gurusun nakdi olarak maliye nezâretine bağışlandığına dair
54	2316	14 Şevval 1284	8 Şubat 1868	Erzurum Vilâyetine	Rusya'nın hudutta bulunan bazı noktalara otuz bin asker sevk ettiğine dair

54	1076	15 Şevval 1284	9 Şubat 1868	Erzurum Vilâyetine	Muş Mutasarrıfı Ali Yaver Paşa'nın vefatı ile yerine Haydar Paşa'nın tayin edildiğine dair
54	918	2 Zilkade 1824	25 Şubat 1868	Erzurum Vilâyetine	Çıldır Sancağı'na bağlı Penek ve Tavusker Nahiyelerinden alınan maden numuneleri tetkik edilmiş ancak yapılan sonucu bunlardan istifade edilemeyeceğine dair
55	157	8 Zilkade 1284	2 Mart 1868	Erzurum Vilâyetine	Kars Sancağı'na tabi Kağızman Kazası Kaymakamı Ragıp Efendi'nin dört yüz elli guruş nakdi parayı maliye nezâretine bağışladığına dair

55	915	16 Zilkade 1284	10 Mart 1868	Erzurum Vilâyetine	Dördüncü Orduy-1 Hümâyun için Oltu, Karahisar-1 Şarki, Arabgir ve Livane'de bulunan taburların acilen Erzurum'a sevk edilmesine dair
56	2405	23 Zilkade 1284	17 Mart 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetinde)	Yaylak bahanesiyle Muş'a girip buraya bir hayli zarar veren aşiretler hakkında gerekli tedbirlerin alınmasına dair
56	220	Gurre-i Zilhicce 1284	25 Mart 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetinde)	Eski Van Sancağı Mutasarrıfı Resul Paşa, Muhacirin Komisyonu eski kâtibi Muhammed Rafet Efendi ve Tahsilat Komisyonu azasından Kundakçioğlu Bedros tarafından nakdi paranın maliye nezâretine bağışlandığına dair
56	184	15 Zilhicce 1284	8 Nisan 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetinde)	Çıldır Sancağı Tahrîrat Müdürü Muavin-i evveli Ali Efendi tarafından dört yüz guruş nakdi paranın maliye nezâretine bağışlandığına dair

57	188	17 Zilhicce 1284	10 Nisan 1868	Erzurum Vilâyetine	Bayezid Sancağı meclis-i temyiz-i hukuk kâtibi Said Efendi tarafından dokuz yüz elli guruş nakdi paranın maliye nezâretine bağışlandığına dair
57	1233	17 Zilhicce 1284	10 Nisan 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetinde)	Van Sancağı'na bağlı Gevar Kazasına bağlı Zaden Nahiyesinin yeniden imarına dair
57	1280	18 Zilhicce 1284	11 Nisan 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetinde)	Erzurum vilâyet muavinliğine Dikvan Kaymakamı Yusuf Bey'in tayin edildiğine dair
57	2487	25 Zilhicce 1284	18 Nisan 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetinde)	Gevaş Kazasında bulunan Akdamar Kilisesinde bulunan ahidname ve mektub-i alinin bir suretini Bâb-ı Âlî'ye gönderildiğine dair

58	2452	27 Zilhicce 1284	20 Nisan 1868	Erzurum Vilâyeti	Erzurum vilâyet Mahsulat Komisyonu azasından Ziya Efendi'ye mecdi nişanı verilmesi ve Papa tarafından kendisine verilen nişana dair
58	2483	3 Muharrem 1285	26 Nisan 1868	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı Mutasarrıfı Abdullah Sahib Paşa ve Tahsilat Komisyonu Reisi Resul Paşa'nın sahip oldukları mirmiranlık rütbelerinin Rumeli Beylerbeyliği rütbesine dönüştürülmesine dair
58	2524	5 Muharrem 1285	28 Nisan 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetinde)	Celali Aşireti emiri Nozo Bey'e beşinci rütbeden bir mecdi nişanı verilmesine dair

59	1144	6 Muharrem 1285	29 Nisan 1868	Erzurum Vilâyetine	Zaptiye maaşlarının ödenmeyip ertelenmesine dair
59	240	16 Muharrem 1285	9 Mayıs 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum Sancağı Meclis-i idaresi azası Hacı Mehmed Bey'in sekiz bin yedi yüz yetmiş guruş ve Van Sancağı asker-i muvazzafa binbâşısı Mehmed Ağa'nın bin altı yüz guruş nakdi parayı maliye nezâretine bağışladığına dair
59	53	20 Muharrem 1285	13 Mayıs 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Kiğı Kazası hanedanından olan Hasan ve Hüseyin Beyler hakkında meydana gelen şikâyetlerin asılsız olduğuna dair

60	818	20 Muharrem 1285	13 Mayıs 1868	Kars Mutasarrıfına	Anadolu sınırında yapılacak istihkâmatın Kars'tan başlatılmasına dair
60	Yok	21 Muharrem 1285	14 Mayıs 1868	Erzurum Vilâyetine	Erzurum, Ardahan, Batum ve Karakilise dolaylarında yapılacak istihkâmat için gerekli olan levazımâtın gönderilmesine dair
61	818	27 Muharrem 1285	20 Mayıs 1868	Erzurum Vilâyetine	Erzurum istihkâmatı için, Erzurum, Ardahan, Çıldır, Muş ve Erzincan Sancaklarından gerekli olan paranın toplanıp İstihkâmat komisyonuna teslim edilmesine dair

62	2545	Selh-i muharrem 1285	23 Mayıs 1868	Erzurum Vilâyetine	Kars Sancağı meclis-i beledi reisi Hacı Abdi Efendiye hizmetine mükâfaten rütbesinin terfne dair
62	71	4 Safer 1285	27 Mayıs 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum istihkâmatında çalışmak üzere görevlendirilen üç bin ameleye yevmiyelerinin verilmesine dair
62	82	15 Safer 1285	7 Haziran 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum vilâyetinden bazı Müslüman memurlara rütbe-i sani verilmesine dair
62	21	23 Safer 1285	15 Haziran 1868	Bu dahi (Erzurum Vilayetine)	Van Sancağına bağlı Şatak Kazasında bazı köy ahalisi tarafından, ayrıca vilâyet tahsilat komisyonu azası Hemptarsum ve Gazar Ağalar ve Erzurum meclis-i beledi azasından Bogos Ağa tarafından nakdi para maliye nezâretine bağışlandığına dair

63	198	26 Safer 1285	18 Haziran 1868	Erzurum Vilâyetine	Bayburd Kasabasıyla Bayezid Sancağı'nda inşâ edilen rüşdiye mekteplerine muallim-i evvel, bevvab ve ketebe tayin edilmesine dair
63	209	18 Safer 1285	10 Haziran 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Hakkında meydana gelen şikâyetlerden dolayı azledilen Erzurum Ticaret Mahkemesi Reisi Halid Efendi'nin yerine Osman Efendi'nin tayin edildiğine dair
63	201	29 Safer 1285	21 Haziran 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Erzurum ile Bayburd arasında yapılan yolun muhafazası için bir müdür ve asker tayin edilmesine dair

64	266	2 Rebiü-l Evvel 1285	23 Haziran 1868	Erzurum Vilâyetine	Çıldır Sancağı Mutasarrıfı Celal Paşa'nın istifa etmesiyle yerine Osman Bey'in tayin edildiğine dair
64	83	2 Rebiü-l Evvel 1285	23 Haziran 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Van Meclis-i İdaresi azasından Şerat Bey, Rikab-ı Hümâyun Kapıcıbaşlarından Mustafa, Meclis-i Temyiz-i Hukuk Mümeyyizi Hakkı Nüfus Nazırı Tahir Bey, Meclis-i İdare azası Yusuf Bey ve Gevaş Kazası Kaymakamı Mustafa Efendi'nin rütbelerinin arttırılmasına dair
64	304	10 Rebiü-l Evvel 1285	1 Temmuz 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Çıldır Sancağı'na bağlı Oltu Kazası'nda yaşayan Firunde Hanımın kapıaltı hasılatından aylık otuz guruş maaş isteğinin kabul edilmediğine dair
65	166	21 Rebiü-l Evvel 1285	12 Temmuz 1868	Erzurum Vilâyetine	Oltu Kasabası tüccarından Mehmed Ağa'nın, Kars Sancağı Temyiz-i Hukuk mümeyyizlerinden Salih Efendi, tüccardan Mustafa Efendi ve Şatak Kazasına bağlı şuruş ahalisinin maliye nezâretine nakdi bağış yaptığına dair

65	297	22 Rebiü-l Evvel 1285	13 Temmuz 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum civarında bulunan Çeçen muhacirlerine yapılan yardımlara dair
66	174	27 Rebiü-l Evvel 1285	18 Temmuz 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum idare meclisi azası Hüseyin Bey ve Kapıcıbaşı Sefer, Ali ve Evkaf Müdürü Abdülvahid ile Meclis-i Temyiz-i Hukuk Başkâtibi Hasan ve defterdar muavini Ahmed Efendi'nin rütbelerinin arttırılmalarına dair
66	1257	6 Zilhicce 1284 ve 27 Safer 1285	30 Mart 1868 ve 19 Haziran 1868	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Umur-ı Ecnebiye muavinliğinin kaldırılarak bu memurluğun vali muavinliğine dâhil edilmesine dair

67	367	2 Rebiü-l Ahir 1285	23 Temmuz 1868	Erzurum Vilâyetine	Soğanlı Ormanı'ndan izinsiz ağaç kesip ormanı tutuşturan şahıslar hakkında gerekenin yapılmasına dair
67	63	22 Rebiü-l Ahir 1285	12 Ağustos 1868	Erzurum Vilâyetine	Van'a bağlı Norduz Nahiyesi ahalisi, Kotur Karantina Müdürü Ali Efendi, Osman Bey, Kars Meclis-i Beledi Reisi Hacı Abdullah ve Zilan Aşireti Kaymakamı Ahmed Ağa'nın maliye nezâretine nakdi para bağıışı yaptığına dair
68	359	26 Rebiü-l Ahir 1285	16 Ağustos 1866	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Kars istihkâmatının yapımında halkın ve mutasarrıfın göstermiş olduğu gayretin devletçe takdir edildiğine dair

68	267	7 Cemaziye-1 Evvel 1285	26 Ağustos 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Kars istihkâmatında ücret karşılığı bin altı yüz amelenin çalıştırıldığına dair
69	Yok	14 Cemaziye-1 Evvel 1285	2 Eylül 1868	Erzurum Vilâyetine	Erzurum istihkâmatı için gerekli olan mühimmatın Trabzon yoluyla Erzurum'a gönderileceğine dair
69	46	14 Cemaziye-1 Evvel 1285	2 Eylül 1868	Yol Mektubu	Erzurum istihkâmatı için gönderilen mühimmatı getirmek için görevlendirilen Binbâşı Arif Efendi ve Mülazım İbrahim Ağa'ya geçecekleri yerlerde gerekli ihtimamın gösterilmesi ve mühimmat için gerekli araba ve hayvanların tedarikine dair

69	265	15 Cemaziye-1 Evvel 1285	3 Eylül 1868	Erzurum Vilâyetine	Birkaç seneden beri Dördüncü Orduy-ı Hümâyun dâhilinde bulunan yerlerin defter nizamiyelerinin tutulmadığına dair
70	44	18 Cemaziye-1 Evvel 1285	6 Eylül 1868	Erzurum Vilâyetine	Erzurum 'a bağlı Hınıs'ta yaşayan Haydaranlı Aşireti'nden Zübeyir Ağa'nın sekiz yüz kırk guruş nakdi para maliye nezâretine bağışladığına dair
70	491	22 Cemaziye-1 Evvel 1285	10 Eylül 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Celali Aşireti ile İran askeri arasında meydana gelen hadiselerden dolayı sınır ihlali yapan aşiretler hakkında gereken muamelenin yapılmasına dair

70	48	22 Cemaziye-1 Evvel 1285	10 Eylül 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Kars tüccarından Agob Ağa'nın bin kırk guruş nakdi para maliye nezâretine bağışladığına dair
71	492	2 Cemaziye-1 Ahir 1285	20 Eylül 1868	Erzurum Vilâyetine	Kars Mutasarrıfı Emin Fehim Paşa'ya Rumeli Beylerbeyliği rütbesi verilmesine dair
71	558	12 Cemaziye-1 Ahir 1285	30 Eylül 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Celali Aşireti'nin herhangi bir ihlalde bulunmadıklarına ve sınır ihlali yaptıkları takdirde gerekenin yapılacağına dair
71	272	13 Cemaziye-1 Ahir 1285	1 Ekim 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum hükümet konağında bulunan evrak mahzeninin yetersizliğinden dolayı ek olarak iki bölüm daha yapılmasına dair

72	696	9 Receb 1285	26 Ekim 1868	Erzurum Vilâyetine	Kaskanlı Aşireti Kaymakamı Raşid Bey'e kapıcıbaşılık rütbesi verilmesine dair
72	72	9 Receb 1285	26 Ekim 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Erzurum vilâyeti valiliğine eski İşkodra Valisi İsmail Paşa'nın tayin edilmesine dair
72	716	17 Receb 1285	3 Kasım 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Bayburd Kazası Kaymakamı Esat Ağa'ya beşinci rütbeden bir mecidi nişanı ve azadan Osman Ağa'ya kapıcıbaşılık rütbesi verilmesine dair
72	768	22 Receb 1285	8 Kasım 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Erzincan Mutasarrıflığına eski Lazistan Mutasarrıfı Zeki Paşa'nın tayin edildiğine dair

72	Yok	22 Receb 1285	8 Kasım 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzincan Mutasarrıflığına tayin edilen Zeki Paşa'nın Erzincan'a hareket ettiğine dair
73	368	18 Şaban 1285	4 Aralık 1868	Erzurum Vilâyetine	Muhacirlerden emniyet ve asayiş bozanlar hakkında gereklerin yapılmasına dair
73	20	18 Şaban 1285	4 Aralık 1868	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzincan hanedanından Ali Bey hakkında meydana gelen şikâyet üzerine kendisinin dersââdete gelerek mahkeme talebinde bulunmasına dair
74	524	14 Ramazan 1285	29 Aralık 1868	Erzurum Vilâyetine	Taşrada meydana gelen hayvan hastalıklarından dolayı mekteb-i harbiye baytar sınıfına ek olarak üç sene içinde fen baytarı yetiştirilip taşraya gönderilmesine ve Tuna, Bosna, Hüdavendigâr, Konya ve Erzurum vilâyetlerine dörder talebe gönderilmesine dair

74	896	29 Ramazan 1285	13 Ocak 1869	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzurum Vilâyeti Merkez Mutasarrıflığına İşkodra Rûsumat Nazırı Ali Bey'in tayin edilmesine dair
75	520	13 Şevval 1285	27 Ocak 1869	Erzurum Vilâyetine	Dersim Dağı'nın emniyet ve asayişinin sağlanması ve bu yolda alınacak tedbirlere dair
75	948	24 Şevval 1285	7 Şubat 1869	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı Mutasarrıfı Abdullah Paşa'nın görevi sırasında yaptığı usulsüzlüklerden dolayı görevden alınıp yerine Kars Mutasarrıfı Emin Paşa'nın tayini ve Abdullah Paşa'nın ise merkez vilâyete getirilip muhakeme edilmesine dair

76	648	26 Şevval 1285	9 Şubat 1869	Erzurum Vilâyetine	Kars'a gelmiş olan muhacirlerin nerede iskân olunmaları ve daha sonra nereye nakledileceklerine dair
76	949	28 Şevval 1285	11 Şubat 1869	Erzurum Vilâyetine	Muş Sancağı Mutasarrıfı Haydar Paşa'nın görevden alınıp yerine Alaiyye Kaymakamı Ahmed Bey'in tayin edilmesine dair
77	48	5 Zilkade 1285	17 Şubat 1869	Erzurum Vilâyetine	Bayezid karantinahanesi anbarlarının tamir edilmesine dair
77	952	9 Zilkade 1285	21 Şubat 1869	Erzurum Vilâyetine	Muş Sancağı'nda bulunan Kürtlerin Ermenilerin can ve mallarına zarar vermesi üzerine üzerine faillerin yakalanıp cezalandırılmalarına dair

78	1008	11 Zilkade 1285	23 Şubat 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Vilâyeti dâhilinde bulunan Sepki ve Muş aşiretlerinden Hasenan Aşireti arasındaki münakaşadan dolayı Hasenan aşiretinden on altı ve Sepki aşiretinden yirmi kişinin öldürülmesi ve idam edilmesine dair
79	1341	18 Zilkade 1285	2 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Tartışmalı olan sınır meselelerine son verilip aşiretlerin ikâmet edecekleri yerlere dair
79	yok	Yok	yok	Yok	Ali Bey'in İşkodra Vilâyeti Mutasarrıflığına tayini sonucu boşalan Erzurum Mutasarrıflığına Maraş Mutasarrıfı Tevfik Paşa'nın tayin edildiğine dair

79	985	16 Zilkade 1285	28 Şubat 1869	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzurum Mutasarrıflığına tayin olan Tevfik Paşa'nın Erzurum'a hareket ettiğine dair
80	1342	18 Zilkade 1285	2 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Rusya Devleti tarafından Kafkasya ve Ahıska'ya asker sevk edildiği haberine dair
80	1332	19 Zilkade 1285	3 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Rusya'ya göç eden gayrimüslimlerin affedilip edilemeyeceğine dair
81	104	22 Zilkade 1285	6 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Şemdinan yaylaklarına geçerek halkın can ve mallarına zarar veren Herki Aşireti hakkında gereğinin yapılmasına dair

81	1018	22 Zilkade 1285	6 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı Mutasarrıfı Emin Fehim Paşa, Bayezid Sancağı Mutasarrıfı Ali Kemali Paşa ve Münib Efendi'nin rütbelerinin arttırılmasına dair
81	1046	23 Zilkade 1285	7 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Muş Sancağı'na bağlı Ahlat Kazası'ndaki su yollarının tamirine dair
82	1343	26 Zilkade 1285	10 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyetince yapılan ıslahatın sağlamlaştırılmasın a dair
82	1023	29 Zilkade 1285	13 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti dâhilinde bazı yerlerde bulunan köprülerin tamir edilmesine dair

83	1023	29 Zilkade 1285	13 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti meclis-i umumiyesinin şubelere ayrılması ve her sancağa ait mazbatanın orada bulunan aza tarafından alınmasına dair
83	135	2 Zilhicce 1285	16 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum ve Kars istihkâmâtı için gönderilecek mühimmat ve levazımata dair
83	1404	6 Zilhicce 1285	20 Mart 1869	Erzurum Vilâyetine	Mektubi muavini ve Meclis-i İdare Başkâtibi Müştak ve Ziya Efendilerin rütbelerinin arttırılmasına dair
84	338	20 Zilhicce 1285	3 Nisan 1869	Erzurum Vilâyetine	Muş Sancağı'nda üretilen tütünün yabancı ülkelere gönderilmesine dair

85	155	5 Muharrem 1286	17 Nisan 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum istihkâmatına konulmak için üretilen şeşhaneli topların Erzurum vilâyetine gönderildiğine dair
85	Yok	13 Muharrem 1286	25 Nisan 1869	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Redif taburlarının zahire ihtiyacı konusunda bazı vilâyet mutasarrıfları ile kaza kaymakamlıklarının işleri ağırdan almalarına dair
86	Yok	20 Muharrem 1286	2 Mayıs 1869	Erzincan Mutasarrıflığına	Asayişin sağlanmasından dolayı Bâb-ı Alî tarafından teşekkür edilmesine dair
86	152	18 Safer 1286	30 Mayıs 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum istihkâmatı için gereken tahsisatın tedarik edilmesi ve gevşek davranıldığı takdirde istihkâmat işinin durmasına neden olacağına dair

86	786	21 Safer 1286	2 Haziran 1869	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Dördüncü Orduy-ı Hümâyun sarraflığında bulunup vefat etmiş olan Tamin Efendi'nin zimmeti hakkında gerekli tahkikatın yapılmasına dair
87	108	13 Rebiü-l Evvel 1286	23 Haziran 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Rüşdiye Mektebi talebelerinden İsmail Efendi'nin fenn-i baytari okumak üzere dersaâdete gönderildiğine dair
87	26	15 Rebiü-l Evvel 1286	25 Haziran 1869	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Bayezid civarında yağmurdan meydana gelen selden dolayı Kızıldize Tahaffuzhanesinin pek çok yerinin yıkıldığına ve bundan dolayı acilen tahaffuzhanenin onarılmasına dair

87	00	19 Rebiü-l Ahir 1286	29 Temmuz 1869	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum vilâyeti zaptiye alayı tabur ağalığına tayin edilen Mustafa Ağa'nın Erzurum'a doğru hareket etmesine dair
88	549	29 Rebiü-l Ahir 1286	8 Ağustos 1869	Erzurum Vilâyeti Müfettiş hükkamlığına	Bazı ifadeler hakkında gönderilen tahrîrata dair
88	347	7 Cemaziye-l Evvel 1286	15 Ağustos 1869	Yol mektubu	Medine-i Münevvere ahalisinden Abdurrahman Efendi'nin Erzurum'a doğru hareket ettiğine dair
89	280	2 Cemaziye-l Evvel	9 Eylül 1869	Erzurum Vilâyetine	Yaz mevsiminde Muş Sancağı dağına gelerek ahaliye zarar veren aşiretlerin tecavüzlerini ortadan kaldırmak için Van, Bitlis ve Muş'a asker sevk edilmesine dair

90	494	4 Cemaziye-1 Ahir 1286	11 Eylül 1869	Erzurum Vilâyetine	Kış mevsiminde Van taraflarında askere lüzum olamayacağı bundan dolayı bir tabur askerin yeterli olacağı ve Bitlis'te de dört bölük asker bulundurulduğuna dair
91	796	14 Receb 1286	20 Ekim 1869	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı'na bağlı Çölemerik Kaymakamlığına bağlı olarak “Kaza-i nevahi-i nasturiye” adıyla bir müdürlük kurulmasına dair
92	796	14 Receb 1286	20 Ekim 1869	Van Mutasarrıflığına	Van Sancağı'nda bulunan Nasturi halkının ıslahına dair

93	796	18 Recep 1286	24 Ekim 1869	Nasturi taifesinin Reis- i Ruhaniyesi Şemlan Efendi'ye	Devlet dâhilinde uygulanmış ıslahat ve teşkilat-ı nâfianın Nasturi halkına da uygulanmasına dair
93	Yok	11 Şaban 1286	16 Kasım 1869	Erzurum Vilâyetine	Şeyh Ahmed Efendi'nin Bursa yoluyla Konya'ya ve oradan Erzurum'a doğru hareket ettiğine dair
93	270	11 Şaban 1286	16 Kasım 1869	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti mühendisi Salih Efendi'nin yerine Konya'da bulunan mühendis Hâvi ve kondüktör Osman Efendilerin Erzurum vilâyetine tayinlerine dair
94	89	10 Şevval 1286	13 Ocak 1870	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Vilâyeti Valiliğinin Orduy-ı Hümâyun müşirliğine ilaveten İsmail Paşa'ya verilmesine dair

94	89	10 Şevval 1286	13 Ocak 1870	Erzurum Vilâyeti Valisi Sabık İsmail Paşa Hazretlerine	Erzurum Valiliğinin mülki ve askeri işleri birleştirilerek Dördüncü Orduy-1 Hümâyun Müşiri Mustafa Paşa'ya verilmesi ve kendisine on beş bin guruş mâzuliyet maaşı verilmesine dair
95	Yok	20 Zilkade 1286	21 Şubat 1870	Erzurum Vilâyetine	Bitlis Kazası'ndan Mehmed Reşid Efendi'ye memurluğu müddetince gereken hürmetin gösterilmesi gerektiğine dair
96	502	4 Zilhicce 1286	7 Mart 1870	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti dâhilinde bulunan Kemah Kazası'ndan vefat etmiş bulunan Sağırzade Hacı Hüseyin Bey'le Gercanis Kazası'nda bulunan sekiz çiftlik ahalisi arasında sorun yaratılan araziye dair

97	Yok	27 Zilhicce 1286	30 Mart 1870	Erzurum Vilâyetine	Bayram tebrikine dair
97	1366	27 Zilhicce 1286	30 Mart 1870	Erzurum Vilâyetine	Diyarbakir vilâyeti dâhilinde bulunan Kürt aşiretlerinin iskânları ve ahaliye saldırılarının önlenmesine dair
98	Yok	17 Muharrem 1287	19 Nisan 1870	Erzurum Vilâyetine	Kemah Kazasına bağlı Sağ ve Çerkesin karyesi ahalisine ait meraya Gür Karyesi ahali tarafından yapılan saldırıya dair
98	Yok	19 Muharrem 1287	21 Nisan 1870	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Dersaâdetde bulunan Erzurumlu Osman Efendi'nin Erzurum'a hareket etmesi ve Bayezidli Mahmud Efendi'nin açıkta bulunan maaşının Osman Efendi'ye tayinine dair

99	42	22 Muharrem 1287	24 Nisan 1870	Erzurum Vilâyetine	Bayezid Sancağı Mutasarrıfı Tevfik Bey'in görevine son verilerek yerine Erzincan Mutasarrıfı Ali Rıza Efendi'nin tayini, Erzincan mutasarrıflığında Vilâyet Mektupçusu Şefik Bey'in tayini, boşalan mektupçuluğada İstihkâmat Komisyonu Başkâtibi Hulusi Efendi'nin tayin edildiğine dair
99	58	29 Muharrem 1287	1 Mayıs 1870	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Van Sancağı Mutasarrıfı Ali Kemali Paşa'nın yerine Erzurum Merkez Mutasarrıfı Münib Paşa'nın tayini, Kars Sancağı Mutasarrıfı Emin Fehim Paşa'nın Erzurum Merkez Mutasarrıflığına ve Çıldır Mutasarrıfı Osman Bey'in Kars Mutasarrıflığına, Çıldır Mutasarrıflığına da Ardanuç Kaymakamı Süleyman Bey'in tayinine dair

100	656	16 Safer 1287	18 Mayıs 1870	Erzurum Vilâyetine	Bayburt'ta bulunan Çerkez muhacirler için erkân-ı harbiye zabitânından Salih Efendi'ye geçici olarak altı yüz altmış guruş maaş tahsis edilmesine dair
101	Yok	19 Safer 1287	21 Mayıs 1870	Erzurum Vilâyetine	Divan-ı Muhakemat-ı Maliye Komisyonu azasından Kiork Efendi'ye Çıldır Sancağı'ndan Mehmed Bey'in borcu olduğu ve bu borcun tahsil edilemediğine dair
101	116	21 Safer 1287	23 Mayıs 1870	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti politika memuru muavini Bedros Efendi'nin rütbesinin arttırılmasına dair

102	333	7 Rebiü-l Ahir 1287	7 Haziran 1870	Erzurum Vilâyetine	Bedros Efendi'ye birinci rütbeden mecidi nişanı verilmesine dair
103	318	10 Rebiü-l Ahir 1287	10 Temmuz 1870	Erzurum Vilâyetine	Trabzon ile Erzurum arasında yirmi yedi bin arşın yol yapılıp yolun Erzurum kısmının bu sene bitirileceğine dair
103	114	15 Rebiü-l Ahir 1287	15 Temmuz 1870	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzincan müftüsü Salih Efendi hususi işlerini bitirdikten sonra Erzurum'dan hareket ettiğine dair
104	471	26 Rebiü-l Ahir 1287	26 Temmuz 1870	Erzurum Vilâyetine	Dersim Dağı civarında bulunan Kürt aşiretlerinin vermekle yükümlü olduğu vergileri vermemeleri halinde üzerlerine asker sevk edilmesine dair

105	Yok	2 Cemaziye-1 Evvel	31 Temmuz 1870	Erzurum Valisi Sabık Hürmetlu İsmail Paşa Hazretlerine	İşkodra Valisi olan İsmail Paşa'ya görevine ek olarak kendisine asker-i şahane kumandanlığının verilmesine dair
105	408	6 Cemaziye-1 Evvel 1287	4 Ağustos 1870	Erzurum Vilâyetine	Meclis-i Tedkikat-ı Şeriye azasından Nuri Efendi'nin babası olan eski Erzurum asker-i redifesi kâtibi Ali Murad Efendi'nin haline münasip bir görevde istihdamına dair
106	770	3 Cemaziye-1 Ahir 1287	31 Ağustos 1870	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyet matbaasında basılan gazetenin bir nüshasının dersaâdete gönderildiğine dair

107	91	6 Receb 1287	2 Ekim 1870	Erzurum Vilâyetine	Diyarbakir'den her sene Muş'a yaylak için gelmekte olan Kürt aşiretlerin buradaki aşiretler ile birleşerek halkın can ve malına zarar vermesi sonucu bunların tamamen itâat altına alınmaları için Muş'ta bir tabur piyade ve bir tabur süvari askeri bulundurulması ve bunlar için bir kışla ve ahır inşâ edilmesine dair
108	876	9 Receb 1287	5 Ekim 1870	Erzurum Vilâyetine	At cinsinin ıslahı maksadıyla Bağdat'tan on beş baş at Erzurum'a gönderilmesi ve bunlardan dört başın ölmesine dair
108	546	25 Receb 1287	21 Ekim 1870	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzurum hanedanından Timur Beyzade Mehmed Bey'e İstabl-ı Amire Müdürlüğü rütbesi verilmesine dair

109	74	14 Şaban 1287	9 Kasım 1870	Erzurum Vilâyetine	Batum'dan Kubandibi denilen yere kadar bir şose yol yapımı ve Trabzon'dan Erzurum'a kadar olan yolun yapımına devam edildiğine dair
110	90	22 Şaban 1287	17 Kasım 1870	Erzurum Vilâyetine	Trabzon üzerinden İran'a götürülmek üzere Erzurum'da bulunan eşyalara dair
110	153	28 Şaban 1287	23 Kasım 1870	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Sudan tarafında vefat eden Vanlı İlhan oğlu Hasan Ağa'ya dair
111	777	29 Şevval 1287	22 Ocak 1871	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Vilâyeti Merkez Mutasarrıfı Emin Fehim Paşa'nın Kayseriye Mutasarrıflığına, Kayseriye Mutasarrıfı Hilmi Paşa'nın da Erzurum Vilâyeti Merkez Mutasarrıflığına tayin edilmelerine dair

111	816	10 Zilkade 1287	1 Şubat 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Van hanedanından Galip Bey'in rütbesinin İstabl-ı Amire müdürlüğüne yükseltilmesine dair
112	78	26 Zilkade 1287	17 Şubat 1871	Erzurum Vilâyetine	Kemah Kazası hanedanından Sağırzade Hacı Hüseyin Bey'in varisleriyle Gercanis Kazası'nda bulunan sekiz çiftlik ahali arasındaki arazi meselesine dair
113	314	24 Zilhicce 1287	17 Mart 1871	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı dâhilinde bulunan yerlerde tuz fiyatlarının arttırılması ve bunun üzerine devletin duruma müdahale edip satılan tuzlara narh koymasına dair

115	18	3 Muharrem 1288	25 Mart 1871	Erzurum Vilâyetine	Eski Kars rüsumat müdür ve başkâtibi İbrahim ve Hafız Efendiler hakkında hal ve hareketlerinden dolayı yapılan ihbar üzerine tahkikat yapılmasına dair.
115	386	15 Rebiü-l Evvel 1288	4 Haziran 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Erzurum Sancağı'na bağlı İspir Kazası'nda bulunan Kilis Karyesindeki caminin tamir ve yapımına dair
115	169	25 Rebiü-l Evvel 1288	14 Haziran 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Erzincan'dan Dersim Dağı üzerine oradan Kızılkiliseye ve oradanda bir taftan Diyarbekir diğer taftan Mamuretü-l Aziz'de son bulan bir yol yapılmasına dair

117	1989	28 Rebiü-l Evvel 1288	17 Haziran 1871	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyet matbaasında basılan salnamenin bir nüshasının dersaâdete gönderildiğine dair
117	2062	21 Rebiü-l Evvel 1288	10 Temmuz 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzincan, Muş ve Çıldır Sancakları mutasarrıfları başta olmak üzere birçok memura rütbe ve nişanlar verilmesine dair
118	582	7 Cemaziye-l Ahir 1288	24 Ağustos 1871	Aydın Vilâyetine	Aydın vilâyetine gönderilecekken yanlışlıkla Erzurum defterine kaydedilen belgeye dair
119	389	11 Cemaziye-l Ahir 1288	28 Ağustos 1871	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı Mutasarrıfı Münib Paşa'nın kötü yönetiminden dolayı yerine Meclis-i İdare-i Vilâyet azasından Hüseyin Bey'in tayin edildiğine dair

119	274	12 Cemaziye-l Ahir 1288	29 Ağustos 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Çürüksuda inşâ edilen kordonlar için gönderilen meblağdan bin altı yüz otuz bir guruş fazla sarf edildiğine dair
120	327	24 Cemaziye-l Evvel 1288	10 Eylül 1871	Erzurum Vilâyetine	Fehayir aşiretinden elli beş hanenin Batum tarafında iskân edilmelerinin kararlaştırıldığına dair
121	417	Gurre-i Receb 1288	16 Eylül 1871	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı Mutasarrıfı Hüseyin beyin hizmetine karşılık kendisine rütbe-i mirmirani verilmesine dair
121	Yok	22 Receb 1288	7 Ekim 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Ahalinin işleri için bir an evvel merkez memuriyetlerinde bulunulması gerektiğine dair

121	498	25 Receb 1288	10 Ekim 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum Valiliği ve Tophane-i Amire Müdürlüğüne Ali Paşa'nın tayin edilmesine dair
122	Yok	Gurre-i Şaban 1288	16 Ekim 1871	Erzurum Valisi Ali Paşa Hazretlerine	Bir an evvel merkez mutasarrıflığına gelinip işe başlanılmasına dair
122	350	12 Şaban 1288	27 Ekim 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum Valisi Ali Paşa'ya valilik maaşı olarak yirmi beş bin guruş tahsil edilmesine dair
122	358	16 Şaban 1288	31 Ekim 1871	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzurum Vilâyeti Kapı Kethüdalığına Eşref Bey'in tayin edildiğine dair

123	2643	4 Ramazan 1288	17 Kasım 1871	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı ile diğer sancak ve kazalarda bulunan Ermeniler hakkında öldürme, ırza geçme, mal gasp etme gibi, Ermeni gazetelerinde yer alan haberlerin iki nüshasının dersaâdete gönderildiğine dair
123	Yok	25 Ramazan 1288	8 Aralık 1871	Erzurum Vilâyetine	Molla Hüseyin Paşa vakfından Muş Sancağı'nda olan Nil Zaviyesinin evlat ve torunlarından Şeyh Mustafa ve diğer kişilere verilmesine dair
124	603	21 Şevval 1288	3 Ocak 1872	Erzurum Vilâyetine	Muş ahalisinden olup Rusçuk'a nakledilen şahıslardan sekizinin vefat etmesi ve kalanlarının Rusçuk'ta perişan bir halde olmalarına dair

125	315	5 Zilkade 1288	16 Ocak 1872	Erzurum Vilâyetine	Dağistan ahalisinden hac amacıyla Hicaz'a gitmek için dersaâdete gelenlere dair
125	283	6 Zilkade 1288	17 Ocak 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzurum ile Kars arasındaki yolun dağlık kısımda engellere uğramasından dolayı Erzurum'dan Bayezid yoluyla Çoban Köprüsüne ve oradan Pasin-i Sufila Nahiyesinin Karakurun Karyesi karşısından Kars'a doğru bir yol açılmasının uygun olacağına dair
127	Yok	27 Zilkade 1288	7 Şubat 1872	Erzurum Vilâyetine	Kemah Kazası hanedanından vefat etmiş Sağırzade Hacı Hüseyin Bey'in varisleriyle Gercanis Kazasında bulunan sekiz çiftlik ahalisi arasında meydana gelen arazi davasında takter edilen bedele dair.

128	71	16 Zilhicce 1288	26 Şubat 1872	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti Defter-i Hakani Müdürü Gülayim Efendi'nin görevi sırasında bazı önemli arazilerin varlıklı kişilere verilmesi sonucu kendisinin görevinden alınmasına dair
128	1686	16 Zilhicce 1288	26 Şubat 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Meclis-i idare azasından Mehmet Ali Bey'in cânib-i miriye ait olan bir yük guruşu bazı kimselele dağıtmasından dolayı hakkında tahkikat yapılmasına dair
129	9	19 Zilhicce 1288	29 Şubat 1872	Erzurum Vilâyetine	Trabzon'dan Erzurum'a kadar inşâ edilen yolun yağmurdan etkilenip zarar görmesini engellemek için gerekli önlemlerin alınmasına dair

129	760	22 Zilhicce 1288	3 Mart 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Mamuretü-l Aziz ve Malatya civarında bulunan aşiretin bahar ayında Sarıçiçek, kış ayında Kuruçay, Eğin ve Kemah taraflarında bulunup ahaliye zarar vermekte olmasına ve Erzurum vilâyetine fırar etmelerine dair
129	Yok	27 Zilhicce 1288	8 Mart 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Kars Mutasarrıflığına Ali Rıza Paşa'nın tayin edilmesine dair
130	3339	4 Muharrem 1288	14 Mart 1872	Erzurum Vilâyetine	Bitliste bulunan asâkir-i şahanenin durumuyla ilgili Orakir adındaki Ermeni gazetesinde yer alan haberlere dair

130	28	16 Muharrem 1288	26 Mart 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Kars Mutasarrıfı Ali Paşa'nın istifası ile yerine eski Karesi Mutasarrıfı Veysi Paşa'nın ve Bayezid Mutasarrıflığına İdare-i Bahriye komitesi azasından Şefik Bey'in tayin edilmesine dair
130	99	Selh-i Muharrem 1289	9 Nisan 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Rusya'dan yirmi hane komşusuyla beraber Kars Sancağı'na bağlı Zerevşad Kazası'na yerleşen muhacirlere dair
131	17	4 Safer 1289	13 Nisan 1872	Erzurum Vilâyetine	Kars Mutasarrıflığına eski Karesi Mutasarrıfı Sait Paşa ve Muş Mutasarrıflığına eski Karahisar-ı Sahib Mutasarrıfı Ömer Lütfi Paşa'nın tayin edilmesine dair

131	173	14 Safer 1289	23 Nisan 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzincan Sancağı dâhilinde bulunan Gercanis Nahiyesinin bir müdürlük merkezi haline getirilip adının Refahiye olarak değiştirilmesine dair
132	172	11 Rebiü-l Evvel 1289	19 Mayıs 1872	Erzurum Vilâyetine	Erzurum ile Trabzon arasında yapılan yolun Trabzon kısmının bitirilip teslim edildiğine dair
132	310	Gurre-i Rebiü-l Ahir 1289	8 Haziran 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erzincan Sancağı dâhilinde bulunan Kuzican Kazasının gelir ve giderlerine dair

133	Yok	4 Rebiü-l Ahir 1289	11 Haziran 1872	Erzurum Vilâyetine	Çıldır Sancağının gelir ve giderlerine dair
133	3664	9 Rebiü-l Ahir 1289	16 Haziran 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Çıldır Sancağı Mutasarrıfı Süleyman Paşa ve meclis azasından Mehmet Ali Bey'in görevleri sırasında ahalinin mağdur olduğu ve bir hayli zimmeleri olduğuna dair
134	0289 4850 4168	15 Cemaziye-l Evvel 1289	21 Temmuz 1872	Erzurum Vilâyetine	Çıldır Mutasarrıflığına altı bin yedi yüz guruş maaşla Erzurum Mektupçusu Hulusi Efendi'nin tayin edildiğine dair

135	422	18 Cemaziye-l Evvel 1289	24 Temmuz 1872	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti mektupçuluğuna Ankara Vilâyeti Mektupçusu Tahir Efendi'nin tayin edilmesine dair
135	419	22 Cemaziye-l Evvel 1289	28 Temmuz 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Erzurum yolunun kış mevsiminde kar ve yağmurdan dolayı oluşacak bozulmaların vaktinde tamir edilmesine dair
136	436	6 Cemaziye-l Ahir 1289	11 Ağustos 1872	Erzurum Vilâyetine	Erzurum sur atığı hakkında Anadolu istihkâmâtı riyaseti tarafından gönderilen tahrîrata dair
136	Yok	9 Cemaziye-l Ahir 1289	14 Ağustos 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Filibe hanedanından Enis Efendi'nin Van Sancağı tabaatına tayin olduğuna dair

136	4295	13 Cemaziye-1 Ahir 1289	18 Ağustos 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Emniyet ve asayişin devamı için Erzurum vilâyeti zaptiye askerlerine iki yüz asker daha ilavesi kararlaştırılmasına dair
137	187	15 Cemaziye-1 Ahir 1289	20 Ağustos 1872	Erzurum Vilâyetine	Kars Sancağının vâridat-ı oşriyyesi seksen yedi senesinde merkez vilâyetçe yapılan müzayedede Hayrettin Ağa'ya ihalesi uygun görüldüğüne dair
138	4281(?)	17 Cemaziye-1 Ahir 1289	22 Ağustos 1872	Erzurum Vilâyetine	Muş Sancağı dâhilinde bulunan köylerde Kürt reislerinin Ermeniler hakkındaki muamelesinin Ermeni Masisi gazetesinde yer verildiğine dair

138	249 4328	18 Cemaziye-1 Ahir 1289	23 Ağustos 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Muş ahalisinden olup Rusçuk ve Sinop Sancaklarına iki sene önce sürülen şahısların affedilmesine dair
139	22	21 Cemaziye-1 Ahir 1289	26 Ağustos 1872	Erzurum Vilâyetine	Kars Mutasarrıfı Said Paşa'nın Kıbrıs Mutasarrıflığında bulunduğu dönemde üzüm vergisinden dolayı ahali ile mültezim arasındaki anlaşmazlıktan ötürü meydana gelen hadiseden sonra Sait Paşa'nın bir aylık eski memurluk maaşının affedilmesine dair
139	49	25 Cemaziye-1 Ahir 1289	30 Ağustos 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Kemah kazası hanedanından Sağırzadelerle Gercanis Kazasındaki çiftlikler ahalisi arasındaki arazi uyuşmazlığının sonuçlanmasına dair

141	537	Gurre-i Receb 1289	4 Eylül 1872	Erzurum Vilâyetine	Muş'ta yetmiş beş bin guruş masrafla bir hükümet konağı yapılmasına dair
141	Yok	6 Receb 1289	9 Eylül 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzurum hanedanından İbrahim Efendi'nin açıkta kalmasından dolayı kendisine uygun bir görev verilmesine dair
142	571	16 Receb 1289	19 Eylül 1872	Erzurum Vilâyetine	Çıldır Sancağı'nda meydana gelen hastalıkları tedavi etmek amacıyla bir tabip ve bir eczacı tayin edilmesine dair
142	254	18 Receb 1289	21 Eylül 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzurum mektupçuluğuna tayin olunan Tahir Efendi'nin hastalığından dolayı görevden alınarak yerine Erzurum Meclis- i İdaresi eski Başkâtibi Ziya Efendi'nin tayin edildiğine dair

143	986	25 Receb 1289	28 Eylül 1872	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Erzincan'dan Dersim cibali üzerinden Kızılkilise'ye oradan Diyarbakir ve Mamuretü-l Aziz'de son bulan yol için gerekli meblağın ve amele ücretlerinin ödenmesine dair
144	4567	27 Receb 1289	30 Eylül 1872	Erzurum Vilâyetine	Mülki işler için gereken önemin devlet tarafından gösterildiğine dair
144	Yok	6 Şaban 1289	9 Ekim 1872	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Nakşibendi Şeyhlerinden olup geçenlerde dersââdete gelmiş Şeyh Süleyman Efendi'nin Hakkârî'ye doğru hareket ettiğine dair

145	658	12 Şaban 1289	15 Ekim 1872	Erzurum Vilâyetine	Dersim Dağı civarında yer alan Mazgird ve Ovacık kazalarındaki Kürtlerin bölgedeki emniyet ve asayiş bozmalarından dolayı Ovacık Kazasının merkezi bulunan Hozat Kasabasında bir kışla yaptırılıp askerlerin burada ikâmet etmelerine dair
146	694	3 Ramazan 1289	4 Kasım 1872	Erzurum Vilâyetine	Livane yolu inşâatına tayin kılınan Ahmet Fazıl Paşa'ya iki bin guruş maaş tahsisine dair
147	360	7 Ramazan 1289	8 Kasım 1872	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağına bağlı Çölemerik ve Gevar Kazaları'nda yaşayan Nasturilerin itâat altına alınması için gerekli tedbir ve askeri harekâtın yapılmasına dair

148	93	13 Ramazan 1289	14 Kasım 1872	Erzurum Vilâyetine	Mazgird Kaymakamı Gülabi Ağaya, Tahrir Memuru Ali Galip Efendi'ye, Mazgird Naibi Mustafa Efendi'ye, Asâkir-i Şahane kolağalarından Hüseyin ve Hasan Efendiler ile Yüzbaşı Hacı Bilal Ağa'ya rütbe ve nişan verilmesine dair
149	23	Selh-i Ramazan 1289	1 Aralık 1872	Erzurum Vilâyetine	Erciş Kaymakamı Hüseyin Bey'e Istabl-ı Amire Müdürlüğü rütbesi ve kardeşi Galip Bey'e ise babasından boşalan üçüncü rütbeden mecidi nişanı verilmesine dair

150	897	26 Zilkade 1289	25 Ocak 1873	Erzurum Vilâyetine	Kars Sancağı cinayet meclisi eski başkâtibi Ahmet Ferid Bey'in yaptığı hizmetlerden dolayı görevini terkederek dersaâdete gelerek mağdur olması, bundan dolayı kendisine rütbe-i sâlis tevcihi ve haline uygun bir memuriyette istihdamına dair
151	911	8 Zilhicce 1289	6 Şubat 1873	Erzurum Vilâyetine	Muş Sancağı dâhilinde bulunan Bitlis Kazasına bağlı Mutki Nahiyesinde bir hükümet konağı ve askerlerin ikâmet etmesi için koğuşlar yapılması ve müdürlüğün Bitlis'ten ayrılarak kaymakamlığa çevrilmesine dair

152	1013	24 Zilhicce 1289	22 Şubat 1873	Erzurum Vilâyetine	Çarsancak emirlerinden olup Diyarbekir’de ikâmete memur olan İshak Beyin affedildiğine dair
153	127(?)	3 Muharrem 1290	3 Mart 1873	Erzurum Vilâyetine	Rumiye hâkimi Şücaü-d Devle’nin civar bölgelerdeki hareketleri hakkında Tahran sefareti Tebriz baş şebenderliğinden alınan tahrîratın Hariciye Nezâretine bildirildiğine dair
153	954	14 Muharrem 1290	14 Mart 1873	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Devlet-i Alîye halkından olup yabancı memleketlere göç eden şahıs hakkında şimdilik bir ceza verilemeyeceğine dair

154	1112	17 Muharrem 1290	17 Mart 1873	Erzurum Vilâyetine	Mekteb-i Tıbbiyeden mezun olarak diplomalarını alanların bin guruş maaşla işe tayin edilmeleri gerektiğine dair
156	Yok	13 Safer 1290	12 Nisan 1873	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Dersim civarında bulunan Kuzican Kazası Kaymakamı Hüseyin Bey hakkında ahali tarafından meydana gelen şikâyet ve buraya sevkedilecek taburlara dair
157	165	7 Cemaziye-1 Evvel 1290	3 Temmuz 1873	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Dersim Dağı civarında bulunan Kuzican, Ovacık ve Mazgird Kazalarının gelir ve giderlerine dair

158	00	12 Cemaziye-1 Evvel 1290	8 Temmuz 1873	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Kars Mutasarrıflığına tayin olan eski Kozan Mutasarrıfı Süleyman Bey'in Kars'a hareket ettiğine dair
158	293	20 Cemaziye-1 Evvel 1290	16 Temmuz 1873	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Makdiri Aşireti Müdürü Temur ve Şikefti Aşireti müdürü Ömer Ağalara beşinci rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair
159	58	13 Cemaziye-1 Ahir 1290	8 Ağustos 1873	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyeti divan-ı temyiz riyasetine tabi Bağdadizade Abdurrahman Efendi'nin memuriyete başladığına dair
159	Yok	19 Cemaziye-1 Ahir 1290	14 Ağustos 1873	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Dersim Dağı civarında bulunan ahalinin itâat altına alındıklarına dair

161	608	7 Receb 1290	31 Ağustos 1873	Erzurum Vilâyetine	Muş Sancağı mutasarrıflığına Divan-ı temyiz Riyasetinden Nafiz Bey'in tayin edilmesine dair
161	429	11 Receb 1290	4 Eylül 1873	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Mekteb-i Harbiyeden mezun olan mülkiye baytarlarından Kâşif Efendi'nin Erzincan'a ve İsmail Efendi'nin Erzurum'a gönderilmelerine dair
161	509	18 Receb 1290	11 Eylül 1873	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Erkan-ı Harbiye kaymakamlarından olup Ankara'da inşâ edilen demiryolu işleriyle görevli olan Saffet Bey'in Anadolu İstihkâmat Komisyonu azalığına tayin edilmesine dair

162	40	5 Şaban 1290	28 Eylül 1873	Erzurum Vilâyetine	Dördüncü Orduy-ı Hümâyun ikinci alayında görevli Hasan Ağa'nın Dersim Dağı civarındaki hizmetlerine karşılık olarak kendisine beşinci rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair
162	169	6 Şaban 1290	29 Eylül 1873	Bu Dahi (Erzurum Vilayetinde)	Dersim Dağı civarında bulunan Kuzican ve Kuruçay Kazaları'nda inşâ olunması öngörülen hükümet konaklarına dair
164	Yok	5 Ramazan 1290(?)	27 Ekim 1873	Erzurum Vilâyetine	Kuzican Kazası Kaymakamı Hüseyin Bey'in zulüm ve aşırılıklarından dolayı Ermeni Patrikliği tarafından yazılan muharrerat ve bu konuda yapılacak tahkîkata dair

165	50	26 Muharrem 1291	15 Mart 1874	Erzurum Vilâyetine	Gevar Kazası Kaymakamı Hurşid Bey'e Kapıcıbaşılık rütbesi verilmesine dair
166	128	17 Rebiü-l Evvel 1291	4 Mayıs 1874	Erzurum Vilâyetine	Kemah Kazası hanedanından Sağırzadelerle Refahiye Nahiyesindeki çiftlik ahalileri arasındaki arazi uyuşmazlığına dair
167	160	26 Rebiü-l Evvel 1291	12 Haziran 1874	Erzurum Vilâyetine	Erzurum vilâyetinin doksan senesi ağnam vergisinden müteferriyat karşılığı olan meblağ haricindekilerin maliye nezâretine gönderilmesine dair

168	2557	8 Cemaziye-l Evvel 1291	28 Temmuz 1874	Erzurum Vilâyetine	Sağırzade Şevket ve Süleyman Beyler ile Gercanis Nahiyesindeki çiftlik ahalisi arasında arazi meselesinden ötürü süregelen münakaşanın devam ettiğine dair
169	672	9 Ramazan 1291	20 Ekim 1874	Erzurum Vilâyetine	Bayezid Mutasarrıflığı tarafından sınıra asker ve mühimmat sevkedilmesine ve İran Sefareti'nden yazılan takrire dair
170	19	25 Zilkade 1291	3 Ocak 1875	Erzurum Vilâyetine	Tiflis ve Erivan civarında bulunan Karapapak eşkıyasının ortadan kaldırılmasına dair

171	101	16 Zilhicce 1291	24 Ocak 1875	Erzurum Vilâyetine	Muş Sancağı Mutasarrıfı Ahmed Nafiz Bey'in hizmetine karşılık rütbesinin mirmiranlığa yükseltilmesine dair
171	47	25 Zilhicce 1291	2 Şubat 1875	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzurum vilâyeti mektupçuluğuna Ruşçuk Ticaret Mahkemesi Reisi Sami Efendi'nin tayin edildiğine dair
172	132	29 Safer 1292	6 Nisan 1875	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Naibi Mustafa Reşid Efendi'ye ve Asâkir-i Zaptiye Alaybeyi Hasan Bey'e rütbe verilmesine dair
173	132	4 Rebiü-l Evvel 1292	10 Nisan 1875	Erzurum Vilâyetine	Ardanuç Kaymakamı Hasan Bey'e Rikab-ı Hümâyun Kapıcıbaşılığı rütbesi verilmesine dair

173	15	5 Rebiü-l Evvel 1292	11 Nisan 1875	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Erzincan Kazası'nın kuzeyinde bulunan tarlanın üzerine evlerin inşâ edilmesi ve bundan dolayı mağdur olan Ermenilerden bazılarına münasip bir yer verilmesine dair
174	19	27 Rebiü-l Evvel 1292	3 Mayıs 1875	Erzurum Vilâyetine	Dersim Dağı civarında asayişin sağlanması için Erzincan, Erzurum ve Karahisar-ı Şarki redif taburlarının silahaltına alınmasına dair
175	151-149	14 Rebiü-l Ahir 1292	20 Mayıs 1875	Erzurum Vilâyetine	Ankara ve Kastamonu muhacirleri için on bin çift ziraat hayvanı alınması için muhacirin komisyonuna gereken ücretin ödenmesine dair

176	46(?)	29 Cemaziye-1 Evvel 1292	3 Temmuz 1875	Erzurum Vilâyetine	Kars Sancağı Tahrîrat Başkâtibi Ahmed Bey ve Erzurum tüccarından Şamil Efendi'ye rütbe verilmesine dair
177	287	25 Receb 1292	27 Ağustos 1875	Erzurum Vilâyetine	Dördüncü Orduy-ı Hümâyun redif alaylarından iki taburunun ihtiyaçlarının karşılanmasına dair
177	82	Selh-i Receb 1292	1 Eylül 1875	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Mazgird Kaymakamı Gülabi Ağa'nın Ali Ağa adında bir kürt reisi tarafından öldürülmesi ve bu konuda gerekli araştırmanın yapılmasına dair
178	113	9 Ramazan 1292	9 Ekim 1875	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağına bağlı Gevaş Kazası Kaymakamı Hayri Efendi'ye beşinci rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair

179	Yok	17 Ramazan 1292	17 Ekim 1875	Erzurum Vilâyetine	Dersim, Muş ve Van Sancaklarının bazı yerlerinde asayışı bozan şahısların Adana vilâyetinde iskân edilmelerine dair
180	421	4 Şevval 1292	3 Kasım 1875	Erzurum Vilâyetine	Van Mutasarrıfı Tahsin Paşa'nın istifa etmesiyle yerine eski Islahiye Mutasarrıfı Ali Bey'in tayin edilmesine dair
180	Yok	4 Şevval 1292	3Kasım 1875	Ali Beyefendiye	Van Sancağı Mutasarrıflığının Ali Paşa'ya verildiğine dair
181	Yok	11 Şevval 1292	16 Kasım 1875	Erzurum Vilâyetine	Van Sancağı Mutasarrıflığına tayin olan Ali Bey'in Van'a hareket ettiğine dair

182	Yok	2 Zilkade 1292	30 Kasım 1875	Mehmed Reşid Paşaya	Erzurum Valiliğine Mehmed Reşid Paşa'nın tayin edildiğine dair
182	Yok	19 Zilhicce 1292	16 Ocak 1876	Erzurum Valisine	Erzurum Valiliğine tayin edilen Mehmed Reşid Paşa'nın bir an evvel Erzurum'a gelip göreve başlaması gerektiğine dair
183	26	26 Muharrem 1293	22 Şubat 1876	Erzurum Vilâyetine	Sınır meselesinden dolayı gönderilen fermandan ötürü teşekküre dair
184	45	28 Muharrem 1293	24 Şubat 1876	Erzurum Vilâyetine	Erzurum Vilâyeti Meclis-i İdaresi azasından Ali Efendi'nin rütbesinin arttırılmasına dair

185	644	6 Safer 1293	3 Mart 1876	Erzurum Vilâyetine	Erzurum'a bağlı olan Kağızmanda bulunan tuzların ihracına dair
185	94	15 Safer 1293	12 Mart 1876	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Sınır meselesinden dolayı gönderilen fermandan ötürü teşekküre dair
185	722	27 Safer 1293	24 Mart 1876	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Meclis-i idare-i mahalliyeinin inşâatına dair
186	138	6 Rebiü-l Evvel 1293	1 Nisan 1876	Erzurum Vilâyetine	Sınır meselesinden dolayı Van, Erzincan, Muş, Bayezid, Kiğı ve İspir Kazaları'ndan gönderilen mazbatalara dair

187	1	8 Rebiü-l Evvel 1293	3 Nisan 1876	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Ömer Lütfi Paşa'nın Muş Sancağı Mutasarrıflığında bulunduğu sırada yapılan hükümet konağına gereğinden fazla harcama yapıldığına dair
188	32	7 Rebiü-l Evvel 1293	2 Mayıs 1876	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Kars Sancağı Mutasarrıflığına eski Erzincan Sancağı Mutasarrıfı Mustafa Şefik Paşa'nın tayin edildiğine dair
189	650	21 Rebiü-l Evvel 1293	16 Mayıs 1876	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Erzurum Rüşumat Nezâretinin Şeyh Abdullah Efendi hakkında yaptığı soruşturmaya dair

190	Yok	Gurre-i Şaban 1293	22 Ağustos 1876	Van ve Bayezid mutasarrıfları Ziya ve Kemal Paşalar Hazeratına	Van ve Bayezid Mutasarrıflarının bir an evvel Erzurum'a gelmeleri gerektiğine dair
191	Yok	13 Şaban 1293	3 Eylül 1876	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Muş Kazası müftülüğüne Abdülkuddusi Efendi'nin tayin olduğuna dair
191	Yok	13 Şaban 1293	3 Eylül 1876	Muş Sancağı Mutasarrıflığının a	Abdülkuddusi Efendi'nin Muş Sancağına bağlı Kosor Nahiyesinde babasından kalan araziye önceki sahipleri tarafından yapılan müdahaleye dair
192	946	3 Şevval 1293	22 Ekim 1876	Erzurum Vilâyetine	Erzurum'da bulunan Asakir-i Şahane hastahanesi etibbasından kolağası Hüsamettin Efendi'ye hizmetine karşılık beşinci rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair

192	1035 259	10 Zilkade 1293	27 Kasım 1876	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Erzurum Valiliğinin Orduy-ı Hümâyun müşirliğinden ayrılmasına dair
193	112	19 Zilkade 1293	6 Aralık 1876	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Haydaranlı Aşireti Müdürü Ali Ağa'ya hizmetine karşılık beşinci rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair
194	Yok	8 Zilhicce 1293	25 Aralık 1876	Van ve Hakkâri Vilâyet-i Celilesine	Erzurum vilâyeti dâhilinde bulunan tüm yerlerde gerekli askeri önlemlerin alınmasına dair
194	954	24 Zilhicce 1293	10 Ocak 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Van vilâyeti mektupçuluğuna eski Suriye Vilâyeti Mektupçusu Halid Ağa'nın tayin edildiğine dair

195	161	2 Muharrem 1294	17 Ocak 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Van Ticaret Mahkemesi aza mülazımlarından Margos Efendi'nin rütbesinin arttırılmasına dair
195	14	12 Muharrem 1294	27 Ocak 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Devletin bağımsızlığını zedeleyecek her türlü harekete karşı durulacağından dolayı Erzincan Sancağı Müslüman ve Gayrimüslim ahali reisleri tarafından kaleme alınan telgrafnameye dair
195	198	12 Muharrem 1294	27 Ocak 1877	Erzincan Mutasarrıflığının a	Dersim civarında bulunan Ovacık Kazasındaki aşiret reislerinin huzur ve asayişin sağlanması yolunda gösterdikleri gayretin takdir edildiğine dair

196	4	16 Muharrem 1294	31 Ocak 1877	Van Vilâyeti Valiliğine	Van'da meydana gelen yangının araştırılması için Miralay Mehmed Münib Efendi ile Ermeni Agaton Efendi'nin tayin edildiğine dair
196	Yok	16 Muharrem 1294	31 Ocak 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Vanda meydana gelen yangın meselesi için görevlendirilen Mehmed Münib Bey ile Agaton Efendi'nin Van'a ulaştığına dair
197	Yok	16 Muharrem 1294	31 Ocak 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Van'da meydana gelen yangında birçok dükkân ve mağazanın yanması, birçok eşyanın yağmalanması ve bundan dolayı yangının sebebinin araştırılmasına dair

199	1675	23 Muharrem 1294	7 Şubat 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Elbak Kazası'nda asker sayımının yapılmasına dair
200	1682	23 Muharrem 1294	7 Şubat 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Rusya'nın sınır boylarındaki askeri faaliyetlerinden dolayı Kars sınırdaki ahalinin iç tarafa yerleştirilmesine dair
201	150	2 Safer 1294	16 Şubat 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Kafkasya hükümdarı Grandük Mişel'in geçen yaz Gümrü'ye gelmesinden dolayı Kars Mutasarrıfı Şefik Paşa'nın harcamış olduğu beş bin iki yüz guruşa dair

201	Yok	13 Rebiü-l Evvel 1294	28 Mart 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Müslüman halktan bazı Kürtlerin Ermenilere zulüm yaptıklarına dair rivayet olunan şikâyetlere dair
202	53	15 Rebiü-l Evvel 1294	30 Mart 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Kars Sancağı'nda bir müdürlük oluşturulmasına dair
202	30	19 Rebiü-l Evvel 1294	3 Nisan 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Dördüncü Orduy-ı Hümâyun seyyar fırkaları için gerekli olan iki bin beş baş mekkari hayvanının Diyarbakir ve Sivas vilâyetlerinden tedarik edildiğine dair

203	5	19 Rebiü-l Evvel 1294	3 Nisan 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Asakir-i şahane için gereken şeker bedeli olan akçenin zamanında verilemediği için şekerin gönderilmediğine dair
204	Yok	11 Rebiü-l Ahir 1294	25 Nisan 1877	Kars Mutasarrıflığına	Kars'a bağlı Elesafiye Karyesinde yaşayan Şeyh Şamil Efendi'nin naiblerinden Murtaza Efendi'nin hemen mutasarrıflık merkezine getirilmesine dair
204	7	18 Rebiü-l Ahir 1294	2 Mayıs 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Kars Sancağı'na bağlı Şuregil Kazası hanedanından Yusuf Ziya Bey'e hizmetine karşılık dördüncü rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair

205	Yok	23 Rebiü-l Ahir 1294	7 Mayıs 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Dördüncü Orduy-ı Hümâyuna ait mühimmatın Trabzon'dan Erzurum'a sevkinin geciktiğine ve bir an evvel mühimmatın Erzurum'a sevkine dair
206	453	3 Cemaziye-l Ahir 1294	15 Haziran 1877	Erzurum Vilâyetine	Bayburt'ta bulunan cami-i kebirin vakfiyesinin hasılatına dair
206	435	8 Cemaziye-l Ahir 1294	20 Haziran 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Van vilâyeti zaptiyye askerinin levazımâtına dair

207	00	14 Cemaziye-1 Ahir 1294	26 Haziran 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Çölemerik Naibi İbrahim Efendi'nin damadı Ahmed Bey ile kardeşi Tahir Efendi'nin birer hizmette istihdamlarına dair
207	00	14 Cemaziye-1 Ahir 1294	26 Haziran 1877	Bu Dahi (Erzurum Vilâyetine)	Van vilâyeti eski belediye reisi Mustafa Efendi'nin şuan boşta olduğu ve haline münasip bir görevde istihdam edilmesine dair
207	433	19 Cemaziye-1 Ahir 1294	1 Temmuz 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Erzurum civarında bulunan iki yüz süvari askerinin dağılmakta olduğuna dair
208	520	22 Cemaziye-1 Ahir 1294	4 Temmuz 1877	Van Vilâyetine	Hakkâri ümerasından Ahmed Bey'e kapıcıbaşılık rütbesi verilmesine dair

208	Yok	23 Cemaziye-l Ahir 1294	5 Temmuz 1877	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Çölemerik Kazası Naibi İbrahim Efendi'nin Trabzon'a ulaşmasına dair
209	1	11 Receb 1294	22 Temmuz 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Eski Erzurum valisi Samih Paşa tarafından Şuregil Kazası hanedanından Yusuf Ziya Bey'e verilen dördüncü rütbeden mecdi nişanına dair
209	4085	2 Ramazan 1294	10 Eylül 1877	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Fatime Hatun denilen kişide olan alacağın tahsil edilmesine dair
209	499	3 Ramazan 1294	11 Eylül 1877	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Osmanlı-Rus savaşı esnasında hizmetleri sabit olanlara verilmek üzere yüz elli adet saatin hazırlanıp sahiplerine teslim edilmesine dair

210	Yok	19 Ramazan 1294	27 Eylül 1877	Erzincan Mutasarrıflığına	Erzincan Mutasarrıflığına ulaşp göreve başlayan memurlara dair
210	1021	7 Şevval 1294	15 Ekim 1877	Erzurum Vilâyeti Velalet-i Celilesine	Redif askerlerinden olanların ailelerine aşar vergisi gelirlerinden geçici olarak yüz dirhem verilmesine dair
210	866	7 Şevval 1294	15 Ekim 1877	Bu Dahi (Erzurum Vilayetine)	Trabzon ile Erzurum arasındaki yolun Bayburd kısmının tamir edilmesi ve Kop Dağı'nda kışın meydana gelebilecek tehlikelerin önlenmesine dair

211	222	6 Zilkade 1294	12 Kasım 1877	Erzurum Vilâyeti Vekâletine	Bayezid merkezinden Yüzbaşı Mehmed tarafından Erzurum'a gönderilen telgrafa dair
211	989	21 Zilkade 1294	27 Kasım 1877	Van Vilâyetine	Bitlisli Resul Ağa'ya yaptığı hizmetlerine karşılık dördüncü rütbeden bir mecidi nişanı verilmesine dair
212	Yok	21 Zilkade 1294	27 Kasım 1877	Van Vilâyetine	Van'da meydana gelen yangın hakkında yapılan soruşturma sonucunda yangında kimsenin dahli bulunmayıp ateşin kendiliğinden çıktığı ve dükkân sahibinin dikkatsizliği sonucu yangının büyüdüğüne dair

213	990	23 Zilkade 1294	29 Kasım 1877	Van Vilâyetine	Şemdinan Nahiyesi Müdürü Mehmed ve Hakkâri emirlerinden Timur Bey'e yaptığı hizmetlerden ötürü dördüncü rütbeden bir mecdi nişanı verilmesine dair
213	1002	28 Zilkade 1294	4 Aralık 1877	Van Vilâyetine	Van Müftüsü Hüseyin Hüsni Efendi'ye dördüncü rütbeden bir mecdi nişanı verilmesine dair
214	1306	18 Zilhicce 1294	24 Aralık 1877	Erzurum ve Van Vilâyet-i Celilelerine	Baruthanede kaza sonucu vefat edenlerin ailelerinden geride kalanlarının isimlerinin maliye nezâretine bildirilmesine dair

214	Yok	23 Zilhicce 1294	29 Aralık 1877	Van Vilâyet-i Celilesine	Van Müftüsü Hüseyin Hüsnü Efendi'nin Van'a hareket ettiğine dair
215	5(?)	6 Muharrem 1295	10 Ocak 1878	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Bayezid Mutasarrıfı Hacı Hüseyin Paşa'nın Erzurum Vilâyeti valilik vekâletine tayinine dair
216	1104	3 Safer 1295	6 Şubat 1878	Van Vilâyet-i Celilesine	Van Sancağına bağlı Şemdinan Nahiyesi ile İran'a bağlı bazı köyler halkı arasında meydana gelen anlaşmazlıktan dolayı iki taraf devlet memurlarının biraraya gelerek sınırdaki bir komisyon kurulmasına dair
217	1133	17 Safer 1295	20 Şubat 1878	Erzurum Vilâyet-i Celilesine	Erzurum'da bulunan ordunun zahire ihtiyacına dair

İKİNCİ BÖLÜM: BELGELERİN TRANSKRİPTİ

SAYFA:1

BELGE:1, EVRAK NUMARASI:1657

Erzurum Vilâyetine

Erzurum vilâyeti dâhilinde kâin Gercanis Kazasına on beş saat mesafede olan Kös Karyesinden mürur iden telgraf hattının Karahisar-ı Şarki kasabasına îsali lüzumuna dair vârid olan tahrîrat-ı devletleri meclis-i vâlâya havale ve telgraf idaresiyle muhabere olunmuşdur. Saye-i memuriyetvaye-i hazret-i mülkdaride dahl-i vilâyetde bulunan elviyeye telgraf hatları yapılması mukarrer olmasıyla beraber karye-i mezkûranın Karahisar-ı Şarki ile merkez vilâyetin muhaberatınca vasitâ-i tabiiyye olacak bir mevkide bulunduğu mu'ahharen tebeyyün itmek hasebiyle oradan Karahisara temdidi kararlaştırılan bir kol telgrafın îmalâtına muktezi mesârifin en büyük cüz'î olan sütunların ücret-i katiye ve nakliyesiyle kasaba-i mezkûrada inşâsına mübâşeret olunan üç odayı müctemil telgrafhanenin mesârifi bulunan yigirmi altı bin guruşun muktezay-ı hamiyet ve vatanperverileri üzere hizmet-i fahire olarak cânib-i ahaliden tesviyesine taahhüd olunub heman hükümete tevdi olunan edevat-ı esmani olmak lazım gelen on iki bin sekiz yüz yetmiş bir frank elli santim dahi derece-i mutedelede görünmüş olmasıyla anında hazinece îfây-ı muktezasının maliye nezâret-i celilesine havalesi tensib olunmuş ve bil-istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet nezâret-i müşârûn- ileyhimâ ile irade-i mezkûraya bildirilmiş olmağın taraf-ı devletlerinden dahi iktizay-ı halin icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 2 Muharrem Sene 83/M. 17 Mayıs 1866

SAYFA:1

BELGE:2, EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Saye-i mamuriyetvaye-i hazret-i pâdişahide Trabzon'dan Erzurum'a kadar inşâsına teşebbüs olunmuş olan şose tarikin İran'a hududı bulunan Bayezid'e değin

temdid-i devlet ve ahali-i memleketçe fevâid-i haliye ve müstakbeleyi müstelzim olacağı bedîhî idiğüne binâen tarik-i mezkûrun Trabzon tarikinde müstahdem kondüktörlerden birinin serîan i'zâmıyla bi-l keşf köprü ve sair şeyler olacağı halde resm ve haritâsının tanzimi hakkında Trabzon tariki komiseri Mirliva Saadetlû Feyzi Paşaya memuriyet verildiğinden mezkûr ameliyat-ı keşfiyenin icrâsından sonra mahall-i sairede yapılmakda bulunan tariklerin ahval ve nizâmat-ı cariyesine tatbiken Erzurum'da ve yahud merkez orduy-ı hümâyunda bulunan zabitân-ı askeriye tarafından muabber imalat-ı lazımlarına eşna birkaç zabıt memuru tayin kılınarak nâfia nezâret-i celilesi cânibinden gönderilecek tâlîmata tatbik-i hareketle heman işe mübâşeret olunması hususunun savb-ı vâlâlarına dördüncü orduy-ı hümâyun müşirliği kaim-makamlığına tesviye ve iş'ar kılınması meclis-i ala-i hazainden bamaz bata îfâde olunmuş ve keyfiyet mezkûr kaimmakamlığa bildirilmiş olmağla ber minval-i muharrer icâb-ı halin hüsn-i îfâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 4 Muharrem Sene 83/M. 19 Mayıs 1866

SAYFA:2

BELGE:3, EVRAK NUMARASI:923

Erzurum Vilâyetine

Fi 19 Muharrem sene 82 tarihli müverrihen ve cevaben vârid olan telgrafname-i devletleri üzerine mahall-i malumede bulunan taburların sairlerinden olub tertib-i sayfiyesine îsali ve her dürlü muavenet-i mukteziyesinin îfâsı zımmında bab-ı seraskeriye ne vecihle vesayay-ı cedide icrâ kılındığı ba telgraf yazılmışdı. Bu kere alınan cevabda asker-i mevcudenin sevk ve i'zâm olunacakları mahallerde îfây-ı hüsn-i hizmete husule ve muvaffakiyetleri için orduy-ı hümâyun zuhaf ikinci alayının Kars mevkinde bulunan ikinci ve dördüncü piyade alayının Erzurum ve Bitlis taraflarında olan birinci ve Bayezid cânibinde bulunan üçüncü taburlarının neferât-ı mevkûfesinden serîan altış'ar yüz ellişer nefere iblağı ve neferât-ı merkûmenin mahallerinden celb ve cem ile mezkûr taburlara irsali la akl bir iki mah tevkif ideceğinden ol civarda bulunan sair alay ve taburlar efradından ol vecihle neferasından idilerek anların dahi vürud idecek neferât-ı mezbûra ile itmam ve esliha ve mühimmât ve levazım-ı sairece bir güne noksanları var ise bu taraftan

gönderilmek üzere mikdarının serfan iş'arı hususlarına dair orduy-ı hümâyun müşirliği ve kâim-makamlığına telgrafname-i mahsusa keşide kılındığı ve fakat asker-i şahanenin küçük küçük fırkalara taksimiyle istihdam-ı faide-i mukayyed olamayub bilakis muhazir ve muhataratı daimi olacağı cihetle nizame-i ve kaide-i rehin-i cevaz olamayacağından asker-i nizame-i şahanenin pek ehemm ve elzem olan mevaki heyet-i müctemiyesiyle sevk ve istihdamı fıkрасının dahi derc ve tezkir idildiği îfâde ve mahalli iskânlarına i'zâm olunacak muhacir kabilelerinin yanlarına yigirmişer yigirmibeşer nefer asker-i nizamiye terfiki iş'ar kılınmış ise de böyle işler asker-i zabtiyyenin vezâif-i mahsusa ve müretteyesinden idüğüne binâen iş bu kabileler lüzumu kadar asker-i zabtiyye terfikiyle asâkir-i nizamiye-i şahanenin ol suretle istihdamı fıkрасının ve suret-i halin taraf-ı vâlâlarına dahi bildirilmesi lazım geleceği inbâ kılınmış olmanın zikr olunan kâim-makamlık ile bi-l muhabere icâb-ı mevaki-i maslahata göre muamele-i mukteziyenin îfâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 4 Muharrem Sene 83/M. 19 Mayıs 1866

SAYFA:2

BELGE:4, EVRAK NUMARASI:905

Erzurum Vilâyetine

Diyarbakir havâlisinde kain Resulayn ve Cud nam mahalleri Çeçen muhacirlerine irade kılınarak letafet âb u hevâsından naşi irade-i emr ü iskanlarının icrâsını fart arzu ve teşekkür ile istida ve niyaz itmiş ve Erzurum'da bulunan arkadaşlarına dahi orayı istemelerini yazmış oldukları ve bunlara ashab-ı servet taraflarından mikdar-ı vafi zehayir îfâ kılındığı misüllü ihmal ve eşkallerinin nakliye mesârifinden dolayı alacakları bulunan kırk bin şu kadar gurusu dahi bazı mahaller ahali cânibinden terk ve teberrü olundığı iş'ar ve inbâ kılınub bu hususa dair olan iki kitâ mazbatasının sur-ı mahrecesi leffen irsal kılındı. Muhacirin-i merkûmeden Erzurum'da bulunanlar havâli-i mezkûrayı azimetinde mütereddid olarak bunun için hayli müşkülât müşâhede kılınmakda oldukta ve sebat-ı inhâya nazaran ol tarafa gidenlerin havaca ve sairece istifâde eylemiş oldukları ve ahali her suretle ianede bulunub esbab-ı refah ve rahatlarını ikmal itdikleri anlaşılmış idiğüne mebni sur-ı mersule mürabba-i

mündericesinde vesait-i münasibe ile muhâcirin-i mevcudeye bi-t tefhim tesvikat ve tergibat-ı lazimesinin icrâ ve anlarında havâli-i merkûmeye bir an evvel sevk ve isrâsı hususuna himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 7 Muharrem Sene 83/M. 22 Mayıs 1866

SAYFA:3

BELGE:5, EVRAK NUMARASI:1767

Erzurum Vilâyetine

Taşralarca katl-i nüfus ve gasb-ı emlak misüllü cinayat-ı cesimece îtiyad ile emniyet-i dâhiliyeyi ihlale cüret eden eşhasın cânib-i hükümetden ahz u giriftlerinden istintak ve muhâkemeleri bi-l îfâ kanunı tatbiken lazım gelen cezalarının bu taraftan istîzan olunmaksızın heman icrâsı zımmında bundan birkaç sene evvel rumelinin bazı mahallerinde teşkil kılınan mecalis-i muvakkate-i cinayata mezuniyet virilmiş ve bu ruhsat ve mezuniyet mecalis-i muvakkata riyasetlerinin ilgasından sonra vulat-ı uzama-i ulema-i memuriyet idilmiş iken saye-i muvaffakiyetvaye-i hazret-i şahanede vilâyetlerin teşkilatına ve idare-i mülkiyenin arz u tanzim ve tensikine ibtidar olunması cihetiyle ibtida Tuna vilâyetine mu'ahharen Haleb ve Edirne ve Suriye vilâyetlerine itâ kılınan talimat-ı mahsusanın bir bendinde dahi salifü-z zikr mecalis-i muvakkatanın mezun olduğu ahkâm-ı cezaiyyenin iş bu vilâyetler mecalis-i cinayat vezaifine ilaveten ceri'en faaliyetine ruhsat virilmiş ve vilâyetlerin gerek nizam ve vezâif-i dâhiliyesi ve gerek teşkilat-ı cedidesi menut ve ahz üzerine cereyan itmesiyle yerinde mevcut olan kuvve-i icrâiyyenin diğerlerinde de bulunması umur-ı tabiiyyeden olup şu halde mezuniyet-i mecburiyenin haricinde kalan Bosna ve Erzurum ve Trablusgarb vilâyetlerinde itâsı lazım gelmiş olduğuna binâen muamelat-ı cedide iktizasınca bu mezuniyetin merbut olduğu kuyud ve şürotun oralarda dahi meriü-l icrâ tutulmayacağı balada îrad ve beyan kılınan harekât ve cinayata cesaretleri halinde derdest idilecek eşhas-ı menfurenin ol babda istintak ve muhâkemeleri riyasetiyle cinayetleri israya mürettibe-i sübuta vasıl olduktan ve mecalis-i cinayat taraflarından mazbataları tanzim ve îtâ kılındıktan sonra ceza ve kanunname-i hümâyunda kangı maddesiyle muhâkeme olup iktiza ider ise icâb-ı bi-l icrâ evrak-ı istintakiyesinin bâb-ı âliye

gönderilmesi ve kanunen idamı lazım gelecek eşhasın cinayetleri sabit olduktan sonra telgraf vasitâsıyla başkaca bâb-ı âliye iş'ar-ı keyfiyet olunarak alınacak cevab üzerine iktizasına bakılması lazım geleceğinden buralarının esas vazife ittihazıyla icrâat için savb-ı samilerine dahi mezûniyet îtâsı meclis-i vâlâ karar-ı müzakeratdan ve müteallık ve şerefsudûr buyrulan emr u irâde-i seniyye cenâb-ı pâdişahi muktezay-ı alisinden bulunmuş ve iktiza iden ferman-ı ali bi-t tasdir tesyir kılınmış olmağın sur-ı meriyede ve ahkâm-ı mûndericesine göre harekete himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 8 Muharrem Sene 83/M. 23 Mayıs 1866

SAYFA:4

BELGE:6, EVRAK NUMARASI:4020

Erzurum Vilâyetine

Posta merkezine sevk ve i'zâmı mukarrer olan muhâcirinin görünen lüzum üzerine beher kafilesine birer zabita ve mülkiye memuru tayiniyle yigirmişer ve yigirmi beşer kadar asker-i nizamiyenin dahi terfîk icâb ideceğine dair cenâb-ı vilâyetden tevarüd eyleyen telgrafname meali malum-ı senaveri oldu. Giçen hafta postasıyla dahi iş'ar ve ihtar kılındığı vecihle asker-i nizamiye-i şahanenin en aşağı derecede olan bölük heyet-i müctemiasından çıkarılıbda öyle müteferrikan sevk ve i'zâmı halinde kuvve-i cünüdiye zail ve bu takdirce kendülerinden asker-i zabtiyye kadar hizmet ve münefeat-ı müşâhedesi gayrı kabil olacağına ve zikr olunan kafiler efrad-ı mevcudesinin ise derkar olan huşûned mizaçlarına nazaran muhâfaza-i kâmile tahtında bulundurulmaları derece-i vücudda olarak ve bu yolda asker-i nizamiye istihdamı dahi o maksude dahi mütebenni bulunarak binâenaleyh ol vecihle beher kafiye yigirmişer ve yigirmi beşer nefer terfiki husule mütalebe kâfi olamayacağından başka bilâhare muhaziri dahi istizam eyleyeceğinden mezkûr kafilerin refakatine zabitân-ı mükemmele olmak üzere birer bölükden doksan asker tayin ve terfiki tecviz olunamayacağına mebni bu babda zuhurı tahtir olunan muhazirdan tevellüd idecek kâffe-i mesuliyet heyet-i vilâyete aid olmak şartına muvafakat idildiği halde iş'ar olundığı vecihle iktizasının îfâsı hususuna himmet olunması ve birde muhâcirin-i mersule Kürdistan tarafında kendülere irâe olunan

mahallere farku-l muamele beklenüb Erzurum tarafında olan hemşehrilerine icrây-ı teşvikat eyledikleri cüretle andan dahi istifâde kılınması siyakında şukka.

H. Fi 11 Muharrem Sene 83/M. 26 Mayıs 1866

SAYFA:4

BELGE:7, EVRAK NUMARASI:1037

Erzurum Vilâyetine

Erzurum istihkâmâtı için üç bin nefer-i amelenin bi-t tertib vakt-i muiyyinede celb ve istihdamı hakkında sevk olan iş'ar üzerine mecalis-i irâde-i vilâyetden mürur mazbata meali malum oldu. Ruus-ı iş'ara nazaran ittihaz ve icrâ idilen tedabir hüsn-i semerresiyle amele-i matlubenin vakt-i îâmâlâta değın celb ve cem'-i muamele idüğü anlaşılmiş ve bu suret muvafık-ı maslahat olarak istîzam-ı mahzuziyet eylemiş olmağın mevsim mürur itmeksizin işın kemal-i suhuletle hüsn-i teşyit ve tesviyesine ikdam olunması manzur bulunduğı beyanıyla şukka.

H. Fi 12 Muharrem Sene 83/M. 27 Mayıs 1866

Sayfa:5

BELGE:8, EVRAK NUMARASI:157

Erzurum Vilâyetine

Muhâcirin husûsatına bakmak üzere orada bulunub dersââdete i'zâmı iş'ar olunan miralay İzzetlû Ahmed Beg'in tevkifi lüzumu Erzurum vilâyetinden bâ- telgraf iş'ar olunmuş idi. Mir-i Mûmâ-ileyhin mensub olduğı alaydan iki tabur asker-i redifenin bu defa silah altına alınması mukarrer olduğından alay cânibinden bulunması umur-ı zaruriyeden görünmüş olmasıyla şu halde orada kalması ve diğır hizmetle istîfâımı bi-t tabi mümkün olamayacağına binâen heman alay merkezine azimet eylemesi zımmında îcab-ı icrâlarına şiddet-i lüzum gösterilir ise digerinin tayini hususı dördüncü orduy-ı hümayun müşirliğı kaim-makamlığına bâ- telgraf iş'ar ve inbâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 13 Muharrem Sene 83/M. 28 Mayıs 1866

SAYFA:5

BELGE:9, EVRAK NUMARASI:1158

Erzurum Vilâyeti ve Kaim-makamlığına

Vali-i vilâyet devletlû paşa hazretlerinin tebdil-i hava zımmında sevhile azimet eyledikleri îfâdesine dair tevarüd iden tahrîrat-ı şerifeleri meali malum muhabbesi için ve melfuf raporda dahi görülmüştür. Müşârün-ileyhümün merkez vilâyetden gaybunun mecburiyet sahihesi için müstenit olmasıyla az bir zaman içinde iktisab sıhhat ve afiyet eylemeleri lütf u secaniyeden memul ve müsteda ve bi nime-l kerim imrar-ı eyaletin bir vefik matlub hüsn-i ruyet ve temşiyetine heyetçe tebeddül-i mesai idileceği dahi müselleme-i rahida olunmağla memûrin-i merkezi ile müteehhide idare-i mesalih-i vilâyetine itina-i rehin eylemeniz lazım geleceği beyanıyla şukka.

H. Fi 21 Muharrem Sene 83/M. 5 Haziran 1866

SAYFA:5

BELGE:10, EVRAK NUMARASI:25

Erzurum Vilâyetine

Erzurum istihkâmatı îmalâtında bulunmak üzere elviye-i malumeden tertib olunan üç bin nüfusun sürat-ı irsali mahallerine bildirildiğine dair geçende keşide kılınan telgrafname üzerine keyfiyet bâb-ı seraskeri lede'l- muhabere zikr olunan amelenin suret-i tertib ve tedarikine ve bunlar için lüzumu olan akçenin havaleleri icrâ kılındığına mâlûmat hâsıl olmak için keyfiyetin istihkâmat-ı mezkûra komisyonu riyasetine bildirilmesi bi-t tensib îcab-ı îfâ olunduğu bu kere savb-ı sami-i sipahdariden cevaben iş'ar kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 27 Muharrem Sene 83/M. 11 Haziran 1866

SAYFA:5

BELGE:11, EVRAK NUMARASI:63

Erzurum Vilâyetine

Erzincan kasabasında bulunan kasab esnafı dükkân ve hanelerin önlerine hayvan zebh iderek bazı esnaf dahi tahnat zuhurını istizam idecek îmâlâtı dahl-i şehirde ve hane ve dükkânlarında icrâ itmekde ve su-i bendi ve sair müteaddid eşyayı buldukları mahaller ve sokaklar ile çukurlarda inhâkda olduklarından ve bundan hâsıl olan tahnat sıhhat-i umûmîyeyi ihlal eyleyeceğinden şu halde men-i cereyanı hakkında meclis-i umur-ı sıhhiye-i askeriyeden tanzim olunan mazbata tısyar ile icrây-ı icâbı dördüncü ordu-yı hümâyunu müfettişi Miralay İzzetlû Saib Beg tarafından bâ- tahrîrat iş'ar olunub böyle fesad-hüday-ı daimi ve sıhhat-i umûmîyeye münafi olan ahval-i muzıranın her yerde ve hususiyle şöyle bir merkez ve mecmu'ü askeri olan mahalde vukûa getirülmesi ve mazbata-i merkûmede gösterilen tedabirin bila-te'hir icrây-ı lazımeden olacağı halde suret-i iş'ar ve tahkîkat-ı vâkıaya nazaran aher mahallerde nakl icâb eden dükkânlardan ekseri bazı müntefizat ahâlisinin silk-i mülkünde olmak mülasebesiyle mücerred bulunan muhâfaza-i menfaat-i şahsiyeleri için yapılacak şeylerin icrâsında hükümet-i mahalliye tarafından ihmal ve müsâmaha gösterilmekde bulunması la-ya kayd olarak olarak mazbata-i mebhûs inhâsına bir sureti leffen irsal kılınmış olmağla anda münderiç tedabirin kâmilen müsâraaten icrâsı her halde sıhhat-i umûmîyeyi daimi olacak esbab-ı tanzifinin istihsaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 28 Muharrem Sene 83/M. 12 Haziran 1866

SAYFA:6

BELGE:12, EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Bolı tarihiyle bâ- telgrafname bildirildiği vecihle Erzurum vilâyeti valisi Devletlû Emin Paşa hazretlerinin arz u vücudiyesinden dolayı vilâyet hizmet-i mühimmesinin ma mesârif oraya elli bin gurus maaş ile uhde-i behiyyelerine tevcihi hususuna emr ü ferman malumufur cenâb-ı cihanbani müteallık ve şerefsünûh buyrularak icâb-ı icrâ

ve memuriyet emr ü alisi dahi bu kere leffen isra kılınmıştır. Tarife muhtaç olmadığı üzere Devlet-i âliyyenin ve bilhassa hami-i sahih-i heyet saltanat olan zat-ı şevketseman hazret-i pâdişahinin netice-i maksad hayr-ı mesanid-i ahval-i irâde-i hükümetinin tensik ve tanzimi ile esbab-ı memûriyet ve servetin ve mesair-i tahammül mülk ve malının husus ve terfî-i kemamili olub vilâyetler dahi bu niyet-i nâfia üzerine teşkil eylemiş idüğünden muntazır bulunan menafi ve muhasenatın aliyyü-l umum görölüb mevki-i faile getirülmesi ehemm ve elzem olduğına ve müşârün- ileyh Emin Paşa dirayet ve fetaneti iktizasınca bu yolda hayli icrâata muvaffak olmuş ise de ihrak-ı cismani ve zamanın darlığı mülasebeleriyle semanin-i cebr-i husule-i irsaline vakit bulmadığından oraca daha yapılacak şeyler olarak zât-ı devletleri ise kar-ı ıstabat vüzerây-ı izamdan bulduklarına ve teşekkül-i vilâyete müteallık nizâmat ve evrak mukaddema Erzurum'a gönderildiğinden bunlar merkezde mevcut bulacakları gibi şimdiye değin ne yapılmıştır ve ne yapılacaktır anlar dahi bi-t tabi muvafık ve fevkaale olacaklarına mebni fetanet-i katrîbe müşirileri muktezasınca bi nime teali müsaaat makulâtıyla makarr-ı vilâyete bi-l vasıla iş bu nizamname-i mürurat-ı saire ariz ve amik mütalaa ve merkez kâim-makamı ve sair memûriyet-i mahalliye ile müzakere ve muhâbere olunarak maksad-ı asli olan tayinat ve teşebbüsât ve bakayay-ı teşkilat ve ıslahatın hüsn-i ilgasıyla her halde isbat-ı müessir himmet ve itina buyurmaları ikdam-ı mâmûlât ve manzuratımız idüğün beyanıyla şukka-i mahsusa-i senaveri terkim kılındı.

H. Fi 20 Safer Sene 83/M. 4 Temmuz 1866

SAYFA:7

BELGE 13 EVRAK NUMARASI:12

Emin Paşa Hazretlerine

Hakk-ı vâlâlarında derkâr bulunan tevcihat-ı seniyye-i hazret-i pâdişahi iktizasınca arz u vücûdiyelerinden dolayı darsâdete gelenlerin istirahat olunmak ve bi nime teali kariben avdet-i afiyetlerinde yine bir memûriyet-i münasibede kullanılmak üzere bu kere Erzurum vilâyeti valiliğinin uhde-i devletlerinden sarf-ı tahviliyle Kastamonu eyâleti mutasarrıfı Devletlû Mehmed Paşa hazretlerinin uhdesine tevcihi ve zât-ı devletlerine yedi bin beş yüz guruş mâzuliyet maaşı tahsisi

hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye hazret-i pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve manzur-ı alisi vecihle iktizas-ı icrâ kılınmış olmağla müşârün-ileyhümün vusulüne intizar olunarak vilâyete aid nizâmat ve tâlîmat ve evrak-ı sairenin ve nezd-i samilerinde andan müteallık evrak var ise bunların dahi kaim-makam-ı mûmâ-ileyhe tisyarı ile merkeze vürudunda devri hususunun vilâyet kaim-makamı saadetlû paşaya iş'arı ve dersaâdete muaderet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 20 Safer Sene 83/M. 4 Temmuz 1866

SAYFA:7

BELGE:14, EVRAK NUMARASI: YOK

Van ve Hakkâri Kaim-makamlığına

Van mecalisi azasından Hoce Agob'a itâsı iltimasına dair tevârüd iden tahrirât-ı şifreleri meali malum-ı muhibbisi oldu. Ve bu misüllülerin taltifleri şan-ı âlî icâbından ise de hüsn-i hizmet ve sadakati meşhur olan memûrin ve saireye olarak vezâif-i muayyine misüllü mahlulâtı olamayacağından mezkûr nişanın cânibleri keyfiyata irsali icâb-ı halden bulunduğu ve mum-ı ileyh Agob'un devletçe taltifi muceb hizmet-i mergubeye mazarriyet ve delâleti takdirinde tesirine bakılmak üzere keyfiyetin vali-i vilâyete iş'arı lazım geleceği beyanıyla şukka.

H. Fi 21 Safer Sene 83/M. 5 Temmuz 1866

SAYFA:7

BELGE:15, EVRAK NUMARASI:213

Erzurum Vilâyetine

Erzurumdan müretteb birinci redif taburunun Trabzona gitmek üzere yola çıkarıldığı îfâdesine dair keşide idilen telgrafname üzerine keyfiyet taraf-ı sami-i hazret-i seraskeri ile lede'l- muhabere bu tabur ile Erzincan ve Tokad ve Zile kazalarından müretteb askeri redife taburlarının mahallerinden hareket eyledikleri bâb-ı seraskeriye dahi iş'ar ve inbâ kılındığına binâen rükûblerine tahsisi icâb iden vapurların tehiyyesiyle heman Trabzon ve Samsun iskelerine gönderilmesi taraf-ı âlî-i hazret-i kapudaneye bildirildiği îfâde olunmuş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka

H. Fi 25 Safer Sene 83/M. 9 Temmuz 1866

SAYFA:8

BELGE:16, EVRAK NUMARASI:199

Erzurum Vilâyetine

Mirmirandan Vanlı Timur Paşa'nın vukû'-ı vefatına mebni uhdesinden münhal olan iki bin guruş maaşdan şehriye bin iki yüz guruşun ikişer yüz guruş hesabıyla mahdumları Mehmed Hidayet ve Mehmed Turan ve Mehmed Hami ve Nusret ve diğer beglere ve kerimesi Zübeyde Hanım'a bi-t tahsis kûsür sekiz yüz guruşunun hazineye mûnaade idilmesi hususuna vukûbulan iş'ar ve meclis-i vâlâda virilen karar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehinşâhî müteallık ve şerefsudûr buyrulub hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınmış olunmağın oraca dahi icrây-ı icâbına himmet.

H. Fi 2 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 15 Temmuz 1866

SAYFA:8

BELGE:17, EVRAK NUMARASI:115

Erzurum Vilâyetine

Cenâb-ı hakk kâffe-i bilâd-ı mersume buyrulan şehr-i muharremü-l haramın yigirmi sekizinci salı günü ol tarafda şiddetlice hareket-i arz vukûbularak Kiğı ve Erzurumda bazı büyük ve münazil-i münhedim ve harab olmuş ve birkaç adamın bina altında kalmış idüğü ve Erzincan'da lehü-l hamd gerek ebniye ve gerek evsanca bir dürlü zarar görmemiş olduğu dördüncü orduy-ı hümâyunu müşiri kaim-makamlığı tarafından cânib-i vâlây-ı sipahdariye iş'ar olunub şu hali mucceb teessüf olmağla beraber bu makule mesab olan ahali hakkında ianet-i lazime bi-l icrâ istihsali esbab-ı istirahatleri şeyme-i kat'in icâbının bulunduğına binâen ber minval-i muharrer münhedim olan haneler ashabının çadırlara ve büyük halyaya nakl ve iskânıyla ve mevsim-i şitânın hulullerinde evvelce cümleten istikmal ve sail ivaiyesiyle haklarında itina ve teshilat-ı mahalliye ve mukteziyenin îfâsına ve bunlardan vefat idenler işam ve ira-i mealinde iaşe ve zaruret ve sefaletleri vikayesine erbab-ı servet ve hamiyet taraflarının mübaderet ve gayret olunması zimmında tevsikat-ı müessire icrâsına himmet.

H. Fi 4 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 17 Temmuz 1866

SAYFA:8

BELGE 18 EVRAK NUMARASI:21

Erzurum Vilâyetine

Karahisar-ı Şarki Sancağına tabi Milas Kazası dâhilinde beher sene-i ruz-ı hızırda küşadı mûtad olan Çermik Panayırı bu sene dahi ikâme olunarak fırtâ-i asayiş ve huzur ve teshir-i sabıkadan niyade kermi-i derusttede reşide-i hüsn-i hitâm olduğu îfâdesine dair vîlayet-i behiyyeleri kaim-makamlığından tevârüd eyleyen tahrîrat meali ve melfuf mahzar ve mazbata mevaddası malum-ı muhibbesi ve mezkûr panayırın ol vecihle hüsn-i icrâsı husul-ı mahzuziyete badi olarak keyfiyet takdim ve tabi-i teshiline derc ile ilan itdirilmek üzere bulunmuş ve maliye nezâret-i celilesine dahi beyan-ı keyfiyet idilmiş olduğu beyanıyla şukka,

H. Fi 8 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 21 Temmuz 1866

SAYFA:9

BELGE 19 EVRAK NUMARASI:130

Erzurum Vilâyetine

Rusya Devlet-i fehimesi cânibinde Kösebas(?) ile ahışha meyânında inşâ olunmakta bulunan tarik hakkında merkez vilâyet kaim-makamlığı tarafından bazı ihtarat ibraz idilmiş olup bir devletin mülkünde yaptıracağı tarik ve saireye aher taraftan müdahale olunamayacağı derkar olmasıyla beraber esbabını tahkik ve mârûzatını ref ve tehvin idecek vesail-i taharri eylemek dahi icâb-ı hükümet ve maslahatdan bulunmağın tarik-i mezkûrun ahvali sahihesi hakkında dahi istihsal-i mâlûmat ile beyan-ı mülâhazat-ı kâfiyeye himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 9 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 22 Temmuz 1866

SAYFA:9

BELGE:20, EVRAK NUMARASI:254

Erzurum Vilâyetine

Vilâyetler dâhilinde bulunan kaim-makamların azli ve halkının vürudundan evvel hareketi vukûuyla kaim-makamlığa vekil tayin olunan zata usul-ı müttehizesi icâbında nizamen selefdan kalan nızf-ı maaş bir bağda(?) îtâsı iktiza ider iken kapualtı hasılatının cânib-i miriye raci olması mütalaasıyla nısf-ı maaş verildiği tahkik olunub mütalaa-i mebhûs ise vilâyetlerin bu nizamdan istîzanından medar olabilir ise de kaide-i müteahhime tasarrufuyla iktizasınca ahval-ı mezkûranın feshi tecviz olunamayacağından ba'dezin bu makule vikalarında bulunanlara selefdan kalan nısf-ı maaşdan başka ziyade akçe virilmemesine meclis-i vâlâca karar verilmiş ve bil-istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet vilâyetler valileri devletlû paşalar hazeratına bildirilmiş olmağın tarafı devletlerine dahi ba'dezin bu yolda harekâta himmet.

H. Fi 15 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 28 Temmuz 1866

SAYFA:10

BELGE:21, EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Devletin vâridat-ı mütenevviye-i mülkiyesiyle umum mesârifât ve tahsisât-ı mukarreresi lede'l- muvazene vâridatın iadesine masrafından yüzde on beş raddelerinde noksanı görüldüğü anlaşılıb bunun ciheti müteakibile ve suret-i mümkünâsi taharri ile karşılaştırmadıkça idare-i sahihece mutazammunun husule gelemeyeceği umur-ı bedîhîden olduğu halde bu sene avrupaca zuhura gelen ticaret-i azime asar-ı seferasının olmak üzere saltanat-ı seniyye kuzat bosluk mülkiyesinin hüsni muhâfaza ve hırsat-ı lazimesini istihsali için külliyetlû asâkir-i redife celb ve sevk ve sair mesârif-i keşire ihtiyarı gibi teklîfât zaruriye mecbur olarak bu dahi işi ağırlaştırmış ve böyle fevka-l ade mesârifâtın rüyet ve tesviyesi zimmında yine bir takım istikrazatın tarifeye gidilmesi anın dahi kanunen ve reisü-l mali sarfiyat-ı hazine-i yekûnunu kapadurub işi dahi müşkülata düşüreceği ve sonra hiç çaresinin

bulunamayacağı tarif ve beyanında müste'katı bulunmuş idüğüne ve cem-i zamanda ve siha böyle tarufunda devletçe usul-ı tasarrufiyenin kemâyenbağî icrâsıyla andan husule gelecek semerrenin acilen meblağ-ı sermaye en ehven ve eshel tarik ve tedabir dimek olub bu babda her tarafça iltizam-ı emr ü tasarrufa kemaliyle ikdam olunmakda olduğu misüllü vilâyetlerin saye-i şevketvaye-i cenâb-ı mülkdaride teşkilathanesi şimdilerde teessüs iderek bidayet-i emirde bi-l icâb ihtiyar idilen memûrin mesârif-i zatidenin idare-i asliye ve telmineyi bozmayacak suretde taaddi bazı maslahata pek elzem olmayub tasavvunda işe sekte getürmeyecek olan bazı memuriyetlerin ilgâsı muvakkaten marta kadar olsun bazı maaşat ve mesârifâtın tenezzürüyle şunlardan bir mikdar tasarruf-ı faide husule getürülerek mesârifât-ı hazineye şu yüzden bir muavenet icrâsı kabil ve mümkün olduğu halde hakîkaten devlet-i aliyyeye bir büyük hizmet ibraz olunmuş olacağından icrây-ı iktizası hamiyet-i malume ve dirayet-i müselleme ve tesvirlerine(?) takviyet ve ihale kılınan şu tasavvur vilâyat-ı nizamının zerre kadar ihlali efkârına mebni olmayarak mücerred mesârif devletin vâridat-ı mevcude ile karşılaştırılması ve idare-i umumiye-i umur-ı maliyenin halen ve istikbalen sekineden vikayesi maksad-ı haberlerinden ibaret ve bu vekaiyeyi gözetmek ise cümlemize vazife-i zimmet-i memûriyet ve sadakat olacak ana göre icâbının icrâsıyla es-suret-i ibraz-ı müessir mühimde-i hal-i esnayı ve mühimma-şinasına huzur-ı sami ve fetanet ve serîan defterinin tanzim ve irsaline himmet buyrulması bilhassa muntazır idüğü beyanıyla şukka.

H. Fi 16 Rebiü-l Evvel Sene 83/M.29 Temmuz 1866

SAYFA: 10

BELGE 22 EVRAK NUMARASI:204

Erzurum Vilâyetine

Muşda bi-d defaat hareket-i arz vukuiyle Varto kazası kurrasında iki yüz kadar nüfusun telef olduğu ve orada bulunan asker-i şahanenin çadırlara ve ahalinin bağçelere çıkarıldığı dördüncü orduy-ı hümâyun müşiri kaim-makamlığına vukûbulan inhâdan anlaşılub buna dair merkez vilâyetin henüz bir iş'arı zuhur itmemiş olub mâmâfih giçende Erzincan ve bazı mahallerde vukûbulan zelzele hakkında mezkûr kaim-makamlıktan alınan inhâ üzerine ittihazı lazım gelen tedabir

ve icrâat merkez kaim-makamlığına bildirilmiş olmağla bu babda dahi ana tevfikân muamele-i lazîmenin îfâsına himmet.

H. Fi 19 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 1 Ağustos 1866

SAYFA:11

BELGE 23 EVRAK NUMARASI:297

Erzurum Vilâyetine

Kiğî Kazasının muhâfaza-i asayiş ve inzibatı zimmında haberat-ı ibtidasının eylül gayetine kadar muvakkaten ma-i kabrisdari yalnız on nefer zabtiyyesinin istihdam kılınmakta olduğı beyanıyla icrây-ı icâbı vukûbulan iş'ar üzerine meclis-i vâlâda tensib olunarak bi-l istîzan müteallık ve şerefsudûr buyrulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi mucebince tesviye-i muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınub asker-i mersumenin tertib-i saye-i mikdar tevdi'îen hazret-i şahanede bilad ve ibadın muhâfaza-i istirahatı maksadına mebni ve hükümetin zabıtâ-i beledi emrinde takviye-i icrâatı mültezim ve marazi olduğundan neferat-ı muvakkat-ı merkûmenin istihdamıyla maaşlarının kabulü iktizay-ı mevki ve maslahatdan bulunub fakat neferat-ı merkûme ref-i mekasid-i erbab-ı şekavet için istihdam olunmaz ve yahud müddet-i medide ve lüzümü kaldığı halde dahi kullanılır ise mesuliyeti hükümet-i mahalliyeye aid olacağı misüllü böyle muvakkat suretiyle müstahdem olan neferatın meccanen ahaliye yem ve yiyecek almak gibi ve sair dürlü hareket namarziyesi mücerreb idüğüne binâen bunların dahi öyle bir muamele-i iane-i feriyye-i cesaret idememesine nezâret ve dikkat kılınarak şayet münafi-i rızay-ı ali uygunsuzlukları bi-t tahkik tebeyyün eylediğı takdirde mütecasırlarının kanunen tedib olunması ve hükümet-i mahalliyenin dahi mes'ul olması mukarrer bulunmağla buraları dereplin nezâret-i merkûmenin hüsn-i istihdamına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 22 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 4 Ağustos 1866

SAYFA:11

BELGE 24 EVRAK NUMARASI: 307

Erzurum Vilâyetine

Vilâyet-i behiyyeleri dairesinde tahsisi kararlaştırılan memuriyet-i şer'îye ve mülkiye maaşlarının mikdar ve mazarratına dair vârid olan mazbata ve defterler meclis-i vâlâyâ lede'l havale ol babda kaleme alınan mazbatanın sureti leffen irade kılınmaları beyanında irade olduğu üzere devair-i vilâyat-ı teşkilatı yeniden bir takım memuriyet ve mecalisin ihdas olunması saye-i adaletvaye-i hazret-i mülükânede mülk ü milletin terki-i esbab-ı istirahat ve memuriyeti ve iş bu esbaba hizmet ve delalet idecek ve sabit icrâyesinin tezyid-i kuvvet ve mekineti maksadına tebliyeti olarak bunlara aid vel abid olan tertibat ve tedabiratın hiç birine hâlel gelmemesi umur-ı mültezimedden ise de devlet-i aliye ma'len ve me'salen birçok müşkülât ve gavail içinde bulunduğu cihetiyle sarfiyat-ı emvalde zaman ve imkânın derecatına göre kaide-i tasarrufiyeye riayetle usul-ı idareye tesir itmeyecek maddelerde tenkis tahsisata hatta mesai idilmesi ehemm ü mesalih olarak meclis-i mezkûrun mütalaatı bu işe mebni bulunmuş ve mazbata-i merkûmenin mübtelesi(?) ve ifâdesi encümen-i mahsusa-i vükelâda dahi tensib olunarak müteallık buyrulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi mucebince keyfiyet maliye nezâret-i celilesine iş'ar ve sâlifü-z zikr defterler iade ve tisyar kılınmış olmağla ve bu iş'ardan maksad teşkilatı bozmak olmayub mücerred devletin şu aralık umur-ı maliyece derkar olan müzayakası cihetiyle mümkün mertebe usul-ı tasarrufata dikkatle fazla masraf açılmamak demek olduğu ve giçen posta ile gönderilen tahrîrat-ı mahsuse-i senaveride bu merama mübtelesi(?) idüğü misüllü zat-ı vâlâları dahi vekaiku-l ahval arz u saffet rişd ü hamiyetle mutassıf vüzeray-ı izamdan bulunmağla sur-ı muharrerinin hüsn-i telhisi ile iktizalarının tamimi ifâsına ve Erzurum vilâyetinin şu'ra daire-i idaresiyle beraber asâkir-i zabtiyyesinin henüz taht-ı intizama konmamış olmasından naşi bu kuvve-i zabite teşkilinin muhtesat-ı müsellemler olup fakat maksad-ı mücerresinin husul-ı faaliyatı başlıca müzakerat ve tedkikat ve ihtiyar teklîfât ve mesârîfâta men'ut idüğüne binâen umum-ı asâkir-i zabtiyyenin ıslah-ı idare ve istihdamları için mahsus bir komisyon marifetiyle bazı suret-i teshiliye ve hüsn-i derdest mütalaa olduğundan bu işin o

komisyonda ve umumi sırasında iktizası düşünölmek üzere şimdilik ora zabtiyyesinin hal-i hazırı içinde istihdamına himmet.

H. Fi 22 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 4 Ağustos 1866

SAYFA:12

BELGE 25 EVRAK NUMARASI:333

Erzurum Vilâyetine

Erzurum vilâyeti mektubçusu İzzetlu Arif Efendi'nin vukû-ı istîfâsına mebni azl ve uhdesinde bulunan umur-ı ecnebiye müdürlüğünün bazı vilâyetlerde icrâ olunduğı misüllü mektupçuluk vazifesinin bi-t tefrik merkez kaim-makamı Saadetlû Ali Kemal Paşa'ya ihalesiyle mektubçuluk memuriyetine dahi rütbe-i haliyesinin saniyen sınıf-ı sâniyesine tercihiyle ticaret nezâret-i celilesi ilanât-ı mahzuri Şefik Beg'in tayini ve umur-ı memuriyetin mahsus olan sekiz bin guruş maaş mülasebesinin üç bin guruşunun kaide-i tasarrufiyeye riayeten bi-t tenzil hazineye münadi idilerek küsür beş bin guruşu yalnız mektub maaşı olmak üzere mir-i mûmı-ileyhüma tahsisi meclis-i vâlâ karar-ı müzakeratı icâbının ve bi-l istizân müteallık buyrulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi muktezay-ı celileden olarak bâb-ı âlîce icâb-ı icrâ kılınmış olmağın taraf-ı vâlâlarına dahi iktizasının îfâsına himmet.

H. Fi 22 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 4 Ağustos 1866

SAYFA:13

BELGE 26 EVRAK NUMARASI:1343

Erzurum Vilâyetine

Erzurum'da teşkil idilen muhâcirin komisyonu başında bulunan saadetlû Resul Paşanın zaten ihtîfây-ı bendegândan olmasıyla beraber şu işte dahi hüsn-i hareket ve gayreti meşhur idüğünden suret-i tesriri iltimasına dair vilâyet-i behiyyeleri kaim-makamlığına tarafından mersul tahrîrat ve mazbata üzerine mûmı-ileyh üçüncü rütbeden bir kıt'a nişan-ı âlî-i Osmani îtâsına bi-l istîzan mesai-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi büstam buyrulmuş ve tasdir itdirilen berat-ı alisi nişan-ı âlî mezbûr ile

beraber irsal olunmuş olmağla vusulünde bundan paşay-ı mûm-ı ileyhüma itâsıyla iktiza iden teşrîfat harcının istihsal ve isaline himmet.

H. Fi 26 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 8 Ağustos 1866

SAYFA:13

BELGE 27 EVRAK NUMARASI:332

Erzurum Vilâyetine

Erzincan Sancağı dâhilinde bulunan malumu-l esami yedi kıt'a mühimmatın aşâir-i ekrad tarafından muhafazasıçün Livane Kazası ahalisinin suret-i muvakkatede tertib olunmak ve beher sene haziran ibtidasının teşrin-i evvel nihayetine değin istihdam ile lüzümü kalmadığı halde ruhsat virilmek üzere birkaç kişiden ibaret olan neferat-ı kadimeye on nefer daha ilavesi ve kâffesinin piyadeye bi-t tahvil maaşlarının dahi yüz yigirmişer guruş aylığı ve geçen sene bağlağan? Mahallesine hücum ile zabtiyye hayli katl eylemiş olan eşhasın bi-t teharrî ile getirilerek istihkaklarının icrâsıyla keyfiyetin ba mazbata bu tarafa iş'arı hususunun savb-ı devletlerine bildirilmesi rüsumat emanet-i celilesine bi-t takrir vukûbulan iş'ar üzerine meclis-i vâlâda tensib olunmuş ve bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet emanet-i müşârün- ileyhümaya da bildirilmiş olmağın iktizasının îfâsıyla keyfiyetin iş'arına himmet.

H. Fi 27 Rebiü-l Evvel Sene 83/M. 9 Ağustos 1866

SAYFA:14

BELGE 28 EVRAK NUMARASI:421

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı dâhilinde kâin Şatak Kazasına karib mahalli olmadığı cihetle havâli-i merkûme ahalisi kendülerine lazım gelen tuzu hafiyyen İran mahallerinden celb ve mübayaa ide geldiklerinden şu halin men'i zımmında kaza-i mezkûra müzafaa-i Giresor(?) Karyesi civarında mevcut olan tuzlu suların cem' ve hıfzı için icâb iden bir aded kebir-i has ile muğberce otuz aded gölün ve bir bab anbar ile bekçi odasının

ve mahall-i mezkûra bir saat mesafede vaki hakban(?) nam karyede dahi mahsûlât va'z ve memur ikâmesi için anbar ve ebniye-i saire -i mukteziyenin yedi bin altı yüz yigirmi yedi guruş mesârifle inşâ olunduğı ve seksen bir senesi haziran ibtidasından teşrin-i evvelinin on beşine kadar üç yüz guruş maaşla bir memur ve sene-i merkûme teşrin-i evvelinin on beşinden şubat nihayetine değin Ellişer guruş aylıkla iki nefer bekçi ve haziran ibtidasından teşrin-i evvel nihayetine varınca dahi meskenü-l kadim havâli-i merkûmede müstahdem kabrisdari refakatında bulunan asâkir-i zabtiyyeye ilaveten yetmişer guruş maaşla yedi nefer-i zabtiyye istihdamı kararlaştırıldığı beyanıyla ba'dezin beher sene memur-ı mûmî- ileyhüm ile şehriye iki yüz elli guruşun tahsisi gösterilen maaşlarının hâsılât-ı vâkıadan tesviye olması rüsumat emanet-i behiyyesinden bi-t takrir vukûbulan iş'ar üzerine meclis-i vâlâda tensib olunmuş ve bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulub icrây-ı icâbı emanet-i müşârün-ileyhaya havale edilmiş olmağın mezkûr yedi nefer-i zabtiyyenin tertib ve istihdamına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 17 Rebiü-l Ahir Sene 83/M. 29 Ağustos 1866

SAYFA:14

BELGE 29 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Kütahya ve Erdek taraflarında vukûbulan afat-ı semaviyeden naşi halin elcihasını mebni bu kere tertib ve tahrîrat-ı mahsusayla ferman-ı aliyesi bu gün posta ile tasrib olunan iane-i umumiye hakkında oraca dahi icâb idecek muamele-i teshiliyenin hüsn-i icrâsı suretine himmet buyrulacağı derkar olub fakat Muş'da kâin Varto Kazasıyla Erzincan'da vukûbulan hareket-i arzdan dolayı muhab olan ahalinin bundan hissedar idilmesi muvafık nevzafat ve merhamet olamayacağından iş bu ifâdattan sahihen kimler zaruriyede olmuş ise layıkıyla tahkîkat olunarak iane-i mezbûradan hisselerine isabet idecek meblağın terkiyle yekûn-ı ianeden tertibine ve mikdarının tenbirine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 18 Rebiü-l Ahir Sene 83/M. 30 Ağustos 1866

SAYFA:15

BELGE 30 EVRAK NUMARASI: 301

Erzurum Vilâyetine

Bayezid Sancağında bulunan asâkir-i şahanenin ikâmesine olur beşli(?) ebniye olması cihetiyle ilerüde kışla heyetine konulmak üzere orada kâin Behlül Paşa konağına ikad itdirildiği halde bu kere Bayezid Kaim-makamlığına tayin olunan Saadetlû Ali Paşa-i mezkûr konağ-ı hükümetgâh ittihaz iderek asâkir-i merkûmenin iki bölüğüne tehani bir mahalli irâe ve küsürünü dahi harab u gayr-ı muntazam mahallere ikame eylemesiyle bu suret müzasilerini mucib olmuş idüğünden iktizasının icrâsı taraf-ı hazret-i seraskeriden ba tezkire îfâde olmuşdur. Liva-i mezkûrda bir hükümet konağı ve bir mahkeme ittihazıyla asâkir-i şahane için bir kışla inşâ'sına lüzum görünmesiyle ahalinin hazine olan matlubatından tesviye olunmak üzere rızalarıyla ve yigirmi bir bin bu kadar guruşla tamir itdirilen mezkûr konağın selamlık dairesinden başka harem dairesinin ber-mucib-i keşf ma su yolu bir yük seksen bir bin iki yüz elli bir guruş sarfla kışla heyetine konulması ve yine paşay-ı mûmî -ileyhin orada bulunan hane arsası üzerine bir yük altmış yedi bin iki yüz altmış beş guruş masrafla dahi müceddeden bir hükümet konağı yaptırılması ve bunların tamir ve inşâsına bi-l mübaşere hitâmında mesârifât defterinin bu tarafa gönderilmesi muktezay-ı irâde-i seniyyeden olarak keyfiyet mukaddema dördüncü orduy-ı hümâyun müşirliğiyle Erzurum valiliğine bildirildiği kayden tebeyyün itmiş ve derun-ı hale güne ebniye-i mezkûranın henüz tamir ve inşâ olunmadığı anlaşılıb bunların şimdiye kadar tanzim ve tesviye itdirilmemesi layıksız olduğu gibi asâkir-i merkûmeden böyle müteferrikan harab ve gayr-ı muntazım mahallere çıkarılarak giriftar-ı sefalet olmalarına sebep virilmiş ise de veche-n mine-l vücuh gayr-ı caiz görünmüş ve Erzurum vilâyetine tahvil-i memûriyet-i behiyyeleri az bir zaman içinde vuk'u bulmasıyla bu ana değin zuhura gelen tehiratın istizam ideceği mes'uliyet taraf-ı devletlerine aid değilsede ba'dezin husule matlub münafi olacak bir güne bataet ve rehavet hüdusunda bu mes'uliyete iştirak-ı tabii olarak zat-ı vâlâları ise o makule halat gayr-ı marziyenin südurunu hiç bir vakt tecavüz itmeyeceğinin müsellemler ve meczum bulmuş olmağla asâkir-i mezkûrenin tanzim ve münasib bir mahale kaldırılıb refah ve araişlerine itina ile beraber ebniye-i mezkûre

inşaatının tehirine sebebi mebni ise bi-t tahkik hal-i hazırın serfan ve izâhen iş'arına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 21 Rebiü-l Ahir Sene 83/M. 2 Eylül 1866

SAYFA:16

BELGE 31 EVRAK NUMARASI:1597

Erzurum Vilâyetine

Bazı havadis-i hududiyeye hâvi Kars Kaim-makamlığından alınan şukkanın gönderildiğine dair tevârüd eyleyen tahrîrat-ı behiyyeleri meali ve mezkûr şukka-i müveddesi malum-ı senaveri ve ol vecihle tebliğ-i havâdisata vaki olan himmet-i devletleri mahzuziyetine badi olmağla ba'dezin dahi alınacak mâlûmatın izbarına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 6 Cemaziye-l Evvel Sene 83/M. 16 Eylül 1866

SAYFA:16

BELGE 32 EVRAK NUMARASI:652

Erzurum Vilâyetine

Erzurum kal'asının on beş yigirmi dakika yanında ve kal'anın haricinde bulunan ebniye ve varoşların etrafına mukaddema ahali tarafından hazır olunmuş olan hendekler yaz mevsimlerinde su-i terakim itmesiyle ve hevait-i hevaiyye bais olduğundan bunların doldırılarak taleblerine fûruhtuyla hâsıl olacak akçenin memleketin bazı imaratına sarf idilmesi ve emr-i müdafaa ve muhafazasıyçün kal'anın derun ve birununda bulunan teferruat-ı istihkâmiyenin kal'aya müteallık ve merbut olması usul-ı iktizasının ve hedm olunacak Erzurum kal'a-i atıkası mahallinde memleketin istihkâm komisyonunun vezahat-ı muktezay-ı irâde-i seniyyeden olduğuna dair bir güne mâlûmat olmadığından bunun şu suretle taliblerine satılarak imarata sarf olunması ve yahud istihkâmat-ı teferruatından add olunarak akçesinin istihkâmata ref kılınması şifre Erzurum vilâyeti meclisine tevârüdü-l beyan mazbatasında bais ve beyan olunmuş ve iş bu kala-i sur-ı kadimenin hedmiyle meydana çıkacak mahallerinin zuhur idecek taleblerine ve

füruhtu ve hâsıl olacak akçenin mesârif-i hedmiyeye karşuluk ittihaz-ı bâ- irâde-i seniyye mukarrer olarak mezkûr hendekler dahi kal'a-i merkûmenin sur-ı kadimi önünde ve füruht olunacak mahaller dâhilinde bulunmuş olacağına ve bunların füruhtunda hâsıl olacak meblağın nesarif-i hedmiyeye kîfâyet idübde fazlası kaldığı halde iş bu fazlasının istihkâmat-ı mesârifâtına sarf olunmak üzere komisyona aid olması lazımeden olduğına mebni mezkûr mahallerin hükümet-i muattekası ve Erzurum istihkâm komisyonunun nezâreti ile ve diğer bahalarıyla bâ- temerrüye taliyihine füzuhat olunarak mesârif-i hedmiye fazlasının komisyona teslim itdirilmesi hususunun savb-ı devletlerine bildirilmesi taraf-ı vâlây-ı seraskeri ile cereyan iden muharebe üzerine meclis-i vâlâda bi-t tensib suret-i hal serasker-i müşârün-ileyh hazretleriyle maliye nezâret-i celilesine beyan ve izbar kılınmış olmağla araca dahi icâbının hüsn-i icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 16 Cemaziye-l Evvel Sene 83/M.26 Eylül 1866

SAYFA:17

BELGE 33 EVRAK NUMARASI:1717

Erzurum Vilâyetine

Bazı mesârif-i mühimme ve müstacileye karşuluk olarak tertib olunan iane-i mahsusaya dair tasdir ve tesyir kılınan ferman-ı ali ile tahife-i senaverinin vusulı üzerine ittihaz buyurulan tedabirden bahisle Erzurum şehri hassasına mahsûben heman tedarik idilen elli bin guruşun postaya bi-t tevdi irsal kılındığı ve bunun peyderpey tahsil ve imaliyle sebat-ı gayretine kadar arkası alınacağı îfâdesini mutazammın tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali ve melfuf mazbata ve ibası malum-ı senaveri oldu. Bunda maksad-ı asli iane-i mezkûranının hâsıl ideceği meblağın vakt-i meşrutu içinde ele geçmesiyle beraber tahsîlât ve mürettebat-ı kadimeye ve orada mahalliyeye sekte gösterilmesi kazıyyesi olub iş'ar-ı isabet-esar olanlarına ise maksud-u mezkûrun cihet-i camia ile husulunu ve geçende tasyir olunup şimdiye kadar vasıl olmuş olacağı makul olan diğer şukka-i mahsusada bildirildiği vecihle bununla hitâmına bakılmayarak ele geçen para peyderpey teşyid edilmesi lüzumunu temin itmekle dai muvaffakiyet müşîrir-i tezakir olunmak ve ahali

cânibinde ibraz idilen eser-i imtısalatın ve müsâraat-ı istizam-ı mahzuziyet eylemiş olmağın iş'ar olunacak icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 21 Cemaziye-l Evvel Sene 83/M. 1 Ekim 1866

SAYFA:17

BELGE 34 EVRAK NUMARASI:561

Erzurum Vilâyetine

İran'la hudud-ı karib mahallerinde zuhur iden illet-i hailenin Gevar Kazasına da sirayet itmesinden dolayı icrâ kılınan tedabir-i seriyyeye dair vârid olan tahrîrat-ı devletleriyle meali malum-ı senaveri olarak keyfiyet taraf-ı hazret-i seraskeri ile lede'l- muhabere iş bu iş'ar-ı samileri diğér tarafdán vukûbulan ihbar üzerine daire-i sıhhiyece husule gelen tereddüdü def iderek ana göre icrâat-ı mukteziyeye teşebbüs kılınacağı ifâde olunmak ve berileri ve memleketde bu misüllü devahi-i serzede meydan zuhur oldukda hal eylemiş hıfz-ı hafıza mutlaka temin ile beraber suri ve mukavi esbab-ı vâkıaya itinay-ı muktezay-ı kaide-i hükümet ve binâenaleyh bu babda mahallince ittihaz olunan tedabir tahkîkatkari muvafık maslahat görünmüş olmağın bi nime teali illet-i merkûmenin kariben muntazır olan anın define kadar teşebbüsat-ı vâkıada devam ile vesail-i lazıme tahfizi ve tasdirinin dahi istikmaline himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 5 Cemaziye-l Ahir Sene 283/M. 15 Ekim 1866

SAYFA:18

BELGE 35 EVRAK NUMARASI:730

Erzurum Vilâyetine

Erzincan Kaim-makamı Saadetlû Hurşid Paşa hazretlerinin azliyle yerine Karahisar-ı Şarki Kaim-makamı Saadetlû Ali Kemal Paşa'nın ve merkez kaim-makamlığına dahi Canik Mutasarrıfı Saadetlû Cavid Paşa'nın ve Canik'e de Aziziye Kaim-makamı sabık İzzetlû Ahmed Reşid Beg'in tayin ve icrây-ı memûriyetleri tahrîrat ve irâde-i behiyyelerinin inhâ ve iş'ar olunmuş ise de mûmı-ileyh Cavid Paşa'nın Canik Mutasarrıflığından tahvil-i memûriyetine icâb-ı kat'i

görülemediğinden yerine diğeri intihab ve tayin kılınmak üzere Bayezid Kaimmakamı Saadetlû Ali Paşa'nın maaş-ı mahsusuyla şimdiden Erzincan Kaimmakamlığına icrây-ı memûriyeti hususuna meclis-i vâlânın tensibi mucibince bi-istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyari müteallık ve şerefsudûr buyrulub hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale olunmuş ve mûmı- ileyh Ali Kemal Paşa hakkındaki iş'arın dahi hükmi derdest îfâ bulunmuş olmağın iktizasının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 13 Cemaziye-l Ahir Sene 283/M. 23 Ekim 1866

SAYFA:18

BELGE 36 EVRAK NUMARASI:5

Erzurum Vilâyetine

Erzurum vilâyetinin seksan iki senesi vâridat-ı umumiyesinden yanver(?) Osmani için tertib olunan kırk beş yük guruşun sûrat-ı tesviyesi hakkında mesbuk olan iş'ara cevaben ve şehir-i sabıkın on yedisi tarihiyle müverrihen Erzurum meclisinin tevârüd eyleyen mazbataları mealî ve melfuf pusula mevaddası malum-ı senaveri olarak keyfiyet maliye nezâret-i celilesiyle lede'l- muhabere suret-i iş'ara nazaran vilâyetin sene-i merkûme vâridatının gayraz havâlât ve mesârifât iki yük bu kadar bin guruş fazlası olub bununda senesi içinde tahsili kabıl olamayacağından bahisle tertib-i mezkûrun tesviyesinde imkânsızlık gösterilmiş ise de ol babda hazinece icrâ olunan tedkîkat-ı kuyudiye üzerine bi-t tanzim irsal-i su-i vâlâları kılınan pusuladan müsteban olacağı vecihle vilâyetin mahall-i hülasasında terkim olunan mezkûr seksan iki senesi vâridat-ı umumiyesinin mikdarı tasdik olunmak lazım geleceği halde buna Muş Sancağının seksan bir senesi aşarı bedeli olarak seksan iki senesinde tahsili mukarrer bulunan yigirmi bir yük altmış üç bin kûsür guruş zam ve ilavesiyle hâsıl olan yekûndan müteferrizat karşılığın olma üzere banka havale idilen ağnam rûsumu bedelatıyla sâlifü-z zikr bunun için tertib olunan kırk beş yük guruş ve muhâcirin mesârifîyle havâlât-ı askeriye ve saire ve mahallince musaddak olan mesârif-i umumiye bi-t tenzil on dört yük elli sekiz bin altı yüz altmış guruş sene-i merkûmenin fazla vâridatı olacağı gibi üç yüz doksan dokuz yük doksan iki bin bu kadar guruşun dahi seniyye-i sabıka emvalinden bakaya bulunduğu anlaşılıb şu

hesaba göre mezkûr kırk beş yük guruşun tesviyesinde her suretle suhulet ve imkân bulunabileceği cevaben îfâde olunmuş ve bundan kat-i nazar malum-ı vâlâları buyrulduğu vecihle şu tertib olunan akçe müteferriyat karşuluğı olub bilhassa mesârif-i dâhiliye karşuluğı olan tertibatın bazı mertebe tehir itmesi idare-i umur-ı dâhiliyeyi subta düşürse bile hasbu-l sadak bende bir dereceye kadar bu subta katlanabileceği ve bu müteferriyat tertibinin geruya kalması ise namus ve itibar-ı devlet ihlalile beraber hazine-i celileye pek çok zarar ve hasara düçar iderek bargirat müşkülâtı gün be gün artmakta idüğü meydanda ve şu akçenin mukaddema tertibi sırasında maliye hazinesinden gönderilen suret-i deftere nazar buyrulur ise derece-i ehemmiyeti layıkıyla malum olacağı rütbe-i bedahatten olduğundan bu tertibin tehiri asla caiz olmayub her nevi mesârif ve mahsûsata takdimiyle vakt-i zamanında yetiştirilmesi ve mesarîfât-ı sairede açık zuhur ider ise anın başkaca çaresine bakılması ve icâb-ı halden olduğunun tekrar beyan ve îfâdesine ibtidar kılınmış olmağla artuk her ne yapılır ise yapılub bu akçenin tesviye ve itâsı esbab-ı teshiliyesinin istihsaline himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 14 Cemaziye-l Ahir Sene 283/M. 24 Ekim 1866

SAYFA:19

BELGE 37 EVRAK NUMARASI:808

Erzurum Vilâyetine

Bayezid Sancağı Kaim-makamlığına muayyen olan maaşla merkez vilâyet kaim-makamı Saadetlû Ali Kemali Paşa'nın tayini hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehinşâhi müteallık ve şerefsudûr buyrulub bâb-ı âlîce icâb-ı icrâ ve hazinece tesviye-i muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve inbâ kılınmış ve şu merkez kaim-makamlığı hakkında olan tasavvurun kararı ileride bildirileceği derkar bulunmuş olmağın mahallince dahi iktizasının îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Cemaziye-l Ahir Sene 283/M. 25 Ekim 1866

SAYFA:19

BELGE 38 EVRAK NUMARASI:YOK

Erzurum Vilâyetine

Talebe-i ulumdan Erzurum ahalisinden Tancan medresesinde sâkin olub bab-ı fetvadan bab-ı zabtiyyeye gönderilen Molla Mehmedin tahtu-l hıfz Erzuruma tebâii lazım geleceğinden kendüsünün mahfuzen oraya i'zâmı zabtiyye-i müşir-i celilesine bildirilmekle matlubunun zabtiyye nezâreti tahtına alınarak bir tarafa firar idememesi esbabının istihsaline ve merkûm bazı mertebe bu iğnas ve zahir ashabından ise de güya oraya emniyetsizliği halinde bulunduğundan şurasının dahi bi-l itiraf tahkik ve izbarına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 19 Cemaziye-l Ahir Sene 283/M. 29 Ekim 1866

SAYFA:19

BELGE 39 EVRAK NUMARASI:543

Erzurum Vilâyetine

Kiği kazasıyla sair bazı nevahi ve kurra ahalisinin vukûbulan hareket-i arzdan dolayı musab ve düçar-ı pençe-i hasar ve ıstırab olduklarından bahisle seksan bir senesi kurrası ve redif bölüğünün bakayası hakkında mazhar-ı müsaadat olmaları her iltimasına dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleriyle mazbata-i melfufe müveellid-i malum-ı senaveri olarak vâkıa bu misüllü musab olan ahaliye mesai-i lütfiye gösterilmesi şayan-ı şân-ı âlî bulunduğundan sene-i merkûmeye mahsûben bâ- kurra ile alınacak olan neferat-ı askeriyeden kaza-i mezkûre hassası bulunan seksan iki neferat sene-i atiyyede alınmak üzere bu seneden kurralarının keşidesinden sarf-ı nazar olunması ve redif bölüklerinin mevcudu egerçi mikdar-ı nizamisinden reddince ise de ahali-i merkûmenin husul-i intizam hallerine bir kat daha kuvvet olmak üzere iş bu bölükler bakayasının daha aratılması taraf-ı hazret-i seraskeri bi-l muhabere kararlaştırılmış ve bu babda cenab-ı müşarü-n ileyh savb-ı vâlâlarına dördüncü orduy-ı hümâyun müşirliği ve kaim-makamlığına telgrafnameler keşide idilmiş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 21 Cemaziye-l Evvel Sene 283/M.

31 Ekim 1866

SAYFA:20

BELGE 40 EVRAK NUMARASI:YOK

Erzurum Vilâyetine

Erzincan hanedanından Selim Sırrı Efendinin mesele-i zaile esnasında Erzincan'da bulunmuş olan asâkir-i muharibe cenab-ı şahane idaresiyçün virilmiş ve mu'ahharen dahi orduy-ı hümâyuna itâ eylemiş olduğu erzak ve levazımat-ı saire esmanından matlub bulunan meblağdan dolayı vûkubulan istidası üzerine fi 8 Cemaziye-1 evvel sene 82 tarihinde makam-ı senaveriden tastir kılınan tahrîrat henüz icâb-ı icrâ olunmadığından tekid bu kere dahi ifâde idilmiş ve bu husus-ı şayan tedkik mevadat bulunmuş olmağla iş'ar-ı mesbuk ihtamına tevfi ken ve mesaraten keyfiyetin tedkik ve inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 2 Receb Sene 283/M. 10 Kasım 1866

SAYFA:20

BELGE 41 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Ol havâliden bazı hayvanat mübayası zımmında mabeyn-i hümâyuna mensub bendegândan Feruh-efsa bu kere ol tarafa izam olunmuş ve mûmı-ileyhanın mübayaa ideceği şeylerin esmani teshilen li-1 müselleha bâdehu celb-i hümâyunun cânib-i mülükane cenab-ı alisinden itâ buyrulmak üzere iktiza iden akçenin yedinden sened alınarak tesviyesi sureti maliye nezâret-i celilesinden savb-ı vâlâlarına iş'ar kılınmış olmağla ol vecihle icâb-ı halin icrâ ve memur-ı mûmı- ileyhime taraf-ı devletlerine müracatında hakkında lazıme-i müraas ve her dürlü muavenat ve teshilatın hüsn-i ifâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 11 Receb Sene 283/M. 19 Kasım 1866

SAYFA:20

BELGE 42 EVRAK NUMARASI:545

Karahisar-ı Şarki Kaim-makamlığına

Karahisar-ı Şarkide ikâmete memur Niyazi Efendi'nin afv ve itlakına irsal olunan mazbata mucebince bi-l istfzan mesai-i merhametvaye-i cenab-ı şehriyariye der'i ve şayan buyrulmuş ve ol babda tasdir itdirilen emr-i ali tesyir kılınmış olmağın mantuk-ı münifi tevfikân icrây-ı icâbıyla merkez vilâyete dahi itây-ı mâlûmata himmet eylemeniz siyakında şukka.

H. Fi 18 Receb Sene 283/M. 26 Kasım 1866

SAYFA:20

BELGE 43 EVRAK NUMARASI:933

Erzurum Vilâyetine

Erzincan Sancağında iskân olunan Çerkes muhâcirleriyle Çeçen ve ferki(?) kabilelerinden mu'ahharen bi-l vürud misafireten mukim olan ve liva-i mezkûrdan mürur-ı ubur iden muhâcirinin tayinat-ı behiyyeleriyle mesârif-i saireleri olub emval-i mahalliyeden ît'a kılınan elli üç bin sekiz yüz altmış guruşdan yigirmi dokuz bin dokuz yüz doksan yedi guruş nizamına muvaffik bulunduğu cihetle hazinece kabul ve mahsubu umur-ı huzuriyyeden ise de tuz ve hatb ve saman bahası olarak virilmiş olan kûsür yigirmi üç bin sekiz yüz altmış üç buçuk guruşa suret-i sarf-ı muhacirin-i merkûmeye ber muceb-i talimat matbuh-ı nân-ı azîz virilerek aynen tayinat-ı îtâ olunmasından neşet idüb ve bu işe münafî usul ve emsali bulunmasıyla hazinece tereddüd idilüb ma'mafih meblağ-ı mezbûrun muhacirin tarafından tesviyesi kabil olamayacağına mebni anda dahi bu defalar olmak üzere kabul ve mahsubu hususuna meclis-i vâlâ kararıyla bi-l istfzan irâde-i seniyye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve bununla beraber muhâcirinin ekseri saye-i malumvaye-i hazret-i tacdaride müctemian ve müteferrikan iva ve tavik olunmak ve pek çoğu devlet ve milletçe icrâ idilen muavenat-ı semerresiyle sahib-i ziraat olarak oldukça refah ve intiaşları tevsi eylemek mülasebesiyle içlerinden henüz bütün bütün iskânları icrâ olunamayanlara böyle mugayir tâlîmat ve mezuniyet tuz ve hatb ve saman gibi şeyler virildiği

takdirde mübayaat ve fiyatında enva’i fesedat cereyan-ı melhuz olup bu ise ihrar-ı hazineye istilzam ve intaç eyleyeceğinden ba’dezin o misüllü erzak ve eşyay-ı aliyye mübayaa ve itâ kılınur ise esmanının emirlerinden tazmin itdirilmesi dahi cümle müzakeratdan bulunmuş olmağın fi’ma bad bu usule tevfik-i muamele ve hareket olunub hilaf-ı hal-i vukûa götürülmemesine itina ve himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 21 Receb Sene 283/M. 29 Kasım 1866

SAYFA:21

BELGE 44 EVRAK NUMARASI:1110

Erzurum Vilâyetine

Kars Sancağında meskûn muhâcirin-i çerakise ümerasından müteveffâ Ali Beg’e Kozan’da mesbuk olan hizmetine mükâfaten itâsı inhâ kılınan nişanın mahdumu Ömer Beg’e virilmesi iltimasına dair vürud iden tahrîrat-ı behiyyeleri mealî ve melfuf evrak-ı müzayası malum-ı senaveri oldu. Bu misüllü nişanlarda tevarüs usulünün icrâsı mesbuku-l emsal olmayub mâmâfih mahall-i mezkûrde hüsni hizmetleri sibkat idenlerin taltifine mütedair olunub devletlû Derviş Paşa ve Cevdet Paşa hazeratı tarafından vukûbulan inhâda müteveffânın ismi yâd idilmeyerek mûmî-ileyh Ömer Beg’e beşinci rütbeden bir kitâ mecdî nişanı itâsı iltimas idilmiş ve maksad-ı asli ol zaman bi-t tabi hâsıl olmuş ve bi-l istîzan sebat buyrulan mesai-i seniyye mucebince iktizası icrâ olunmuş idüğü kayden tebeyyün eylemiş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 5 Şaban Sene 83/M. 13 Aralık 1866

SAYFA:21

BELGE 45 EVRAK NUMARASI:1155

Erzurum Vilâyetine

Bitlis ahalisinden olup cemiyet-i fesadiyye teşkil eylemelerinden dolayı üçer sene müddetle Erzurum’da kal’abend idilmiş olan malumu-l esami on bir neferden ehl-i müfsid ve birinci derecede müttehim olan Mehmet Tomarra(?) ile dörd neferi vefat

iderek diğerklerinin dahi müddet-i mahkûmelerinden silsani münkaziye olmak mülasebesiyle şimdiye kadar ıslah-ı nüfus itmiş olmaları memul bulunduğundan afv ve itlaklarına Tuna vilâyetinden vukûbulan iş'arı meclis-i vâlâda virilen karar mucebince bi-l istîzan irâde-i merahim-i âlî-i cenâb-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve tasdir itdirilen emr-i ali leffen gönderilmiş olmağla icâbının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 3 Ramazan Sene 283/ M. 9 Ocak 1867

SAYFA:21

BELGE 46 EVRAK NUMARASI:989

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyetinin heyet-i teşkilinden kararlaştırılmış olan tahsisat-ı cedidesi cânib-i hazine-i celileden beyan ve tebliğ kılınmışken irâde-i cedidenin faaliyetına ibtidar olundığı esnada mahsûsat-ı asliyenin furuat ve mazarratı tağyir iderek bu halin esbab-ı mucibe virmemesine dair mukaddema var olan bir takım mazbata ve defterler hazinece tedkik ile vilâyet-i mezkûra mahsûsat-ı şehriyesinden doksan sekiz bin yedi yüz altmış guruş fazla ve yeni bir açık görünmüş olmasına mebni iş bu fazla mahsûsatın kati ve terkiyle beraber tadilat-ı mukteziyenin icrâsı savb-ı vâlâlarına tevsiye ve iş'ar olumuş idi. Ol babda gelen evrak ve defatir üzerine meclis-i vâlâdan kaleme alınmış olan mazbata ve icrâ kılınan tadilatı mutazammın yapılan cedvel encümen-i mahsusa-i vükelâda lede'l- mütalaa vilâyet-i mezkûra nâfia ve ziraat müdirlikleri mae- nihaye ve heyet-i merkez kaim-makamlığı lağv ve tadile mütehammil olan diğerk maaşlar bir dereceye kadar tenzil idilüb ve bu sene vilâyetde yapılacağı vecihle fazla idare ve deavi meclisleri birleşdirilüb bu halde mukaddem ve mu'ahhar iş'ar olunan tasarrufat seksen üç bin altı yüz altmış ve meclis-i vâlâca idilen tenzilat altmış bin iki yüz elli guruş meblağ olmasıyla beraber vilâyet-i behiyyeleri maaşının mukaddemce elli bin ve mektubçuluk maaşının beş bin guruş tenzili ve meclis-i hukuk kitâbetinin lağvı mülasebesiyle hâsil olan on beş bin beş yüz guruşun yedi bin beş yüz guruşu m'azûliyet maaşı olarak Devletlû Emin Paşa hazretlerine tahsis kılınmış ve kûsür sekiz bin elli guruşı mevkuf hazineye tutulmuş olduğundan bu akçe dahi tenfih tenzil kılınan maaşlar ile birleşdirildiği ve hâkim

maaşı Şu tenzilat yekûnundan tefrik idildiği halde husule gelecek tasarrufatun mecmu' u bir yûk elli iki bin bu kadar guruşa vardığına binâen bundan İzmir valiliği muavinliğinden münfasıl olub bu kere vilâyet muavinliğine tayin kılınan İzzetlû Behçet Beg'e tahsis idilmiş olan altı bin ve mektubi ve muhasebe otalarına ve meclis-i temyiz hukuk-ı vilâyete alınacak ketebe ve müstantiklere müceddeden virilmesi lazım gelen beş bin ve politika muavinliğinin ifâsından dolayı maaş-ı mahsusu bulunan üç bin guruŐuna cem'an on dört bin guruş maaşlar ile mahsûsat-ı asliye-i vilâyetin fazlası görinen Şehri doksan sekiz bin yedi yûz bu kadar guruş aşağı varınca ayda kırk bin iki yûz guruŐuna senevi dokuz yûz altmış dört kise raddesinde menfaat-ı hazine husule geleceği tebeyyûn itmiş olduğundan maru-z zikr cedvelin bir kitâ suretinin irsaliyle icrây-ı iktizalarının savb-ı devletlerine iş'ar-ı beyne-l hasar tasvib idilmiş ve bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve Şerefsudûr buyrularak suret-i mezkûra leffen tisyar ve hazinece muamelat-ı mukteziyenin ifâsı maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar olunmuş olmağın ve mûmi- ileyh Behçet Beg'in memûriyeti bi-l icrâ kendüsi savb-ı vâlâlarına i'zâm olunmağın oraca da icrây-ı mukteziyesine himmet buyrulması siyakında Şukka.

H. Fi 20 Ramazan Sene 283/M. 26 Ocak 1867

SAYFA:22

BELGE 47 EVRAK NUMARASI:576

Erzurum Vilâyetine

İstihkâmat Komisyonu reisi Saadetlû Mustafa Paşa hazretlerinin tahvil-i memuriyeti havâdisinin oraca Őuy'uundan dolayı bazı ifâdeye hâvi mukaddemce irsal olunan tahrîrat-ı behiyyelerinin hükmünü tekiden bu gün dahi vûrud eyleyen namike-i düsturileri mevaddası malum-ı senaveri oldu. Tahrîrat-ı müctemienin vusulı üzerine bab-ı seraskeri ile bi-l muhabere müşârün-ileyh için tasavvur olunan memûriyete diğer i taharri idilmesiyle henüz muceb olunamayub mâmâfih bu defa kararlaŐmış ve paşay-ı müşârün-ileyh riyaset-i merkûmede istikrar eylemiş olmağın beyan-ı hal siyakında Şukka.

H. Fi 21 Şevval Sene 283/M. 26 Şubat 1867

SAYFA:23

BELGE 48 EVRAK NUMARASI:326

Erzurum Vilâyetine

Van sancağı tahrîrat müdiri rüfekasından Aliyyü-l Hadi Efendi cânibinden dokuz yüz on ve Erzurum sâkinlerinden ve mektubi kalemi kitâbesinden Şerif ve Hamid Efendi tarafından bin üç yüz seksen guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olunduğı ifâdatına dair maliye nezâret-i celilesine ve bâb-ı âliye tevârüd iden muharrerat-ı behiyyeleri lede-l arz manzur-ı ali ve eser-i hamiyet olan hizmet-i maruza karin-i mahzuziyet cenâb-ı pâdişahi buyrularak hazinece ifây-ı muktezası nezâret-i müşârün-ileyhümaya ve keyfiyetin havâdisnamelere derciyle ilanı dahi maarif nezâret-i behiyyesine havale ve iş'ar kılınmış olmağın suret-i mahzuziyet cihankıymet hazret-i veliyyü-l niam kendülerine tebliğ ve tebşirine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 21 Şevval Sene 283/M. Şubat 1867

SAYFA:23

BELGE 49 EVRAK NUMARASI:350

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Sancağı meclis-i idaresi azasından Ali efsa cânibinden beş yüz ve Van Sancağı dâhilinde vakî Elbak Kazası hanedanından Abdülhamid ve Seyyid Ali Efendi tarafından dört yüz otuz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olunduğı ifâdesine dair tevârüd iden iki kıt'a tahrîrat-ı behiyyeleri melfuf mazbata ile beraber lede'l- arz manzur-ı ali hizmet-i maruza eser-i hamiyet olmasıyla mahzuziyete badi olarak müteallık buyrulan irâde-i seniyye mucebince muamele-i lazımenin ifâsı maliye nezâret-i celilesine ve keyfiyetin havâdisnamelere dercile ilanı maarif nezâret-i behiyyesine havale ve iş'ar kılınmış olmağın suret-i mahzuziyet-i cihankıymet hazret-i veliyyü-l niam iktiza idenlere tebliğ ve tebşirine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 21 Şevval Sene 283/M. 26 Şubat 1867

SAYFA:23

BELGE 50 EVRAK NUMARASI:24

Erzurum Vilâyetine

Trabzon'dan Erzurum'a kadar derdest inşâ bulunan tarikin mesârif-i ameliyesi için müretteb meblağa mahsûben Erzurum Sancağının seksen iki senesi emvalinden havale idilmiş olan on yük gurusun bir mikdarı tesviye olunmuş ise de üst tarafı ikmal eyleyemediğine mebni icâbının icrâsı ticaret nezâret-i celilesinden îfâde kılınmış olub taşra emvalinden tertib olunan havâlâtına kısım-ı evvel müteferrizat-ı hariciye ve esham-ı umumiye faiz ve reyü-l malı karşuluğı ve nizamiye ve tersane-i amire-i hazinenin tahsisatından bunlar hazine-i celilenin na-kabil-i tehir-i mesarîfât-ı mühimmesinden bulunmasıyla daima birinci derecede tutularak bila- ifâte-i vakte aid oldukları mahallere gönderilmeleri kati'en mukarrer idüğünden anlara sekte getirilmemesine fevkal'ade çalışılması ehemmi-i umurdan fakat bu makule umur-ı nâfia tertibatının dahi mühim tutularak imkân ve zaman müsait olabildiği derecede tesviyesine itina kılınmak lazımeden olacağına ve vâridat-ı mahalliye vakt-i zamanıyla ele geçememesi böyle şeylerin tehirine sebep olabileceğinden tamimen iş'ar olundığı vecihle sarfiyatın takdimü-l ehemmi-i aliyü-l ehemmi kaidesi gözedilerek ve mesarîfât-ı muatenede mevkiyeden hâsıl olacak akçe bu misüllü havâlât-ı müsta'cileye serpişdirilmiş işe hâle gelmemiş olacağı derkar idiğüne mebni ol babda mesai-i mümkünenin îfâsıyla meblağ-ı mehubbe-i mezbûranın dahi tesviyesine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 29 Şevval Sene 283/M. 6 Mart 1867

SAYFA:24

BELGE 51 EVRAK NUMARASI: YOK

I

Ve Muş Sancağının seksen bir senesi emvalinden havale idilen elli bin gurusdan henüz bir akçe tediye olunamadığına.

SAYFA:24

BELGE 52 EVRAK NUMARASI:577

Erzurum Vilâyetine

Zir-i habiyye-i müntezimü-l saltanat-ı seniyye dehalet ve cünud iden Çeçen kabilesi reisi Musa Beg'in saye-i fetevatvaye-i felah cenâb-ı pâdişahide dördüncü orduy-ı hümâyun erkânından add olunmak ve meclis-i askeriye devam ile mûamelât-ı askeriye-i saltanat-ı seniyyeye dahi tahsil itmek üzere uhdesine mirlivalık rütbesi tevcihî orduy-ı hümâyun-ı mezkûre icrây-ı memûriyeti hususuna irâde-i seniyye cenâb-ı pâdişahi bedîhî ve şayan buyrulmuş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 5 Zilkade Sene 83/M. 11 Mart 1867

SAYFA:24

BELGE 53 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

Muş Sancağı Kaim-makamı Saadetlû Mahmut Paşa'nın vukû-ı istîfâsına mebni yerine Saadetlû Ali Yaver Paşa hazretlerinin mahsusı olan maaşla icrây-ı memûriyeti hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve bâb-ı âlice icâb-ı icrâ ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine iş'ar ve inbâ idilmiş olmağın oracada iktizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 10 Zilkade Sene 283/M. 16 Mart 1867

SAYFA:24

BELGE 54 EVRAK NUMARASI: 1512

Bu Dahi

Geçende vilâyet behiyyeleri muavinliğine tayin olunan İzzetlû Necib Beg'in vukû-ı istîfâsına mebni azliyle ve yerine mahsus olan maaşla bâb-ı ali tercüme odası müncezat halkından İzzetlû Kemal Beg'in tayini hususuna ve mir-i mûmı- ileyhin

hâiz olduğı rütbe-i sâniyenin sınıf-1 evvel muhatebirane terfile meclis-i vâlâ kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-1 pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulub bâb-1 alice icâb-1 icrâ ve hazinece ifây-1 muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve inbâ kılınmış olmağın mir-i mûmı- ileyhümânın vürudunda oraca dahi iktizay-ı halin ifâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 19 Zilkade Sene 83/M. 25 Mart 1867

SAYFA:25

BELGE 55 EVRAK NUMARASI:453

Erzurum Vilâyetine

Vilâyet umurunun nizâmatına mahsusen tevkif-i teşkilinde ikdam ve ihtimamı meşhur olan memûrinin taltifinin iltimasına dair vürud iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olub vâkıa bu misüllü umur-ı memurelerinden sa-i gayretleri mer'î olanların mükâfat-ı seniyyeye mazuriyetleri layık-ı şan-ı âlî olmağla beraber bunların cem'an ve dakiken serirleri ziyadece görülmesine mebni şimdilik mektubi-i vilâyet Şefik Beg Efendi rütbe-i sâniye sınıf-1 evvel muhasibliğini ve politika muavinliği münasibi için saye-i sınıf-1 sânisı ve evkaf müdiri ve ahdiyenin ve arabzade Ali efsa ve divan kâtibi Ahmed Efendi rütbe-i sâniye ve meclis-i vilâyet azasından Yorgi Efendi uhdesine kapucubaşılık rütbesinin kapucu ile iktîfâ olunması hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-1 pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulmak ve bâb-1 alice efsatının icrâ kılınmış olduğı ve iş bu lütf u aliye teşekküren mûmı- ileyhümânın umur-ı me'murelerinden bir kat daha tebrik-i mesai ve taharri ile ibraz-ı kesair ve ruyet eylemeleri lazım geleceği beyanıyla şukka.

H. Fi 24 Zilkade Sene 83/M. 30 Mart 1867

SAYFA:25

BELGE 56 EVRAK NUMARASI:1492

Bu Dahi

Erzincan Sancağı dâhilinde kâin Çarsancak Kazası ağalarıyla Kuzican ahalisi beyninde tahaddüs iden ihtilafat ve münâzaatın fasl ve tedkiki ve teferruatının icrâsı

hakkında meclis-i vâlâdan kaleme alınub lede-l arz îfây-ı ahkâm-ı mündericesine irade ihsan îfâde-i hazret-i pâdişahiye müteallık buyrulan mazbatanın suret-i mahrecesi leffen tisyar kılındı. İhtilafat-ı meb'use numa-i münazaat-ı müteharriye hükmüni olmağla başlandığı ve beyne-l bina bu güne ahvalin cereyanı hâiz ve layık olamayacağı cihetle artık buna bir nihayet virilerek kabl ve falik orada tahliye itdirilmesi lazımeden idiğü ve suret-i hal taraf-ı âlî-i seraskeri ile hariciye ve maliye nezâret-i celilesine beyan ve ifham ve ümeray-ı askeriyeden bu işe tayin olunan kaim-makam İzzetlû Şahin Beg dahi talimat-ı nafize ile ol tarafa i'zâm olunmuş olmağın ol babda cânib-i vâlâlarına aid hususatın dahi suret-i mersumede gösterildiği üzere tamim-i icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 26 Zilkade sene 83/M. 1 Nisan 1867

SAYFA:25

BELGE 57 EVRAK NUMARASI:1452

Erzurum Vilâyetine

Kuzican Kazasında kurra-i şeriyenin tekrar icrâsı için posta ile îfâ kılınan tahrir-i nüfusu ile ahali virgüsünün taht-ı temine alınması emrinde mesbuk olan ikdam ve izzetine mükâfaten kaza-i mezbûr müdiri Şah Hüseyin oğlu Hüseyin Beg'e tebdilen dördüncü rütbeden bir kıt'a mecdi nişan ve zişanı itâsına meclis-i vâlâ kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbani müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve keyfiyet keyfiyet taraf-ı hazret-i seraskeriye iş'ar ile mezkûr nişanın imali dahi maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi Gurre-i Zilhicce Sene 83/M. 6 Nisan 1867

SAYFA:26

BELGE 58 EVRAK NUMARASI:1543

Erzurum Vilâyetine

Erzurumda ahali cânibinden inşâ olunmuş olan mekteb-i rüşdiye muallim-i sâniligine beş yüz guruş maaşla Erzurum Müftisi sabık Ali ve bu iblağa dahi iki yüz guruş maaşla Abdülkadir Efendinin tayini mazbata inhâ olunmuş ise de bu misüllü

mekatib-i rüştiyeye tayin kılınacak hocaların darü-l mualliminden intihabı usulü icâbından bulmasına mebni ilerüde muallim-i sâni dahi tayin olunmak üzere şimdilik mekteb-i mezkûrun muallim-i evvelliğine emsali misüllü yedi yüz elli guruş maaşla Hemşinli İbrahim Efendinin ve bu iblağa yüz guruş aylıkla mûmı-ileyh Abdülkadir Efendinin tayini ve mekteb-i mezbûrun mesârif-i müteferrikasiyçün dahi senevi iki bin guruş tahsisi hususuna maarif-i umumiye nezâret-i celilesiyle cereyan iden muhabere ve meclis-i vâlâda sibkat eyleyen müzakere mucibince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet nezâret-i müşârün-ileyhaya ve hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınmış olmağla oraca dahi iktizay-ı halin icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi Gurre-i Zilhicce Sene 83/M. 6 Nisan 1867

SAYFA:26

BELGE 59 EVRAK NUMARASI:1001

Erzurum Vilâyetine

Dağıstan muhâcirlerinden Osman Rusya devleti yüzbaşılardan bulunduğu beyan olunan biraderi Abdülkerim ile devlet-i müşârün- ileyh askerinin kolağalık itmiş ve savb-ı devletden gönderilmiş olan Abdullah Beg'in dördüncü orduy-ı hümâyuna kayd ve idhali inhâ ve istid'a olunmakda olub mûmı-ileyhümün zir-i cenah-ı saltanat-ı seniyyeye iltica itmiş takımdan olmaları hasebiyle isaf-ı mes'ulleri arzu olunur ve böyle birkaç kişiden ibaret oldukları hala li ecli-l istihdam silk-i askeriyye ilhakları kabil olur ise de bunlara müsaade olundığı takdirde muhacirinden bu kabilden olarak daha hayli adamlar zuhurıyla anlar dahi def'aten zabitin sîfâtıyla hizmet-i askeriyye kabul olmaları istid'asına kıyam idecekleri melhuz olacağı ve bu misillülerin cümleten istihdamların ise mahzurdan gayr-ı salim bulacağı gibi kendülerin muhacirinden olmalarıyla bütün bütün redd-i istid'aları şeyme-i katiyede mülayim olamadığından bunların dahl-i vilâyetde umur-ı mülkiye ve zabıtaya müteallık hizmetde bulundurulmaları münasib olacağı taraf-ı âlî-i hazret-i seraskeriden bâ-tezkire îfâde kılınmış olmağın icrây-ı icâbına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 3 Zilhicce Sene 83/M. 8 Nisan 1867

SAYFA:27

BELGE 60 EVRAK NUMARASI: 406

Erzurum Vilâyetine

Karahisar-ı Şarki Sancağı vücut ve hanedan ve ahalisi cânibinden elli sekiz bin yedi yüz otuz gurusluk kavaimin terk ve teberrü olunduğuna dair tevarüd eyleyen tahrîrat-ı behiyyeleri lede-l arz manzur-ı ali ve hizmet-i maruza eser-i hamiyet olmasıyla karin-i mahzuziyet cihanbani olarak müteallık buyrulan irade-i seniyye mucebince icrây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine ve keyfiyetin havadisnamelere dercile ilanı maarif nezâret-i behiyyesine havale ve iş'ar idilmiş olmağla suret-i mahzuziyet-i cihankıymet hazret-i veliyyü-l niamın lazım gelende tebliğ ve tebşirine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 4 Zilhicce Sene 83/M. 9 Nisan 1867

SAYFA:27

BELGE 61 EVRAK NUMARASI:1462

Erzurum Vilâyetine

Erzincan Sancağı dâhilinde kâin Çarsancak Kazasında bulunan etfal için Pertek Kasabasında bazı vücut ve hanedan tarafından inşâ olunan Rüşdiye mektebine ilerüde etfal tekessür itdikte bir de muallim-i evvel konulmak üzere şimdilik dört yüz gurus maaşla darü-l muallimin talebesinden Mustafa Naci Efendinin muallim-i sâni ve yüz gurusla Hafız Bekir Efendinin bevvab tayini ve mektebin mesârif-i müteferrikası dahi senevi bin gurus tahsisi hususuna meclis-i vâlâ kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrularak keyfiyet maliye nezâret-i celilesiyle maarif-i umumiye nezâret-i behiyyesine bildirilmiş ve iş bu eser-i hayrat tesirinden dolayı mûmı- ileyhümün vukûa gelen hizmetleri nezd-i âlî-i cenab-ı pâdişahiye şayan-ı takdir ve mahzuziyet olmuş olmağla kifâyet icâb idenlere tebliğ ve tebşirine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 24 Zilhicce Sene 83/M. 29 Nisan 1867

SAYFA:27

BELGE 62 EVRAK NUMARASI:1651

Bu Dahi

Çıldır Sancağı Kaim-makamı Saadetlû Galib Paşa'nın umur-ı memuresince görülen rehavetinden dolayı azliyle yerine Muş Sancağı Kaim-makamı sabık Saadetlû Mahmud Paşa'nın memûriyeti iş'ar kılınmış ise de paşay-ı mûmı ileyhın memûriyet-i sabıkasında vukû bulan bazı muamelatdan inde-l hükme tamamıyla tebrir ve minnet olmasına mebni netice tahkikatda berat zimmeti tebeyyün eylediği halde saye-i inayetvaye-i hazret-i pâdişahiye başka bir hizmetle bırakılmak üzere tayininden sarf-ı nazarla mirmiran-ı kiramdan Hersek Sancağı Kaim-makamı sabık Saadetlû Celal Paşa'nın liva-i mezbûr kaim-makamlığına icrây-ı memûriyeti hususuna meclis-i vâlâ kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve bâb-ı âlîce iktizası îfâ ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine beyan ve inbâ kılınmış olmağın oracada icâbının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 26 Zilhicce Sene 83/M. 1 Mayıs 1867

SAYFA:28

BELGE 63 EVRAK NUMARASI:945

Erzurum Vilâyetine

Bayezid Sancağına tabi Antab Kazası ahalsiyle aşiretinin bir müddetten beru itiyad idinmiş oldukları harekât-ı nabecar üzerine liva-i mezbûr kaim-makamı Saadetlû Ali Kemal Paşa mahall-i mezkûra bi-l i'zâm ıslahat-ı matlube istihsal ve tamam idilmiş ve ahali ve aşair-i merkûme dahi fima-ba'd daire-i felah bilâhare nizay-ı cüveyi ve fermanbediyi çıkmamak ve matlubat-ı hazineyi vakt-i zamanıyla îfâ eylemek üzere ne suretle mârûzat ve senedat-ı kaviyye tahsiline idhal olmuş olmağla ve ol babda sair bazı tafsîlâta dair paşay-ı mûmı- ileyhümün vürud iden şukkasıyla sened-i umumi suretinin gönderildiği îfâdesini müsemmen tevarüd eyleyen tahrîrat-ı behiyyeleri takımıyla lede'l- arz manzur-ı ali ve hususi memurenin ol vecihle istikmal esbab-ı asayiş ve ıslahatı emrinde savb-ı devletlerinden icrâ idilen

teşebbüsât ve kaim-makam-ı mûmî- ileyh tarafından vukûa gelen ikdamat nezd-i celil-i pâdişahide mahzuziyete badi olmağla tebşir-i keyfiyete ve vilâyetin seraser tahkim-i esasi emniyet ve inzibatı hususunda ba'dezin dahi celb ve dikkat ve himmet-i mahsusî-i müşirilerine ibtidar kılındı.

H. Fi 29 Zilhicce Sene 83/M. 4 Mayıs 1867

SAYFA:28

BELGE 64 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzururm Vilâyetine

Rusyalunun tedarikat-ı mühimmesinden bahisle hudud-ı şarkiyyenin tahkim-i esbab-ı muhafazası ihtarına dair mukaddem ve mu'ahhar vürud iden muharrerat-ı düsturileri encümen-i mahsus-ı vükelâda kıraat olundu. Serhadatın cem-i zamanda mahzuziyet-i mükemmele dairesinde bulundurulması kavaid-i mülkdari ve hükümetperveraniden ise de Rusya devletinin Avrupaca büyük bir meşveret-i umumi tahaddüs itmedikçe devlet-i aliye ile harbe kıyam eylemesi muhtemel ve melhuz olmadığına ve tedarikat-ı muharrere üzerine oraca tezyid-i askere teşebbüs idilmek lazım gelse mafiil? ve sıalli? mülasebesiyle bir çok kuvvet sevk olunmak iktiza idüb hâlbuki asker-i nizamiye ve redifenin ekseri Girid ve Yanya ve Tırhala cihetlerine memur olmasıyla şu aralık bu suret kabil olamayacağı misüllü orası için başlıca ve başkaca tertibat-ı askeriye lüzum-ı acil gösterecek iş'ar dahi görünmediğine beyne- l tarafeyn muharebeyi icâb itdirecek ahval ve delail bu gayenin hudud boyunda bir takım harekât ve tehiyyatı irâesiyle öbür cânibi kuşkulandırmamak ise kat'i caiz ve münasib olamayacağına mebni şimdilik asayiş-i dâhiliyenin muhafazasına itina olunması hususunda savb-ı devletlerine tesviyesi müttehiden tensib kılınmış olmağla muktezay-ı mahzari ve rüyetinde şimdilik üzere o yolda hareketle semerre-i faaliyesinin ibrazına ve iskânla beraber yine bir güne serd-i şetr virilmeksizin öte tarafda ale-d devam tahkik-i muamelatıyla alınacak malûmat-ı sahihenin iş'ar ve inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H.Fi 2 Muharrem Sene 84/M. 6 Mayıs 1867

SAYFA:29

BELGE 65 EVRAK NUMARASI:1734

Erzurum Vilâyetine

Çıldır Sancağı Kaim-makamlığının merkezi bulunan Oltu Kasabasında hükümet konağı ittihaz olunan rüşdiye mektebinin yerine iane-i ahali ile aled hanı(?) inşâ olunan mekteb-i rüşdiyyenin on beş bin guruş sarfiyle ikmaline maliye nezâret-i celilesinden vukû bulan iş'ar ve meclis-i vâlâda virilen karar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve îfây-ı muktezası nezâret-i müşârün- ileyhaya havale ve iş'ar kılınmış olmağla meblağ-ı mezbûranın tesviyesine mezkûr mektubun bir an evvel ikmal ve küşadına ve etfal ahaliye tamim ve terbiyeleri esbabının istihsaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 15 Muharrem Sene 84/M. 19 Mayıs 1867

SAYFA:29

BELGE 66 EVRAK NUMARASI:309

Bu Dahi

Kars ve Çıldır Sancakları memûriyet ve muhabberatı tarafından iki kalem dokuz bin iki yüz otuz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olunduğı îfâdesine hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri melfufatıyla beraber lede'l- arz manzur-ı ali ve hizmet-i maruza ve eser-i cüde ve sadakat bulunmasıyla arin-i mahzuziyete cenab-ı cihanbani olarak müteallık ve şerefsudûr buyrulan irâde-i seniyye-i matlube mebni irâde-i tabrice şuye-i icâbı maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar ve keyfiyetin havâdisnamelere dercile ilanı maarif nezâret-i behiyyesine ne vecihle izbar kılınmış olmağın suret-i mahzuziyet-i cihankıymet hazret-i veliyyü-l niam lazım gelenlere tebliğ ve tebşirine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Muharrem Sene 84/M. 19 Mayıs 1867

SAYFA:30

BELGE 67 EVRAK NUMARASI:1098

Erzurum Vilâyetine

Mahall-i malûmatın istikmali muhâfaza-i asayiş için asâkir-i mevcudenin yeniden lüzumu müşebbar tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali ve melfuf suretlerimiz ise malum-ı senaveri oldu. Geçende dahi yazıldığı ve bazı ümeraların cem-i zamanda mahzuziyet-i mükemmele dairesinde bulundurulması lazımeden vakî ve fevaid-i hikmetyer-i virden(?) ise de Rumeli ve Girid taraflarınca olan harekât-ı askeriyeden ve hıyanet-i saireden naşi şimdilik esbab-ı mevcude ile idare-i maslahata alınması umur-ı huzuriyyeden olunmağın muhafaza-i şeyme-i mühimmesani ve tevyiz-i müşirilik üzere ol babda ve suret-i hakimanede harekete himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 18 Muharrem Sene 84/M. 22 Haziran 1867

SAYFA:30

BELGE 68 EVRAK NUMARASI:152

Erzurum Vilâyetine

Mukaddema sevk ve i'zâm olunan komisyon marifetiyle tanzim ve tersim idilen ilan ve haritâ mucibince geçen sene inşâsına mübaşeret olunmak ve bazı mahallere itmam-ı ameliyatı kuvve-i karibeye götürülmüş olan Erzurum istihkâmatının ehemmiyet-i mevki'esi hasebiyle bu sene dahi icrây-ı ameliyatına teşebbüs kılınacağı derkar ise de bu istihkâmın sur-ı keşfiyat ve icrâatının muvaffak mevki'i ve maslahat olmadığına dair bazı taraftan mütehalifü-l mazmun ifâdat ve tebligat vukûbulmasından ve cihet-i mezbûra devlet-i aliyyenin en ziyade hazır ve nazır-ı itina itmesine şayan-ı muvafık nokta-i mühimmesi olmasından naşi yapılacak istihkâmın fahr-i cedid üzere ve tasallut ve teheccüm idaya mukavemet idecek bir hal ve derecede inşâsı ehemm ve elzem olmak hasebiyle komisyon-ı mezkûr azasından darsâdetde bulunanlar ile rey-i muhalifde olanlar darü-ş şuray-ı askeriye celb olunarak ve maslahatın her nevi menfaat ve mazarratı beyne-n nazar ve tetkike alınarak arz ve amik milahazası bab-ı vâlây-ı seraskeriye havale kılınmış idi.

Erzurum'un Kiremid Tepesi denilen mevki'nde Top Dağı nam mahalle kadar tabya kaidesine tatbiken istihkâmat-ı cesmiye muttasıl inşâsı tasvirat-ı sabıka esasından bulunmuş ise de şimdi istimal idilen şeyhaneli topların menzili ziyade olduğundan Top Dağı ve Kiremid Tepesi mevki'leriyle haritâsında gösterilen mevaki suret-i mükemmelede istihkâmat-ı cesmiye-i münferide yapıldığı halde istihkâmat-ı mezkûraya va'z olunacak şeyhane toplarının inşâsı iş bu istihkâmat-ı münferide aralarını hüsn-i muhafazaya kâfi olub bununla beraber istihkâmat-ı cesmiye-i mezkûra beyinleri oraca pek az zaman içinde inşâsı kabul olur. İstihkâmat-ı hafife ile imtisal kesb itdirildiği suretde kaza-i matlube husule getirilerek artuk istihkâmat-ı münhale-i cesime imaline hacet kalmayacağından zikr olunan Top Dağı ve Kiremid Tepesi tabyalarıyla istihkâmat-ı cesmiye-i sairenin ameliyatı hayli ilerlemiş olacağı cihetiyle bu sene dahi devam olunur ise itmam-ı kaviyye-i me'mul olduğu misüllü bunlardan başka Erzurum haricinde vakî cebhane karşusunda diğer bir cebheye dahi başlanmış olmasıyla sene-i haliyede bi-l akdem beyan olunan cepheler ile Top Dağı ve Kiremid Tepesinde yapılmakta olan istihkâmat-ı cesime ameliyatı ve inşâatı ikmal idildiği takdirde çünkü iş bu cihet-i mühimme-i selâse Erzurum'un tarik-i muhasarası olan dere boyunu ve Gürcü Boğazlarıyla Muş tarikine nazır bulunmasıyla o cihetlerce olacak tasallutatın birinci derece mevaki-i kaviyyesinden ve ber minval-i muharrer iktiza idildiği gibi aralarının pek az vakitte istihkâmat-ı hafife ile tutulabileceği dahi umur-ı vaziheden olduğu ecilden bu sene ameliyatı ol vecihle ikmal olunur ise Erzurumca mümkün mertebe emniyet bahş olacak suretde bir kuvve-i rafia vücuda getirülmüş ve bi nime-teali sene-i atiyede dahi haritâsında irâe olunan noktaların istihkâmat-ı münferidesi imal ve ikmal olundığı halde artuk tabya ve kaidesine tevfikeyen istihkâmat-ı mutasileyeye hacet kalmaksızın Erzurumca olan istihkâmat işi bitürülmüş olacağına mebni iş bu istihkâm faaliyetinin ol suretle icrâsı ve mesârif-i ameliyesi için seksen bir senesinde virilen havâlâtdan gayraz tahsil Erzurum Sancağında üç yük kırk dört bin altı yüz ve Çıldır Sancağında beş yük elli dört bin dokuz yüz ve Erzincan'da yedi yük altmış altı bin sekiz yüz ve seksen iki senesi havâlâtından Erzurumda bir yük elli bin ve Çıldır'da iki yük yigirmi beş bin ve Erzincan'da iki yük yigirmi beş bin ve Karahisar-ı Şarki'de bir yük yigirmi bin ve Van Sancağın'da bir yük elli beş bin ve Muşda otuz dokuz bin yedi yüz ve Bayezid'de on beş bin iki yüz seksan guruşki cem'an yigirmi altı yük bin iki yüz seksan guruş bakaya ile tahsilat-ı vâkıdan beş yük guruşdan ziyade akçe mevcud

bulduğundan ve mahall-i mezkûrada mümkinat-ı hamil emval olubda bu sene içinde bakayay-ı mezkûranın kâffesi ve hiç olmaz ise selaseninde ziyadesi tahsil olunabildiği takdirde bu akçeye mevcut-ı mezkûr ile beraber yapılacak şeylerin mesârifine derece-i kîfâyede olabileceğinden bakayay-ı mezkûra mahallerince icrây-ı takyidat-ı müessire ile behamehal istihsal ve mevsim-i ameliyat tarafında komisyon-ı mahsusa cânibine isal olunarak mesârif-i mebhush inhânın dahi hazineye bar olmamak için bu vecihle tesviyesi ve sibkat iden tecrübeye mebni istihkâmat ameliyatında ol havâlinin rayicine tevfikeyn ücret-i yevmiyesi peşin virilmek üzere ahaliden ücretle amele istihdamı mikdar olunub şu kadarki Erzurum'un emindar mevsim-i sitâyîşi hasebiyle muayyen ve mahdud olan ameliyat zamanı müddet-i kalileden ibaret olarak şayet iş vaktinde lüzumu kadar amele hazır ve mahya bulunmuş ise maslahatça matlub olan cihanserî'in tatil(?) ve tavikini muceb olacağı ve bu işe tecviz olunamayacağı cihetle mevsim-i ameliyatda mikdar-ı kâfi amele bulundurulması maddesinin bir suretle taht-ı temine alınması zımmında amele-i merkûmenin hüsn-i tertib ve irsallerinin mahalleri meclisler tarafından kendülerinin anlayacakları lisan üzere işin ehemmiyeti ve bunda muayyen olan müddetin hitâmına kadar devam olunması böyle umur-ı hayriyenin sektedar olması muceb olacağı gibi buna sebebiyet ise saffet-i hamiyet ve şiar-ı vatanperveriye külliyyen mugayir düşeceği ve bununla beraber ücretleri peşin virileceğinden anda suhuletle kendü menafi-i melufelerine vusul dahi müyesser olacağı suret-i teşvikde sert ve ityan kılınub muayyen olan müddetde bir tarafa savuşmamak üzere taahhüdleri alındıktan sonra sevk olunmakda ve Erzuruma bi-l vusul işe başlanıldığına müteakib tarihiyle on beş nihayet yigirmi günlük ücretleri tedahüle birağılarak bu akçe hitâm-ı müddetle memleketlerine avdetlerinde virilmek üzere depozito suretiyle komisyon sanduğundan mevkuftutulması ve fakat öyle on beş yifirmi günlük ücretleri tevkif olunduktan sonra bu vesile ile ve teminat-ı vafiye mugayir suretle işleyecekleri eyyam-ı saire ücuratı günü gününe tesviye ve itâ idilüb emniyetsizliklerine muceb bir hal vuku'a getirülmesi ve kal'a etrafında bulunan hendekler mahallerinin kıymet-i hakikiyesiyle fûruhtu hususları meclis-i idare-i vilâyet ile istihkâmat-ı merkûme komisyonu heyeti birleşüb bi-l müzakere kararlaştırılarak hemen icrây-ı iktizalarına teşebbüs olunması îfâde kılınmış ve vâkıa istihkâmat-ı mezkûrenin serîan inşâsı devletçe muzamat-ı maksad ve umurdan olarak ve sur-ı muharrere dahi pek münasib ve yolunda görünmek îfây-ı muktezası cânib-i celil-i sipahsaliye iş'ar olunmuş olmağın rüyet ve fetanet-i

düsturileri icâbınca hususat-ı mesrureden heyet ve himmet-i vilâyede aid şeylerin hüsn-i rüyet ve temşiyetle esar-ı nmatlubesinin izharına ve bakayay-ı merkûmenin dahi cereyan-ı ameliyata sekte gelmeyecek suretde vakt-i zamanıyla yerlu yerinden bi-t tahsil komisyon-ı mezkûr cânibine teslimine nasb-ı nefis-i ihtimam ve itina buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 29 Muharrem Sene 284/M. 2 Haziran 1867

SAYFA:32

BELGE 69 EVRAK NUMARASI:93

Erzurum Vilâyetine

Mektubi nezâret-i celilesiyle hariciye odası müttehirat hülefasından İzzetlû İzzet Efendi'nin ehliyetine mebni hâiz olduğu rütbe-i sâniye sınıf-ı sâninin sabık-ı emsaline tevfi ken sınıf-ı evvel mütehabbirine terfile bu kere münhal olan Erzurum Vilâyeti vali muavinliğine tayinine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve bâb-ı âlice iktizası icrâ ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine havale ve inbâ kılınmış olmağın oraca dahi ifây-ı muktezasına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi Gurre-i Safer Sene 284/M. 4 Haziran 1867

SAYFA:32

BELGE 70 EVRAK NUMARASI:97

Erzurum Vilâyetine

Teksir-i ziraat ve hırsat için ahaliye lüzümü olan inek ve öküzlerin Konya'dan tayin olunacak memûr marifeti ve mahall-i mecalis nezâreti ile Erzurum Vilâyeti havâlisinden mübâyaa ve işтира olunarak eşhasın memur-ı mûmı -ileyhümâdan sened ahzile tevizen emval-i vilâyetden ifâ ve mikdar ve kemmiyetine hâvi mazbatalarıyla hayvanat mübâyaaasının memûr-ı mûmı-ileyhe tevdi'en Konya'ya ve alınacak senedatın mazbata cânib-i hazineye isra olunması meclis-i vâlâda ve nezd-i senaveride tensib olunarak keyfiyet eyalet-i mezkûra valiliğine ve hazinece ifây-ı

muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınmış olmağla ber minval-i muharrer icrây-ı icâbına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi Gurre-i Safer Sene 284/M. 4 Haziran 1867

SAYFA:32

BELGE 71 EVRAK NUMARASI:1202

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı meclis-i cinayet ve temyiz hukukı azasından Sehan(?) Efendi'nin meşhur olan hüsn-i hizmet ve gayretine mükâfaten hâiz olacağı rütbe-i sâlisenin seniyyeye terfîne vukû bulan iltimas-ı devletleri mucibince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve bab-ı âlice icâb-ı icrâ ve tasdir itdirilen ruus-ı hümâyunu leffen isra kılınmış olacağı beyanıyla şukka.

H. Fi 2 Safer Sene 284/M. 5 Haziran 1867

SAYFA:33

BELGE 72 EVRAK NUMARASI:84

Erzurum Vilâyetine

Erzincan Kasabası'nda müceddeden inşâsına lüzum görinen hükümet konağının mesârif-i keşfiyyesi olan yüz on bin guruşunun mülhak kazalar ahalisinin ashab-ı servet ve yâri taraflarından tesviyesi mahallce mukarrer bulunan altmış dokuz bin yedi yüz guruşdan maadasının emval-i mahalliyeden itâsı hususuna taraf-ı devletden vukûbulan iş'ar ve meclis-i vâlâda virilen karar mucibince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağın oraca dahi icâbatın icrâsına ve mûmî-ileyhümün hizmet-i maruzası nezd-i alide mucib-i mahzuziyet olduğundan bununla dahi lazım gelenlere tebşirine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 6 Safer Sene 84/M. 9 Haziran 1867

SAYFA:33

BELGE 73 EVRAK NUMARASI:13

Bu Dahi

Erzincan Vilâyeti muhasebe münaitlerinden Hasan Rıza Efendi tarafından bin sekiz yüz kırk guruşluk kavaim-i nakdiyyenin hizmet-i maruza olmak üzere nerede ve ne yeri olundığı ifâdatına dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri huzur-ı aliye lede'l arz efendi-i mûmı- ileyhın bu suretle vukû'a gelen hizmeti eser-i hamiyet ve sadakat olarak muceb-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi olmuş ve hazinece kabul ve mahsubu maliye nezâret-i celilesine ve keyfiyet emsali misüllü takdim ve meblağ derciyle ilanı maarif nezâret-i behiyyesine havale ve iş'ar kılınmış olmağla suret-i mahzuziyet-i cihankıymet-i veliyyü-l niam kendüsüne tebliğ ve tebşirine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 6 Safer Sene 84/M. 9 Haziran 1867

SAYFA:33

BELGE 74 EVRAK NUMARASI:3

Erzurum Vilâyetine

Ertuşi aşiretinin suret-i tedib ve terbiyesi hakkında mesbuk olan iş'ara cevaben tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri mealı malum-ı senaveri oldu. Suret-i iş'ar-ı vâlâlarına nazaran altıncı orduy-ı hümâyunu müşir-i celilesiyle muhabere-i cariyenin alınan cevabında aşiret-i merkûme ile tedib ve terbiyeleri derece-i vücubede bulunan Teyyari ve Tuhibi aşairinin ıslahat-ı lazımelere zımmında orduy-ı mezkûr kuvve-i mevcudesinden iki tabur asker-i nizamiye ve iki tağ top ile asker-i muvazzafa ve aşâir-i mut'ıyyeden bir kuvve-i mutraze sevk olunması ve bunlar mahavver layıkında istihdam kılınmak üzere yanından kendüsünün gayreti olamadığı halde diğer münasebatın tayin ve i'zâmı mukarrer bulunduğu ve şayet buna buna meşagil-i saire hail olacak olur ise Van Kaim-makamı Saadetlû Abdullah Paşa'nın tayini ve Van mevki'inde bulunan taburun dahi maiyetine memuriyeti halinde gerek aşâir-i merkûmenin ve gerek Diyarbekir vilâyetine tabi Cizre ve Botan Kazaları göçebe aşiretlerinin bi-l suhule tedib ve terbiyeleri hâsıl olacağı gösterilmiş olacağı misüllü

dördüncü orduy-ı hümayunı müşiri ve kaim-makamlığından alınan telgrafnamede asker-i mürettebe emr-i ıslahata kîfâyet itmeyüb lüzum görüldüğü takdirde bir iki top ve biraz asker ile muavenet olunması taraf-ı vâlâlarından yazıldığı inhâ idilmiş ve egerçi ittihaz olunan tedabir ve teşebbüsata nazaran ıslahat-ı tasvirenin tamamen icrâsı için orduy-ı mezkûrdan dahi muavenat-ı mümkünenin îfâsı arzu olunur ise de anın piyade askerinden dokuz tabur ile on bölüğü buldukları mahallerinden infikakları kat'en caiz olmayan ve daire-i mahsusa haricinde bulunan bazı mevaki-i mühimmeye memur olduklarından ve kendü dairesinde mevcut olan on iki tabur ve dörd bölük piyade ile malumu-l mikdar süvari ve topçı ve istihkâm-ı askeri dahi ancak dairenin muhafaza-i asayişine kîfâyet idebildiğinden bunların mevaki-i saireye tayin ve i'zâmına imkân ve gayret müsaid bulunmuş idüğüne mebni Van ve Hakkâri havâlisinin asayiş-i hazineye hâlel getirülmeksizin inhây-ı vâlâları vecihle orada bulunan asker-i şahanenin inde-l hâce bu işin dahi istihdamının mümkün olacağı surette mezkûr altıncı orduy-ı hümayun müşiri devletlû paşa hazretleriyle bi-l muhabere iktizasının icrâsı ve mümkün olamaz ise başka bir suret-i mütalaa olunmak üzere keyfiyetin bu tarafa inhâsı hususunun cânib-i samilerine tesviyesi taraf-ı ali-i sipahsalar ile bi-l muharebe tensib olunmuş olmağın ber minval-i muharrer icâbının icrâ ve inhâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 7 Safer Sene 284/M. 10 Haziran 1867

SAYFA:34

BELGE 75 EVRAK NUMARASI:11

Erzurum Vilâyetine

Trabzon'dan Erzurum'a kadar derdest inşâ bulunan tarik memûrlarının suret-i harekât ve tayin ve takiyide bulur(?) Hariciye daire-i meclis-i muabirden kaleme alunub ahkâm-ı mündericesi meclis-i vâlâca tasdik ve tasrib kılınan tayinat layihasının oraca malum olmak üzere ihtiram itdirilen sureti leffen isra kılınmak ve memûrin-i mûmı-ileyhin tayinat-ı mezkûra ahkâmına tevfik-i hareket eylemeleri ticaret nezâret-i celilesine iş'ar olunmuş olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 9 Safer Sene 84/M. 12 Haziran 1867

SAYFA:34

BELGE 76 EVRAK NUMARASI:20

Erzurum Vilâyetine

Erzurum naibi mevaliden Faziletlû Mustafa Reşid Efendinin uhdesine Mekke-i Mükerreme payesi tevcihi iltimasına dair vârid olan tahrîrat-behiyyeleri meali malum-ı senaveri olduktan sonra taraf-ı âlî-i hazret-i fetvapenahi ile lede-l muhabere tarik-i ilm-i tevcihatın müstenid olacağı kaide-i mazbata icâbınca efendi-i mum-ı ileyhin şimdilik tervic-i ehl-i kıyam olamayacağı alınan cevap mezabesinden müsteban olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 14 Safer Sene 284/M. 17 Haziran 1867

SAYFA:34

BELGE 77 EVRAK NUMARASI:147

Erzurum Vilâyetine

Vilâyetler mahsusatından icrâ kılınan tenzihat ve tasarrufat-ı umumiye sırasında merkez vilâyete mahsus olan idare ve temyiz-i hukuk meclisleri îfâ olunmak ve dahl-i vilâyette kâin kadıların idare ve deavi meclisleri dahi birleştirilmiş ise de mukaddem ve mu'ahhar tevârüd iden muharrerat-ı behiyyelerine nazaran Erzurum Sancağının umur-ı idare ve deavi-i hukukiyesini meclis-i mercaiz rüyet ve tesviye mümkün olamayacağı anlaşıldığından tağyirat-ı sabıkanın ıslahıyla bidayet teşkilatının yapıldığı üzere bir idare meclisi ve birde meclis-i temyiz-i hukuk ve cinayet tertib ve küşad olunarak umum vilâyet halkının müsavâten hissesine muadelet ve hakkaniyet idilmesi ve bu halde liva-i mezbûr meclis-i idaresiyle temyiz-i hukuk meclisinin lağvından beş bin sekiz yüz ve mülhak kazalar idare ve deavi meclislerinin birleştirilmesinden yigirmi dört bin guruşun tasarrufat-ı umumiye dâhilinde olarak mevkûf hazineye tutulan cem'an otuz bir bin sekiz yüz guruşun iade-i tahsisiyle merkez vilâyet mesalihinin nezâreti yine vali muavinliğine muvafık olmak üzere icrâsı için lazım gelen meclislerin küşad olunması ve kazalar meclisinin dahi saye-i intizamvaye-i hazret-i şahanede kemafi-s sabık tefrik ve itâsının ber mucceb-i nizam ahali tarafından intihab ve tayin kılınması hususlarına

meclis-i vâlâ kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar idilmiş olmağla ber minval-i muharrer icâbının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 14 Safer Sene 284/M. 18 Haziran 1867

SAYFA:35

BELGE 78 EVRAK NUMARASI:1257

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti Muavinliği vekâletinde istihdam olan İzzetlû Hacı Halil Ağa'nın meşhud olan hüsn-i hizmetine mükâfaten Erzurum hanedanından müteveffâ Şerif Efendiden kalub mahallinde mahfuz bulunan dördüncü rütbe-i mecdi nişan-ı zişanının kendüsüne itâsına savb-ı vâlâlarından vukûbulan iş'ar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrularak teşrîfâtınca kaydı tashih itdirülüb berat-ı şerifi tasdir ve isra ve maliye nezâret-i celilesine dahi mâlûmat itâ kılınmış olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 27 Safer Sene 284/M. 30 Haziran 1867

SAYFA:35

BELGE 79 EVRAK NUMARASI:123

Erzurum Vilâyetine

Erzincan Sancağı mutasarrıfı Saadetlû Ali Paşanın umur-ı memuresinde ve havâlât-ı askeriye vaktiyle itâsında meşhud olan hüsn-i ikdam ve gayretine mükâfaten hâiz olacağı mecdi nişan-ı zişanının üçüncüye tebdili hususuna taraf-ı sami-i hazret-i seraskeriden vukûbulan iş'ar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrularak mezkûr nişanın imali maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar olunmuş olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 4 Rebiü-l Evvel Sene 284/M. 4 Temmuz 1867

SAYFA:35

BELGE 80 EVRAK NUMARASI:217

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti dâhilinde kâin Hozat mevki'ndeki kışla ve hastahânenin hareket-i arzdan harab olan mahallerinin mesârif-i keşfiyyesi bulunan altmış bin altı yüz yedi guruşun emval-i mahalliyeden tesviye ve itâ kılınmak üzere icrây-ı tamiri taraf-ı sami-i hazret-i seraskeriden vukûbulan iş'ar mucebince nezd-i senaveride tensib olunmuş ve oranın ehemmiyet-i mevki'yesi cihetiyle bunların bir an evvel inşâsı lazımeden bularak keyfiyet serasker müşarü-n ileyh hazretleriyle maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar ve buna dair olan keşf defterinin suret-i mahrecesine leffen tisyar kılınmış olmağla dördüncü orduy-ı hümâyun müşirliği kaim-makamlığıyla bi-l muhabere mahall-i mukteziyenin tesviyesiyle hitâmında yapılacak defterlerin irsaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 7 Rebüü-l Evvel Sene 284/M. 9 Temmuz 1867

SAYFA:36

BELGE 81 EVRAK NUMARASI:108

Erzurum Vilâyetine

Muhafaza-i asayiş ile aşâir-i bağ'ıye bakayasının istihsali zımmında daha üç tabur asâkir-i şahanenin irsali ve bu sureti kabil olamadığı halde Bitlis'de bulunan taburdan maada Muşda dahi bir tabur ikâme itdirilmesi lüzumuna ve Ertuşî aşiretinin suret-i tedib ve terbiyesi beyanına ifâdat-ı saireye dair rey'en ve cevaben vürud eyleyen çend kıta tahrîrat-ı behiyyeleri meali ve melfufat-ı mevaddası malum-ı senaveri oldı. Ve keyfiyet taraf-ı sami-i hazret-i seraskeri ile dahi muhabere olundu. Mukaddema taraf-ı vâlâlarından dördüncü orduy-ı hümâyun müşiriyeti kaim-makamlığından vakî olan iş'arat üzerine Dersim ve havâlisinde bulunan aşair-i bağiyyenin tedib ve terbiyeleriyle saye-i muvafakatvaye-i hazret-i mülkdaride oraların husul-ı asayiş ve ıslahatı için orduy-ı mezkûrun ol havâlide müttehid kuvve-i nizamiyesinin teksiri maksadıyla asker-i redifesinde iki taburun celb ve cem'ine karar virilerek suret-i hal cânib-i devletlerine ve merkez orduy-ı hümâyun-ı mezkûre

yazılmış olduğundan şimdiye kadar maru-l beyan redif taburlarının celb ve cem'yle şu maksadın mühimma imkân-ı karin-i husul bulunduğu gibi egerçi elde asker olubda hariçden birkaç tabur daha ilavesiyle işin çarçabuk bitürülmesinde olan muhsinata müselleme ise de şu aralık mevaki-i mühimme müteaddid derece harekât-ı askeriye mülasebesiyle bu suretinin icrâsı taht-ı taarride bulunarak olsa olsa yine münasiblerinden bir iki redif taburunun daha cem-i mümkünattan olabileceğine binâen daire-i vilâyetde marifet-i askeriye ile lazımu-l rüye bulunan mevadin cümleten birden görülmesine mecburiyet hâsıl olubda kuvve-i mevcudenin teksirine lüzum-ı kavi-i tahkik eylediği halde orduy-ı hümâyun merkeziyle bi-l muhabere ber minval-i muharrer daha bir iki tabur redifin cem olunması ve yahud iş'ar-ı devletleri vecihle muvakkaten lüzumı kadar asker-i muvazzafa tahrir ve istihdam kılınması şıklarından kangısı işlice sürat ve suhuleti dehalen ve mevkiyen hayır ve münfekih muceb olunur ise ana göre iktizasının icrâsı muhavvel-i ahide-i mehaim idüğü beyanıyla şukka.

H. Fi 14 Rebiü-l Evvel Sene 84/M. 16 Temmuz 1867

SAYFA:36

BELGE 82 EVRAK NUMARASI:1444

Erzurum Vilâyetine

Girid ahali-i hısariyyedesini için toplanılan elli beş aded mecdi altununun irsal kılındığına dair vürud iden mazbata ile melfuf defter mevaddası malum-ı senaveri ve meblağ-ı mezbûr bi-l vusul saire iane akçeleriyle beraber ahali-i merkûmeden pek ziyade müstehak olanlara tevzi ve itâ idilmesi üzere Girid cânibinde bulunan Saadetlû Server Efendi hazretlerine gönderildiği gibi bu babda ibraz olunan müesser-i mahduhe-i hamiyetkari ve kaviyyetkari mahzuziyete badi olarak keyfiyet ruzname-i havâdisede derc ile ilan itdirilmiş olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 15 Rebiü-l Evvel Sene 84/M. 17 Temmuz 1867

SAYFA:37

BELGE 83 EVRAK NUMARASI:381

Erzurum Vilâyetine

Murad Suyı üzerine nim kargir olarak müceddeden bir köpri inşâsına ve nehr-i mezkûrada ve civarında kâin Üç kilise ve atik kargir köpriler ile Aras Nehrindeki cısr-i harabenin dahi tamirine lüzum görünerek bundan mesârif-i keşfiyyesi olan altmış beş bin beş yüz guruşdan ibraz iane iden yigirmi yedi bin beş yüz guruşun hazine-i celileden tesviyesi taraf-ı vâlâlarından vukûbulan iş'ar ve meclis-i vâlâda virilen karar mucebince tensib olunub îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağla oraca dahi icâbının icrâsıyla mezkûr köprilerin mesanid ve rızanetinin itina ve dikkat olunarak hulul-ı şitâdan evvelce tamir ve inşâsı esbabının istihsaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 19 Rebiü-l Evvel Sene 84/M. 21 Temmuz 1867

SAYFA:37

BELGE 84 EVRAK NUMARASI:44

Erzurum Vilâyetine

Erzurum tüccarından Ahmet Ağa tarafından altı yüz kırk guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olacağı îfâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri mealı malum-ı senaveri olmuş ve mûmı-ileyhin iş bu hizmeti eser-i hamiyet olarak hazinece icrây-ı icâbı maliye nezâret-i celilesine ve keyfiyetin havâdisnamelere dercile ilanı maarif nezâret-i behiyyesine havale ve iş'ar kılınmış olmağın savb-ı devletlerinin dahi kendüsüne tebliğ-i mahzuziyet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 24 Rebiü-l Evvel Sene 84/M. 26 Temmuz 1867

SAYFA:37

BELGE 85 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Medine-i Münevvere Kaim-makamı sabık saadetlû Mustafa Paşa'nın mahdumu Hasan Beg'in Çıldır Sancağı Meclisi azasından ve yahud haline münasib bir hizmetde istihdamı paşay-ı mûmı-ileyh cânibinden bâ- tahrîrat iltimas olunmuş ve kendüsi kişizade ve vitâkat ve inhizama sebte bulunmuş olmağla mir-i mûmı-ileyhin oraca suret-i münasibede istihsal mesruruna himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 4 Rebiü-l Ahir Sene 84/M. 5 Ağustos 1867

SAYFA:38

BELGE 86 EVRAK NUMARASI:1522

Erzurum Vilâyetine

Ta'b ve neşrine mübaşeret olunan vilâyet gazetesinden beş kıt'asının gönderildiğine dair tevârüd eyleyen tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaverinin ve mezkûr nüshaları dahi bi-l vusul gönderilerek suret-i tebririni tensibe badi olub bir kıt'ası tenfiz ile diğerlerin memuriyeti bâb-ı âliye tevsim olunmaları beyanıyla şukka.

H. Fi 4 Rebiü-l Ahir Sene 84/M. 5 Ağustos 1867

SAYFA:38

BELGE 87 EVRAK NUMARASI:49

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti muavinliği vekâletinde bulunmuş olan İzzetlû Hacı Halil Ağa tarafından dokuz yüz elli ve meclis-i idare azasından İzzetlu Hüseyin Beg cânibinden altı yüz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olundığı îfâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olmak ve hizmet-i maruza eser-i hamiyet ve sadakat olmasıyla istizam-ı mahzuziyet iderek hazinece iktizasının icrâsı maliye nezâret-i celilesine ve keyfiyetin havâdisnamelere dercile

ilanı maarif nezâret-i behiyyelerine havale ve iş'ar kılınmış olmağın savb-ı vâlâlarından dahi kendülerine tebliğ-i mahzuziyet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 5 Rebiü-l Ahir Sene 284/M. 6 Ağustos 1867

SAYFA:38

BELGE 88 EVRAK NUMARASI:284

Erzurum Vilâyetine

Sivas vilâyetinde bulunan Çeçen muhâcirlerinin suret-i ric'at ve kararlarına hâvi alınan telgrafname üzerine bunların suret-i leyine(?) ve üslub-ı hakimanede tashih ve ıslah-ı efkârına bezl ü himmet olunması ve şu suretle maksad hâsıl olamadığı halde irâe-i semaiş-i askeriye ile iade kılınması zımmında Kars redif taburu efradının silah altına alınmaları cevaben iş'ar olunmuşdı. Bu kere Erzincanda bulunan Mirliva Saadetlû Abdi Paşa tarafından keşide olunub bâb-ı vâlây-ı seraskeriden bâ-tezkire gönderilen telgrafname mealinde müsteban olacağı üzere muhâcirin-i merkûmenin üzerlerine sevk idilen kuvve-i müfrezenin vasitâsıyla iskân olundukları mahalle iade ve ircâ idildikleri anlaşılmış ve şu hale nazaran matlub hâsıl olarak artuk mezkûr taburun celb ve cem'ine lüzum kalmamış olmasıyla bâb-ı vâlây-ı seraskeriye dahi mecburiyet görünmediği suretde sarf-ı nazar olunması bi-t tensib keyfiyet Sivas vilâyetine bildirülüb malûmat olmak üzere zikr olunan telgrafnamenin ihraç itdirilen sureti dahi leffen tisyar kılınmış olmağın bu hal e göre icrây-ı icâbına ve yine tabur-ı mezkûrun cem'i iktiza ider ise buraya iş'arına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 5 Rebiü-l Ahir Sene 84/M. 6 Ağustos 1867

SAYFA:39

BELGE 89 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Tarife muhtaç olduğu vecihle memûrinin vezâif-i mevkulelerince olan muâmelât-ı muayyen ve malum ise de bu kere saye-i hazret-i pâdişahiye eyalet-i memalik-i şahanenin umumen vilâyet dairesine alınmış olmalarından naşi ahkâm-ı icrâiye bi-t tabi tevsi ideceğine ve binâberin memûrinin derece derece vezaif ve harekâtına tevsi

iden ve nizam-ı ahalinin teferruatında bulunan bir takım usul ve kavaid ile işlerince en mühim olan mevadın mukarreratını tayin ve tebliğ eylemek lazım geleceğine mebni bi-l cümle vilayetin idare-i mahsusa nizâmatının sur-ı icrâiyesi hakkında meclis-i vâlâdan kalemem alınan talimat-ı umumiye lede'l arz icrây-ı ahkâmına irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülkdariye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve diğer vilayata gönderildiği misüllü nesh-i matbuuna müteaddiden dahi leffen savb-ı vâlâlarına irsal kılınmıştır. Maksad-ı daimi semerre-i idare-i cedide ile memûriyet ve servet-i mülkiye ve sailinin an be an mevki-i icrâiye konulması ve o cihetle arz-ı âlî-i pâdişahi muhasebe-i celilesinin bir kat daha ibraz olunması kaziyyesi olup tâlimât-ı mezkûre dahi bu esas ve matlub üzerine mütebenni idüğünden teslih-i mebusenin vilâyet mutasarrıf ve kaim-makamlarına irsaliyle ahkâm-ı mündericesine tevfiik-i muamelat idilmesi esbabının istihsaline himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 9 Rebiü-l Ahir Sene 284/M. 10 Ağustos 1867

SAYFA:39

BELGE 90 EVRAK NUMARASI:296

Kars Mutasarrıflığına

Tesviye-i tahsisat-ı askeriye ve hüsn-i idare-i umur-ı mülkiyede görülen mesai-i makbuleleri dördüncü orduy-ı hümayun müşiratu kaim-makamlığının cânib-i sami-i cenâb-ı seraskeriye mersul tahrîratın tasdik ve inhâ kılınması ve bu sureti tamamiyle muvaffik hüsn-i memuriyet ve hamiyet olarak istizam-ı memûriyet eylemiş olmanın ba'dezin dahi o yolda devamile ibraz-ı müessir-i kardanı ve rüyete himmet eylemeniz siyakında şukka.

H. Fi 19 Rebiü-l Ahir Sene 284/M. 20 Ağustos 1867

SAYFA:39

BELGE 91 EVRAK NUMARASI:21

Erzurum Vilâyetine

Nizamiye hazinesinin seksan üç senesi nizamiye ve redif tahsisatına mahsûben Erzurum vilâyeti emvalinden havale olunan on dokuz bin altı yüz elli bir kise yüz

yedi guruşun karşuluğu olan mesârif tehir-i kabul ider ve mesârif-i aluvviyeden olmayub vakt-i zamanıyla tesviyesi emrindeki ehemmiyet rehin-i rütbe-i bedahat bulunduğundan meblağ-ı mezbûranın istikası zimmında oraya dârü-ş şurây-ı askeri yaver binbâşısı Haşim Beg bâb-ı vâlây-ı seraskeriden mahsusen tayin ve i'zâm olunmuş idüğüne mebni bununla havâlât-ı saireye kıyas olunmayarak memur-ı mûmı-ileyhânın vusulünde ceste ceste tahsil ve teslimiyle nihayet şubat gayetine kadar arkası alınması ve bu babda bir güne eser tehir ve betâet zuhura gelür ise andan tevellüd idecek mes'uliyetin derecesi şedid olmak lazım geleceğinden burası peyan-ı nazar-ı itinaya alunub ana göre tavrılması ihsar-ı mahsuseyle şukka-i senaveri terkim kılındı efendim.

H. Fi 19 Rebiü-l Ahir Sene 284/M. 20 Ağustos 1867

SAYFA:40

BELGE 92 EVRAK NUMARASI:44

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Kal'ası için yigirmi beşer atım mühimmatla beraber tertib olunan on kıt'a şeşhaneli top bâb-ı vâlây-ı hazret-i seraskeriden kolağası Hafız Ağa'ya tesliman Trabzon tarikiyle sevk ve teşrib kılınmış ve mezkûr topların Erzurum'a sürat-i nakl ve isali lazımeden bulunmuş olduğundan Trabzon vilâyetiyle heman muhabere ve tarafeyn-i tedarik-i esbab-ı mukteziye olunarak bundan bir kadim-i akdem mahalline isali vesail-i mühimmesinin istihsaline himmet buyurmaları siyakında şukka-i mahsusa.

H. Fi 20 Rebiü-l Ahir Sene 284/M. 21 Ağustos 1867

SAYFA:40

BELGE 93 EVRAK NUMARASI:1579

Erzurum Vilâyetine

Ol havâlden imrar olunan Çeçen muhâcirleriyle Sivas ve Diyarbekir cihetlerinde meskûn muhâcirinden Erzurum cânibine firar idenler hakkında bazı ifâdata hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali ve asker maddesine dair melfuf pusula

mevaddası malum-ı senaveri oldu. Suret-i iş'ar-ı vâlâlarına nazaran muhâcirin-i merkûmenin vukûbulan iz'açlarından ahali-i kadime dilgir olarak bir takım uygunsuzluklar zuhur itmesine mebni bâdema gelecek hanelerin oradan imrarlarından sarf-ı nazarla Rusya içinden doğruca Poti ve Batum iskeleleri tarikiyle Rumeli taraflarına ve mahall-i saireye i'zâm olunarak müteferrikan iskânları hakkında olan mütalaa-i behiyyenin münasib ve beca bulunmasıyla iktizasının icrâsına bakılacağı derkar olacağı gibi mahall-i merkûmede bulunan muhacirinin ba'dezin firara yol bulamamaları ve bunlardan vatan-ı asliyelerine avdete kalkışan olur ise andan dahi iadeleri zımmında iş'ar-ı vâlâları vecihle Sivas ve Diyarbekir vilâyetleriyle dördüncü orduy-ı hümâyunu müşir-i celilesine ba tahrîrat-ı senaveri ve müsaya-i mukteziye gönderilmiş ve mezkûr pusula dahi iktizasına bakılmak üzere taraf-ı âlî-i hazret-i seraskeriye irsal kılınmış olmağla taraf-ı devletlerinden dahi ana göre icâb-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 20 Rebiü-l Ahir Sene 284/M. 21 Ağustos 1867

SAYFA:40

BELGE 94 EVRAK NUMARASI:268

Erzurum Vilâyetine

Dersim Cibali ağavatının reisi ve müracan olan meşhur Rûsur oğlu Gülabi Ağanın Kuzican Kazası Müdürü Şafi Hüseyin oğlu Hüseyin Begin tavassutuyla dehâlet ve mir-i mûmı- ileyhle beraber orduy-ı hümâyuna azimet ve muvasalat eylemesinden dolayı cânib-i orduda mahsus bulunan dört kıt'a beşinci rütbe-i mecidi nişan-ı zişanın mir-i mûmı- ileyh Gülabi Ağa'ya ve bir kıt'ası büyük mahdumu Hüseyin ve yeğeni Eyüb Ağalar ile Şafi Hüseyin oğullarının İbrahim Beg'e itâ kılınmış olduğundan iktizasının icrâsı ve ağay-ı mûmı- ileyhin mesele-i zaile esnasında tahsis olunmuş olan üç yüz guruş maaşın beş yüz guruş aylığıyla uhdesine rikab-ı hümâyun kapucı başılığı tevcihi ve mûmı- ileyh Hüseyin Beg'in hâiz olduğu kapucıbaşılık rütbesinin dahi ıstabl-ı amire müdirliği payesine terfi'i dördüncü orduy-ı hümâyun müşirin-i kaim-makamlığından taraf-ı sami-i hazret-i seraskeriye mürud? tahrîratda inhâ ve iltimas kılınmış ve bi-l istîzan ol vecihle icrây-ı icâbına irade-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet cânib-

i vâlây-ı müşârün-ileyh ve maliye nezâret-i celilesine iş'ar ve inbâ ve ol babda tasdir itdirilen dörd kıt'a berat-ı ali ile ruus-ı hümâyunı taraf-ı devletlerine isra kılınmış olmağla bunların kaim-makamı müşârün-ileyhe irsaliyle ber muceb usul-ı cânib-i teşrîfâtıda hıfz olunmak üzere iktiza iden memhur makbuz senedlerinin ve lazım gelen hizmetlerinin bilâhare vilâyet kapu kethüdalığı cânibiyle irsaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 25 Rebiü-l Ahir Sene 284/M. 26 Eylül 1867

SAYFA:41

BELGE 95 EVRAK NUMARASI:389

Erzurum Vilâyetine

Çıldır Sancağı dâhilinde kâin Şavşat ve Ardanuç Kazalarının sekban-gıran ahalisinden tahaddüs iden cemiyetin ne suretle tağıtıldığına dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali ve melfuf mazbata ve şukka mevaddası malum-ı senaveri ve icrâat-ı vâkıa husul-ı memnuniyete bad'i olmağla ba'dezin dahi hüsn-i îfây-ı levazım-ı memuriyete himmet ve herhalde hıfz-ı asayiş-i vilâyete itina ve sarf-ı ruyet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 7 Cemaziye-l Evvel Sene 284/M. 6 Eylül 1867

SAYFA:41

BELGE 96 EVRAK NUMARASI:536

Erzurum Vilâyetine

Ahval-i müteherrie-i vilâyet iktizasınca Erzurum vilâyetinin meclis-i umumiyesi dahi seksan üç senesinden itibaren teşkil ve küşad olunarak cereyan iden mülahazat ve mütalaatı hâvi kaleme alınmış olan mazbataların hülasasını ve balalarına serahetle iş'aret olunan icrâat ve teşebbüsâtı mutazammın meclis-i umumi ve meclis-i idare-i vilâyet taraflarından vârid olan mazbatalar meclis-i vâlâya lede'l havale mealinden müstefad olacağı vecihle mevadd-ı maruzanın başlıcaları Van Gölünde işletdirilmek üzere bir vapur celbi ve Van Sancağı dâhilinde kâin faruh(?) Karyesindeki gölün tashir mecrasıyla o civarda bulunan arazi ve bağçelerin sakkı ve orada itdirilmesi ve

bazı aşair ve ekradın def-i mükteyitleriyle muhtac-ı tamir olan köpri ve çeşme ve kaldırımların tesviyesi ve kabiliyet-i araziye göre işcar-ı müsemmere ve gayr-ı müsemmere gars ve pamuk ve keten mahsulatının ilerledilmesi için icâb iden tehmillerle işçi ustaları tedarik ve celb olunması hususlarından ibaret olarak bunlardan vilâyetçe kablü-l icrâ olan mevadın bazıları mevki-i icrâyâ îsal olunduğı gibi birazının dahi derdest muhabere ve icrâ bulunduğı anlaşıldığından şimdilik mevadd-ı mezkûranın muhtac-ı bahş ve müzakere olacak yeri olmayub egerçi asayiş-i umumiyenin medar-ı istikmalî olan esbabın bir fûruhu dahi ol havâlide cevelan iden aşâir takımından müstenid meziyet bulunanların iskanı ve eşkıyanın istisali keyfiyeti isede şimdilerde tertib-i aşâir için tehşid-i asâkirle az çok gaile ve külfet ihtiyarının sırası olduğı cihetle hükümetin bunda asıl gözedeceğı şey sunuh ahalsinin ekrad kabaili tasallutundan muhafazası tedbirlerine devam itmekle bir müddet-i muvakkate zarfında tarik-i itidal ve talife hazır nazır eylemek sureti olduğundan şu dekayikin muamelat-i icrâsına itina olunması iktizay-ı hal ve maslahatdan bulunduğuna ve Van Gölünde vapur işletdirilmesi hakkında olan tasvirat-ı esbab-ı memuriyet ve ticaretin birincisi olarak bunun ne mikdar masrafla husule geleceğinin ticaret nezâret-i celilesinden ba tahrîrat-ı mahsusa istifâr olunduğı gösterildiğine mebni icrâat-ı vâkıa-i muharrereden dolayı taraf-ı samilerine beyan-ı memnuniyetle vapur işi için bir an evvel icâb-ı halin îfâsı hususunun nezâret-i müşârün-ileyhâya havalesi tensib kılınub bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve sur-i maruza-i nezd-i âlî-i hazret-i tacdaride bais-i mahzuziyet olmuş olmağla ve ol vecihle keyfiyet nezâret-i müşârün-ileyhe havale ve iş'ar olunmağla beyan-ı hal ibtidar kılındı.

H. Fi 11 Cemaziye-l Evvel Sene 284/M. 10 Eylül 1867

SAYFA:42

BELGE 97 EVRAK NUMARASI:98

Erzurum Vilâyetine

Erzurumda derdest inşâ bulunan istihkâmâtın görülen faidesi üzerine nâil oldukları iş bu inayet-i seniyyeden dolayı bedelen ve bedenen birer ikişer gün çalışmaları hakkında nefis-i Erzurum ahali-i müslime ve gayr-ı müslimesi tarafından

virilen dört kıt'a varakanın gönderildiğine ve mevsim mürur itmek üzere itâ olunan ruhsata mebni külli yevm mevki-i ameliyata gidüb işlemekte buldukları îfâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri mezkûr evrak ile beraber lede'l arz manzur-ı ali ve hareket-ı maruza-i vatanperverlik ve hamiyet eseri olarak rehin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi buyrulmuş olmağla keyfiyet-i mahzuziyet-i cihankıymet hazret-i veliyyü-l niamın lazım gelenlere tebliğ ve tebşirine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 13 Cemaziye-l Evvel Sene 284/M. 12 Eylül 1867

SAYFA:42

BELGE 98 EVRAK NUMARASI:1657

Erzurum Vilâyetine

Hamiyyet efzay-ı vukû olan avdet-i meali münkabid hazret-i mülukaneden dolayı ne suretle icrây-ı şehrayin olundığı îfâdesine dair vilâyet meclisinin vürud iden mazbatası lede'l arz manzur-ı şevketmu'fur cenâb-ı pâdişahiye buyrulmuş ve bu yolda umum ahali tarafından gösterilen alayim-i sürur ve şadi mütebaah mutazammınlarına olan sıdk-ı hülus ve muhabbetlerini müeyyid görünerek mahzuziyet-i seniyyeye badi olmuş olmağın tebşir-i keyfiyete ibtidar kılındı efendim.

H. Fi 18 Cemaziye-l Evvel Sene 284/M. 17 Eylül 1867

SAYFA:42

BELGE 99 EVRAK NUMARASI:445

Erzurum Vilâyetine

Dördüncü ordu-ı hümâyunu seksan iki ve üç seneleri tahsisatı havâlâtından melfuf pusulada gösterildiği vecihle Erzurum Vilâyetinin hayli bakayası olduğu halde bunlara mümteni-l husule olan bakaya ile bir takım vücuh zimmetleri karşuluk gösterilerek vâridatdan sağlam olanlarını memûriyet-i mülkiyeye tahsil ile kendü maaşlarına ve mesârif-i mahalliyyeye sarf itmekte olduklarından ve havâlât-ı merkûmenin böyle virilemeyerek tehir itmesinden dolayı asker-i sahanenin maaşları ve erzak kontuvarları dahi külliyyetlü alacakları terakim iderek bu hal ordu-ı

hümâyunun emr-i idaresine gereği gibi ihlal itmekde bulunduğundan icrây-ı icâb-ı taraf-ı vâlây-ı hazret-i seraskeriden bâ-tezkire îfâde buyrulmuştur. Beyandan azade olacağı vecihle havâlât-ı askeriye'nin her şeyden tercihi ile cünud-ı cenab-ı şehriyariden zaruretden muhafazaları umur-ı matlubeye ve mültezimedden bulunduğu cihetle muamelat-ı muharrerinin kat'an tecviz olunamayacağı ve bu hali her kangı memur tarafından vukû bulmakda ise pençe-i mes'uliyetden tahlisi görmeyan(?) idemeyeceği derkar idüğüne ve keyfiyet-i saire iktiza idenlere dahi bildirildiğine mebni derhal lazım gelenlere tembihat kaviyye ve tenkidat-ı şedide icrâsıyla havâlât-ı mebhüs inhâsının bi-t tehir tekasid mertebesi vecihle tesviye itdirilmesine ve icrâat-ı vâkıadan burayada mâlûmat virilmesine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 24 Cemaziye-l Evvel Sene 284/M. 24 Eylül 1867

SAYFA:43

BELGE 100 EVRAK NUMARASI:624

Erzurum Vilâyetine

Karşlı Pervaze(?) nam-ı hatunun asker-i nizamiyeden olan iki nefer karındaşı mesele-i zaileden şehidan-ı vefat itmiş ve kendüsi göğsünden süngü ile zahimdar olarak beğisi(?) ve bivaye kalmış olmasıyla biraderleri merkûmenin eyyam-ı metrukesiyle kendüsüne bir mikdar maaş tahsisi istid'a itmesi üzerine icrâ kılınan tahkikatdan mezbûranın karındaşları Süleyman ve Mevlüd Karsda orta kapuda boyahane mahallesinde arabacı mehmedin oğulları dimekle maruf olub bunlardan Süleymanın piyade asker-i nizamiyeden olduğu halde Gümrü muharebesinde şehidan ve süvâriden olan Mevlüd'ün dahi mecruh olarak hanesinde müteessiren vefat eyledikleri ve merkûm Süleyman'ın on yaşında hüsna isminde bir kerimesi ve Mevlüd'ün on üç ve on bir yaşlarında Mustafa ve Kamil namında iki nefer oğlu olduğu ve zevce-i metrukeleri dahi diğer ere varub eytam-ı merkûma teyzeleriyle el yevm Erzurum'da Kumludere nam mahalde ikâmet eyledikleri haber virilmiş ise de bunların mensub oldukları ordu ve alay ve tabur ve bölüklerine dair malûmat alınamadığı gibi mesele-i merkûmede Kars havâlisinde vukûbulan şehadetin mahfuz olub tebliğ itdirilen kuyudatınca dahi bir güne vukuf desteri(?) olunamadığından eyyam-ı merkûme için icâb iden maaşlar bâdehu tayin olunmak üzere fi-lhakıka

bunların vefatı şehiden ve müteessirenmi vukûbulmuşdur ve yetimler bir hayatı(?) ve yetimler berhayatmıdır vesinleri beyan olunan raddemidir ve pederleri kangı ordu ve alay ve tabur ve bölük efradatından buralarının komşu ve hemşehrilerinden tahkik ve iş'arı maddesinin savb-ı vâlâlarına yazılması ve mezbûraya dahi şehri yüz guruh maaş tahsisi hususuna taraf-ı âlî-i hazret-i seraskeriden vukûbulan iş'ar ve meclis-i vâlâca virilen karar mucibince bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve maaş maddesi maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar idilmiş olmağla ber minval-i muharrer eyyam-ı merkûmenin tahkik-i ahvaliyle hakikat keyfiyetin izâhen bâ-mazbata iş'arına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 25 Cemaziye-l Evvel Sene 284/M. 24 Eylül 1867

SAYFA:43

BELGE 101 EVRAK NUMARASI:427

Erzurum Vilâyetine

Dersim kazalarından Mazgird ve Ovacık rüesay-ı ekrad ve ahali taraflarından tahrîr-i nüfusu ve arazi ile icrây-ı kur'aya gösterilen muvafakat ve taahhüd ve bu babda olan mütalaa-i behiyelerine hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı düsturileri lede'l arz manzur-ı ali ve mütalaat-ı maruza ve mevki ve maslahat-ı hakimane muvaffak bulunduğundan nezd-i celil cenâb-ı pâdişahide tahsisine badi olmağla ber mucib-i iş'ar-ı iktizasının icrâsıyla semerre-i matlubesinin ibrazına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 29 Cemaziye-l Evvel Sene 284/M. 28 Eylül 1867

SAYFA:44

BELGE 102 EVRAK NUMARASI:117

Erzurum Vilâyetine

Bu kere mezunen darsâdete gelmiş olan Erzurum Vilâyeti Defterdarı Emin Efendinin meşhud olan mesai-i kamilesinden dolayı rütbe-i haliyesinin ma fevki olan evvel-i sınıf-ı sânisine terfîne taraf-ı vâlâlarından ve maliye nezâret-i celilesi

cânibinden vukû bulan iş'ar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrularak mucebince iktizasî icrâ ve keyfiyet nezâret-i müşârün-ileyhaya dahi iş'ar ve inbâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 5 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 4 Ekim 1867

SAYFA:44

BELGE 103 EVRAK NUMARASI:673

Erzurum Vilâyetine

Gümüşhane Sancağına tabi Kelkit Bişki ve Yekvin ve Elnis ve Yekvin Karyelerinin Erzincan Sancağında kâin Kelkit Kazasına ilhakı hakkında mukaddemce taraf-ı vâlâlarından vuk'u bulan iş'ar üzerine keyfiyet Trabzon Vilâyetinden isti'lam ve istifsar olunmuşdı. Bu kere cevaben alınan tahrîrat mealine nazaran kurra-i merkûmenin kemakân Gümüşhane tarafında ibkası iktizay-ı mevkine maslahatdan görüldüğü gibi mezkûr Kelkit Kazası merkezi Gümüşhane'ye on ve Erzincan'a on dört saat kadar mesafede bulunduğundan başka kaza-i mezbûrun hâvi olacağı kurradan ancak yigirmi beş kadarı Erzincan'a karib olarak kûsür yetmiş iki pare karyenin Şiran Kazası köylerinin kâffesi Gümüşhane'ye tefrikiyle Gümüşhane Sancağına ilhakı idarece inzibat ve fevaid-i celb olacağı anlaşıldığından şu halde kurra-i merkûmenin Gümüşhane Kazasında ibkası ve mae şiran(?) Kelkit Kazasının dahi Erzincandan bi-t tefrik Gümüşhaneye ilhakı hususuna meclis-i vâlâda virilen karar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulması ve suret-i hal vilâyet-i müşârün-ileyha ile maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla oraca dahi iktizasının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 11 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 10 Ekim 1867

SAYFA:44

BELGE 104 EVRAK NUMARASI:1855

Erzurum Vilâyetine

Ermeni milleti çocuklarından çend neferin Protestan çocukları hakkında vukûbulan târizat ve makalatdan dolayı ne suretle te'dib idildiği ve ba'dezin bu güne su-i halin vukûa getirilmeyeceğine dair Ermeni murahhası cânibinden sened alındığı ifâdesine hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri teracimesi malum-ı senaveri olmuş ve icrâat-ı muharrere münasib ve yolunda görünmüş olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 12 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 11 Ekim 1867

SAYFA:44

BELGE 105 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Asker-i harbiye-i şahanenin seksan üç senesi mahsûsatına mahsûben Erzurum Vilâyeti emvalinden mahsul meblağın tesviyesi emrinde bazı ifâdat ve itizaratı hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri ve buna dair olan tezkire-i aliye-i hazret-i seraskeri üzerine keyfiyet maliye nezâret-i celilesiyle lede'l muhabere suret-i iş'arata ve hazine-i celileye dahi gönderilmiş olan defatir ve muharrerata nazaran vâridat-ı mahalliyenin başlıcası bedelat-ı öşriyye olduğu halde Van ve sair malumu-l isim sancakların vâridat-ı öşriyyesi ihale olunamadığı gibi dersaâdete gelen Saadetlû defterdar efendi ile muvazene-i mahalliye mantuk irsal olunan defter mucibince mesârif-i mahalliye ve havâlât mertebesinin yüz bu kadar yük gurusu açığı bulunmasına mebni nizamiye hazinesiyçün mu'ahharen havale olunan altı bin kisenin vilâyetçe henüz tertib-i icrâ olunamayub bunun elviye-i mezkûra aşâirinden.

SAYFA:45

BELGE 106 EVRAK NUMARASI:1827

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı dâhilinde bulunan Haydaranlı aşiretinden serseri dolaşmakta olan haneler ahalisinin istihsali ve sail iskaniyesi hakkında icrâ idilen tedabir-i mahalliye üzerine aşiret-i merkûme ağvat ve rüesası ile ahalisi ne vecihle temin ve Satmanis Nahiyesine ne suretle iskân ve tavattun idildiğine ve nahiye-i mezkûre saye-i memuriyetvaye-i cenâb-ı mülkdaride kariben başlıca bir kaza olacağı tafsilatına dair livâ-i mezkûr mutasarrıflığı cânibinden gelen şukkanın irsal kılındığı îfâdesinin ve ıslahat memuru Bogos Efendiye münasib rütbeden bir kıt'a nişan-ı zişan itâsı iltimasına hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olan aşâir-i merkûmenin şu suretle bi-l suhule icrây-ı iskânlarıyla aded-i ağnam ve mürettibat-ı sairelerinin istihsali emrinde ittihaz kılınan tedabir-i mahalliye sezavar tahrîr olacağı gib memur-ı mûmı-ileyh dahi mükâfaten beşinci rütbeden bir kıt'a mecidi nişan-ı zişanı itâsı mukarrerat-ı mesai-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye buyrulmuş ve mezkûr nişan imali maliye nezâret-i celilesine yazılarak tasdir itdirilen berat-ı âlîsi dahi leffen irsal-i su-i devletleri kılınmış olmağın icrây-ı icâbı siyakında şukka.

H. Fi 15 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 14 Ekim 1867

SAYFA:45

BELGE 107 EVRAK NUMARASI:1887

Erzurum Vilâyetine

Bayezid Sancağı aşâirinden Sepki Aşireti meskeni olan Antab Kazası'nda dahi usul-ı vilâyet iktizasınca meclis-i lazımenin ne suretle teşkil ve îfâsının tevcihile intihab ve tayin kılındığına ve tapu usul-ı nâfiasının dahi tesisine muvafakat-ı ahali ile mübaşeret olunarak icâb-ı derdest icrâ bulunacağına ve ifâdat-ı saireye dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olmuş ve aşiret-i merkûmenin şu suretle daire-i nizam ve intizama alınması şayan-ı takdir olarak deavi-i hüsn-i muvaffakiyet-i devletleri tekrar kılınmış olmağın muktezay-ı dirayet

ve fetanet-i düsturileri üzere ba'dezin dahi o yolda hareketle an be an isbat-ı müessir-i mühimmaperveriye himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 23 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 22 Ekim 1867

SAYFA:45

BELGE 108 EVRAK NUMARASI: 750

Erzurum Vilâyetine

Van Kasabasına üç saat mesafede bulunan Kardah(?) Gölünün tarik küşadıyla icrâ itdirilmesi muzayaka-i haliyenin indîfâyıyla beraber arazi-i muattale ve gayr-ı muattale ihya iderek bu sebeble hazine-i celilesiyçün senevi elli altmış bin guruşdan mütecaviz vâridat husule geleceğinden ve imalat-ı mukteziyenin lede'l keşf mesârif-i mühimmesi olan üç yük elli bin guruşun tesviyesine dahi ahali ve bağ ve bağçe ashabı tarafından mae-l memnuniyete muvafakat olundığı gibi mezkûr gölün üst tarafında bulunan ve senevi yigirmi bin guruş bedel ile cânib-i hazineden zirai satılmakta olan keşyir(?) Gölünün hasbü-l maki(?) mecratı bir olup bu göle karışacağından ikisininde tamirat-ı lazımesine ahali-i merkûme cânibinden bakılmak ve imalatının kaide-i hendesiyyeye tatbikiyçün vilâyet mühendislerinin malûmat ve nezâretlerine müracaat ve keşfinden hariç ahalden akçe istihsal idilmemesine itina ve dikkat olunmak ve suyun icrâsı takdirinin herkes hissedar-ı menfaat olmasına delalet idecek emval tesis ve muhafaza kılınmak üzere mezkûr harıkın küşadı ve bedel-i mubhusunun terkin-i kaydı hususuna divan-ı muhasebat ve meclis-i vâlâ kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve hazinece îfay-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağla oraca dahi icâbının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 24 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 23 Ekim 1867

SAYFA:46

BELGE 109 EVRAK NUMARASI:479

Erzurum Vilâyetine

Anadolu İstihkâmat Komisyonu reisi olub muvakkaten dersaâdete celb idilen ferik Saadetlû Mustafa Paşa hazretlerinin müsâraten iadesi lüzumuna dair vürud iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olarak keyfiyet taraf-ı âlî-i hazret-i seraskeri ile bi-l muhabere müşârün-ileyhe ol vecihle sûrat-i avdet ve azimeti kendüsüne îfâde itdirilmiş olacağı beyanıyla şukka-i senaveri terkimine ibtidar kılındı efendim.

H. Fi 25 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 24 Ekim 1867

SAYFA:46

BELGE 110 EVRAK NUMARASI:1907

Erzurum Vilâyetine

Rum milleti muteberan-ı ticaretden müteveffâ Hoce Sevaddan(?) kılınan beşinci rütbe-i mecidi nişanın kendüsüne itâsı hakkında oğlu İnşitân(?) tarafından virilen arzuhalde gönderildiği îfâdesine şamil tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri oldı. bu misüllü nişanların hamili bulunanlara gösterdikleri hizmet-i mergubeye mukabil itâ ve ihsan buyrulmakda olduğundan mahlul olamayacağı gibi evlad ve ekaribe tevarüs ve iktîfâ dahi idemeyeceğine binâen merkûm İnşitân(?) dahi eser-i pederde iktîfâ ile arz-ı hüsn-i hizmet ve mükafat-ı seniyyeye kesb-i istihkak ve ehliyet idildiği halde saye-i mekarimvaye-i hazret-i pâdişahiye kendüsününde zail-i emniye ve metlub olacağı ve binâenaleyh mezkûr nişanın cânib-i teşrîfâta irsali lazım geleceği beyanıyla şukka.

H. Fi 25 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 24 Ekim 1867

SAYFA:46

BELGE 111 EVRAK NUMARASI:616

Erzurum Vilâyetine

Asker-i beriyye-i şahanenin seksan üç senesi mahsûsatına mahsûben Erzurum vilâyeti emvalinden mahsul meblağın tesviyesi emrinde bazı ifâdat ve itirazatı hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri ve buna dair olan tezkire-i aliyye-i hazret-i seraskeri üzerine keyfiyet maliye nezâret-i celilesiyle lede'l muhabere suret-i işârata ve hazine-i celileye dahi gönderilmiş olan defatir ve muharrerata nazaran vâridat-ı mahalliye'nin başlıcası bedelat-ı öşriyye olduğu halde Van ve sair malumu-l isim sancakların vâridat-ı öşriyyesi ihale olunamadığı dersaâdete gelen Saadetlû Defterdar Efendi ile muvazene-i mahalliyyeye mantuk irsal olunan defter mucebince mesârif-i mahalliye ve havâlat-ı mürettibenin yüz bu kadar yük gurusu açığı bulunmasına mebni nizamiye-i hazinesiyçün mu'ahharen havale olunan altı bin kisenin vilâyetçe henüz tertib-i icrâ olunmayub bunun elviye-i mezkûra iş'arının ihalesiyle mezbûr açık hakkında vukûbulacak iş'ara göre icâbına bakılacağı ve havâlat-ı saire-i askeriye dahi tahsilâtının mikdarını tesbitle bi-t tedric tesviye kılınacağı dermeyan idilmiş ise de defterdar-ı mûmî-ileyh hazır bulunduğu halde getürdüğü defatir ve muharrerat hazinece mevki-i tedkike konularak vilâyetin ma nısf öşr ihale olunan vâridat-ı öşriyyesinden tezaid iden bedel ile ağnam-ı rûsumatdan mahalline terk olunan malumu-l mikdar meblağ ve mesârîfât-ı mahalliyeden rabi ve hamsi ve maddesi kaidesine tevfikeyn icrâ kılınan tenzilat mahallince hesaba idhal olunmamasından naşi defatir-i mezkûrada yigirmi bin kiseden ziyade açık gösterildiği anlaşılmasına mebni mikdar-ı mahallinde tasdiki altında bulunan vâridat ve mesârîfât-ı vilâyet ile havâlât-ı mürettibenin mazarratı mutazammın hazinece bi-t tanzim defterdar-ı mûmî -ileyhin avdetinde savb-ı vâlâlarına irsal kılınmış olan muvazene defatirinde gösterildiği vecihle vilâyetin seksan üç senesi emval-i umumiyesi inde-l hesap üç yüz altmış sekiz yük doksan sekiz bin bu kadar gurusun baliğ olub bundan kâfi havâlat-ı askeriye ve saire ve mesârif-i umumiye-i mahalliye tenzil olunduktan sonra altı yük on altı bin kûsür gurusu fazla vâridat görüldüğü misüllü iş bu sene ibtidasında mahallinde celb olunan muvazene cedveli mucebince seksan iki senesinin kâffe-i emvali üç yüz elli beş yük elli bir bin bu kadar gurusu olacağı takdirde sene-i

merkûme martından şubat gayetine kadar on iki mah zarfında ma bakaya emval-i merkûmeden vukûbulan tahsîlâtıdan fazlası olması lazım geleceğine ve iş bu seksan üç senesinin kâfi havâlâtıyla mesârîfât-ı umumiye-i mahalliyesi seksan iki senesinde vukûbulan tahsîlâtın mikdarına tafsil ider derecede olub bununla beraber vilâyetin ma nısf öşr-i vâridat-ı öşriyyesi kısm-ı azamında ihalesi icrâ kılınmış ve kûsürünün dahi şimdiye kadar ihale idilmiş olacağı memul bulunduğu gibi ağnam rûsumundan bir hayli şey mahalline terk ve itâ olunmasına binâen havâlât-ı merkûmenin tesviyesi savb-ı vâlâlarına posta ve telgraf ile yazıldığı cevaben îfâde olunması ve şu hale ve levazımat-ı askerinin serîan tesviyesinde olan lüzum ve ehemmiyete nazaran iş bu havalenin ba'dezin tehir-i tesviyesi bir vecihle tecviz olamayacağı derkar bulunmuş olmağla iktizasının serîan icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 25 Cemaziye-l Ahir Sene 284/M. 24 Ekim 1867

SAYFA:47

BELGE 112 EVRAK NUMARASI:774

Erzurum Vilâyetine

Giçen sene lağv olunan Erzurum Meclisi idaresiyle temyiz hukuku ve vilâyet dâhilinde bulunan kazalar deavi meclislerinin tekrar teşkil ve küşadı ve bunlara mahsus olub mevkufl-ı hazine tutulan otuz bir bin sekiz yüz guruş maaşın ibkay-ı îfâsı hakkında şerefsudûr buyrulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbani mucebince tahrîrat tastir olunmuş ise de Erzurum vilâyetinin elviye-i mülhakasına tabi olan ve kaza denilen mahallerde Bayburddan başka kasaba olmadığından kaim-makam olanlar kurra-i mevcudenin yerinde ikâmet eyledikleri ve kazaların idare meclisleri azası bi-l zarure müteaddid kurradan intihab olundukları hasebiyle zaten onların içtimaimda usret görüldüğünden ve deavi meclisleri mukaddema oraca yapılmış iken gerek şu kaziyeden ve gerek onlara intihab olunan heyetin fasl-ı deaviye âdem kîfâyetinden dolayı mevadd-ı hukukiyeden müşkülât hâsıl olarak mu'ahharen kazalar meclisi idaresi deavi ruyetine mezun idilmekle mesalihde ve ictimai heyetde suhulet istihsal olunduğundan bu halin ibkasıyla beraber kazalar meclisi için birer aza daha alunub her birinin dörder azadan terkib idilmesi ve vilâyetin mesalih idaresi meclis-i idareye tefviz kılınacağından yalnız merkez vilâyet olan sancağın umur-ı

hukukiyesine mahsus olmak ve muavenatın refakatinde bulunmak üzere meclis-i deavi-i liva namıyla meclis teşkili ve mezkûr otuz bir bin sekiz yüz guruşdan on bir bin sekiz yüz guruşun kazalar meclisine alınacak azaya ve merkezde yapılacak meclis ve kitâbeye virilüb kûsür yigirmi bin guruşdan yedi bin guruşunun dahi maaşları pek devr olan bazı memûrinin tahsisi ve birde merkez liva mesalih hesabiyesine sabıkı vecihle şehre üç bin guruş maaşla bir muhasebeci ve iki bin dokuz yüz guruşla muayyed ketebesini tayini ve defterdarlık maaşının süresi tenzili dâhil olmak üzere mikdar-ı asliyesi bulunan yedi bin beş yüz guruşun iki bin beş yüz guruş zamile emsaline tevfiken on bin guruş iblağı ve şu halde virilecek üç kalem sekiz bin dört yüz guruş maaşın meclis mahsusatından başka elde kalacak mezkûr yigirmi bin guruşdan itâsıyla on bir bin altı yüz guruşun mahallince ihtiyaç görülen şeylere virilmek şartıyla şimdilik mevkuf hazinede tutulması taraf-ı vâlâlarından cevaben vakî olan iş'ar ve ifâde ve maliye nezâret-i celilesiyle cereyan iden muhabere üzerine meclis-i vâlâyâ tensib olunarak bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulması ve keyfiyet nezâret-i müşârün-ileyhaya havale ve izbar edilmiş olmağla oracada iktizasının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 2 Receb Sene 84/M. 30 Ekim 1867

SAYFA:48

BELGE 113 EVRAK NUMARASI:108

Erzurum Vilâyetine

Erzurum'da sâkin muteberan-ı tüccardan Karanlı Saadettin Begin terk ve teberrü eylemiş olduğu iki yüz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin gönderildiği ifâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olmuş ve hizmet-i maruzai eser-i hamiyet olmasıyla istizam-ı mahzuziyet iderek emsali misüllü hazinece kabul ve mahsubı maliye nezâret-i celile ve keyfiyetin havâdisnamelere derci maarif nezâret-i behiyyesine havale ve iş'ar edilmiş olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 8 Receb Sene 84/M. 5 Kasım 1867

SAYFA:48

BELGE 114 EVRAK NUMARASI:356

Erzurum Vilâyetine

Kürdistan aşâirinden olub Muş cânibine rekz-i hayyam ile ahaliye ve enba-i sebile isali taaddi ve hasara kıyam itmiş olan Bekiran ve Reşkunan aşiretlerinin ıslahat-ı memuriyetle i'zâm kılınan Miralay İzzetlû Abdülkadir Beg tarafından icrâ idilen tedabir-i askeriye ve nesayih-i müessire semeresiyle daire-i itâat ve istiman alınarak Mutki Nahiyesi bakaya ıslahatını mübaderet ve Ahlat Nahiyesinin seniyye-i atikadan muhtenü-l tahsil hükmüne giren bir yük yedi bin guruş bakayasının tahsiline müsâraat olunub otuz iki bin şu kadar guruşu bi-l istîzan küsürünün müddet-i malume tarafından alınmak üzere taht-ı taahhüde rabita idilmiş olacağı ve bu taifey-i seari-i bakiyye-i ıslahat ve tahsilatın dahi kariben tesviye ve istihsal kılınacağı ifâdatına dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri mütalaa-güzar-ı senaveri oldukdan sonra lede'l arz manzur-ı malumufur hazret-i pâdişahiye buyrulmuş ve ıslahat-ı maruzaya cümle ve taifey-i memûriyetden ve icâb-ı mevki-i muvaffak mevaddan idüğü cihetle mûmî-ileyh tarafından vukûa gelen gayret ve himmet nezd-i celil-i veliyyü-l niamında şayan-ı takdir ve tahsiyan(?) görünmüş olmağın ikmal-ı bakayay-ı ıslahat ile bu yolda olan tedabir ve hareketinin rehin-i tahassin-i âlî buyrulduğının kendüsüne tebliğ ve tebşirine himmet buyrulması siyakında bâ- irâde-i seniyye şukka-i senaveri terkimine ibtidar olundu efendim.

H. Fi 8 Receb Sene 84/M. 5 Kasım 1867

SAYFA:49

BELGE 115 EVRAK NUMARASI:176

Erzurum Vilâyetine

Kasabata idhal olunacak tuzun alınması mukarrer olan resmden dolayı ahali-i kurranın nail oldukları muamele-i istisaniyenin kasabat halkı hakkında dahi tamim-i muhasinatı muceb olacağı ve bu suret-i vâridatı tenkisi itmeyub bilakis tezyid eyleyeceği ifâdatına dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olmuş ve keyfiyet rüsumat emanet-i celilesiyle lede-l muhabere Erzurum havâlisinde

kâin kasabalar ahâlisinin hayvan beslemekte bulunmalarından naşi evvel daire-i duhuliyeye resminden istisna olunacak olsa sair mahaller kasabatı ahâlisinin dahi bunu? emsali ittihazıyla istid'a ya kalkışarak şu hal-i resm-i mezkûrun tamamen kaldırılmasını netice vereceği cihetle münasib olamayacağı gibi yakın vakitte tuz fiyatı tuz-ı cedide va'z olunarak menfaat ve mazarratı layıkıyla anlaşılacak kadar tecrübe sıbkat itmemiş idüğüne ve maslahatın bu ciheti mukaddema komisyonunda bi-l mütalaa çünkü mezra ve mer'alar kasabat haricinde olmak mülasebesiyle kasabalar ahâlisinden hayvan sebinler mahlehalardan celb idecekleri tuzı kasabalara sokmayub hayvanlarını haricde tuttukları takdirde onların dahi şu tevhiyet fiyatdan müstefid olacaklarına binâen ale-l umum şehir ve kasabalara dahil olan tuzun resm-i mezkûrun ahzına karar virilmiş ve bu makule nizamatin mütevellien tebdil ve tağyir-i ticaret selb-i emniyetlerine badi olacağı ve ilerüde tebdil-i vukû ile yine bir hasara uğramamak için külliye tuz iştırâ ve izhar olunması hususunda cesaretlerine karşulamayacağı cihetle tecviz olamayacağı misüllü bundan dolayı şikayet vukû'nda melhuz bulunduğundan bundan böyle hâsıl olacak tahrîr üzerine icâbına bakılmak şartıyla resm-i mezkûrun şimdilik alüyyü-l hale terki lazım geleceği cevaben ifâde kılınmış olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 26 Receb Sene 284/M. 23 Kasım 1867

SAYFA:50

BELGE 116 EVRAK NUMARASI:352

Erzurum Vilâyetine

Kars Sancağı meclis-i idaresi azasından Abdullah Ağa tarafından bin sekiz yüz yetmiş ve Van Sancağı idare ve temyiz hukuku meclisleri azasıyla mümeyyizlerinden Mustafa Efendi ve Galib Beg ve Kotur karantinası müdiri İzzet ve Nüfus Nazırı Tahir Efendi câniblerinden bin beş yüz altmış ve Bayezid Sancağı muhasebe kitâbesinden Mehmet Efendi tarafından yüz ve tüccardan Antuan Efendi câniblerinden dahi beş yüz kırk gurusluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü idildiği ifâdatına dair tevârüd iden üç kıt'a tahrîrat-ı behiyyeleri lede'l arz manzur-ı ali mûmı-ileyhümün iş bu hizmetleri eser-i hamiyet olarak rehin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye buyrulmuş ve müteallık ve şerefsdür buyrulmaları irâde-

i seniyye mantuk-ı münifine tevfikeyn hazinece muamele-i lazimenin icrâsı maliye nezâret-i celilesine ve keyfiyet havâdisnâmelere dercile ilanı maarif nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınmış olmağın savb-ı devletlerinden dahi lazım gelenlere tebliğ-i mahzuziyet-i cihankıymet hazret-i veliyyü-l niam himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 4 Şaban Sene 284/M. 1 Aralık 1867

SAYFA:50

BELGE 117 EVRAK NUMARASI:676

Erzurum Vilâyetine

Dördüncü orduy-ı hümâyunu seksan iki ve üç seneleri tahsîsatı için muhavvel olan meblağ küsürünün istihsal ve isti'kasına ne suretle bezl-i mesai idilmekte bulunduğî ifâdesine dair vürud iden tahrîrat-ı behiyyeleri bade-l mütalaa savb-ı sami-i sipahdariye dahi irsal olunarak alınan cevabda vilâyet emvalinden gerek orduy-ı hümâyun tahsîsatı için havale olunan ve gerek nizamiye hazinesine mürettib olan meblağa mahsûben şimdîye kadar vukûbulan teslîmat ve irsalat cüz'i bulunduğına ve mââmâfih hazine-i mezkûra havalesi olan on yedi bin bu kadar kise küsür guruşun on altı bin sekiz yüz bu kadar kisesi istikrazat karşuluğu olup bunun dikkatle tesviyesi ehemm ve elzem olduğî gibi sene-i hitâmına ise şunda bir kaç ay kaldığına mebni havâlat-ı mezkûranın iki tarafa dahi sürat-i mümkünâ ile tesviye ve israsına sarf-ı mesai-i kâmile buyrulmasının savb-ı vâlâlarına iş'arı gösterilmiş ve havâlat-ı mürettibenin sürat-ı tesviye ve itâsı bahsinde olan ehemmiyet-i itina ve dikkat ve gavail-i adîye cihetiyle akçenin şiddet-i lüzumu azade izah ve iş'arat bulunmuş olmağın hamiyet-i müselleme-i düsturileri üzere hükm-i hal ve zamanı layıkıyla bi-l mütalaa ana göre iktizasın icrâ buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 4 Şaban Sene 284/M. 1 Aralık 1867

SAYFA:51

BELGE 118 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Girid ahali-i mutiyyesinden mesab olanlara tevzi ve itâ olunmak üzere mukaddema Tuna ve Erzurum vilâyetleriyle Filibe Sancağı memûriyet-i mülkiye ve askeriye ve ahali-i mütemekkesi taraflarından itâ ve isra olunan iane mukaddema ruznâme-i havâdise dercile ilan itdirilmesi ve gelen akçeler dahi Giride isal ve tisyar kılınmışdı. Meblağ-ı meb'use oraca her sancağın mesabisi mikdarına ve her takımın derece-i hasarına göre tefrik ve taksim olunmak ve ashab-ı ianenin bu babda masruf olan himmet ve hizmetleri bunca nüfus-ı acizenin tesrir ve fehine medar olunmuş idüğünden ol babda kendülerine tahsiniyat icrâsı taraf-ı eşref-i hazret-i sadaretpenahiden iş'ar buyrulmuş ve keyfiyet sair lazım gelenlere bildirilmiş olmağla oracada iktizasının ifâsına himmet buyrulması siyakında şukka

H. Fi 4 Şaban Sene 84/M. 1 Aralık 1867

SAYFA:51

BELGE 119 EVRAK NUMARASI:2140

Erzurum Vilâyetine

Kuzican Kazasında mutavattın Ermeni milleti hakkında taife-i ekrad tarafından vukû-i rivayet olunan taaddiyata dair gönderilen mektuba cevaben vürud iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri oldı. Tekrardan müstağni olduğu vecihle saltanat-ı seniyye her sınıf teb'asının hami-i muğalim(?) bulunmasıyla bunların yekdiğeri aleyhinde zuhur-ı renciş ve izar-ı nezd-i hilafet-i ulyada min küllü-l vücuh mutasarruh olarak tecviz olunamayacağına ve şu cümle ile beraber biraz vakitsiz memalik-i mahrusanın bazı tarafları ve hususan ol havâli tahrik ve ifsaddan hali kalmayub ve beyne-l teb'aa ifây-ı ülkay-ı tebyunet(?) fesahaddin ile ahali-i müslime ve gayr-ı müslime birbirine düşürülüb Hristiyanların hükümet-i devlet-i aliyyeden hoşnudsuzluğu halini meydana koymak arzu olacağına binâen berüce iş bu müfsid-i? tekrarlıklara karşı duracak ve halkı tahrik ve tahrikât ve vukû ve tesvilatdan biri tutacak esbab ve saili-i teşebbüs ve itina idilmek labit ve mühim olmağla ve bu

dakika nezd-i samilerinde keyfiyat-ı müslimeden olarak ru's-ı iş'ara göre oraca müttehaz olan tedabir yolunda ve şu matlube suret-i muvafakatda bulunmağla ba'dezin dahi kemakân iltizam asar-ı tağyid(?) ve intibah ile mugayir-i rıza ahval-i hazıranın âdem-i hüdusuna sarf u mukarrere ve mesai buyrulması siyakında cevabname-i hulusvari terkim olundu.

H. Fi 8 Şaban Sene 84/M. 5 Aralık 1867

SAYFA:52

BELGE 120 EVRAK NUMARASI:64

Erzurum Vilâyetine

Erzurum vilâyetinin elviye-i mülhakasıyla Bayezid taraflarından istihdam olunmak ve Trabzon Caddesi memuru Saadetlû Feyzi Paşanın taht-ı nezâretinde olarak mevsim-i sayf hululünde mezkûr Bayezid tarikinın keşfiyat ve ameliyatında şimdilik imarata müteallık sair işlerde kullanılmak üzere dördüncü ordu-ı hümâyun erkân-ı harbiyesi binbâşılığından tekaüd Salih Efendinin mahsusı olan bin yüz elli guruş maaşına sekiz yüz elli guruş daha zamile tayiniyle vukûbulan iş'ar ve îfâde ve nâfia nezâret-i celilesiyle cereyan iden muhabere üzerine meclis-i vâlâ kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet nezâret-i müşârün-ileyha ile maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınmış olmağın oraca dahi icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 20 Şaban Sene 284/M. 17 Aralık 1867

SAYFA:52

BELGE 121 EVRAK NUMARASI:562

Erzurum Vilâyetine

Beyana hacet olmadığı vecihle ara sıra taşralarda hayvanata hastalık arz olarak mahallerinde muktedir baytar bulunamaması mülasebesiyle def'i emrinde birçok müşkülât ve tekellüfata düşmekte olduğundan ve bu hastalık ise ahalinin servet ve ticaretine dokunduğundan hin-i hüdusunda sürat indîfâi için mekteb-i fûnun-ı harbiye-i şahane baytar sınıfına ilaveten üç sene müddet zarfında fen baytarı tedrisi

ve tahsil idilmeyub mahallerine iade kılınmak ve şimdilik Tuna ve Bosna ve Hüdavendigâr ve Konya ve Erzurum Vilâyetlerine mahsus olmak üzere her birinden dörder nefer talebe celbi muktezay-ı irâde-i muhasin-i âlî-i hazret-i pâdişahiden bulunmuş ve iş bu mesai-i celile velinimetimiz padişah-ı tebaa'î piruz efendimiz hazretlerinin memalik-i mahruse-i mülukanelerinin ikmal-i saadet hali ve tezyid-i memuriyeti emrinde ise matuf ve masruf buyrulmakda olan inayet-i aliye-i şehriyarileri cümleten hayriye ve hasenesinden olarak keyfiyet-i vilâyet-i merkûme vulat-ı azime bildirilmiş olmağın oraya aid talebenin dahi istidad ve kabiliyeti derece-i kîfâyede olanlardan serîan intihab ve irsaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 21 Şaban Sene 284/M. 18 Aralık 1867

SAYFA:52

BELGE 122 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Bağdad hanedanından ve İstabl-ı Amire Müdirliği payelularından olub muayyen behiyyelerinde bulunan Haydar Beg'in vilâyetin nokta-i mühimmesinde istihdam-ı faideden hali olmayacağına mebni merkeze bade-l vusul tasvib olunacak memûriyete tayini ve inhâ ve istîzan olunmak üzere şimdiye kadar mesbuk olan hizmetine mükâfaten uhdesine rütbe-i mirmirani ve birader-i samileri Hüseyin Beg müteaddid ve müstakimü-l etvar bendegân-ı saltanat-ı seniyyeden bulunduğu binâen ana dahi rütbe-i sâlis tevcihî hususlarına dair vukû bulan iltimas-ı devletleri lede'l arz mezun-ı mesai-i heyet-i âlî-i hazret-i pâdişahiye buyrulması ve bu babda takdir ve tastir itdirilen emr-i âlî ve ru'us-ı hümâyuna leffen irsal kılınmış olmağla icrây-ı icâbına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 19 Ramazan Sene 284/M. 14 Ocak 1868

SAYFA:53

BELGE 123 EVRAK NUMARASI:2263

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı dâhilinde kâin Çölemerik Kazasında aramsaz olan asker-i şahanenin ikâmelerine kâfi bir kışlanın devletlü necabetlü Yusuf İzzeddin Efendi hazretlerinin nam-ı samilerine olarak kaza-i mezbûr kaim-makamı Derviş Beg'in semerre-i tesvikat ve gayreti olmak üzere mükemmelen inşâ ve resinde isra kılındığı ifâdesine dair salif-i vâlâları devletlü paşa hazretleri tarafından mürur-ı tahrîrat-ı mezkûr resm ile beraber lede'l arz manzur-ı ali ve mir-i mûmı-ileyhe hizmet-i maruzası rehin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi olarak mükâfaten uhdesine ıstabl-ı amire payesi ihsan buyrulmuş olmağla mir-i mûmı-ileyhe tebliğ-i keyfiyete himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 5 Şevval Sene 84/M. 30 Ocak 1868

SAYFA:53

BELGE 124 EVRAK NUMARASI:686

Erzurum Vilâyetine

Kars'da bulundurulacak topçu ve süvari hayvanatı için bir bab ahur ile iki yüz kadar nefere kâfi iki bab koğuşun bazı memûriyet ve ashab-ı servet tarafından yaptırılmakta idüğü ifâdesine dair salif-i vâlâları devletlü paşa hazretleri tarafından tevârüd iden tahrîrat meali ve melfuf mazbata mevaddası malum-ı senaveri olmuş ve mûmı-ileyhümün bu babda vukûa gelen hizmetleri eser-i hamiyet ve sadakat olarak şayan-ı tahsin görünüb cânib-i sami-i sipahsalariye dahi malûmat virilmiş olmağla mûmı-ileyhümâ bâb-ı âlî lisanından olarak tebligat tahsini icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 7 Şevval Sene 84/M. 1 Şubat 1868

SAYFA:53

BELGE 125 EVRAK NUMARASI:805

Erzurum Vilâyetine

Erzurum istihkâmatı mesârifi için seksan bir ve iki senelerine mahsûben Erzincan Sancağı emvalinden mahsub meblağdan sekiz yük doksan bin bu kadar ve Çıldır Sancağı bakayasından yedi yüz bin ve nefsi-i Erzurum Sancağı'nın dahi üç yük kırk sekiz bin şu kadar gurus bakaya bulunmasına ve istihkâmat-ı merkûmenin sene-i atıye ameliyatı için şimdiden bin beş yüz kise akçeye lüzum görüldüğü gibi Erzincan Mutasarrıflığı cânibinden mesrur olacağı beyan kılınmış olan seniyeteyn-i mezkûreteyn emvalinin havale-i merkûmeye tesviyeye vakî bulunduğu dahi tahkikat mevsuktan müsteban olmasına mebni bakayay-ı mezbûra nisfinin sene-i haliya şubâtı ve nisf-ı diğerinin dahi sene-i atıye nisani nihayetlerine kadar behemahal cânib-i komisyona isâl itdirilmesi hususunun savb-ı vâlâlarına bildirilmesi cânib-i âlî-i hazret-i seraskeriden îfâde buyrulmuş ve bu makule havâlat-ı mühimmenin sair havalelere tercümesiyle sûrat-ı tesviyesi ikdam ve zaif olmakla beraber istihkâmat-ı mezkûranın tesri-i ameliyatında olan ehemmiyet dahi meydanda bulunduğu halde mahud-ı matlubda cereyan-ı mevkuf-ı aliyesi görünen akçenin böyle sürüncemede bırakılması işin hüsn-i cereyanına mani olacağından veche-n mine-l vücuh tecviz olunamayacağı ve iş bu tesviye-i havale maddesinin tehiri zaman-ı vâlâlarına mesârif olmayub oraya muvasalat-ı behiyyeleri ise yakın vakitte vukûbularak bu misüllü mevad tahkik ve tesri'i gayri müsaidi düğü derkar olunmuş olmağla ba'dezin her ne yapılır ise yapılub eser-i himmet düsturileriyle bakayay-ı merkûmenin zaman-ı mahdudı içinde istihsal ve cânib-i komisyona isâline itina buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 10 Şevval Sene 84/M. 4 Şubat 1867

SAYFA:54

BELGE 126 EVRAK NUMARASI:172

Erzurum Vilâyetine

Diyadin Kazasına tabi Hosor Nahiyesinde meskûn Halid Begi taifesi muteberanından Mehmed Ağa cânibinden yedi yüz altmış ve muteberan-ı tüccardan Kayseriyeli Artin Ağa tarafından dörd yüz yigirmi guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olundığı îfâdesine dair salif-i vâlâları devletlû paşa hazretleri tarafından tevârüd iden tahrîrat-ı lede'l arz manzur-ı ali ve hizmet-i maruza eser-i hamiyet ve sadakat olmasıyla karin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi olarak müteallık ve şerefsudûr buyrulan irâde-i seniyye mucebince hazinece kabul ve mahsubu maliye nezâret-i celilesine havale idilmiş ve keyfiyet takdim ve tavi ve sair evrak havâdise dercile ilan itdirilmesi maarif nezâret-i behiyyesine buyrulmuş olmağla savb-ı devletlerinden dahi lazım gelenlere tebliğ-i mahzuziyet-i cihankıymet hazret-i veliyyü-l niama himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 8(?) Şevval Sene 84/M. 2 Şubat 1868

SAYFA:54

BELGE 127 EVRAK NUMARASI:2316

Erzurum Vilâyetine

Rusyalu tarafından Gümrü ile hududda bulunan mahall-i saireye otuz bin kadar asker sevk olduğu havâdisi salif-i vâlâları devletlû paşa hazretleri tarafından tebliğ olunmuş olub Rusyaluların bu güne hareketi geçen seneden beru işidilmekte ise de devletce ir'aya medar olacak esbab ve iş'ar-ı mevcut ve meşhud olmamasıyla beraber mevki ve zamanın ehemmiyeti iktizasınca daima intiba turulmaklığın lüzumıda münker olmadığından muktezay-ı dirayet ve fetanet ve düsturiler üzere bu yolda savb-ı samilerinden her yar(?) istiksay-ı ahval ve efkâr ve istikmal ve taharri-i tahkikat ve esar ile malûmat-ı vâkıanın iş'arına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 14 Şevval Sene 84/M. 8 Şubat 1868

SAYFA:54

BELGE 128 EVRAK NUMARASI:1076

Erzurum Vilâyetine

Muş Mutasarrıfı Ali Yaver Paşa'nın vukû-ı vefatına mebni zikr olunan mutasarrıflığa maaş-ı mahsus ile Saadetlû Haydar Paşa'nın tayini hususuna taraf-ı devletlerinden bâ-telgraf vukû bulan iş'ar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve hazinece tesviye-i muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve inbâ kılınmış olmağın icrây-ı icâbına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Şevval Sene 284/M. 9 Şubat 1868

SAYFA:54

BELGE 129 EVRAK NUMARASI:918

Erzurum Vilâyetine

Çıldır Sancağı dâhilinde kâin Penek ve Tavusker Nahiyelerinde zuhur iden maden numunesinin postaya tevdi'en gönderildiği îfâdesine dair salif-i vâlâları devletlû paşa hazretleri tarafından tevârüd iden tahrîrat üzerine maliye nezâret-i celilesiyle lede'l muhabere zikr numunelerin hin-i muayenesinde taşlı ve kükürdü timur madeni olacağı tebeyyün itmesiyle bunların imaline salih olmadığı cevaben bildirilmiş ve binâberin maden-i mezkûrdan istifâde olunamayacağı anlaşılmiş olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 2 Zilkade Sene 284/M. 25 Şubat 1868

SAYFA:55

BELGE 130 EVRAK NUMARASI:157

Erzurum Vilâyetine

Kars Sancağı dâhilinde kâin Kağızman Kazası Kaim-makamı Ragıb Efendi'nin bugün dahi terk ve teberrü itmiş olacağı dört yüz elli guruşluk kavaim-i nakdiyyenin

gönderildiği tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri mealinden anlaşılması ve hizmet-i maruza-i istizam-ı mahzuziyet eylediğinden keyfiyetin emsali misüllü takvime derc ile ilanı maarif nezâret-i behiyye ve kavaim-i mersumenin tisyarıyla hazinece îfây-ı muktezası dahi maliye nezâret-i celilesine iş'ar ve havale edilmiş olmağla bâb-ı âlî lisanından olarak efendi-i mûmı-ileyhe tebliğ-i mahzuziyete himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 8 Zilkade Sene 284/M. 2 Mart 1868

SAYFA:55

BELGE 131 EVRAK NUMARASI:915

Bu Dahi

Dördüncü orduy-ı hümâyunu için ihtiyat silah altına alınması mukarrer olan dörd tabur asker-i redifenin Erzurum Vilâyeti dâhilinde bulundurulacağı cihetle vilâyet-i mezkûra dairesinde ve oldukça oraya karib ve mütejavir mahallerde bulunan asker-i redifeden tertib-i sürat-ı içtima ve sevklerine medar-ı suhulet olacağına ve Oltu ve Karahisar-ı Şarki ve Arabgir ve Livane taburlarının mevkiileri bu maksada muvaffak olarak iktiza iden evamir-i aliye ile talimatı dahi evvelce gönderilmiş idüğüne mebni ahkâm-ı mündericesine tevfiken zikr olunan taburların mevcudları sekiz yüz raddelerinde olmak ve ikame idecekleri mahaller bâdehu tayin ve iş'ar kılınmak üzere heman nefis-i Erzurum'a sevk ve irsalleri kararlaştırılarak suret-i hal lazım gelenlere bildirilmiş mezkûr taburların elbise ve esliha ve levazımat-ı saireleri evvelce tertib ve ikmal olunarak mahallerinde mevcut olacağı gibi altı aylık maaş ve tayinat- baha ve mesârif-i müteferrikalarına mütekazi meblağın tertib ve havalesi mahallerinde ve Erzuruma muvasalatlarına kadar esnay-ı rahda iktiza iden yemeklikleriyle(?) ihmal ve eşkâllerinin nakline mahsus mekkari ve ecvarının mahalleri mal sanduklarından tesviyesi zımmında lazım gelen muharreratın ıstarı maddesi dahi maliye nezâret-i celilesine iş'ar kılınmış olmağla ve egerçi saye-i tevfiakatvaye-i hazret-i şahanede ol havâlice hatır ve bais ve vüsus ve telaş olacak ahval ve iş'ar yoğ isede bir kat daha devam-ı emniyet için taburların müscatına ictimai-i lazımeden bulunmağla iş bu taburlardan Erzurum Vilâyeti dâhilinde

bulunan Oltu ve Karahisar-ı Şarki taburlarının heman tertib ve nefsi-i Erzurum'a sevk ve tesri-i esbabının îfâsına himmet buyurmaları şukka.

H. Fi 16 Zilkade Sene 284/M. 10 Mart 1868

SAYFA:56

BELGE 132 EVRAK NUMARASI:2405

Bu Dahî

Yaylak bahanesiyle Muş havâlisine giren ahali-i meskûneye isâl-ı dest-i taaddi ve hasar itmekde bulunan aşâir-i saire hakkında bazı ifâdatı ve oraca dahi ittihaz kılınacak tedabire hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olarak aşâir-i merkûmenin iş bu tecavüzat-ı hazırası asr-ı medalet-i hazret-i mülkdaride karin-i cevaz olamayacağından ol babda Diyarbekir vilâyetine tekid-i keyfiyetle ve sayay-ı lazıme îfâ edilmiş olmağın savb-ı devletlerinden dahi iktiza iden tedabirin icrâsıyla her halde teyit ve muhafaza-i asayiş ve emniyete nefsi-i ihtimam buyrulması lazım geleceği beyanıyla şukka.

H. Fi 23 Zilkade Sene 284/M. 17 Mart 1868

SAYFA:56

BELGE 133 EVRAK NUMARASI:220

Bu Dahî

Esbak Van Sancağı Mutasarrıfı olub vilâyet tahsîlât komisyonu riyasetinde bulunan Saadetlû Resul Paşa tarafından on sekiz bin ve muhâcirin komisyonu kâtibi sabık Muhammed Rafet Efendi tarafından bin sekiz yüz seksan ve mezkûr tahsîlât komisyonu azasından Kundakçioğlu Bedros Efendi tarafından bin guruşun cem'an yigirmi bin yüz seksan guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olunacağı îfâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı devletleri lede'l arz manzur-ı ali ve hizmet-i maruza ve rehin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye buyrularak hazinece icrây-ı icâb-ı maliye ve keyfiyetin takdim vekayi-i teshimasına dercile ilanı dahi

maarif nezâret-i celilelerine havale ve iş'ar kılınmış olmağın suret-i halin mûmî-ileyhüme tebliğ ve tebşirine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi Gurre-i Zilhicce Sene 84/M. 25 Mart 1868

SAYFA:56

BELGE 134 EVRAK NUMARASI:184

Bu Dahi

Çıldır Sancağı tahrîrat müdiri muavin-i evveli Ali Efendi tarafından dörd yüz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olduğu îfâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı devletleri meali malum-ı senaveri olmuş ve hizmet-i maruza malum-ı eser-i hamiyet ve rehin-i mahzuziyet olarak hazinece icrây-ı icâbı maliye ve keyfiyetin takdim vekayay-i derciyle ilanı maarif nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınmış olacağı beyanıyla şukka.

H. Fi 15 Zilhicce Sene 84/M. 8 Nisan 1868

SAYFA:57

BELGE 135 EVRAK NUMARASI:188

Erzurum Vilâyetine

Bayezid Sancağı meclis-i temyiz hukuku kâtibi Said Efendi tarafından dokuz yüz elli guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olunacağı îfâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı devletleri meali malum-ı senaveri olmuş ve hizmet-i maruza-i malum-ı eser-i hamiyet ve rehin-i mahzuziyet olarak hazinece icrây-ı icâb-ı maliye ve keyfiyetin takvim-i vekayi'e derciyle ilanı maarif nezâret-i celilelerine havale ve iş'ar kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 17 Zilhicce Sene 84/M. 10 Nisan 1868

SAYFA:57

BELGE 136 EVRAK NUMARASI:1233

Bu Dahi

Van Sancağı dâhilinde kâin Gevar Kazası muzafâtından Zaden(?) nahiyesinin emr-i imarına teşebbüs idilerek on aded karye ile bir bab karagolun inşâ ve tağılmış olan hanelerin celb ve ibra ile ziraat ve hirasete başlandırılmış ve bir takımının dahi iskânları için tesvikat ve teminat-ı lazime îfâ kılınmış olduğundan mezkûriyenin hulul-ı mevsim-i baharda dört yüz guruş maaşla istihdam olarak on nefer süvari ve on nefer piyade-i zabtiyyenin tahrîrine vukû bulan iş'ar ve şuray-ı devletde virilen karar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve hazinece tesviye-i muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağla icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 17 Zilhicce Sene 84/M. 10 Nisan 1868

SAYFA:57

BELGE 137 EVRAK NUMARASI:1280

Bu Dahi

Vilâyet muavini İzzetlû İzzet Efendi ile umur-ı dâhiliye müdirliği muavini Antuan Manas Efendi'nin kullarıyla vilâyet muavinliğine maaş-ı mahsusı elli bin guruş iblağ olarak Dikvan Kaim-makamı sabık saadetlû Yusuf Beg'in tayini hususu şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulub hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış ve ecnebiye Müdirliği muavinliğine diğer münasibin intihabı derdest bulunmuş olmağın oraca dahi icrâsı icâbına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 18 Zilhicce Sene 84/M. 11 Nisan 1868

SAYFA:57

BELGE 138 EVRAK NUMARASI:2487

Bu Dahi

Gevaş Kazasında vakî Ahtamar Kilisesinde mahfuz bulunan ahidname ve mektub-ı ali suret-i seniyyelerinin leffen gönderildiği ifâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olmuş ve suretinin muntaziyeten dahi bi-l vusul hıfz itdirilmiş olacağı beyanıyla cevabname-i senaveri terkimine ibtidar kılındı.

H. Fi 25 Zilhicce Sene 84/M. 18 Nisan 1868

SAYFA:58

BELGE 139 EVRAK NUMARASI:2452

Erzurum Vilâyetine

Dergâh-ı âlî kapucubaşlarından ve Erzurum vilâyeti mahsûlat komisyonu azasından Kundakçıoğlu Medresesi odabaşısı Ziyadan bir kıt'a mecdi nişan-ı zişanı itâsıyla beraber Haşmetlû Papa hazretleri tarafından kendüsüne itâ ve irsal idilmiş olan nişanın dahi kabul ve talikine taraf-ı devletlerinden vukûbulan iş'ar üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyari buyrulduğu ve şayan buyrulmuş ve mezkûr nişan ve zişanın imali maliye nezâret-i celilesine bildirilerek berat-ı alisi dahi irsal-i su-i vâlâları kılınmış olmağın icâbının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 27 Zilhicce Sene 84/M. 20 Nisan 1868

SAYFA:58

BELGE 140 EVRAK NUMARASI:2483

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı Mutasarrıfı Saadetlû Abdullah Sahib Paşa ile tahsîlat komisyonu reisi Saadetlû Resul Paşa'nın hâiz oldukları mirmiranlık rütbelerinin hizmet-i vâkıalarına mükâfaten Rumeli Beglerbegiliği payesine terfîne vukûbulan iş'ar-ı

devletleri mucebince bi-l istîzan irâde-i ihsan-ı teali cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve bâb-ı âlice icâb-ı icrâ ve ve ol babda tasdir itdirilen ferman-ı âlîleri kapu kethüdalığına taraf-ı vâlâlarına isra kılınmış olmağla oraca dahi iktizasının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 3 Muharrem Sene 85/M. 26 Nisan 1868

SAYFA:58

BELGE 141 EVRAK NUMARASI:2524

Bu Dahi

Celali Aşireti ümerasından müteveffâ Nozo Begin aşiret-i mezkûre virgüsü fazlasından mahsusı irâeye ve münhal olan şeyler iki yüz elli guruş maaşıyla beşinci rütbeden mahsûben nişan-ı hümâyunun mahsusu ve tahsisi itâsına taraf-ı vâlâlarından vukûbulan iş'ar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve inbâ ve tasdir itdirilen berat-ı hümâyuna leffen isra kılınmış olmağla oraca dahi icrâsı icâbına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 5 Muharrem Sene 85/M. 28 Nisan 1868

SAYFA:59

BELGE 142 EVRAK NUMARASI:1144

Erzurum Vilâyetine

Maaş-ı zabtiyyede olan beş bin üç yüz otuz guruşun kemakân itâsına dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri oldı. Bu makule maaşların muvakkaten vaz'ı kaide-i umumiye iktizasından olarak münkaiden ümeray-ı askeriyenin nakid maaşları bile memuriyetden buldukları meb'ud tehir idilmekte idüğünden maaş-ı mezkûrun emsali vecihle suret-i mevkide kat'i ve yahud vilâyet aylığından ol mikdarının tenfizi lazım geleceği maliye nezâret-i celilesi tarafından iş'ar olunmuş olub vâkıa umuma aid muamelenin tağyiri caiz olamayacağından ve cenâb-ı vâlây-ı saye-i malumvaye-i hazret-i pâdişahide muharrer rütbe-i samiye-i vüzeradan ve hâiz-i münasib-i vilâyet oldukda ve sınıf-ı evvel estab-ı vukû'ada

virüde ile münasaat bulunduktan cihetle kaide-i meşruadan istizada intikad-ı meslubiyet beniyye-i dercinden derkar idüğüne mebni mezun-ı meb'useye hüsn-i tenfisine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 6 Muharrem Sene 85/M. 29 Nisan 1868

SAYFA:59

BELGE 143 EVRAK NUMARASI:240

Bu Dahi

Erzincan Sancağı meclis-i idaresi azasından Hacı Ali Begzade Hacı Mehmed Beg cânibinden sekiz bin yedi yüz yetmiş ve Van Sancağı asker-i muvazzafası binbaşısı Mehmed Ağa tarafından dahi bin altı yüz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olduğu ifâdesine dair tevârüd iden iki kıt'a tahrîrat-ı devletleri lede'l arz manzur-ı ali ve hizmet-i maruza-i rehin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye buyrulmuş ve hazinece icrây-ı icâb-ı maliye ve keyfiyet havâdisnamelere dercile ilanı maarif-i umumiye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınmış olmağın suret-i mahzuziyet-i cihankıymet hazret-i veliyyü-l niamin lazım gelenlere tebliğ ve tebşirine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 16 Muharrem Sene 285/M. 9 Mayıs 1868

SAYFA:59

BELGE 144 EVRAK NUMARASI:53

Bu Dahi

Kiğı Kazası hanedanından olub ahali tarafından vukûbulan şikâyet üzerine dersaâdete celb ile üzerine gönderilmiş olan Hasan ve Hüseyin Begler hakkında dermeyan olunan mevadd-ı müstekanın sürat-ı tahkik ve tedkikiyle başlıcasının iş'ar ve inhâsı mukaddema makam-ı vilâyete tevsiye ve izbar kılınmışdı. Cevaben vürud iden tahrîratı şuray-ı devlete lede'l havale mealinden müstefad olacağı üzere mir-i mûmı-ileyhümânın pederleri kable-t tanzimat Sergülek Karyesinin sipahisi bulunmak cihetiyle ol vakitden kalan arz ve nefsanîyetlerini icrâ itmek içün ahali-i merkûmeye arz-ı şikâyete kalkışmış isede esnay-ı tahkîkatde asla bir davacı zuhur itmeyub iyal

ve evladı dahi düçar-ı perişani ve sefalet oldukları ve bununla beraber kazay-ı mezkûrun ahali-i müslime ve gayr-ı müslimesi üç dört fırkaya münkasım olmasıyla bunların iadeleri bazı mertebe uğursuzluk vukûuna badi olacağı anlaşılmış ve şu hale nazaran mûmı-ileyhânın memleketlerine i'zâmı münasib görünememiş idüğüne mebni avdetleri bahsinde îrad olunan mahzure mahi(?) zail ve ahali ile ittihadları hâsıl oluncaya kadar mûmı- ileyhümânın kuvve-i kafiye rabtıyla dersaâdetde ikâmeleri tensib olarak icâb-ı icrâ kılınmış olmağın ifâde-i hal siyakında şukka.

H. Fi 20 Muharrem Sene 85/M. 13 Mayıs 1868

SAYFA:60

BELGE 145 EVRAK NUMARASI:818

Kars Mutasarrıfına

Malum-ı saadetleri olduğu üzere Anadolu hududunda yapılmaları muktezay-ı irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiden olan istihkâmat için mukaddema Erzurum mevki-i meydan inşâat ittihaz olunmuş isede bunlara ibtida Kars'dan başlatması daha münasib ve hal ve maslahata muvafık görüldüğinden ol babda istihkâm komisyonu reisi ferik saadetlû Mustafa Paşa hazretlerine memuriyet virilmesi istihkâmat-ı muharrere mücerred memleket ve meskenenin muhafazası niş zairesiyle yapılacak olmasından naşi esasen vatan ve memlekete hizmet demek olduğuna ve böyle nefsi-ı umumiye aid olan ahvalde muavenat-ı umumiyenin cereyanı kaide-i asliye bulunduğu misüllü ol havâli ahali zaten mecbul oldukları kırat-ı hamiyet ve gayret iktizasınca zikr olunan Erzurum cihetinde canen ve malen sarf-ı mesai iderek Kars istihkâmının imalinde dahi nasb-ı nefsi ihtimam ideceklerini mazbata ve mahzar takdimiyle taahhüd ve beyan ve devlet ve memleketlerine mesarîfât ve muhabbetlerini efkâra isbat ve ilan eylemiş ve kendülerinin iş bu hizmet ve hareketleri tesevvür-şevket cenab-ı cihanbanide mazhar-ı takdir ve mahzuziyet olarak haklarında tebşir-i taltîfât mübahat-i ayat hazret-i veliyyü-l niam mutazammın ferman-ı âlî tasdir ve tesrir buyrulmuş idüğüne mebni ferman-ı âlî-i mezkûrun neşr u işrasıyla o yolda hamiyetkaran ahali taraflarından muavver ve mamul olan muavenat ve mesai-i vatanperveranenin kemayenbağı husulî istihsaline ve bu babda ferik-i müşârün-ileyh

câniblerinden vukûbulacak mütalebe ve ifâdatın dahi hüsn-i taltifi ve icrâsına himmet olunması siyakında şukka.

H. Fi 20 Muharrem Sene 285/M. 13 Mayıs 1868

SAYFA:60

BELGE 146 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Malum-ı devletleri buyrulduğu vecihle Erzurum ve Ardahan ve Batum ve Karakilise cihetlerinde yapılmaları emr ü ferman-ı muayyunu-l cenâb-ı pâdişahiye iktizay-ı celilesinden bulunan istihkâmatın tayin-i mevaki ve hayatı için mukaddema teşkil ve i'zâm olunmuş olan komisyona memur olduğu tahkikat ve istikşafatı icrâsıyla lazım gelen resm ve haritâları tanzim ve itâ eylediğinden bunların gösterdiği suret ve esas üzerine emr-i imalata teşebbüs itdirilmiş ve icâb iden akçe dahi tertib idilmiş isede her nasılsa bazı esbab-ı mani'adan naşi ikmal olunamamış idi. Hudud-ı hakaniyenin tahkim-i esbab-ı tahfiziyesi levazım-ı mülkdariden olarak cihan-ı merkûme dahi şayan-ı itina nekat-ı mühimmeden idüğüne ve egerçi tertib-i evvel mülasebesiyle Erzurum ciheti meydan inşâat ittihaz kılınmış isede madde-i ameliyeye ehemmiyet bahş olan esbabın cihet-i hariciyesinden şukka olarak en mühim bir cihetide dahlen temin-i efkâr-ı kazıyyesi bulunub hâlbuki Kars tarafında vakt-i istiladan beru bir şey yapılmamış ve bu istilanın bıraktığı havf ve hıras ol taraf ahalisini e-l yevm hal-i ityanında bulundurmamak hasebiyle işe ibtida oradan başlanması muvaffik maslahat ve hükümet olacağına binâen evvela Kars istihkâmına berren olarak Ardahana ikincisi ve Batuma üçüncüsü ve Karakiliseye dördüncü derecede mübaşeret itdirilmesi ve bununla maa Erzurum istihkâmatına evvelce ibtida idildiği cihetle teatti caiz olmadığından anın dahi bir taraftan ikmaline çalışılması ve inşâat-ı muharrereye kemakân asker-i mevcudenin inzımam hizmeti ve ücretli amele tedariki ile devam itdirileceği gibi Kars istihkâmatı ameliyatına başlanıldığı halde dahi muavenat-ı failiyenin icrâsına nasb-ı nısf-ı ihtimam idecekleri ahali tarafından tayin idilmiş idüğünden ve kendülerinin taltifini tazmin ve emr-i aliye isdar ile îfây-ı taahhüd ve hamiyete davet ve teşvik olunması ve istihkâmat-ı mesçun inhâ tetkikçe mikdar-ı kâfi top ve mühimmat irsali lazım geleceğinden ve

giçen sene Erzuruma on kît'a top isâl kılındığından bu sene dahi ma mühimmat kırk elli aded şeşhaneli top gönderilmesi encümen-i mahsus-ı vükelâda tensib olunarak bi-l istîzan irâde-i ihabetae-i cenab-ı şehinşâhi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulmuşdur. Zikr olunan inşâat-ı istihkâmiye bundan evvel teşkil itmiş olan komisyon reisi ferik saadetlû Mustafa Paşa hazretlerinin memuriyet ve nezâreti altında cihet ideceği ve o babda bâb-ı vâlây-ı seraskeriden kendüsüne tâlîmat-ı mahsûsa itâ olunacağı ziraat maslahat dahi gayet mühim bulunduğu mülâhazasıyla bu yolda müşârün-ileyhin cânib-i hükümetden talep eyleyeceği tahsîlat ve muavenatın te'mimi icrâsı lazımeden olduğundan ve sâlifü-z zikr Erzurum istihkâmatı için beş bin ve istihkâmat-ı saireye dahi on bin kise ki cem'an senevi on beş bin kise akçe tertib olunarak mahall-i münasibeden havalesi maliye nezâret-i celilesine ve Trabzona ve Diyarbekir vilâyetlerinden müretteb amelenin tedariki dahi oralara tavsiye ve iş'ar kılındığına mebni bi nime teali ferik müşârün-ileyhin ol tarafa vusulünüde iktizay-ı keyfiyet ariz ve amik müzakere olunarak istihkâmat-ı mezkûra hakkında vilâyet-i behiyyelerine aid olacak esbab-ı teshiliye ve tesriyyenin kemayenbağı izhar ve icrâsına ve egerçi saye-i mukarrer tavsiye-i hazret-i mülukanede bu şeylere amele-i muvazzafa ve cünud-ı mevcude istima'ı ve istihdam olunacak isede bunların mücerred hududun muhafazası maksad-ı hayr-ı mersiye ile yapılacaklarından esasen memleket ve ahaliye hizmet demek olduğu misüllü umumun nüfuuna raci ahvalin temşiyat ve tesviyesinde yine umumun hassen hamiyetlerine ruş-ı saiye muaveneti bezl ü istimlaları kaide-i asliye ve külliye olub ol havâli ahalsi ile bu yolda öteden beru pek çok gayretleri ibraz eylemiş olduklarına ve yukarıda gösterilen emr ü âlîler leffen irsal kılındığına mebni icâb-ı vecihle neşr ve ilan itdirilerek ve tesvikat-ı matlubeki asla ve kat'a zemayir cebr ve i'zâm müstetir olmaya irâde îfâ idilerek ahali-i merkûmenin dahi isticlaf ve muavenet-i faaliyesine değin hitâmetperver olamayub bu hal ile ilerleyemeyeceği tahkik itdirileceğinden ve bu yolun menafi ve muhannatı münker olmayub müşârün-ileyh Mustafa Paşa kezalik senevi beş bin kise tahsis olunur ise tarik-i mezkûrun dörd senede ikmaline eylediğinden meblağ-ı mezbûranın tertibi ile beraber tercüman kendüsüne ilaveten memûriyet olunmuş olmasıyla ol babda dahi lede-l hâce savb-ı vâlâlarına vukûbulacak ifâdat ve müşkülâtın hüsn-i kabul ve telfisine nefsi itina ve ihtimam buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 21 Muharrem Sene 285/M. 14 Mayıs 1868

SAYFA:61

BELGE 147 EVRAK NUMARASI:818

Erzurum Vilâyetine

Erzurum istihkâmâtı için seksan bir ve seksan iki senelerine mahsûben Erzurum Sancağı emvalinden havale olunan meblağdan üç yük kırk sekiz bin beş yüz elli dokuz ve Çıldır Sancağı emvalinden yedi yük on dokuz ve Erzincan Sancağından sekiz yük doksan bir bin sekiz yüz dokuz ve Muş Sancağı emvalinden müretteb akçeden on dört bin altı yüz doksan dokuz buçuk gurus bakaya kalmadığından tesviyesiyle komisyona tavsil olunması taraf-ı hazret-i seraskeriden iş'ar olunmuş ve istihkâmât-ı merkûmenin bir an evvel ikmalî maksad-ı mühimmenin husulüne delalet eyleyecek esbab ve vesait-i teshiliyenin îfâsı ehemmiyetli bulunmuş olmağın ve keyfiyet geçende dahi ba telgraf bildirilmeğın meblağ-ı mezbûranın kemal-ı keremi ve müsaraatla peyderpey komisyonuna teslim ve îfâsı dirayet ve himmet-i müttehâyize-i düsturilerinden kaviyyen manzur bulunduğı beyanıyla şukka.

H. Fi 27 Muharrem Sene 285/M. 20 Mayıs 1868

SAYFA:62

BELGE 148 EVRAK NUMARASI:2545

Bu Dahi

Kars Sancağı hanedanından meclis-i beledi reisi Hacı Abdi Efendinin meşhud olan hüsn-i mesaisine mükâfaten rütbe-i haliyesinin selâsiyeye terfii hususuna vukûbulan iş'ar-ı devletleri üzerine bi-l istîzan mesai-i seniyye cenâb-ı pâdişahiye biyn zerri'i(?) ve şayan buyrulmuş ve tasdir itdirilen ruus-ı hümâyunı savb-ı samilerine tebşir kılınmış olmağla iktizasının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi Selh-i Muharrem Sene 285/M. 23 Mayıs 1868

SAYFA:62

BELGE 149 EVRAK NUMARASI:71

Bu Dahî

Anatolî hududunda yapılacak nekat-ı istihkâmiyenin suret-i inşâiyesi hakkında virilen karar geçende ber-tafsîl iş'ar olunmuş idi. Bu takımdan olan Erzurum istihkâmatında istihdam olunmak üzere Erzurumdan müretteb üç bin nefer-i ameleye azimet ve avdetleri müddetde yolda göçürecekleri eyyam-ı haliye için beş saat bir merhale itibarıyla altmış'ar para yevmiye virilmesi ve amele-i merkûmenin yoldan ve iş başından firarlarına kuvve-i man'î olmak üzere virilecek yevmiyenin hitâm ameliyatında itâsı ile bunların çoluk çocuk ve amelelerinde olmayub kâmilen tavaten(?) ve işe yarar makuleden olmasına itina kılınması taraf-ı vâlây-ı seraskeriden îfâde idilmiş ve bu suret-i münasib ve icâb-ı maslahata muvafık görünmüş olmağla ol vecihle iktizasının icrâsı muhavvel dirayet saye-i düsturileri bulunduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 4 Safer Sene 285/M. 27 Haziran 1868

SAYFA:62

BELGE 150 EVRAK NUMARASI:82

Bu Dahî

Vilâyet-i behiyyeleri memûriyet-i müslimesinden bazılarına rütbe-i sâni tevcihi lüzumuna dair makam-ı müştenaiye meb'us tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri oldu. Vâkıa saye-i malumvaye-i hazret-i pâdişahide bunların dahi taltif ve tatbi-i lazımeden ve şân-ı âlî iktizasından olduğundan icâbına bakılmak üzere mûmî-ileyhümün iş'ar-ı esamisine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 15 Safer Sene 285/M. 7 Haziran 1868

SAYFA:62

BELGE 151 EVRAK NUMARASI:21

Bu Dahi

Van Sancağına muzaf Şatak Kazasında vakî malumu-l isim kurra ahalisi tarafından on iki bin ve yine kazay-ı mezkûra tabi bazı kurra sekinesi câniblerinden üç bin üç yüz otuz ve Erzurum tüccarından ve vilâyet tâhsîlat komisyonu azasından Hemptarum ve Gazar Ağalar tarafından iki bin yetmiş ve yine Erzurum vilâyeti meclis-i beledi azasından Bogos Ağa cânibinden bin guruşun cem'an on sekiz bin dörd yüz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olundığı îfâdesine dair tevârüd iden muharrerat-ı devletleri lede'l arz manzur-ı ali ve hizmet-i maruza rehin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye buyrularak hazinece icrây-ı icâb-ı maliye ve keyfiyetin takdim ve kıyam-ı nüshasına dercile ilanı maarif-i umumiye nezâret-i celilelerine havale kılınmış olmağın ol babda iktiza idenlere tebliğ-i tahsinata himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 23 Safer Sene 285/M. 15 Haziran 1868

SAYFA:63

BELGE 152 EVRAK NUMARASI:198

Erzurum Vilâyetine

Bayburd Kasabasıyla Bayezid Sancağında memûriyet-i mahalliye ve ashab-ı servet tarafından olunan iane ile inşâ ve küşad idilen rüşdiye mekteplerine darü-l mualliminden mahreç Gümüşhaneli Süleyman ve Erzurumlu Ali Efendi'nin şehri altışar yüz yigirmi beşer guruş aylıkla muallimin-i evvele tayin olunmaları ve mesârif-i müteferrika için senevi mal sanduklarından biner guruş tahsis ve seksan üç guruş maaşla mahallerince birer nefer bevtab tayini ile iktiza iden ketebe ve resailin dahi bu tarafdandır gönderilmesi hususuna maarif-i umumiye nezâret-i celilesinden vukûbulan iş'ar ve şuray-ı devletde virilen karar mucebince bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehinşâhi müteallık buyrulmuş ve îfây-ı muktezası nezâret-i müşârün-ileyh ile maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar kılınmış olmağın oraca dahi icâbının icrâsına ve bu babda arz-ı muavenet idenlerin mesai-i vakı'ası eser-i

hamiyyet ve mesârîfât olarak nezd-i âlîde istizam-ı mahzuziyet eylediğinden burasının dahi kendülerine beyan ve tebşirine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 26 Safer Sene 285/M. 18 Haziran 1868

SAYFA:63

BELGE 153 EVRAK NUMARASI:209

Bu Dahi

Erzurum Ticaret Mahkemesi Reisi Halid Efendi'nin âdem-i ehliyet ve liyakatdan ve hakkında muteberan-ı tüccar taraflarından arz-ı şikâyet olunmasından dolayı azl olunarak yerine Osman Efendinin intihab ve tayin kılınacağı ticaret nezâret-i celilesine meb'us tahrîrat-ı behiyyelerinde gösterilmiş olub vilayat-ı müteşekkile-i vulat-ı azimenin erkân-ı daire-i vilâyeti haklarında şekr ve şikâyeti müsehhir ve müessir isede ticaret mahkemesi memurlarının vulat-ı müşârün-ileyhim hazeratı taraflarından bila-sebeb azl olunmaları ve tebdiline lüzum görüldüğü takdirde nizamem ve kaideten esbab-ı mucibesinin bâ-mazbata merc'-i mahsus olan nezâret-i müşârün-ileyhaya bildirilmesi kanun-ı ticaret ahkâmı iktizasından bulunduğundan oraca cereyan itmiş olan iş bu muamele şu kaide-i kanuniyeye tevfiik olunamayarak tahrîrat-ı merkûmeye leffen iade kılınmış olmağla ba'dezin bu misüllü hususatda usul-ı mevzu'usuna tatbik-i hareketle beraber mum-ı ileyh Halid Efendi'nin azline lüzum-ı hakiki var ise sebep-i sahihenin ve yerine tayini gösterilen Osman Efendinin dahi livaca terkitinin bâ-mazbata nezâret-i müşârün-ileyhe inhâsına itina ve himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 18(?) Safer Sene 285/M. 10 Haziran 1868

SAYFA:63

BELGE 154 EVRAK NUMARASI:201

Bu Dahi

Erzurum ile Bayburd arasında vakî tarikin muhafazası zımmında bir müdir refakatiyle Kuşpekar(?) nam mahalde mukayyiden tahrîr ve istihdamlarına me'zuniyet virilen yigirmi dört nefer-i zabtiyyeden altı neferatin tarih istihdamı olan

seksan üç senesi martının on beşinden itibaren ve mukaddemki iş'ar-ı hükmüne tevfikeyen tesviye-i maaşatı hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağla icâbının icrâsıyla buranın illet-i gairesi olan esbab-ı emniyet ve muhafazasının tamamı istihsaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 29 Safer Sene 285/M. 21 Haziran 1868

SAYFA:64

BELGE 155 EVRAK NUMARASI:266

Erzurum Vilâyetine

Çıldır Sancağı Mutasarrıfı Saadetlû Celal Paşa'nın vuku-ı istîfâsına mebni yerine Erzurum hanedanından ve ıstabl-ı amire müdirliği payelularından İzzetlu Osman Beg'in maaş-ı mahsus ile tayini hususuna şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağın oraca dahi icrây-ı icâbına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 2 Rebiü-l Evvel Sene 285/M. 23 Haziran 1868

SAYFA:64

BELGE 156 EVRAK NUMARASI: 83

Bu Dahı

Van Meclis-i idaresi azasından Şerat Beg'in hâiz olacağı sâlise rütbesinin sâniye sınıf-ı sanine terfî'i ve rikab-ı hümâyun kapucıbaşılardan Mustafa Efendiye ıstabl-ı amire müdirliği payesi ve tahrîrat müdiri Ali ve meclis-i temyiz-i hukuk ve cinayet mümeyyizlerinden Hakkı Efendiler ile Nüfus Nazırı Tahir Bege terfien ve müceddeden sâlise ve meclis-i idare azasından Yusuf Beg ile Gevaş Kazası Kaim-makamı Mustafa Efendi uhdelerinde dahi rikab-ı şahane kapucıbaşılığı rütbeleri tevcihi vukûbulan iş'ar-ı vâlâları üzerine bi-l istîzan mukarrerden mesai-i seniyye-i

cenâb-ı şehinşâhi buyrulmuş ve bâb-ı âlice icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 2 Rebiü-l Evvel Sene 285/M. 23 Temmuz 1868

SAYFA:64

BELGE 157 EVRAK NUMARASI:304

Bu Dahi

Çıldır Sancağı dâhilinde kâin Oltu Kazası sâkinlerinden Firunde(?) Hanım'ın kapualtı hasılatından şehre otuz gurus maaş-ı mahsûsa hakkında vukûbulan iş'ar-ı vâlâları üzerine divan-ı muhasebatdan tanzim ve maliye nezâret-i celilesinden tezyin kılınan mazbata şuray-ı devlete lede-l havale egerçi kapualtı hasılatının teşkilat-ı cedide icâbınca cânib-i mer'ıye aid olmasından ve memûriyet-i mahsûsatına karşuluk tutmasından dolayı kadimi vecihle bundan fukaraya maaş tahsisi caiz olmayacağı cihetle iş'ar-ı vâkıa usul-ı ahval-ı müteehhize-i umumiyyeye münafi görünür isede tahkikat-ı maruzaya göre mezbûra ezher-i cihet-i şeyme-i merhamet olmasıyla mahallce muhtacına mahsus maaşlar mahsûlatdan kapadılmak üzere mal sanduğundan kendüsüne ol mikdar maaş tahsisi ve fakat ol havâli ahalisnden ekserinin erbab-ı ihtiyaçdan bulunduğu mervi' olmasına ve her ne kadar muhtacat ve fukaranın iaşesi şeyme-i merhamet ve katvet icâbından isede umuma aid olan kaideye ve menafi-i hazineyi görünmek dahi lazımeden bulunduğu mebni şehir-i bolı(?) emsali ittihaz ile meclisce maaş istid'asında bulunacak olanlar olur ise başka dürlü teşir-i çaresine bakılarak ba'dezin böyle maaş itâsı inhâsından sarf-ı nazar kılınması hususlarının savb-ı vâlâlarına tavsiyesi tezkir ve tensib olmuş ve suret-i muharrere yolunda gönderilerek hazinece îfây-ı muktezası nezâret-i müşârün-ileyhe havale kılınmış olmağla icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 10 Rebiü-l Evvel Sene 285/M. 1 Temmuz 1868

SAYFA:65

BELGE 158 EVRAK NUMARASI:166

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti dâhilinde kâin Oltu Kasabası muteberan-ı tüccarından Mehmed Ağa cânibinden üç bin yedi yüz kırk ve Kars Sancağı temyiz hukuku mümeyyizlerinden Salih Efendi tarafından üç yüz yigirmi ve muteberan-ı tüccardan Mustafa Efendi cânibinden dört yüz ve Şatak Kazasına tabi Şuruş(?) Nahiyesi ahali taraflarından bu kere dahi bin iki yüz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberri olacağı îfâdesine dair tevarüd iden muharrerat-ı devletleri lede'l arz manzur-ı ali ve hizmet-i maruza-i rehin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye buyrularak hazinece icrây-ı icâb-ı maliye ve keyfiyetin takdim ve ka-i nüshasına dercile ilanı maarif-i umumiye nezâret-i celilelerine havale kılınmış olmağla ol babda iktiza idenlere tebliğ-i tahsiniyata himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 21 Rebiü-l Evvel Sene 285/M. 12 Temmuz 1868

SAYFA:65

BELGE 159 EVRAK NUMARASI:297

Bu Dahi

Erzincan havâlisinde vürud iden Çeçen muhâcirlerine hilaf-ı usul virilen şeylere dair maliye nezâret-i celilesinden mürur tezkire-i evrak-ı müteferriyasıyla beraber şuray-ı devlete lede'l havale siyak-ı iş'arata nazaran bunların behiyyelerine itâ kılınan yarımşar kıyye defair ve beşer buçuk dirhem tuz ile mikdar-ı kâfi hatb ve hayvanlarının telefden vikayası için virilen keyyah iskân-ı muhâcirin memûrlarının yedlerinde bulunan tâlîmata müstenid olacağı gibi rüesay-ı muhâcirinden on hayvana malik olanlara ulufe virilüb ondan ziyade hayvanatın ashabı taraflarından beslenmesi dahi mahallerine bildirilmesi mülasebesiyle kasabalarda olan muhâcirinin ol vecihle tayinatı virilerek behiyyeleri mal sanduklarından bi-l îfâ birazıda derdest itâ bulunmuş ve esbab-ı mâniaya mebni meskenlerine sevki ol babda müteallık kılınan beş altı yüz kadar nüfus-ı muhâcireye zaruri tayinat virilmekte bulunmuş olacağına ve bundan mezuniyet-i resmiye tahtında virilmiş şeyler bulunduğuna binâen şimdiye

kadar itâ kılınan tayinat-ı osmaninin hazinece kabul ve mahsubu tensib olunarak müteallık buyrulan irâde-i seniyye mucibince hazinece îfây-ı muktezası nezâret-i müşârün-ileyhe havale olunmuş olmağla oracada iktizay-ı halin icrâsına ve kaldığı sunif-ı muhâcirenin iaşe ve arasası nezd-i devlet-i aliyyede müstelzim ve bunun delaîl-i fiiliyesi emsaliyle dahi sabit ve müsellemlerde bunlar için şimdiye kadar birçok akçeler sarf olunmasının üzerine birde başı açık ve usule gayr-ı muvafık olarak mesârif-i vukû'ı kat'ien caiz olamayacağından ba'dezin böyle menafi-i kaide bir şey virilmemesi muktezay-ı emr ü ferman-ı hazret-i pâdişahiden bulunmağla ol babda dahi tayinat-ı kâmilenin îfâsına himmet buyurmaları sıyakında şukka.

H. Fi 22 Rebiü-l Evvel Sene 285/M. 13 Temmuz 1868

SAYFA:66

BELGE 160 EVRAK NUMARASI:174

Bu Dahi

Erzurum idare meclisi azasından ve ıstabl-ı amire müdirliği payelülerinden Hüseyin Beg ve Kapucıbaşı Sefer ve meclis-i mezkûr azasından Ali ve Evkaf Müdiri Abdülvahid Begler ile meclis-i temyiz-i hukuk başkâtibi Hasan ve Defterdar Muavini Ahmed Efendiler uhdelerine tahvilen ve terffen rütbe-i sâniyyeye tevcihi vukûbulan iltimas-ı devletleri mucibince bi-l istîzan mukarrerden mesai-i seniyye-i cenâb-ı şehinşâhi buyrulmuş ve bâb-ı âlîce iktizaları icrâ kılınmış olacağı beyanıyla şukka.

H. Fi 27 Rebiü-l Evvel Sene 285/M. 18 Temmuz 1868

SAYFA:66

BELGE 161 EVRAK NUMARASI:1257

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti umur-ı ecnebiye muavinliğinin lağvıyla üç bin guruş maaş mahsusundan bin iki yüz guruşunun vali muavinliği maaşına ve iki yüz elli guruşunun umur-ı ecnebiye kitâbetiyle Kars mütercimliğinde müstahdem Lütfullah Efendi'ye zammiyete ve iki yüz guruşunun dahi kitâbet refakatında bulunan Menasyan Efendi'ye müceddeden tahsisle kûsür bin üç yüz elli guruşunun mevkuft

hazinede tutulması hakkında salif-i devletleri cânibinden sibkat iden iş'ar üzerine istifsar-ı rey-i hâvi gönderilen tahrîrata cevaben vârid olan şukka-i behiyyeleri mealı malum-ı senaveri oldu ve şuray-ı devletin dahi dermeyan müzakere olunan umur-ı ecnebiye muavini Menasyan Efendinin şüneş(?) mizacı cihetiyle bakay-ı memûriyeti caiz olamayacağından ve hizmet-i mezkûranın husûsat-ı müteferriası vali muavinliği vazifesine ilan olunmasından dolayı umur-ı ecnebiye muavinliğine lüzum kalmadığından bahisle iş'ar-ı sabık taraf-ı samilerinden dahi tasdik kılınmış ise de vilâyetlerce umur-ı ecnebiye müdirliklerinin teşkili hükümetle ecnebi memûrları beyninde cereyan idecek muamelata vasitâ-i müştakile bulunması maksadına mübteni olacağı gibi Erzurum vilâyetince bu işin vali muavinliğine ilave kılınması mülasebesiyle mesalih-i vasıta-i ecnebiyeye vakıf birinin muavin tayini lazım olmasından naşi öyle bir memuriyet yapılub mezkûr vilâyet olan Erzurum Sancağı idaresinin vali muavinliğine muhavvel olması dahi umur-ı ecnebiyenin birlikde rüyeti için bir muavin ihtiyacına teyid ider velhasıl hemaletden velhasıl Erzurumun hudud-ı kurbiyeti hasebiyle daima Rusya ve İran devletleri memûrlarıyla hükümetin muhaberati eksik olmamasından dolayı idare-i umur-ı ecnebiyenin vasitâ-i mahsusiye tevdi'ne lüzumsuz denilemeyeceği bedihattan iken memûriyet-i mezbûranın ilgası tarafını terci-i takdir-i ehemmiyet maslahat icâbiyesine âdem-i riayet maaşını tazmin itdireceğinden ve mâmâfih zât-ı vâlây-ı düsturileri sahib-i rüşd ve irfan ve dekayik-i zat-ı zevatdan olmalarıyla şu iş'arın meşâğil-i vilâyet irâesine tasarrufdan ileri gelmiş olacağı derkar isede böyle şeylere ziyadesiyle dikkat olunmak lazım geleceğinden hasbe-l mahsub-ı ihtar-ı hayır-havahiş ibtidar olunduğu ve mezkûr muavinliğe diğer bir münasibi derdest intihab ve tayin olunduğundan kararı bundan sonraca bildirileceği beyanıyla cevabname-i senaveri terkim kılındı.

H. Fi 6 Zilhicce 284- 27 Safer 285/M. 30 Mart 1868-19 Haziran 1868

SAYFA:67

BELGE 162 EVRAK NUMARASI:367

Erzurum Vilâyetine

Erzurum ve Muş ve Bayezid ve Kars ve Çıldır Sancakları dâhilinde kâin Soğanlı ormanından yolsuz ve nizamsız hatb ve kereste kesildiği gibi kömürçiler kat' itdikleri

odunları orada bakub ağaçların filizlerini mahv itmekde ve bazan ormanı tutuşdırmakda ve Rusya tüccarı dahi mekatib ve muabber yapacakları serdeşesiyle ve hududda bulunan memûrların inzimam-ı âdem-i mübaleyetle istihsal eyledikleri ruhsatla tehdid eylediği mikdardan bir kaç kat fazla kereste kat ve öte tarafa nakl eylemekde olduklarından bu makule halat-ı muzıranın meniyle beraber hatb ve kömürün mevsim-i kat'i ve sarfi bulunan mayıs ibtidasından itibaren teşrin-i evvel nihayetine kadar beşer yüz maaşla iki muhafız ve ikişer yüz guruşla sekiz nefer süvari-i zabtiyye istihdamı ve ormanın hal-i mahallerine kaza ve kıran zira'a ve gars itdirilmesi ifâdesine dair Erzurum idare meclisinden tevârüd iden mazbata ile orman meclisinden virilen müzekkere ve maliye nezâret-i celilesiyle muharebeye şamil tezkireyi şuray-ı devlete lede'l havale vâkıa iş bu orman vilâyet dâhilindeki sancaklarda bulunan ahalinin muhtaç oldukları kereste ve odun ve kömür mahreci olmak mülasebesiyle oraların şiddet-i beruletine nazaran bunun mahv ve telefata badi olacak esbabdan muhafazası fevkü-l gayeye dikkat-ı şayan olacağına ve istihdamı gösterilen memurlara virilecek maaşların yine orman hasılat ve rüsumatdan tesviye kılınacağı iş'ar-ı mahalliden anlaşılacağına mebni istenilen muhafızların tayin ve istihdamıyla beraber ba'dezin ale-d devam hüsn-i muhafazasına dikkat ve itina olunarak ahalinin harice kereste naklinin memnu'iyete daima ve kaviyye tahtına alınması mahallince erbab-ı vukuf ve mâlûmat marifetiyle şimdiden mümkün olabildiği mikdar koza ve fidan dahi dikilmesi tensib olunmuş ve bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrularak ol babda nezâret-i müşârün-ileyhümâyâ mâlûmat virilmiş olmağla ber vech-i muharrer ifây-ı mukteziyatına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 2 Rebiü-l Ahir Sene 285/M. 23 Temmuz 1868

SAYFA:67

BELGE 163 EVRAK NUMARASI:63

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağında kâin Norduz Nahiyesi ahalisi cânibinden altı bin yedi yüz otuz ve Kotur Karantina Müdürü Ali Efendi tarafından bin iki yüz ve hanedandan Osman

Beg cânibinden yüz kırk ve Kars meclis-i beledi reisi Hacı Abdullah Bey cânibinden bu kere dahi beş yüz yigirmi ve Zilan Aşireti kaim-makamı Ahmed Ağa tarafından iki bin beş yüz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin terk ve teberrü olunacağı ifâdatına dair tevârüd iden iki kıt'a tahrîrat-ı behiyyeleri melfufatıyla beraber lede'l arz manzur-ı ali ve hizmet-i maruza eser-i hamiyet ve sadakat olmasıyla karin-i mahzuziyet-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye olarak hazinece icrây-ı icâb-ı maliye nezâret-i celilesine havale olunmuş ve keyfiyetin takdim ve kat'î nüshasının dercile ilanı derdest bulunmuş olmağın suret-i mahzuziyet-i cihankıymet hazret-i veliyyü-l niamın mûmı-ileyhüma tebliğ ve tebşirine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 22 Rebiü-l Ahir Sene 285/M. 12 Ağustos 1868

SAYFA:68

BELGE 164 EVRAK NUMARASI: 359

Bu Dahi

Kars istihkâmının inşâatı emrinde saadetlû mutasarrıf paşa ile ahali-i mahalliyenin ibraz ve icrâ eylemekte oldukları gayret ve ikdamatı hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olacağı ve mutasarrıf-ı mûmı- ileyhâ ile ahalinin şu emr-i hayriyede meşhud olan mesai-i sadakata ve vatanperveraneleri devlet-i âlîyece mucceb-i kemale şükranıyet ve tahsin olmağla bunun kendülerine ihbarı lazım geleceği beyanıyla şukka.

H. Fi 26 Rebiü-l Ahir Sene 285/M. 16 Ağustos 1868

SAYFA:68

BELGE 165 EVRAK NUMARASI:267

Bu Dahi

Kars istihkâmatına dahi mübaşeret itdirilerek ücretle ve cânib-i ahaliden iane suretiyle celb ve tertib olunan bin altı yüzden mütecaviz amele işletdirilmekte ve Trabzon tariki imalatı dahi ilerü gelmekte isede Erzurum istihkâmatından bununla amele-i derc-i kîfâyede olmadığı istihkâmat-ı mezkûra komisyonu reisi saadetlû Mustafa Paşa hazretleri tarafından iş'ar olunmuş olduğundan icrây-ı icâb-ı taraf-ı

sami-i seraskeriden îfâde kılınmış olub malum-ı vâlâları buyrulacağı vecihle nekat-ı istihkâmiyenin cümlesi mühim olarak hepsinin yoluyla tanzimi lazım geleceğine ve oralarca vakt-i tatil olan fasl-ı şitâ takarrüb itmekde bulunduğına mebni mevsim-i imalat mürur itmeksizin iş bu Erzurum istihkâmatı için dahi amele-i mukteziye ve teshilat-ı lazımenin tedarik ve îfâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. 7 Cemaziye-l Evvel Sene 285/M. 26 Ağustos 1868

SAYFA:69

BELGE 166 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Geçende Erzurum istihkâmatına gönderilmiş olan şeyhaneli toplar için bu kere tehiyye ve ihzar olunan kızaklı kundak ve mühimmat ve edevat-ı sairenin sanduklar derununa mevzu'en ve bunların suret-i istimaliyesi göstermek üzere memûr tayin kılınan Binbâşı Arif Efendi ile marangozhane mülazımlarından İbrahim Ağaya teslimen derdest irsal olduğundan ve mezkûr kundak ve edevat inayet-i nazik vahirde şeyler olması ve Trabzon ile Erzurum arasında olan tarikin saibu-l mürur bulunması mülasebesiyle esnay-ı rahda emr-i muhafazalarına layıkıyla dikkat ve ihtimam olunmadığı halde mahalline vasıl oluncaya kadar fena şey olarak hiç bir işe yaramayacağı gibi bunların muvafık icâbına göre bazan arbede veya kızak ve hayvan üzerinde getürülmek ve bazan dahi mümkün olanları arkada ve omuzda nakl olunmak icâb ideceğine binâen Trabzon'a vusullerinde Erzurum'a kadar hüsn-i nakl ve imrarı zımmında yapılması tahvizi olan alat-ı nakliyenin bi-l muhabere şimdiden hazır olunması hususunun savb-ı vâlâlarına ve Trabzon vilâyetine iş'arı taraf-ı vâlây-ı hazret-i seraskeriden îfâde olunmuş ve bu şeylerin tehiri esbab-ı isal-i lazımeden olarak keyfiyet vilâyet-i müşârün-ileyhaya bildirilmiş olmağla icâbının tahmiline îfâ ve itina ve himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. 14 Cemaziye-l Evvel Sene 285/M. 2 Eylül 1868

SAYFA:69

BELGE 167 EVRAK NUMARASI:46

Yol Mektubu

Nakl ve isaline ve suret-i istimaliyesine memûr tayin kılınan Bahr-i Siyah Boğazı istihkâmat memûrlarından Binbâşı Arif Efendi ve marangozhane mülazımlarından İbrahim Ağa bu kere i'zâm ve isra kılınmış ve mûmı-ileyhümâya müruru olan şeylerin emniyet ve nezaketi müselleme ve binâenaleyh bunların esnayı rahda hüsn-i muhafazaları esbabının istihsali bedayat-ı mültezem bulunmuş olmağla mûmı-ileyhümânın varacakları yerlerde merasim-i ihtiramkarinin icrâsıyla beraber esbab-ı nakliyyenin teshil ve tesri'i emrinde muavenet-i lazımenin semami îfâ ve lüzumu ve lüzumu olacak araba ve hayvanatın derhal tedarik ve itâsıyla mahall-i maksude i'zâmları hususuna dikkat ve itina olunması siyakında iş bu mektub tahrîr ve tisyar kılındı.

H. 14 Cemaziye-l Evvel Sene 285/M. 2 Eylül 1868

SAYFA:69

BELGE 168 EVRAK NUMARASI:265

Erzurum Vilâyetine

Beyandan müstağni olacağı vecihle kurra-i şeri'ye ahval-ı mehasin-i şumulenin tamamı icrâsına orduy-ı hümâyunlar daireleri dâhilinde sâkin nüfus-ı zükur vukuatının hakikati üzere beğri dikkat olunmasına ve buda vilayatın hâvi olacağı elviye ve kaza ve nevahi ve kurranın nizamı vecihle beher dörd ayda bir kere ideceği nüfus-ı vukuat defterlerine orduy-ı hümâyun merkezlerine gönderilmesine mütevakkıf iken dördüncü orduy-ı hümâyun dairesinde bulunan mahaller ahali ve fiyat ve mütevellid bir hanın bir kaç senelerden defter nizamiyesi tanzim ve irsal olunmadığı cihetle orduy-ı mezkûr nüfus-ı ceziresi müşevveş ve itimad gayr-ı şayani bir hale gelmekliği iş'arat-ı vâkıadan anlaşılmiş olub bu hale pek ziyade dikkat olunacak umur-ı mühimmeden bulunduğ halde şu suretle düçar-ı ihtişaş olması kat'an ve kat'iyyen tecviz olunamayacağından ve ol babda iktizay-ı keyfiyet orduy-ı mezkûr müşir-i celilesi tarafından oraya ber-tafsil bildirilmiş idüğünden anın

ahkâmına tevfi ken icâb eyleyen muamelat ve takdiratın tamim-i icrâsıyla semerre-i matlubesinin ibrazına himmet ve itina buyrulması siyakında şukka-i senaveri terkim kılındı.

H. 15 Cemaziye-l Evvel Sene 285/3 Eylül 1868

SAYFA:70

BELGE 169 EVRAK NUMARASI:44

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Sancağına mülhak Hınıs Kazasında meskûn Haydaranlı Aşiretinden Maksud Ağazade Zübeyir Ağa'nın teberrü eylediği sekiz yüz guruşluk kavaim-i nakdiyyenin emsali vecihle kabulü vilâyet-i celileleri kaim-makamlığından mürur tahrîrat üzerine tensib kılınarak hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılınması ve hizmet-i maruza eser-i hamiyet olarak istizam-ı mahzuziyet eylemiş olmağla ağay-ı mûmı-ileyh bâb-ı âlî lisanında olmak üzere tebliğ-i tahsinata himmet buyrulması siyakında şukka.

H. 18 Cemaziye-l Evvel Sene 285/M. 6 Eylül 1868

SAYFA:70

BELGE 170 EVRAK NUMARASI:491

Bu Dahi

Celali Aşiretiyle İran askeri beyninde tahaddüs iden münazaa üzerine cereyan iden müzakerat-ı vilâyet-i behiyye-i kaim-makamlığından ber-tafsil iş'ar olunmuş olub aşiret-i merkûme beruda kalmakta ihrar iderler ve cinayat-ı adiyeye ve şahsiyeye ile müttehim değiller ise bir nev'i mülteci demek olacaklarından hükümetçe îfâdelerine teşebbüs olunması münasib olmamağla o halde derat-ı keyfiyetin bâb-ı âliye bildirilmesi ve asker-i mezbûra hududı tecavüz itdikleri ve mülâyemetle çekilmedikleri suretde mahallince tasavvur olacağı vecihle yalnız protesto ile durulması namus ve şân-ı saltanat-ı seniyyeye küllüne münafî olacağından bunların serifen tard didilmesi geçende bâ-telgrafname cevaben tevsiye olunmuş ve sâlifü-z zikr Celali Aşiretinden mu'ahharen beru tarafa gelmiş olanlar hakkında lazım gelen

muamele dahi kezalik telgraf ile bildirilmiş olmağın anların ahkâmına göre muamelat-ı mukteziyenin icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. 22 Cemaziye-l Evvel Sene 285/M. 10 Eylül 1868

SAYFA:70

BELGE 171 EVRAK NUMARASI:48

Bu Dahi

Kars tüccarından Agob Ağa'nın bin kırk guruşluk kavaim-i nakdiyye terk ve teberrü eylediği îfâdesine dair vilâyet-i behiyyeleri kaim-makamlığından tevârüd iden şukka meali malum-ı senaveri olmuş ve hizmet-i maruza eser-i hamiiyet rehin-i mahzuziyet olarak icrây-ı icâb-ı maliye ve keyfiyetin emsali vecihle neşr u ilanı maarif nezâret-i celilelerine havale ve iş'ar kılınmış olmağla oraca dahi mûmı-ileyhe tebliğ-i mahzuziyete himmet buyrulması siyakında şukka.

H. 22 Cemaziye-l Evvel Sene 285/M. 10 Eylül 1868

SAYFA:71

BELGE 172 EVRAK NUMARASI:492

Erzurum Vilâyetine

Kars Mutasarrıfı Saadetlû Emin Fehim Paşa uhdesine Rumili beglerbegiliği payesi tevcihine vukûbular iş'ar-ı devletleri üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulub bâb-ı âlice iktizay-ı icrâ kılınmış olacağı beyanıyla şukka.

H. 2 Cemaziye-l Ahir Sene 285/M. 20 Eylül 1868

SAYFA:71

BELGE 173 EVRAK NUMARASI:558

Bu Dahi

Celali Aşiretinin suret-i dehaletlerini ve ol babda ittihaz olunan tedabir ve icrâatı hâvi Bayezid Mutasarrıflığından meb'us şukka ile melfuf varakalar vilâyet-i behiyeleri kaim-makamlığından bâ-tahrîrat bâb-ı âliye gönderilmekle cümlesi mütalaa olundu. Geçende bâ- telgraf cevaben iş'ar olunacağı üzere aşiret-i merkûmenin cinayet-i adiyeye ashabından olmadıkları ve bir güne fenalık itmeyub ırz ve edebleriyle meşgul olacaklarına cümlesi tahrîren ve yekdigere sadık olarak taahhüd itdikleri halde kabuller ile şayet İraniyan tarafından tecavüz-i hududa cesaret olunacak olur ise bahlulla-i teali anlar kendüsi heman urulmaları iktiza ideceğinden icâb-ı halin hüsn-i îfâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. 12 Cemaziye-l Ahir Sene 285/M. 30 Eylül 1868

SAYFA:71

BELGE 174 EVRAK NUMARASI:272

Bu Dahi

Erzurum hükümet konağı derununda bulunan atik kargir evrak mahzeninde kîfâyetsizliği cihetle yigirmi üç bin bu kadar guruş masrafla iki bab evrak-ı mahzaratı daha yapıdırılması lazım geleceği inhâ olunmuş olub eğerçi inşâsı mecburiyet-i katiyyeye müstenid görünmeyen ebniyeye dair vukûbulacak iş'aratın tervici lazımeden isede zikr olunan mahzenler bu kabilden olmamasına mebni vilâyetce ziyade lüzumlu ve ehemmiyetli bulunan evrakın bi-t tefrik mevcut olan mahzenlerde hıfzıyla küsürleri sair münasib mahalle konulacağı takdirde bunların şimdilik inşâsına hacet kalmayacağından bu suretle idare-i maslahat iltiması hususunun savb-ı samilerine bildirilmesi maliye nezâret-i celilesinden vukûbulan iş'ar üzerine şuray-ı devletde t-bi-t tensib keyfiyet nezâret-i müşârün-ileyhâya bildirilmiş olmağla icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. 13 Cemaziye-l Ahir Sene 285/M. 1 Ekim 1868

SAYFA:72

BELGE 175 EVRAK NUMARASI:696

Erzurum Vilâyetine

Kaskanlı Aşireti Kaim-makamı Raşid Beg'in uhdesine kapucıbaşılık rütbesi tevcihine makam-ı vâlâlarından vukûbulan iş'ar üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık ve şerefsûdûr buyrularak bâb-ı âlîce iktizası icrâ kılınmış olacağı beyanıyla şukka.

H. Fi 9 Receb Sene 285/M. 26 Ekim 1868

SAYFA:72

BELGE 176 EVRAK NUMARASI:72

Bu Dahi

Erzurum Vilâyeti valiliğinin hasbe-l icâb uhde-i devletlerinden sarf ve tahviliyle İşkodra Valisi sabık Devletlû İsmail Paşa hazretlerinin tefvizi hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş olmağın müşârün-ileyhime vusulüne değın kemakân hüsn-i ruyet umur-ı vilâyetle bâdehu dersâdete azimete himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. 9 Receb Sene 285/M. 26 Ekim 1868

SAYFA:72

BELGE 177 EVRAK NUMARASI:716

Bu Dahi

Bayburd Kazası kaim-makamı Esad Ağaya beşinci rütbeden bir kıt'a mecidiye nişan-ı zişanı itâsıyla azadan Osman Ağaya kapucıbaşılık rütbesi tevcihine vilâyet-i behiyyeleri makamından vukûbulan iş'ar üzerine bi-l istîzan mesai-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye bey-i reyine şayan buyrularak mezkûr nişanın imali maliye nezâret-i

celilesine bildirilmiş ve rütbe için tasdir itdirilen ruus-ı hümâyun dahi leffen insiba kılınmış olmağla iktizasının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 17 Receb Sene 285/M. 3 Kasım 1868

SAYFA:72

BELGE 178 EVRAK NUMARASI:768

Bu Dahi

Saadetlû Ali Paşa hazretlerinin Muş Mutasarrıflığından tahvil-i memuriyeti cihetle açılan Erzincan Mutasarrıflığına Lazistan Mutasarrıfı esbak Saadetlû Zeki Paşanın tayiniyle şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrularak keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla iktizasının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 22 Receb Sene 285/M. 8 Kasım 1868

SAYFA:72

BELGE 179 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

Diğer tahrîrat-ı senaveride gösterildiği vecihle Erzincan Mutasarrıflığına tayin kılınan Saadetlû Zeki Paşa bu kere ol tarafa azimet itmiş ve kendüsü hakt-ı matlube ile muttasıf olub şayan-ı ihtiram-ı bendegândan bulunmuş olmağla hakkında riayet-i lazımenin ve memûriyetce muhtac olacağı muavenat ve teshilatın icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 22 Receb Sene 285/M. 8 Kasım 1868

SAYFA:73

BELGE 180 EVRAK NUMARASI:368

Erzurum Vilâyetine

Muhâcirinden harekât-ı şen'iyeye ictisar idenlerin tedib ve terbiyeleriyle henüz iskân idilemeyenlerin îvâları hakkında mesbuk olan ve sayaya cevaben dördüncü orduy-ı hümâyun müşirliğinden alınan tahrîratda ve hâvi mezbûra ahkâmının icrâsı muhâcirin-i merkûmenin mürur-ı uburlarınca takdirat-ı mukteziye îfasına ve bu dahi fikraya mahsus sarı renkli tezkireler itâsına men'ut idüğü dermeyan kılınmaktan naşi keyfiyet maliye nezâret-i celilesiyle lede'l muhabere bunların buldukları mahallerde iş bu sarı renkli tezkireler mevcut olduğu cihetle anlar sarf ve istimal itdirilerek kîfâyet eylemediği suretde lüzum-ı mikdarının cânib-i hazineden istenilmesi lazım geleceği cevaben îfâde kılınmış ve keyfiyet iktiza idenlere bildirilmiş olmağla icâbının icrâsıyla ve sayay-ı muharrereye tevfikeyen muhâcirin-i merkûmenin ahval-i gayr-i marziyeye yol bulamamaları esbabının istikmaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 18 Şaban Sene 285/M. 4 Aralık 1868

SAYFA:73

BELGE 181 EVRAK NUMARASI:20

Bu Dahi

Erzincan hanedanının izzetlû Hacı Ali Beg aleyhinde vukûbulan iş'arat ve şikayetden dolayı mukaddema darsaâdete gelerek taleb-i mahkeme eylediğinden keyfiyet divan-ı ahkâm-ı adliyyeye ve mu'ahharen dahi şuray-ı devlete havale olunmuş idi. Heraz ve iş'ar olunan şeylerin kendüsünce hayray-ı müstelzim olmadığı gibi hakkında mevşuku-l kelam bazı zevat-ı kiram taraflarından dahi hüsn-i şehadet olduğundan oraya iadesi bâ- müzakere îfâde olunmuş ve binâenaleyh kendüsi ol tarafa azimete mezun idilmiş olmağla ve malum-ı devletleri buyrulduğu ve burada iken savb-ı vâlâlarından dahi iş'ar kılındığı vecihle mûmı- ileyh seramdan hanedanından olarak şayan-ı riayet ve bu misülluların mazhara ihtiram olmaları muktezi-i şan meali

nişan-ı hazret-i veliyyü-l niam bulunmağla vusulünde muameleye hamilen devletdari ve müraatkariye niyanı hususuna himmet buyrulması şuyakında şukka.

H. Fi 18 Şaban Sene 285/M. 4 Aralık 1868

SAYFA:74

BELGE 182 EVRAK NUMARASI:524

Erzurum Vilâyetine

Taşralarda hayvanata arz olan hastalığın ser-i indîfâi için mekteb-i harbiye-i şahane baytar sınıfına ilaveten üç sene zarfında fen baytarı tahsil itdürülüb mahallerine iade kılınmak ve şimdilik Tuna ve Bosna ve Hüdavendigâr ve Konya ve Erzurum vilâyetlerine mahsus olmak üzere her birinden dörder nefer talebe celbine dair müteallık buyrılan irâde-i seniyye keyfiyeti mukaddema savb-ı devletlerine dahi bildirilmişdi. Talebe-i merkûmenin erbab-ı kabiliyetden olmak üzere intihabı madde-i ta'limiyyeye tesri ve teshil ideceğinden ve bu dakika peyn nazar-ı ehemmiyete alınmak lazım gelür iken vilâyet-i behiyyelerinden gönderilen İsmail Efendi Türkçe okuyub yazmağa bile iktidarsız bulduklarına ve şu suret iş bu maksad-ı mühimme hayr-ı hevahire vusulüne münafî olacağına mebni ba'dezin gönderilecek talebenin san'at-ı matlubede intihab ve irsali hususuna himmet buyrulması şuyakında şukka.

H. Fi 14 Ramazan Sene 285/M. 29 Aralık 1868

SAYFA:74

BELGE 183 EVRAK NUMARASI:896

Bu Dahi

Erzurum Vilâyeti merkez mutasarrıflığına İşkodra Rüsumat Nazırı sabık İzzetlû Ali Beg'in sekiz bin guruş maaş tahsisiyle icrây-ı memûriyeti hususuna şuray-ı devlet kararıyla bi-l- istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi oldığı ve mûmı-ileyhin terfi-i rütbesi hakkında olan iş'ar-ı vâlâlarının dahi sırası geldikde icâbına bakılacağı beyanıyla şukka.

H. Fi 29 Ramazan Sene 285/M. 13 Ocak 1869

SAYFA:75

BELGE 184 EVRAK NUMARASI:520

Erzurum Vilâyetlerine

Dersim Dağı'nın ıslahı hakkında bazı ifâdata dair dördüncü orduy-ı hümâyun müşiri Devletlû paşa hazretleri cânibinden taraf-ı vâlâları hazret-i seraskeriye bi-l vürud bâb-ı âlîye gönderilen tahrîratın sureti leffen irsal kılındı. Vâkıa bu Dersim cibali müddet-i mediden beru makarr-ı şekavet olduğunu ve şu halde kalması mülkçe ve halkça enva'î mazarrata sebep olmakda bulunduğuna mebni saye-i mehasitvaye-i hazret-i şahanede oranın dahi taht-ı itâate idhaliyle usul-ı idaresinin tanzimi lazımeden olub şu kadarki dağın cesameti ve ahalsinin ve haşyed ve şekavet-i mel'uneleri iktizasınca işe etraflı başlanılması icâb ideceğinden ve cibali mezkûrun hem Erzurum ve hem de Diyarbekir'e isâli cihetiyle bu babda alınacak tedabir ve teşebbüsat iki taraftan cereyan itmek umur-ı tabiiyyeden olacağından suret-i merkûme mütalaa ve müşir-i müşârün-ileyh hazretleri ve Diyarbekir vilâyeti ile muhabere ve mükayine olunarak ıslahat-ı mesamiliyeye ne yolda mübaşeret olunması iktiza ideceğinin izâhen iş'arına himmet buyrulması şükka.

H. Fi 13 Şevval Sene 85/M. 27 Ocak 1869

SAYFA:75

BELGE 185 EVRAK NUMARASI:948

Erzurum Vilâyetine

Geçende telgraf ile bildirildiği üzere Van Sancağı mutasarrıfı Saadetlû Abdullah Paşa hazretlerinin mesârif namıyla mal sanduğundan otuz beş bin guruş aldığı ve maaş-ı mahsusi-i umum sırasında tenkis idilmiş iken bu fiyatı daima sabıkasında istîfâ eylesmesinden dolayı altmış bin guruşdan ziyade zimmeti bulunduğu ve ahali ve ashab-ı servet taraflarından iane-i inşâsı taahhüd olunan mektebler masrafı için mefuyüs suretiyle bi-l irade mal sanduğundan yüz elli bin guruş sarf eylediği ve muhasebat livaca valilerini şu hareketlerinden naşı tanzim itdirmediği misüllü Bağdad emvalinden zimmeti olan iki yük guruşu mütecaviz akçenin maaş-ı mahsûsattan istihsali mukarrer iken şimdiye kadar bir akçe virmediği cihetle icrây-ı

icâb-ı maliye nezâret-i celilesinden iş'ar idilmiş ve mevadd-ı muharrere kanunen hüküm getirür şeyler olmasıyla kendüsünden ba'dezin bekay-ı memûriyeti gayrı caiz bulunmuş olduğuna binâen bi-l gayrı yerine Kars mutasarrıfı saadetlû Emin Paşa hazretlerinin tayini ve müşârün- ileyh Abdullah Paşa'nın bizzat merkez vilâyete celb olarak şu hallerinden dolayı muhasebe ve muhakemesinin rüyeti ile neticesinin bâ-mazbata iş'arı hususları savb-ı devletlerine havalesi hususuna şuray-ı devlet kararı üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve keyfiyet nezâret-i müşârü-n ileyhâya bildirilmiş olmağla kemal-i tedkik ve mukabele icâbının îfâ ve netayic-i hasılanın inhâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 24 Şevval Sene 85/M. 7 Şubat 1869

SAYFA:76

Belge 186 Evrak Numarası:648

Erzurum Vilâyetine

Kars'a gelmiş olan Nüfus-ı muhâcireye emsali misüllü tayinat itâsı Kars Sancağı mutasarrıflığına bildirildiğinden bahisle bazı îfâdeye hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı devletleri meali malum-ı senaveri oldu. Bu makule muhâcirine tarih-i vürudlarından itibaren mahsul alınıncaya kadar yevmiye itâsı hükm-i talimat iktizasından olduğu cihetle bu babda mezkûr mutasarrıflığa vukûbulan tebligat beca olub fakat bunların kangı cinslerin ve Tire muhâcirlerinden olduğuna ve bâdema gelecekleri melhuz bulunanlar ol havâlide arazi-i haliye ve münasibe ve muayyineye bulunubda iskân olunmak kabilmidir bunun evvel baharda mahall-i ahire nakl olunmak üzere suret-i müsafiredemi tevkif kılınmışlardır buralarına dair serahet-i kafiye olduğundan keyfiyetin bi-t tahkik iş'arı ile beraber muhâcirin-i merkûmenin hâiz-i bahane bir kıt'a künye defterinin tanzim ve esbabı hususuna himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 26 Şevval Sene 8/M. 9 Şubat 1869

SAYFA:76

BELGE 187 EVRAK NUMARASI:949

Erzurum Vilâyetine

Muş Sancağı Mutasarrıfı Saadetlû Haydar Paşa'nın umur-ı mülkiyeye malum-ı mafi ve hat ve kır'ati olmamasından naşı emr-i idare müşkülata düçar ve liva-i mezkûrun ahali-i müstebeası aşâir ve ekradın harekât-ı bağıyyesinden bi-l külliye bizar olarak hatta geçende vukûbulan Amerikan(?)ecnebiye üzerine bir takım hristiyan hicrete hazırlandıkları bi-l isticar kendülerine teminat virilmiş isede seyyahanın ıslah-ı ahali teberrü mûmı-ileyhin tebdiline mütevakkıf idüğü saadetlû defterdar efendinin kaim-makamlığı esnada vürud iden tahrîratında gösterilmiş ve müteakiben vârid olan namike-i hazretleri dahi tasdik-i iş'ar ile beraber oraya Erzurum hanedanından Abdülvahid Beg'in tayini yazılmış isede mûmı-ileyh hizmet-i mülkiyede gayr-ı mücerreb bulunmuş olduğundan Haydar Paşa'nın azliyle yerine Alaiyye Kaim-makamı sabık İzzetlû Ahmed Beg'in tayini şuray-ı devletde tensib olunarak bi-l istîzan müteallık buyrulan irâde-i seniyye mucibince iktizası icrâ kılınmış olmağla oracada icâbının îfâsına ve kaldığı tafsilat-ı mûnderice ve tahkikat-ı vâkıya göre liva-i mezkûr ahali bahican ve vahşet ve fesadkaranın temerrükatı ve ekradın tasallut ve taaddiyatı tesyiretten infiyatı ihlal eylemiş olduğına ve saye-i mehasinvaye-i hazret-i şahanede bi-l cümle te'ba-i zerir ve senanın her dürlü emniyet ve mahzuziyete mahzarı ale-l umum mesalih-i idarenin muhavve intizamından cereyan-ı akdem-i efkâr ve bu ağvatdan ne derece fedakârlıklar olunmakda idüğü bedîhî ve iskar iken bir takım haşeratın îfây-ı taaddiyat ile ifsalat huzur-ı sekteye meydan bulmaları veche-n mine-l vücuh caiz olamayacağı misüllü bu haller devam itdikçe ahali-i gayr-i müslime haklarında hariçden tertib ve isal olunmakda bulunan fesad ve ihkalin alacağı bulanıklığın imkaf-ı ma devam olacağına binâen ol havâlice acilen lazım olan ıslahat-ı mülkiyeye ve def'i mazarrat aşâir-i bağıyyeye sarf-ı mesai olunarak bu babda mutasarrıf-ı mûmı-ileyhe dahi tâlîmat-ı mahsusa virilerek şu fenalıkların bir an evvel men'i ile beraber Hristiyan ahaliye vakî olan tahrikâtın dahi izale-i tesirâtı zımmında tedabir-i teemminiyye himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 26 Şevval Sene 85/M. 11 Şubat 1869

SAYFA:77

BELGE 188 EVRAK NUMARASI:48

Erzurum Vilâyetine

Bayezid karantinahanesiyle anbarlarının tamiri mukaddema bâ-tahrîrat-ı mahsûsa makam-ı vâlâları tevsiye ve iş'ar olunmuş isede henüz icâb-ı icrâ olunmadığı maliye nezâret-i celilesinden îfâde olunmuş olmağla bunlarda muhtaç olan mahallerin serîan ba tamir mesârif-i vâkıasına muayyen mazbatasının irsaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 5 Zilkade Sene 85/M. 17 Şubat 1869

SAYFA:77

BELGE 189 EVRAK NUMARASI:952

Erzurum Vilâyetine

Muş Sancağında bulunan rüesay-ı ekradın taaddiyat-ı vâkıasından naşi terk-i diyar itmek esbabının Hristiyanların bu sene ziraatdan bile kîfâyet eyledikleri ve ekrad-ı bağıyyenin boş geçirmeksizin ele geçirdikleri eshasıl olacağı beyanı ile icâbının icrâ ve mesârifin heman tebdile isrası îfâdesine dair vürud iden telgrafnameleri mütalaa kılındı. Geçende bildirildiği vecihle liva-i mezbûr mutasarrıfı saadetlû Haydar Paşa'nın azliyle yerine Alaiyye Kaim-makamı izzetlû Ahmed Beg nasb ve tayin olunmuş ve binâenaleyh mutasarrıflık benderliğinin hükmi hâsıl olmuş olmağla diğer husûsat üzerine lazım gelen muamelatı berucatu beyan olunur tarife hacet olmadığı üzere devlet-i âliyyenin hülâsa-i efkârı ve bu nice mesârîfât ve teklifâtı ihtiyardan maksad-ı asliyesi ale-l umum tebaa'i ve zir ve sin'anın nüfusu ve mal ve elhasıl her bir ahvalce mahzuziyet-i kamileye mazarratı maddesi olarak bunu ahali dahi fiilen müşahade itmekde oldukları halde şu nimetin kader ve teskiratı bilmeyerek bila-sebeeb terk-i evtana kalkışanları zor ile tutmaklığa bir güne mecburiyet bulunmasada Muş Sancağının ekser ahali Ermeni taifesiyile ekraddan ibaret olmasıyla Kürtler Hristiyanların mal ve ırzlarına isali hasar ve taaddiye fırsat bulmakda ve şu fenalıkların cümlesi bu hallerden ne'şet eylemekde olduğundan ve o güne esbab ile halkın dağılub kimisi ise veche-n mine-l vücuh caiz

ve reva olamayacağından başka usul-ı idaremize tariz ile söz söylemek arzusunda bulunan muhalifiyet için büyük bir serrişte-i tezvîr olacağından buna bir nihayet virilmesi lazımdır iş bu nihayet dahi en evvel taife-i ekraddan ve rüesay-ı kabailden ahali-i mutavattına hakkında bizzat ve bi-l vasıta mezalim ve taaddiyata cüret idenler kimler ise zahire çıkarılarak menhubat ve maksubat-ı vafiaları istirdad olunduktan sonra tertib idecek muhâcerat kanunnamelerinin icrâsı ile hâsıl olur şu neticeyi istihsal birinci derecede zimmet-i vilâyete aid idüğüne ve şayed bu matlubun husulı ve o makulelerin ahz ve girifti bir mikdar kuvve-i askeriyeye muhtac ise Erzurum vilâyeti merkez orduy-ı hümâyun olmak hasebiyle anda dahi hiç güçlük olmayacağına mebni orduy-ı mezkûr müsteyirin-i celilesiyle bi-l muhabere buranın için ne yapılmak lazım gelür ise yapılub orasının muhafaza-i asayişle ahalinin namusunu ve birde ahval-i mesruhenin asr-ı mürur-ı hadise-i memuriyet-i hükümanın tekasil ve nesayih-i kaziyyesi olduğu bi-t tecrid te'min olunmuş ve egerçi mutasarrıfu-l ahkâm-ı ashab-ı basirden ve gayr-i teaddid isede erkân-ı vilâyet reisi idaresi zât-ı devletleri olmalarıyla cümlesinin ale-d devam ta'riyye-i mekkiyet ve iptahında iradesi ve sair dürlü tahkikat ve ıstılaat-ı mahsusanın îfâsı ile her nev'i ahval-ı şübhe ve nisa-i müceddenin ortadan kaldırılması vezâif-i asliye-i müşirilere cümlesinden bulunmuş olmağın bu refikenin dahi beyne-n nazar def'i ve itinaya ve ka-i icâb ider ve kaldığı rüesay-ı ekraddan ele geçenlerin tahkik-i ahval-i müstevcibelerine girişilmeyerek heman Rumiliye geçürülmeleri emrinde diğer bir mektub-ı vâlâlarıyla mezuniyet istenilmiş isede bu misüllü nefer ve celay-ı vatan-ı hayraları ahkâm-ı kanuniyeden olub hiç kimse hakkında bila-muhakeme ve sübut hükm-i ceza icrâsına mahall ve imkân olamayacağına ve nefer ve tardı istenilen rüesanın ashab-ı nihmet ve şekavetden oldukları halde muhakemelerinin derece-i sîfât ve cenablarının usul ve kaideye tevfiken sübut ve tahkik-i şekl olmadığına binâen bunların mümkün olduğu mertebe icrây-ı istintak ve muhakemeleriyle tebeyyün idecek derecatı bâb-ı âliye bildirilecektir. Mevadd-ı muharrere buranın kararı ve müteallik buyrulan irâde-i seniyye-i hazret-i tacdari iktizasından olmağla dirayet ve mesafat-ı veziraneleri muktezasınca icrasının tamamen îfâsıyla semerre-i matlubesinin ibrazına nasb-ı nefsi-i itina ve ihtimam buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 9 Zilkade Sene 85/M. 21 Şubat 1869

SAYFA:78

BELGE 190 EVRAK NUMARASI:1008

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti dâhilinde vakî Sepki ve Muş aşiretlerinden Hasenan taifeleri arasında vukûbulan münazaat ve mukatelenin tafsilatına ve telif ve tenbi'leri için ittihaz olunan tedabire dair salif-i vâlâları devletlû paşa hazretleri tarafından meb'us tahrîrat meclis-i cinayatin mazbatasıyla beraber şuray-ı devlete havale olunmuşdı. Ruus-ı iş'ara nazaran esnay-ı mahzariyede hasenanlıdan on altı ve sepki taifelerinden yigirmi nefer katl ve idam kılınmış olduğundan bâdema bu fiil ve harekete mütecasır olamamaları zımmında beher nefere bedel-i diyet olmak üzere yetmiş beşer adedden bin sekiz yüz yetmiş beş osmani altununun hasenanlı taifesinden ve bin iki yüz Osmani altununun kılıki(?) ve sepki taifelerinden bi-t tahsil hükümet marifetiyle ve şer'iyye-i maktuliye tevzi ve itâsı ve hadise-i merkûmenin men'i ve tenkisi için mahall-i malumeden sevk ve i'zâm olunan memuriyet-i mülkiye ve kuvve-i askeriyenin bu yolda mesârif-i hazineye baliğ olur ise mikdarının öşriyyeden merfuasının taraflarından başkaca tahsin itdirilmesi gösterilmiş isede bunlar beyninde ikinci def'a vukûbulan fenalıkda sevk idilen asâkirin memurlar tarafından giruya alınması kerhen mazariyyeye sebep virmesiyle şu halde mesârif-i vâkıalarınca aşiret halkına tazmin itdirmek muvafık muadelet ve hassaniyet olamayacağından bundan sarf-ı nazarla yalnız maktulün diyetleri alınarak kararlaştırılmış olan yetmiş beşer osmani altununun beyne-l aşâir-i cemaat-i afileden bi-t tahsil ve rütbe-i maktuleye tevzi ve itâsı ve vukûat-ı mezkûranın zuhuruna bais olan kesanın dahi alayyi-hal derdest idilerek icrây-ı muhakeme ve istintakları ve ba'dezin aşâir-i merkûme efradının bu misüllü uğursuz hal ve hareketde bulunmamaları ve şayed böyle bir fiile mücaseretleri halinde kendüleri mes'ul ve muanib olacakları mealinde aşâir-i mütejavire rüesasından kefiller ahzı ile kararının serîan iş'arı hususu savb-ı vâlâlarına bildirilmesi tensib olunmuş olmağla ve beyne-l efdam böyle muhasemat ve mukatelenin maslahat ve hükümetce pek hazır olarak binâenaleyh o gün halat-ı makdumenin men' (?) gelmesi lazımeden ve vilâyetin vezaif-i asliyesi cümlesinden bulunmağla ber minval-i muharrer icâb-ı halin icrâ ve keyfiyetin inhâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 11 Zilkade Sene 85/M. 23 Şubat 1869

SAYFA:79

BELGE 191 EVRAK NUMARASI:1341

Erzurum Vilâyetine

Münazâunfih olan hudud meselesine bir netice-i kat'î virildikten sonra aşâir-i malumenin tayin-i ikâmetgâhları îfâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı devletleri mealî malum-ı senaveri oldı. Vâkıa tasvirat-ı muharrerinin fiile gelmesi hatt-ı hududunun münazâatı kesilmesine menut olduğundan bâb-ı âlîce bunun istihsaline çalışılmakda bulunulduğu beyanıyla cevabname.

H. Fi 18 Zilkade Sene 85/M. 2 Mart 1869

SAYFA:79

BELGE 192 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Giçende vilâyet-i behiyyeleri merkez mutasarrıflığına tayin olunan izzetlû Ali Begin malûmat-ı mahalliyesinden dolayı İşkodra Vilâyetince merkez mutasarrıflığına tahvil-i memûriyetiyle Maraş Mutasarrıfı sabık saadetlû Tevfik Paşa hazretlerinin tayini hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrulmuş ve buraca icâb-ı icrâ idilmiş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

SAYFA:79

BELGE 193 EVRAK NUMARASI:985

Bu Dahi

Diğér tahrîrat-ı senaveride beyan olundığı vecihle vilâyet-i behiyyeleri merkez mutasarrıflığına tensib kılınmış olan saadetlû Tevfik Paşa hazretleri bu kere ol cânibe azimet itmiş ve kendüsi ashab-ı rüesa ve fetanetten bulunmuş olmağla umur-ı memuresince teshilat ve hakkında dahi mürâaat-ı lazımenin icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. 16 Zilkade Sene 85/M. 28 Şubat 1869

SAYFA:80

BELGE 194 EVRAK NUMARASI: 1342

Erzurum Vilâyetine

Rusya Devleti tarafından Kafkasya cihetine ve Ahışhaya sevk olunan askere ve ifâdat-ı saireye dair vürud iden tahrîrat-ı behiyyeleri mütalaa-güzar-ı senaveri oldu. Devlet-i Âliye ile Rusya Devleti beyninde şimdiki halde harbi davet idecek bir şey olmayub mesafat-ı devleteyn merkez-i ariyede bulunmasıyla havâdis-i mesmuaya vucud verilemeyeceği beyanıyla şukka.

H. 18 Zilkade Sene 85/M. 2 Mart 1869

SAYFA:80

BELGE 195 EVRAK NUMARASI:1332

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti ahali-i gayr-i müslimesinin Rusya'ya meyil ve muhâceratlarının esbabını ve ol babda lazım gelen tedabirin tafsilatı mübeyyin itâ kılınan layihaların sureti leffen gönderilmeleri hülâsa-i mündericatı madde-i muhâceratın men ile dâhl-i vilâyetde taraf ve meabirin tesviye ve inşâsı ve memalik-i ecnebiyeye hicret iden ahali bakayasının afvı keyfiyatını ibaret bulunmuş ve bu sırada bila-tapu ziraat olunan araziden istîfâde idilmek üzere bazı mütalaat dahi irâd edilmiştir. Ahali-i merkûmeye en ziyade mail hicret eyleyen şey cânib-i icâbdan icrâ olunmakda bulunan tesvilat ve teşvikat behiyyesi isede layiha-i mebhûs inhâda gösterildiği vecihle bu araziye bütün bütün kullandıran ve halkı külliye küstürüb mutasavvır ve binecsur iden faize-i muzıra-kerdelerin taaddiyat ve insafatı olabilür ve îfây-ı ber-kadim tabi olduğu hükümetden takdir-i himmet ve sahabet görünürden derci kaşunur olur ise evvel meziyyet itâat ve inkıyadda bulunur ahval-ı tebaiyye ve kaide-i külliye olarak binâenaleyh bunlar giriftar netice mezalim-i ekrad ve mecbur-ı sunurun ve feride(?) oldukça mekasid-i hariciye esasıyla bi-l zarure terkdar ve riyazına haklarında ibtida üzerlerinden şu belayı def itmek lazım ve zimmet-i hükümete müzettab ve mihmandar o misüllü ekrad ve aşâir zanlarında iadi-i zulm ve gadrlarını bütün bütün kat'i ile sunuh-ı ahali ve tebaiyyenin her dürlü mahzuziyetine

ve bundan maksad tedabire menut ise ariza ve amik-i dünuniyelerin merkez kal'a isali ve yapılacak kal'aların seri'an inşâsı ile şu güne ezay-ı rüyesinin bir gün evvel men'i hudus ve zuhurı esbabına fevkalade itina kılınması ve bul bahse gelince saye-i mehasinvaye-i cenâb-ı pâdişahide oralarca taraf ve meabir-i münkaziyenin tanzim ve tesviyesine mübaşeret olunmuş ve semerre-i fiiliyesi dahi görülmeğe başlanmış isede müraaat-ı kâmile ile ikmal olunmaları pek mühim idüğünden ol babda savb-ı devletlerinden bilhassa takyidat-ı semerre-i îfâsı ile asarının meydana konulması ve uzv-ı beyan olunan bakayay-ı Rusya memalikinin hicret itmiş olan ashafından kalarak anların terk itdikleri karye ve yahud kazıyye ahalsinin temyil idilmiş demek olduğuna ve böyle hicret idenlerin virgüsünün ahaliye tarhi ise muvaffak adalet ve müzayet olamayacağına binâen bu makule bakayanın istihlası ile beraber iş bu bakaya takdiratdır ve bundan başka ahalinin zımmetinde sair cihetden bakaya varmıdır bi-t tahkik defterinin gönderilmesi vilâyet-i mezbûrada tapusuz ziraat idilen arazi-i ziraatdan hisse alınmak üzere bir mütalaa dermeyan idilmiş isede bu mütalaa öşür alınmış demek olmayacağından takat bedelatı müfsebata istika idilmek şartıyla o makule arazi için ashab-ı ziraata tapu virdirilmesi hususlarının savb-ı vâlâlarına havalesi encümen-i mahsus-ı vükelâda zikr olundu. Hususat-ı mesruanın tamamı vecihle umur-ı mültezimedden bizzat himmet-i veziranelerine mütevakıf halatdan olmasıyla icâbının hüsn-i icrâsıyla keyfiyetin iş'arına tasrib-i nefis-i ihtimam buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 19 Zilkade Sene 85/M. 3 Mart 1869

SAYFA:81

BELGE 196 EVRAK NUMARASI:104

Erzurum Vilâyetine

Musul ve Revandız aşâirinden olub eyyam-ı sayfda Van Sancağına tabi Gevar Kazasıyla Şemdinan yaylaklarına geçerek katl-i nüfus ve gasb-ı emval kaziyelerine ihsar iden Herki aşiretinin men-i mazarratları hakkında ittihaz olunan tedabire dair vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olarak bu babda Bağdad vilâyetine dahi tebligat-ı lazıme îfâ kılınmış olmağın hükm-i teşebbusat ile bu

misüllü şeylerin vukûna meydan virilmemesi esbabının istihsal ve istihzarına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 22 Zilkade Sene 85/M. 6 Mart 1869

SAYFA:81

BELGE 197 EVRAK NUMARASI:1018

Erzurum Vilâyetine

Giçende memûriyet-i Van Mutasarrıflığına tahvil idilmiş saadetlû Emin Fehim Paşa hazretlerinin Karsda îfâsıyla Bayezid Mutasarrıfı saadetlû Ali Kemali Paşanın Van ve Kars Mutasarrıfı ve izzetlû Münib Efendi'nin rütbe-i haliyesinin mîr-i mîrânlığa terfi ile Bayezid Mutasarrıflıklarına icrây-ı memuriyetleri hususuna bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrularak keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağın icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 22 Zilkade Sene 85/M. 6 Mart 1869

SAYFA:81

BELGE 198 EVRAK NUMARASI:1046

Erzurum Vilâyetine

Muş Sancağına tabi Ahlat Kazasında cereyan iden su yollarının kaide-i tasarrufiyeye bi-l riaye ketfini tecavüz itmemek şartıyla mahalli mal sanduğundan yedi bin guruş sarf olunarak icrây-ı tamiri vukûbulan iş'ar-ı vâlâları üzerine şuray-ı devletde tensib olunmuş ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla îfây-ı muktezasına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 23 Zilkade Sene 85/M. 7 Mart 1869

SAYFA:82

BELGE 199 EVRAK NUMARASI:1343

Erzurum Vilâyetine

Vilâyetce lüzum görinen ıslahata ve ol babda ihtiyarına mecburiyet hâsıl olacak fedakârlıktan bahisle ifâdat-ı saireye dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri oldı. Vâkıa Erzurum Kal'ası ve sebtü-l ibtihata cemanan ve Rusyaya iltisakı mülasebesiyle bulunacağı dahi müsellem ve mutena olduğundan memuriyet ve inzibatına ahalinin cânib-i icâbından intîfâ'ı temayülatıyla hükümet-i seniyyeye hakikaten irtibat-ı kalviyye delalet idecek şeylerin ve çünkü geçende yazıldığı vecihle bunların en ziyade mutevir ve başka taraflara dehalet ve mümayanaat mecbur eyleyen hal bir takım ekrad ve aşâirin mezalim ve taaddiyatı olmasıyla o makule muamelat-ı vâkıa olacağından tedabirin cüz'i husulı ve hadd-ı efzay-ı mekasid ve tasvirat-ı vâkıa ve düsturileri dahi bu maksadlara müstenid idüğüne mebni ol babda merkeze aid olan muavenat deriğ olunmaz isede tarife hacet olmadığı vecihle cem-i ahvalde tedabir-i lüzumu sahih üzere imal itmek ve olunacak fedakârlıkların illet-i gasibesini her ne ise anı vücuda getürecek yolda sarf eylemek ve her halde izbar-ı himmetle husule gelecek işi büyütmemekle beraber satvet ve tevaid devlet-i âlfiye ve menafi-i hazineyi gözetmek muktezay-ı kanun-ı hükümet ve vazife-i zimmet-i memûriyet ve zât-ı vâlâları bu güne mesailin her tarafını düşünür rucihatından vüzeray-ı izamdan olduklarından ana göre icâbının icrâ ve buraya müteallık şeylerin inhâsı ile ıslahat-ı matlubenin tesisi ve istihsaline sarf-ı itina buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 26 Zilkade Sene 85/M. 10 Mart 1869

SAYFA:82

BELGE 200 EVRAK NUMARASI:1023

Erzurum Vilâyetine

Erzincan Sancağı mülhakatından Ovacık Kazasında ve caddede vakî köyler ile nefsi Erzincan'da nehr-i fırat üzerinde mail il-i endam olan nim kargir köprünün mesârif-i keşfiyyesi bulunan cem'an altmış dört bin yedi yüz guruşdan otuz bin ve

Erzurum ve Bayezid ve Kars ve Van livâlârı caddesindeki nehir cânibine yaptırılacak sed ve kaldırım mesârifî olan on beş bin guruşdan yedi bin beş yüz guruşu Van Gölüne mansıb olan Feridah(?) Nehri üstünde bulunan ahât-ı rabi(?) köprüsü ile diğér köprülerin ve Bulanık Kazasında ve Karaağıl Karyesi civarında vaki aşıkcisir iline(?) Tercan Kazasında seferi bulunan Mama Hatun Kazıyyesi pişgahından cari nehr-i kebir üzerinde kâin ahşab cisirin tamir ve inşâsı için sarf-ı temin olunan yüz on bin guruşun nısfıyle Pasinler Kazasında bulunan Çoban Köprüsünde mesârif-i umumiye-i mühimmesi olan yetmiş bin guruşdan yigirmi bin guruşu mahaller ahalisi tarafından ifâ olunmak üzere kûsür bir yük elli iki bin iki yüz guruşun mahall-i emvalinden sarfile heman tamir ve inşâlarına ve ol babda cânib-i ahaliden arz olunan muavenat-ı hamiyetkarandan dolayı lazım gelenlere tebliğ-i mahzuziyet-i seniyye kılınmış irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağın iktizalarının hüsn-i icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 29 Zilkade Sene 85/M. 13 Mart 1869

SAYFA:83

BELGE 201 EVRAK NUMARASI:1023

Erzurum Vilâyetine

Tarikden müntefî oldığı vecihle usul-ı teşkilat icâbınca vilayatte akd idilecek meclis-i umumilerde müzakere olunan mesalih mazbatalarının bi-l cümle aza tarafından teshir idilmesi kaide-i müttehida iktizasından olduğu halde bu sene akd olunan Erzurum vilâyeti meclis-i umumiyesi şubelere taksim ile her bir sancağa aid mesalihin mazbataları yalnız orada bulunan aza cânibinden teshir kılınmış ve bu işe usulüne muhalif bulunmuş olduğundan ba'dezin akd olunacak meclis-i umumilerde mevki-i müzakere ve mütalaaya konulacak mevadın mazbataları layiha teşkilinde bütün bütün yazılarak zirinin nizamına tatbiken bi-l cümle aza taraflarından teshir itdirilmesine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 29 Zilkade Sene 85/M. 13 Mart 1869

SAYFA:83

BELGE 202 EVRAK NUMARASI:135

Erzurum Vilâyetine

Erzurum ile Kars istihkâmatı için şimdilik elli kıt'a küçük mühimmat ve sair levazıma ile beraber irsaline dair tevarüd iden tahrîrat-ı devletleri meali malum-ı senaveri oldu. Şu aralık tobhane-i amirede istihkâmat-ı mebhûs inhâya elverişli top olmadığından ol mikdar emsali misüllü dokuz cânibde olmak üzere bir taraftan müceddeden imal ve ihzar itdirilüb irsali tophane-i amire-i müşiriyet-i celilesiyle bi-l muhabere kararlaştırılmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 2 Zilhicce Sene 85/M. 16 Mart 1869

SAYFA:83

BELGE 203 EVRAK NUMARASI:1404

Erzurum Vilâyetine

Mektubi muavini ve meclis-i idare başkâtibi Müştak ve Ziya Efendiler uhdelerine terfîen rütbe-i sâni sınıf-ı evvel mütehayyiri tevcihi hususuna vukûbulan iş'ar-ı devletleri mucebince bi-l ist'izan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrularak bâb-ı âlîce icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 6 Zilhicce Sene 85/M. 20 Mart 1869

SAYFA:84

BELGE 204 EVRAK NUMARASI:338

Erzurum Vilâyetine

Muş Sancağında husule gelen duhandan nizami mucebince alınmakta olan resm-i gümrüğün nısf itibariyle istîfâsı hakkında bazı îfâdeye hâvi vürud iden tahrîrat-ı devletleri meali malum-ı senaveri olarak keyfiyet rüsumat emanet-i celilesiyle muhabere olunmuş idi. Alınan cevap mevaddasında müstefad olduğu

üzere tütün ahz ve itâsıyla meşgul bulunanların alacakları duhul resm-i mirisi ve mesârif ve te'temuunu zamlı satacakları cihetle bundan zira'î ve tüccar mutazarrır olmayacakları misüllü duhan-ı havayic zaruriyeden olmayub istaye-i keyfiyeden bulunmasıyla kimesnenin diyeceği olmadığına ve diyar-ı ecnebiyeye vukû bulan ihracat takdir-i kesret üzere olsa mukabilinde memalik-i mahruseye girecek nükud-ı külliye ahalice müstelzim kavaid ve saltanat-ı seniyyenin memalik-i ecnebiyeye nakl olunacak duhandan resm almaması hakkında olan fedakârlığını dahi şu maksada müstenid iken ahali-i merkûmenin tenzil-i resm istid'asına teşebbüsleri menafi-i mahsûsalarını hakkıyla idrak idememelerinden neş'et iderek bunda tervici ise siraye mahzuriyeti mucib olacağı cihetle rehin-i cevaz olamayacağından kendülerine lisan-ı münasib ile cevab itâsı icâb-ı maslahatdan bulunmağın icrây-ı icâbına himmet buyrulması siyakında şukka. *H. Fi 20 Zilhicce Sene 85/M. 3 Nisan 1869*

SAYFA:85

BELGE 205 EVRAK NUMARASI:155

Erzurum Vilâyetine

Erzurum istihkâmatına konulmak için bu sene dahi imal ve ihsar itdirilen elli kıt'a şeşhaneli kebir topların mükemmel mühimmat ve kızaklı kundaklarıyla beraber kariben her bir taraftan nakline mübaşeret olunacağından bunların gönderildikçe mahalline hüsn-i isali ehemm olarak geçen sene irsal kılınan topların hin-i sevkinde sibkat iden taharriye icâbınca bu babda yeniden tâlîmat itâsına hacet görilemediğinden Trabzon vilâyet-i behiyyesiyle bi-l muhabere bunların peyderpey Erzuruma vusulünde gerek top ve gerek kundaklarla mühimmatın esnay-ı rahda hiç birinin bir tarafı zedelenmemek üzere mahalline nakl ve isali hususunun lüzumu tebliğ ve tavsiyesi tobhane-i amire müşirat-ı celilesinden iş'ar kılınmış ve vâkıa bunların hüsn-i imrar ve nakli hususuna iki taraftan bezl ü mechud ve ikdam olunması lazımeden olarak keyfiyet vilâyet-i müşârün-ileyhâya dahi iş'ar olunmuş olmağla ber minval-i muharrer iktizasının hüsn-i icrâsı hususuna bilhassa bezl ü himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 5 Muharrem Sene 86/M. 17 Nisan 1869

SAYFA:85

BELGE 206 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

Silah altına alınması mukarrer olduğu halde mu'ahharen celblerinden sarf u nazar olunmuş olan efrad-ı redifenin tanzim-i defatiri zımmında zabitâni tarafından icrâsına mübaşeret olunan yoklama esnasında efrad-ı merkûmeden şuraya buraya ihtiza idenlerin zahire ihraçları emrinde bazı elviye mutasarrıfları ile kazalar kaim-makamlıkları taraflarından maslahat-ı mühimme neshedilmeyerek gayet gevşek tavrılmakla beraber redif zabitânından dahi muavenat olunmamış idüğü ve şu hal ile pek büyük mehazire müntac olacağı beyanıyla icrây-ı icâbı taraf-ı sami-i hazret-i seraskeriden bâ-tezkire-i mahsûsa iş'ar olunmasına ve beyandan hacet olmadığı vecihle asâkir-i redifenin celb ve cem'i elbette devletce bir ihtiyac-ı acile mebni olacağından şübhe olmadığı ve lehu-l hamd şimdilik ihtiyaç kalmamış isede ba'dezin böyle bir harekât-ı askeriye vukûunda gerek efrad-ı redifenin buldukları mahallerin derhal tahkikiyle bila-tehir celb ve cem idilmeleri emr-i ahkâmında ve gerek memur olacakları mevakiye sürat-i sevk ve nakilleri hususunda redif zabitâni haklarında memûriyet-i mülkiyeye aid olan teshilat ve muavenat-ı mukteziyeye hüsn-i îfâda edna mertebe tekâsül idenler mes'uliyet-i şedide tahtında tutulacağı derkar bulunmuş olmağla ana göre keyfiyet şimdiden bi-l cümle ve lede-l hâce şu vazife-i mühimmeye kemal-i itina ve ehemmiyetle îfâyâ çalışılmak üzere bi-l cümle memuriyet-i vilâyete ve hayay-ı mukteziye ve ihtarat-ı lazıme icrâsına sarf-ı takdirine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 13 Muharrem Sene 86/M. 25 Nisan 1869

SAYFA:86

BELGE 207 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzincan Mutasarrıflığına

Tebrik-i sulh-ı hediye hâvi vârid olan şukka-i şerifeleri malum-ı mahsusı ve bu suretle îfâsı resm-i nişaniyat-ı zamiye mahzuziyet olan himmet-i saadetleri müstelzim mahzuziyete mebni olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 20 Muharrem Sene 86/M. 2 Mayıs 1869

SAYFA:86

BELGE 208 EVRAK NUMARASI:152

Erzurum Vilâyetine

Erzurum istihkâmâtı tahsisatının vakt-i zamanıyla tesviyesi ve tarik ve istihkâmât-ı amelesinin teshil-i tertibatı hususlarında taraf-ı devletlerinden mesai-i kâmile icrâsı lazım geleceğinden ve bu babda gevşek tavrânılır ise matlub ve müstelzim olan sürat-ı inşâata sekte-i iras ideceğinden icrây-ı icâb-ı taraf-ı vâlây-ı hazret-i seraskeriden bâ-tezkire iş'ar olunmuşdur. Nezd-i vâlâlarında müstağni tarif olduğu vecihle iş bu istihkâmâtın bir an evvel nihayesinde hüsn-i hitâm olması fevkü-l gaye ehemm ve elzem ve bu maksadın hayz-ı husule vusulı ise savb-ı samilerinden her dürlü ikdamat bulunduğuna mebni muktezay-ı ruyet ve mühimma-medar-ı düsturileri üzere tahsisat-ı mürettibenin îfâte-i vakt olunmayarak peyderpey tesviye ve îfâ ve teferruat-ı maslahatda dahi muavenat ve teshilat-ı kâmilenin icrâsı ile tesri-i emr-i inşâata sarf-ı nakdine himmet ve itina buyrulması siyakında şukka-i mahsusa.

H. Fi 18 Safer Sene 86/M. 30 Mayıs 1869

SAYFA:86

BELGE 209 EVRAK NUMARASI:786

Bu Dahi

Dördüncü orduy-ı hümayun sarraflığında bulunmuş olan müteveffâ Tamin(?) efendiye çıkarılan zimmet ve hakkında icrâ kılınan muamele-i habbesi ve şiddetden dolayı mûmı- ileyhin müteallıkâtı tarafından vukûbulan istid'a üzerine mesbuk olan iş'ara cevaben tevârüd iden tahrîrat-ı devletleri meali malum-ı senaveri oldu. Bu işin tahkik-i tebdil münasebetiyle dördüncü orduy-ı hümayun müşirlik hakkı devletlû Mustafa Paşa hazretlerine havale olunarak keyfiyet bâ-tahrîrat müşârün-ileyhe iş'ar ve inbâ ve taraf-ı sami-i seraskeriye dahi malûmat itâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 21 Safer Sene 86/M. 2 Haziran 1869

SAYFA:87

BELGE 210 EVRAK NUMARASI:108

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Rüşdiye Mektebi şakirdanından İsmail Efendi'nin fenn-i baytari tahsil itmek üzere bi-l intihab gönderildiği îfâdesine dair tevârüd iden tahrîrat-ı devletleri meali malum-ı senaveri olarak efendi-i mumı-ileyh dahi darsââdete vasıl olmasıyla taraf-ı hazret-i seraskeri ile bi-l muhabere mekteb-i harbiye-i şahane şakirdanı silkine idhal itdirilmiş olmağın beyan-ı hal siyakında cevabname-i senaveri terkim kılındı efendim.

H. Fi 13 Rebiü-l Evvel Sene 86/M. 23 Haziran 1869

SAYFA:87

BELGE 211 EVRAK NUMARASI:26

Bu Dahi

Bayezid civarına nazil olan barandan zuhura gelen seyl Kızıldize tahaffuzhanesinin pek çok mahallini harab iderek mezkûr tahaffuzhanenin ale-l usul mahallince keşf-i icrâ olunub buraya beyan-ı keyfiyetle vukûbulacak iş'ar üzerine tesviyesi yoluna gidilmiş ise biraz vakte muhtac olacağına ve hadd-i etkarda(?) Tahran'da zuhur iden koleranın istidadı halinde tahaffuzhane-i mezkûra şiddetle ihtiyaç görüneceğine binâen buraca tanzim ve irsal olunacak resmine tatbiken heman icâbının icrâsı zımmında savb-ı devletlerine mezuniyet itâsı sıhhiye nezâret-i celilesinden bâ-tezkire iş'ar olunmuş ve vâkıa her zamanda kaide-i ihtiyatiyeye riayet-i lazımeden bulunmuş olmağla nezâret-i müşârün-ileyh cânibinden gönderilecek resmine tatbiken iktizasının sürat-i îfâsıyla keyfiyetin beyan ve inbâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Rebiü-l Evvel Sene 86/M. 25 Haziran 1869

SAYFA:87

BELGE 212 EVRAK NUMARASI:00

Bu Dahi

Vilâyet-i behiyeleri zabtiye alayı tabur ağalığına tayin kılınan Mustafa Ağa ol tarafa azimet itmiş olmağla ol babda zabtiye müşir-i celilesinden tastir olunan tahrîrat-ı hükümete tevfiiken mumı-ileyhin hüsn-i istihdamı ile hakkında riayet-i lazımenin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 19 Rebiü-l Ahir Sene 86/M. 29 Temmuz 1869

SAYFA:88

BELGE 213 EVRAK NUMARASI:549

Erzurum Vilâyeti Müfettiş Hükûamlığına

Cûlus-ı meymenet mebhuse-i cenab-ı pâdişahiye mesârif olan yevm ü mesutta davat-ı hayriyet-i eyyat-ı hazret-i şehinşâhi ne vecihle îfâ olunmuş ve taraf-ı şeriflerinden habafır-i mahsusiye tertibiyle meruiyeti ne suretle ittiâm kılınmış olduğına ve ol babda bazı ifâdata dair tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri mealî malum-ı mehabbesi olmuş ve melfuf garetin dahi görülmüşdür. Reayay-ı bi-l hayr-ı cenab-ı veliyyü-l niam cümlemize vech-i vacibe-i zamiyye olduğundan ol vecihle îfây-ı vazife yine geçen masruf olan himmet-i bais mahzuziyet olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 29 Rebiü-l Evvel Sene 86/M. 8 Ağustos 1869

SAYFA:88

BELGE 214 EVRAK NUMARASI:347

Yol Mektubu

Medine-i Münevvere ahâlisinden Abdurrahman Efendi Erzuruma azimet ideceğinden tavsiyesi istid'a olunmuş olmağla mûmı-ileyhin vukûbulacak umur-ı husûsatına muavenetle tarikçe dahi teshilat-ı mukteziyenin îfâ olunması siyakında iş bu mektub tahrîr kılındı.

H. Fi 7 Cemaziye-l Evvel Sene 86/M. 15 Ağustos 1869

SAYFA:89

BELGE 215 EVRAK NUMARASI:280

Erzurum Vilâyetine

Mevsim-i sayfda Muş Sancağı cibaline gelerek ahaliye isal-i dest-i hasar idegelen aşâirin men-i tecavüzleri için Van mevkiinde bulunan iki tabur asâkir-i şahaneden liva-i mezkûra sevk idilen bir taburun derdest icrâ bulunan ıslahat-ı lazıme-i

mahalliyeye ikmale medar olmak üzere dört bölüğün Bitlisme ve dört bölüğünün dahi Muşda kışlatdırılması ve bu halde Vanda kalacak bir taburun kîfâyet itmeyeceğinden oraya bir tabur askerinin daha tayin edilmesi lüzumuna ve oraca ikmal-i mesalih-i mühimme-i ıslahiye ve adiyeye ile Bitlis taraflarına müttehây-ı azimet bulunulduğu ifâdesine dair taraf-ı devletlerinden vârid olan tahrîrat ile telgrafname-i mevaddın malum-ı senaveri olup ancak dördüncü orduy-ı hümâyun kuvve-i mevcudesinden mevaki-i mühimme ve mutenada bulunan taburların mahall-i ahire sevkıyla mevkilerinin askerden hal'i caiz olmadığı misüllü şimdiki halde kuvve-i seyyaresi hükmünde olan üç taburun dahi hasbe-l lüzum dersaadete celbi derdest bulunduğuna nazaran beyan olunan mahallere şimdilik asker sevkinden sarf-ı nazarla havâli-i merkûmede savlet-endaz ikâmet olan ve emr-i muhafazaya kîfâyet-i nisbet-i sabıka ile bedîhî bulunan iki taburla kemakân hüsn-i idare ve muhafaza-i mahalliyeye itina kılınması icâb-ı halden bulunduğî zât-ı âlî-i seraskeri ile bi-l muhabere alınan cevabda gösterilmiş olmağla muktezay-ı mehammedani-i vâlâları üzere ikmal-i ıslahat-ı matlubeye kemakân bezl ü mikdarat ve asâkir-i mevcude ile muhafaza-i emn ü asayiş-i umumiyeye ikdam ve dikkat ile ibraz müessir himemkariye himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 2 Cemaziye-l Ahir Sene 86/M. 9 Eylül 1869

SAYFA:90

BELGE 216 EVRAK NUMARASI:494

Erzurum Vilâyetine

Van mevkiinde bulunan iki tabur asâkir-i şahaneden Muş Sancağına sevk idilen bir taburun ikmali ıslahat medar olmak üzere dört bölüğünün Bitlisme ve dört bölüğünün dahi Muşda konuşlandırılacağı beyanı ile Vana bir tabur daha tayin ifâdesine dair tevârüd iden tahrîrat ve telgrafname-i devletleri üzerine taraf-ı sami-i hazret-i seraskeri ile lede-l muhabere keyfiyet Fi 2 Muharrem Sene 86 tarihinde ba tahrîrat bildirilmiş bu babda zât-ı vâlâlarıyla muhaberata şamil dördüncü orduy-ı hümâyun müşiratından meb'us tahrîrat üzerine mu'ahharen taraf-ı vâlây-ı hazret-i seraskeriden vârid olan tezkire mealinde orduy-ı hümâyun-ı mezkûrun kuvve-i sairesi hükmünde bulunan üç tabur hasbe-l icâb mukaddemce dersaadete celb

olunmuş ve sair mevaki-i menfa'da bulunan askerin mahallerinden kaldırılması dahi mahzurdan gayr-ı salim bulunmuş olduğundan ve hususiyle Van taraflarınca mukîm sıbk-ı kadir eyyam-ı şitâda askere neden lüzum olamayacağından bu kışlak mevki-i mezbûrun bir tabur asker ve hal-i hazırı ile hüsn-i muhafazası ve birde Bitlisde dört bölük asker bulunduğu tahrîrat-ı merkûmede hikâye olunub ancak asker ikâmesinde âdem lüzumu mukaddema tahkik eylediği cihetle ol vakitten beru Bitlisd asker ikâme itdirilmiş olduğına mebni bir güne mahzur kavi olmadığı halde mezkûr dört bölüğün Vana celb idilmesi münasib olacağı beyan ve iş'ar olunmuş olmağın ol vecihle iktizay-ı halin icrâsına her halde ibraz-ı müessir-i kardaniye sarf-ı himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 4 Cemaziye-l Ahir Sene 86/M. 11 Eylül 1869

SAYFA:91

BELGE 217 EVRAK NUMARASI 796

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağının Hakkâri cihetinde vakî Nasturi cibalinde sâkin olub öteden beru hasta halinde bulunan taifenin reis-i ruhanileri Marşemun Efendi ve muteberan-ı ceyl-i celb ve temin olunarak taifey-i merkûmenin idare-i umur-ı ruhaniye ve cismaniye ile üzerlerinde bulunan emval-i matlubat-ı hazinenin istihsali ve sair ıslahat-ı lazıme-i mahalliyenin icrâsı hakkında taahhüde hâvi resmen alınan ve meclis-i idare-i liva tarafından zeyl-i tasdik kılınan mazbata felkulesinden gönderildiği beyanıyla marûzat-ı vâkiadan dolayı reis-i mûmı-ileyhin ve bu babda hüsn-i ikdam ve mesaisi meşhud olan liva-i mezkûra mutasarrıfı saadetlû Ali Kemal Paşanın taltifleri îfâdesine mutazammın tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri meali ve mezkûr sened ile evrak-ı melfufe-i saire mevaddası malum-ı senaveri olduklarından sonra takımıyla lede'l arz manzur-ı ali buyrulmuş ve tedabir-i muharrerinin cümlesi dirayet ve ruyet bulunanlar müeyyed olarak nezd-i celil-i cenâb-ı pâdişahide bezl-i kemal-i takdir ve tahsin olmuşdur. Suret-i iş'ar-ı vâlâlarına nazaran oraca evvel lazım gelecek adet-i ağnam ve şair-i mahsûlat ve zeviyye-i muhasebe-i bakaya ve tahrir nüfusu mallarının paşay-ı mûmı-ileyhe lede'l havale icrâatı derdest bulunmuş olması münasib olduğu gibi taife-i merkûmenin umur-ı cismaniyesi kavanin ve nizamât

mevzua devlet-i aliyeye tatbiken ruyet ve tesviye olunmak üzere ceyl-i mezkûrun nevahi-i hamsesi Çölemerik Kaim-makamlığına bi-l ihate kaza-i nevahi-i nasturiye namıyla bir müdirlik itibarı ve heyet-i zabıta ve idaresinde tertibi ve tensibi ve reis-i mûmı-ileyhin azay-ı tebaiyye sîfâtıyla ve maaş-ı mahsusa olan üç yüz guruşun bin guruş iblağıyla kaza-i mezkûr meclisinde bulundurulması muvaffak hal ve maslahat olduğuna ve gösterilen pusulada gösterildiği vecihle tayin olunan müdüriyet için tahsisi iktiza iden şehri dört bin yedi yüz elli guruş maaş dahi şu ıslahat semerresiyle istihsar olunacak vâridat-ı tesbiyet-i akl-ı kalil idüğü cümle iş'ardan bulunmasına mebni ber muceb inhâ icrây-ı icâbına irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet maliye nezâret-i celilesine iş'ar ve tahsin-i harekât-ı vâkıalarını Halid Paşa ve reis-i mûmı-ileyhümâya tastir olunan iki kıt'a tahrîrat-ı senaveri leffen taraf-ı devletlerine bais ve tisyar kılınmış olmağın muktezay-ı mühimmedani-i vâlâları üzere teşebbüsât-ı muharrerinin bir vakt-i vafire aid-i zir-i hususı isaliyle bu teşkilat ve icrâatdan dolayı muntazır olan semerrat-ı nâfia-i ıslahiyyenin intizat icrây-ı faaliyet-ı nasb-ı nefis-i ihtimam buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 14 Receb Sene 86/M. 20 Ekim 1869

SAYFA:92

BELGE 218 EVRAK NUMARASI:796

Van Mutasarrıflığına

Van Sancağında bulunan Nasturi taifesinin ıslahı ahvali için ittihaz olunan tedabirin tafsilatına ve bu babda semerre-i ruyet ve kemal-i gayret-i behiyyelerine mübeyyin vali-i vilâyet devletlû paşa hazretleri tarafından vârid olub bi-t takdim manzur-ı ali buyrulan tahrîrat mealinden müsteban olduğu vecihle vilâyet-i müşârün-ileyh tarafından zât-ı saadetlerine virilen talimat ve cereyan iden muhramane müzakerat üzerine taife-i merkûmenin reis-i ruhaniyesi Marşemun Efendi ve muteberan-ı ceyl ve vasitât-ı saadetleriyle celb ve temin olunarak kavanin-i mer'iyeye saltanat-ı seniyyeye tevfikeyn idare-i umur-ı ruhaniye ve cismaniyelerinin teyid ve te'sisiyle beraber üzerlerinde bulunan emval ve matlubatın tesviye ve istihsali ve sair ıslahat-ı lazıme-i mahalliyyenin icrâsı maddelerinin bi-l suhule taht-ı taahhüde idhali

emrinde vukûbulmuş olan mesai-i kâmile ve mevkiin-i fetanetkaraneleri nezd-i celil-i cenâb-ı mülkdaride takdir ve tahassüne badi olmağla teşebbüsât-ı muharrere semerre-i matlubesinin cüz-i fiile isaliyle kemakân ibraz-ı müessir-i mergubeye bezl ü himmet olunması siyakında şukka.

H. Fi 14 Receb Sene 86/M. 20 Ekim 1869

SAYFA:93

BELGE 219 EVRAK NUMARASI:796

Nasturi Taifesinin Reis-i Ruhaniyesi Şimon(?) Efendiye

Saye-i tevfi katvaye-i hazret-i şahanede her tarafça husule gelen ıslahat ve teşkilat-ı nâfianın oralarca dahi hüsn-i husuli emrinde devletlû Vali Paşa hazretleri tarafından vukûbulan teşebbüsâtta savb-ı sadakat-şiaranelerinden her suretle eser-i gayret ibrazıyla ahali-i nasturiyenin nimet-i adalet ve şefkat-seniyyeden hissedar ve ana teşekküren vezâif-i tebaiyyetin hüsn-i icrâsına ibtidar itdirilerek adet-i ağnam rüsumıyla aşar ve saireden dolayı hazine-i celiliyeye aid olan hesapların rüyetiyle zimmetlerinde tesviye ve istihsali ve sair ıslahat-ı lazıme-i mahalliyeinin icrâsı hakkında taahhüde hâvi muteberan-ı ceyl ile müştereken itâ kılınmış olan sened vali-i müşârün-ileyh hazretleri tarafından bâb-ı âliye gönderilmekle atebe-i ulyay-ı cenâb-ı mülükaneye bi-t takdim manzur-ı ali buyrulmuş ve bu suretle ifây-ı levazım müsadafına vakî olan gayret-i sahihiyeleri mahzuziyetine badi olarak iş bu zaman-ı meriyyelerini takdiray-ı mahsus olan üç yüz guruş maaş sekiz bin yedi yüz guruş zamıyla bin guruş iblağı ve teşkili mukarrer olan kaza meclisi ber muceb-i makam-ı azalık sîfâtıyla memur beglerin icrâsı hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet vali-i müşârün-ileyh hazretlerine cevaben bildirilmiş olmağla muktezay-ı ahalat ve sadakatleri üzere iş bu taahhüdatın tamamı ifâsıyla ibraz-ı müessir-i sadakatkariye ikdam ve mevaziyetleri memul bulunduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 18 Receb Sene 86/M. 24 Ekim 1869

SAYFA:93

BELGE 220 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Şeyh Ahmed Efendi li ecli-l siyah Burusa tarikiyle Konyaya ve oradan Erzuruma azimet ideceğinden tavsiyesini îfâde ve kendüsünden tersiye(?) merhamet idüğü saklu kılınmışdı. Mûmı-ileyhin muvaffik nizam-ı vukûiye idecek mesulâtın isafıyla teshilat-ı lazımeğe manzurunu hususuna himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 11 Şaban Sene 86/M. 16 Kasım 1869

SAYFA:93

BELGE 221 EVRAK NUMARASI:270

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti mühendisi Salih Efendi'nin müyesser bâ-ifsirar bulunduğu cihetle yerine erkân-ı harbiye zabıtânından birinin tayiniyle maiyetine iki nefer mühendisin dahi terfiki lüzumuna dair taraf-ı devletlerinden meb'us tahrîrat şuray-ı devlete lede'l havale suret-i iş'ara nazaran Erzurumdan Trabzona kadar derdest inşâ olan tarikin ol havâlice tamim kaidesi elviye-i muncavereye müntesih olmak üzere taraf taraf şubeler inşâsına muvafakat ve bunların tanzimi ise ehil ve muktedir mühendis tedarikine menut olarak mûmı-ileyh Salih Efendinin dahi îfây-ı memûriyete muktedir olamadığı anlaşılmağla ilerüde bir başmühendis intihab ve i'zâm kılınmak üzere Konya vilâyetinde istihdam olunmakda olan mühendis hâvi ve kondüktör Osman Efendilerin Konyadan almakda oldukları maaşlar ile oraya tahvil-i memûriyetleri ve imtisaline tevfiiken hâvi olunan üç bin dört yüz elli ve Osman Efendiye dahi iki bin üç yüz gurusu harcırah itâsıyla zikr olunan maaşların işe mübaşeretleri tarihinden itibaren emval-i mahalliyeden tesviyesi nâfia nezâret-i celilesiyle cereyan iden muhabere üzerine tensib olunarak bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve keyfiyet

nezâret-i müşârün-ileyh ile maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla iktizasının îfâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 11 Şaban Sene 86/M.16 Kasım 1869

SAYFA:94

BELGE 222 EVRAK NUMARASI:89

Erzurum Vilâyetine

Malum-ı vâlây-ı müşiraneleri buyrulduğı üzere Erzurum vilâyeti kesirü-l inhâ ve hususıyla İran ve Rusya hududlarında olmak ve derununda bir takım aşâir ve kabail-i muhtelif mütemekkin bulunmak hasebiyle idare ve muhafazaca itinaya sezayer kat-i cesim olmasıyla idare-i mülkiye ve askeriyenin bir elde bulunarak saye-i tevfikay-ı tevaid-i mülükane memûriyet ve emniyet-i matlubenin istihsaliyle beraber mevaki-i malumede derdest inşâ bulunan istihkâmatın ve Erzurum ile Trabzon beyninde ve müşiriyet-i vâlâlarında nizami tahtında yapılmakta olan tarik-i mühim sürat-i inhâsını tesir itmek maksadıyla vilâyet-i mezkûra valiliğinin orduy-ı hümâyun müşirliğine ilaveten uhde-i devletlerine tevcihi hususuna emr ü ferman inayet-makrun hazret-i pâdişahi şerefsünuh ve südur buyrulmuşdur. Hakk-ı ali-i müşiranelerinde ber-kemal olan hüsn-i nazar hazret-i veliyyü-l niam bir kat daha tesrire vesile olacak asar-ı mühimmedani-i mesafaat-ı müşiranelerini irade-i bezl ü tefriine himmet buyrulması lazım geleceğı ve valiliğın müntekari ve fûru'u tabir olan mesârif-i zaideye mukabil olmak üzere valilik maaşı olan kırk iki bin guruşdan on bin guruşunun zât-ı vâlâlarına tahsisi ile iki bin guruşunun dahi merkez mutasarrıflık maaşına ilavesi ve vilâyet için bir muavin tayini teşkilat iktizasından olduğuna binâen münasibi bâdehu intihab ve tayin olunmak üzere bunun için dahi on beş bin guruşun tefrik ve tahsis muktezay-ı irâde-i seniyyeden olarak ol vecihle îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılındığı beyanıyla şukka.

H. Fi 10 Şevval Sene 86/M. 13 Ocak 1870

SAYFA:94

BELGE 223 EVRAK NUMARASI:89

Erzurum Vilâyeti Valisi Sabık İsmail Paşa Hazretlerine

Erzurum vilâyetinin umur-ı mülkiye ve askeriye ve hıfziyesi birleştirilerek valiliğinin dördüncü orduy-ı hümâyun müşiri devletlû Mustafa Paşa hazretlerine tevcihi ve ihalesi ve zât-ı vâlâlarına dahi on beş bin guruş mâzuliyet maaşı tahsisi ve itâsı hususlarına irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrularak icâb-ı icrâ kılınmış olmağla usul-ı meriyesine tevfikeyen devr u teslim kaidesinde icrâsıyla bu tarafa avdet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 10 Şevval Sene 86/M. 13 Ocak 1870

SAYFA:95

BELGE 224 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Bitlis Kazası tebaiyetine tabi olunmuş olan Mehmed Raşid Efendi'nin tavsiyesi îfâde kılınmış olmağla efendi-i mûmı- ileyh hakkında hürmet ve riayet-i lazımenin icrâsıyla beraber umur-ı memuresince dahi teshilat-ı mukteziyesinin îfasına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 20 Zilkade Sene 86/M. 21 Şubat 1870

SAYFA:96

BELGE 225 EVRAK NUMARASI:502

Erzurum Vilâyetine

Erzurum vilâyeti dahilinde kâin Kemah Kazası hanedanından Sağırzade müteveffâ Hacı Hüseyin Beg ile Gercanis Kazasında vaki Çanak ve Munrebulak ve Alacahan ve Kürelık ve Gervekendi ve Pusud ve Gufse ve Haraba çiftlikler ahalsi beyninde münâzaunfih olan ve tahassüs-i mûmı-ileyh Hüseyin Beg'in biraderi İbrahim Beg'in iki yüz seksan tarihinde bila-veled vefatı vukuatdan naşi mahalline

aid olan arazi hakkında mukaddema virilmiş olan ilamat-ı şeriyeye ile Kemah ve Erzincan ve Erzurum meclislerinden mebus-ı mezayid evrak müteferriyasıyla beraber divan-ı ahkâm-ı adliyyeye lede'l havale ol babda Fi 15 Recep Sene 86 tarihli ve beş yüz iki numrosu ile mürfehimi tanzim olunan merkez encümen-i mahsus mütesavvuratında kıraat ve mütalaa olunan müzekkere-i merkûme mealinden müsteban olduğu vecihle münazaa-i mezkûre icâbesine ve zir ve temavi idildikten tarafeynin mağruriyetini müstelzim olarak bunun bir daire-i adilede fasl ve hasımı lazımeden olduğına ve sağırzadeler buralar için tesyir ve fûruh ve bezr ve ahaliden bedel-i icar namıyla senesine altı yüz dokuz kıyye rugan-ı sade ahz eyledikleri ve kendülerine hufud(?) tasarrufiyelerine istinaden ve şu uğurda hayli mesârife dıçar oldukları cihetle şimdi arazi-i merkûmenin bila-bedel ellerinden çıktığı münasib görülemediğine binâen bu hususda suret-i tesviyesine dair dermeyan olunan iki şıktan tersih olunan birincisi mucebince zikr olunan yerler için sağırzadelerin bedel-i icar olarak senedi alınmakta oldukları mâru-z zikr altı yüz otuz dokuz kıyye rugan-ı sadenin mahall-i kabaile bi-l hesab mâmâfih bi-l hesab on iki senelik bedelini tasdikini ve münvaki-i mûmı-ileyh Hacı Hüseyin Begin bu uğurda olan mesârifi mukabili başkaca münasib mikdar şey cümle hasıl olacak akçenin ahali tarafından alunub menukay-ı mûmı-ileyhin veresesine itâ itdirilerek zikr olunan yerlerden ve rişte-i merkûme lîfâf hassasında ahaliye terki ve diğer nısfının hassa-i mahlulenin dahi tamamen ahalice tefvice dahilesi ile tapu senedlerinde tanzim ve itâsı muvaffik hal ve maslahat görüldüğü ve ahaliye alunub ve resiye virilecek meblağın tayini mikdarı bahsinde dahi mukaddema memûren ol tarafa götürülmüş olan haritâda arazi memuru Sabit Rüşdi Efendi marifetiyle tanzim olunmuş olan defterlere müracaat ile arazi-i merkûmenin bedelat-ı mukarreresi lede-l ihsab ve üç yük doksan yedi bin iki yüz bu kadar guruşa baliğ olunub bunun nısfı olan bir yük doksan sekiz bin altı yüz şu kadar guruş zaten veresenin hakkı olduğu gibi nısf-ı diğerinde dahi hakk-ı tapuları bulunduğundan ve ahaliy-i merkûme bu araziye tefviz idegeldiğinden virecekleri yüzde beş harc u ferağ ile kağıd-ı bahası tehemmüşen kırk bin guruşu tecavüz ideceği cihetle buna mugayir kırk yedi bin iki yüz bu kadar guruşun tenzili münasib olacağından tamamı arazi için ahaliy-i merkûmeden üç yüz elli bin guruş alunub mahallince bir suret-i meşruada ve rişte-i merkûmeye itâsıyla arazi-i merkûme üzerinden bütün bütün kat'i ilan itdirilmesi ve beyne-l ahali dahi kabul ve kablu-l hal mahal kalmamak üzere malûmat-ı şerifesi cihetiyle mûmı-ileyh Rüşdi Efendi ol

tarafa gönderilerek meclis-i idare-i vilâyet azasından münasib bir zat ile tapu memuru bizzat arazi-i merkûmeye azimetle ahali-i merkûme hazır oldukları halde her birinin rey-i ile oldukları yerlerin hududı ba tayin başka başka tapu senedleri tanzim ve irsal olunmak üzere iktiza iden mevaki-i ilm ve hayırların ahali-i merkûme bedellerini itâsı dahi virilerek mer'î ve sair arazi-i mahsusenin tefrik ve tahdidi zımmında icâbının icrâsı tezekkür ve tensib olunarak bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrularak keyfiyet maliye nezâret-i celilesine de bildirilmiş ve merkez-i merkûmenin suret-i mahreciyesi leffen irsal kılınmış olmağla ber mantuk-ı irâde-i seniyye iktizasının îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 4 Zilhicce Sene 86/M. 7 Mart 1870

SAYFA:97

BELGE 226 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Tebrik-i iydi uzmay-ı müntazır vasıl dest-i muhazenet olan tahrîrat-ı seniyye-i müşiraneleri meali rehin-i ittıla sitâyışvari ve müntezim olduğu asar-ı meriyede dolandari badi mahzuziyet ve senevi olarak senay-ı cemil-i düsturileri tezekkür kılınmış olmağla beyan-ı mahzuziyet memnuniyetle terkim-i cevabname-i senaveri mübaderet kılındı.

H. Fi 27 Zilhicce Sene 86/M. 30 Mart 1870

SAYFA:97

BELGE 227 EVRAK NUMARASI:1366

Erzurum Vilâyetine

Diyarbakir Vilâyeti dâhilinde bulunan aşâir-i ekradın iskânlarıyla ahali hakkında vukûa gelmekte olan taaddiyatların indîfâ'ı esbabının istihsali emrinde ittihaz ve icrâsı lazım gelen tedabir-i vasılane ve lüzum olan asâkir-i şahanenin tertib ve izamına ve teferruatına dair vilâyet-i müşârün-ileyh cânibinden meb'us tahrîrat encümen-i mahsus-ı vükelâda lede'l teferruat suret-i iş'are ve geçen sene ol havâliye

memûriyet-i mahsusa ile gönderilen nâfia müntesarı saadetlû Ali Beg Efendi hazretlerinin itâ eylediği layiha mufaddiyete nazaran aşâir-i merkûmenin indîfâi şer ve mesturları ve sailinin istihsali derc ve cevabda görüldüğünden zât-ı vâlây-ı müşirileriyle bi-l muhabere aşâir-i merkûmenin her ne suretle mümkün ise bir gaile çıkarılmaksızın ve mesârif-i zaide kapusu açılmaksızın iskân ve tavattunı ve bunların ahaliye isâl itmekde oldukları mazarrat ve taaddiyatın bi-l külliye def ve izalesi esbabının istikmal olunması ve bu babda ittihaz olunacak tedabirin ve icrâat-ı vazifenin izâhen bu tarafa bildirilmesi tensib olunmuş ve mezkûr tahrîrat ile yazılan cevabnamenin suretleri leffen savb-ı vâlâlarına irsal kılınmış olmağla ol vecihle vilâyet-i müşârün-ileyha ile bi-l itiraf muhabere olunarak hâsıl olacak neticenin beyan ve iş'arına ve şu hususun taraf-ı vâlây-ı müşirilerine aid olan her dürlü muavenatın icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 27 Zilhicce Sene 86/M. 30 Mart 1870

SAYFA:98

BELGE 228 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Kemah Kazasına mûzafat Sağ ve Çerkeşin Karyeleri ahalisine mahsus mer'aya Gür(Kur) karyesi ahali tarafından vukûa gelen müdahalenin yedlerinde bulunan emr-i ali mucebince metii hakkında Fi 18 Cemaziye-l Evvel sene 85 tarihinde tahrîrat tastir kılınmış ve mezkûr Gür(Kur) Karyesi ahalisinin müdahalat-ı vâkılarının büyücek idüğü tebeyyün eylediği mukaddemki tahrîratın iş'ar kılındığı kayden anlaşılub ol halde müdahalat-ı gayr-ı layıkının meni-i lazımeden bulunmuş olmağla iş'ar-ı sabık-ı hakimane tevfi ken iktizasının sar'aten icrâ ve inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 17 Muharrem Sene 87/M. 19 Nisan 1870

SAYFA:98

BELGE 229 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahî

Bir müddetden beru dersaâdetde bulunan Erzurumlu Osman Efendi bu kere ol tarafa azimet eylemiş ve Erzurumda Derviş Ağa Mahallesiinde mutavattın Bayezidli Mahmud Efendi'nin maaşı münhal bulunduğı haber virilmiş olmağla öyle münhal maaş olubda ahire virilmemiş ise mûmı-ileyhe tahsis olunmak üzere icâbının icrâ ve kendüsünün oraca vukûbulacak husûsat-ı zatiyesinde teshilat-ı lazıme ve hakkında dahi ne suretle ve riayet-i layıkanın îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 19 Muharrem sene 87/M. 21 Nisan 1870

SAYFA:99

BELGE 230 EVRAK NUMARASI:42

Erzurum Vilâyetine

Erzurum vilâyeti mülhâkatından Bayezid Sancağı mutasarrıfı saadetlû Tevfik Beg'in hasbe-l icâb azliyle yerine Erzincan mutasarrıfı saadetlû Ali Rıza Efendinin nakl ve Erzincan mutasarrıflığına vilâyet mektubçusu izzetlû Şefik Begin tayini ve bu halde münhal olan mektupçuluk dahi Anadolu istihkâmat komisyonu başkâtibi Hulusi Efendi'nin uhdesine rütbe-i sâniye sınıf-ı evvel mütehayyizi tevcihiyle icrây-ı memûriyeti hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyariye müteallık buyrulmuş ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla icrây-ı icâbına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 22 Muharrem Sene 87/M. 24 Nisan 1870

SAYFA:99

BELGE 231 EVRAK NUMARASI:58

Bu Dahi

Evvelce telgraf ile bildirildiği vecihle Van Sancağı mutasarrıfı saadetlû Ali Kemali Paşa'nın hasbe-l icâb azliyle Erzurum vilâyeti merkez mutasarrıfı saadetlû Münib Paşanın Van ve Kars mutasarrıfı saadetlû Emin Fehim Paşa hazretlerinin vilâyet muavinliği iltimasıyla merkez ve Çıldır mutasarrıfı izzetlû Osman Beg'in Kars mutasarrıflıklarına tahvil-i memûriyeti ve bu halde açılacak Çıldır Mutasarrıflığına dahi Dergâh-ı Ali kapucubaşlarından Ardanuç kaim-makamı Süleyman Begin uhdesine ıstabl-ı amire müdirliği payesi tevcihiyle tayini hususu bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahi müteallık buyrulmuş ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla icrây-ı icâbatına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 29 Muharrem Sene 87/M. 1 Mayıs 1870

SAYFA:100

BELGE 232 EVRAK NUMARASI: 656

Erzurum Vilâyetine

Tarif ve beyandan azade olduğu üzere muhâcirin-i çerakisenin vatan-ı kadimlerini terk ile zir-i saye-i himmetperverane-i saltanat-ı seniyyeye dehalet itmiş olmaları hasebiyle kendülerinin husul-ı saadet halleri maksadıyla gerek taraf-ı devlet-i âliyyeden ve gerek ahali-i kadime tarafından şimdiye kadar pek çok fedakârlıklar ihtiyar eylediği ve bu cihetle bunların kesb-i refah ve servet eylemeleri lazım geldiği halde ihbarat ve tahkikat-ı vafiyeye nazaran derece-i zaruret ve sefaletlerinin henüz mübeddel refah ve saadet olamamış olduğu anlaşılub bu işe karin-i cevaz olamayacağına binâen muhâcirinden esbab-ı iskaniyesi ve levazım-ı temerrüd ve terbiyesi layıkıyla icrâ ve ikmal olunamayanlarının teftiş ve ıslah-ı ahvali ve akıb-ı iskânda kendülerine tahsis kılınmış olan arazilerin nesyl-i muhafte ve mutadele tahtında taksimi ve bunlardan münasiblerinin ahali-i kadimededen isimlerine kari asayiş iden kesana bedel-i silk-i askeriye idhali hususunda teşvikat-ı lazımeden icrâsı

ve ümeray-ı kabailden devletin kavanin ve emrine muhalefet idenlerinin kabileleri nezdinden çıkarılıb efkâr-ı müstakime ashabından olanlarının temin ve telif ve bu sırada efrad-ı muhâcirenin silah taşımalarının bir suret-i hakimane ile tedricen men'i esbabının istihsal ve ıslahat-ı mukteziye-i sairenin icrâsı zımmında şuray-ı devlet ve encümen-i mahsus-ı meşveret kararı üzerine müteallık buyrulan irâde-i isbatade-i cenâb-ı pâdişahi mantuk-ı münifine tevfikeyn bu kere erkân-ı harbiye zabitanından vilayat-ı malumeye memurlar tayin kılındığı misillü zabitan-ı mûmı-ileyhadan kolağası Salih Efendi dahi ber muceb-i karar-add-ı Trabzon Vilâyeti ile vilâyet-i behiyeleri dâhilinde kâin Bayburd Kazası havâlisinde bulunan muhâcirin için memur tayin ve irsal ve ol babda tanzim olunan tâlîmat dahi mûmı-ileyh vasitâsıyla taraf-ı devletlerine isal idilmiş ve efendi-i mûmı-ileyh iş bu memuriyet için nizamiye dairesinde hazine-i celile-i maliyeden harc-ı rah itâsı ve rütbesi maaşı derecesinde altı yüz altmış guruş maaş-ı muvakkat tahsis ile esnay-ı teftişde geşt ü gûzar ideceği mahallerin beher sağı için nizam ve emsali mucebince ücret-i mekkari ve harc-ı rah olarak yedi buçuk guruş virilmesi dahi muktezay-ı irâde-i seniyyeden olmasıyla ol vecihle keyfiyet taraf-ı sami-i hazret-i seraskeriye ve maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağın bi nime teali efendi-i mûmı -ileyhin vusulünde tâlîmat-ı mezkûra mütalaa ve vilâyet-i behiyeleri dâhilinde bulunan muhâcirinin iş bu kararadd-ı dairesine alınması için ittihazı lazım gelen tedabir ve teşebbüsât-ı hakimane ne yolda cereyan itmek hal ve mevkie münasib olacağı bila-taraf müzakere olunarak ana göre icâb-ı halin icrâsıyla muktezay-ı şiar-ı ruyetmendi ve kardani-i düsturileri üzere tâlîmat-ı mezkûra ahkâmının tamamen îfâsına ve hitâm ıslahatın netayic-i hasılanın bâ- mazbata inhâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 16 Safer Sene 87/M. 18 Mayıs 1870

SAYFA:101

BELGE 233 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Divan-ı Muhakemat-ı Maliye Komisyonu azasından saadetlû Kiork Efendi'nin Çıldır Sancağı aşarı bedelinden Mehmed Ali Beg zimmetinde gayraz istibkamı kendüsüne alacağı olan üç yük bu kadar bin guruşun nakden ve yahud mir-i mûmı-

ileyhin mutasarrıf olduğı emlakdan bulunmasında fúruhtuyla ismanından istihsal ve istífâsı ve olmadığı halde emlakinin şekvesüzü altına alınarak kendüsünün dersaâdete ihsarı mukaddema istid'a olunması üzerine icâb-ı maslahat Fi 15 Cemaziye-l Ahir Sene 84 ve 6 Cemaziye-l Evvel Sene 85 Tarihleriyle ol tarafa yazılmış isede şimdiye kadar bir akçe tahsil olunmadıktan başka cevap bile zuhur itmediğinden ve bu suret-i mağduriyetine müstelzem bulunduğundan bahisle tekid-i envası maslahat idilmesi mûmı-ileyh tarafından bu kere dahi istid'a kılınmış ve matlubat-ı muiyyinenin vakt ü zamanıyla istihsali lazımeden bulunmuş olmağla iş'arat-ı meb'us ahkâma tevfikeyn iktizasının sÛrat-i icrâsıyla keyfiyetin iş'arına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 19 Safer Sene 87/M. 21 Mayıs 1870

SAYFA:101

BELGE 234 EVRAK NUMARASI:116

Erzurum Vilâyetine

Vilâyet-i behiyeleri politika memurı muavini Bedros Efendi uhdesine müceddeden rÛtbe-i sâlise tevcihi bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrularak icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 21 Safer Sene 87/M. 23 Mayıs 1870

SAYFA:102

BELGE 235 EVRAK NUMARASI:333

Erzurum Vilâyetine

Zât-ı vâlâlarına tebdilen ihsan buyrılan birinci rÛtbe-i mecidiye nişan-ı zışanından dolayı teşekkÛr-i ũlfet-i seniyyeyi hâvi tevârüd iden tahrîrat-ı behiyeleri mealinden istimbât olunan asar-ı muhafazkari ve bahusus ol vecihle ifay-ı vecibeye teskire-i vafi olan himmet-i behiyeleri bais-i mahzuziyet olduğı beyanıyla şukka.

H. Fi 7 Rebiü-l Ahir Sene 87/M. 7 Haziran 1870

SAYFA:103

BELGE 236 EVRAK NUMARASI: 318

Erzurum Vilâyetine

Saye-i muvaffakiyetvaye-i hazret-i şehinşâhile Erzurum ve Kars ve Ardahan istihkâmatının toprak ve kargir işleriyle Batum istihkâmatının inşâsına dahi mübaşeret olunmakla beraber Trabzon ile Erzurum beyinde inşâ olunmakda olan tarikin yigirmi yedi bin şu kadar arşun mahalli şose olarak tasvir olunub Erzurum cihetinin bu sene ikmali ve Trabzon cânibinden dahi araba işleyecek suretde kuvve-i karibeye isâl-i memul idüğü ifâdatına mutazammın taraf-ı vâlây-ı seraskeriye ve dâhiliye nezâret-i celilesine çekilen iki kıt'a telgrafname-i müşirileri lede'l arz manzur-ı âlî ve inşâat ve teşebbüsât-ı vâkıada meşhud olan eser-i ikdamat-ı devletleri karin-i sapa ve tahsin ve mahzuziyet-i celile-i cenâb-ı mülkdariye karin olunmuş olmağla bâ- irâde-i seniyye tebşir-i keyfiyete ibtidar kılındı efendim.

H. Fi 10 Rebiü-l Ahir 87/M. 10 Temmuz 1870

SAYFA:103

BELGE 237 EVRAK NUMARASI:114

Bu Dahi

Medar-ı sabite Erzincan müfti-i şerifi Salih Efendi buraca olan umur-ı zatiyesinin tesviyesiyle avdet itmiş ve efendi-i mûmî-ileyh sezavar hürmet ve ayandan bulunmuş olmağla muvaffak nizam ve usul vukûbulacak hasılatın isâfıyla hakkında riayet-i layıkanın ifâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Rebiü-l Ahir Sene 87/M. 15 Temmuz 1870

SAYFA:104

BELGE 238 EVRAK NUMARASI:471

Erzurum Vilâyetine

Dersim Dağı'nda mutavattın aşâir ve ekradın ıslah usuli hakkında ittihazı lazım gelen tedabire dair cevaben tevârüd iden tahrîrat-ı behiyyeleri melfuf mazbata ile beraber encümen-i mahsus-ı vükelâda mütalaa olundu. Meallerinden müsteban olduğu vecihle aşâir-i mezkûra rüesasından ve ashab-ı haşiiyetden bulunanların münasibleri celb ile ahali üzerinde bulunan emval-i hazinenin istihsali ve kurra-i şeriyyenin icrâsı ile ıslahat-ı sairenin ikmaline esbaba men'ut olunduğu istifsar olundukda cibal-i mezkûrun bidayet ıslahatı olan altmış dört tarihinde hâvi Kuzican ve Mazgird ve Ovacık Kazalarına tarh ve taksim olunan ağnam rüsumı ve aşar bedeli ve sair virgünün mikdarı mürur-ı zaman ile ve ahalisinden bir takımının mahall-i ahire nakl ve tebdil-i mekan eylemek hasebiyle terk itmiş olduğu halde seniyyet-i merkûmede tahsis kılınan tekalif kaydına göre beher sene virgü talep olunmasından dolayı ahali-i mevcude üzerinde nizamem virmeleri lazım gelen virgünün haricinde bir takım duyun-ı terakim iderek bu hale kendülerinden talep olunan emval-i hazinenin ifâsına muvafakatdan adullerini muceb olduğundan tahrîr usulünün icrâsıyla yeniden virgü tahsis olunur ise senebesine tediye ve ifâ ve duyun-ı atikeleri hakkında itâ ideceklerini ve kurra-i askeriyenin icrâsına dahi hazır bulduklarını arz ile beraber maruz-ı taahhüde bir kıt'a mazbata tanzim ve itâ eylemiş olduklarına ve bu suret-i ıslahat-ı matlubenin gairesizce husulünü müstelzem olacağına binâen evvel be evvel tahrir usulü icrâ idilmek üzere icâb iden tahrîrat memurlarının tayin ve i'zâmı ve Ovacık Kazasında suret-i daimide bulundurulmakda olan bir tabur asker-i nizamiye-i şahanenin temin-i icrâate medar olacağı gibi bir tabur kerre mevsim-i sayfda Mazgird Kazasının münasib bir noktasının topluca bulunması usul-ı tahririyenin icrâsı teshil ideceği ve zikr olunan Kuzican Kazasının seksan üç senesi kurrasında isimlerine kurra isabet iden on sekiz neferin seksan dört senesi kurrasına mahsubıyla sene-i mezkûr kaza-i mezbûr kurrasına mebden ittihaz olunmuş olduğu misüllü Ovacık Kazasının kurrasına dahi tahrir nüfusunun icrâsından sonra seksan beş senesinden itibaren başlanılacağı cümle iş'aratdan olmasıyla ve tedabir-i müttehize ve muharrere cümleten yolunda ve muvaffak hal ve maslahat görünmesiyle bunların icrâsıyla

beraber ber muceb-i iş'ar bir taraftan yollar tesviye ve inşâ ve diğer cânibden dahi tahrîr-i nüfus idilerek kurra-i keşide ve ıslahat-ı saire... îfâ olunmak üzere iktiza iden asker-i nizamiyenin sevk ve i'zâmıyla beraber cibal-i mezkûr ahalsinin duyun-ı atikalarını tamamen tediyeve âdem-i kudretleri cihetle seksan beş senesi gayetine kadar yalnız ahali zımmetlerinde olan bakayay-ı emvalden sehl olunmuş olan mikdarının tasdik ve tahsiliyle mümteni bulunanlarının afvı zımmında icâbının icrâ ve bu tarafa inhâsı için taraf-ı devletlerine mezuniyet itâsı ve bakayay-ı mezkûranın afvı hakkında şayan buyrılan mesai-i celile-i ahalinin tesviye-i tarikde idecekleri hizmete mukabil eser-i atifet-i seniyye olduğunun dahi kendülerine tebliğ ve tefhim idilmesi tensib olarak bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve tahrîr memurlarının serîan i'zâmı ve bakaya maddeleri maliye nezâret-i celilesine bildirildiği gibi hususat-ı askeriyece dahi taraf-ı hazret-i seraskeriye malûmat virilmiş olmağla ber minval-i muharrer iktizay-ı halin hüsn-i icrâsıyla tedabir-i müttehizenin iktisaf-ı semerre-i matlubesine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 26 Rebiü-l Ahir Sene 87/M. 26 Temmuz 1870

SAYFA:105

BELGE 239 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Valisi Sabık Devletlû İsmail Paşa Hazretlerine

İşkodra Valiliği ile orada bulunan asker-i şahane kumandanlığının uhde-i devletlerine tevcihi hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i şehriyari müteallık buyrulmuş olmağla beyan-ı hale ibtidar olundu.

H. Fi 2 Cemaziye-l Evvel Sene 87/M. 31 Temmuz 1870

SAYFA:105

BELGE 240 EVRAK NUMARASI:408

Erzurum Vilâyetine

Erzurum asker-i redifesi kâtibi sabık Ali Murad Efendinin dahl-i vilâyetde haline cisban bir hizmetde istihdamı mahdumı meclis-i tedkikat-ı şeriye azasından Nuri

Efendi istid'a itmiş olmağla mûmı-ileyhin derece-i iktidar-ı dâhiliyeye göre münasib bir iş bulunduğı halde istihdamı hususuna himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 6 Cemaziye-l Evvel Sene 87/M. 4 Ağustos 1870

SAYFA:106

BELGE 241 EVRAK NUMARASI:770

Erzurum Vilâyetine

Vilâyet matbaasında ta'b ve tahsil itdirilen sahifeden bir nüshasının gönderildiğine dair vârid olan tahrîrat-ı devletleri meali malum-ı senaveri olarak mezkûr sahife dahi bi-l vürud nazar-ı memnuniyetle mütalaa ve hıfz idilmiş olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 3 Cemaziye-l Ahir Sene 87/M. 31 Ağustos 1870

SAYFA:107

BELGE 242 EVRAK NUMARASI:91

Erzurum Vilâyetine

Diyarbakir'den Muş Sancağı ve havâlisine beher sene yaylak için gelmekte olan aşâir-i ekradın oralarda bulunan aşâir ile birleşerek ahali-i mutavattineye ibkâ eyledikleri mazarratı beher sene bir takım asker-i nizamiye ve muavene-i sevk ve i'zâmıyla men' ve def' idilmekte isede harekât-ı hazıra-i mezkûranın bütün bütün indifâi Muşda daimi suretle bir tabur piyade ve bir tabur süvari asker-i nizamiye bulundurulmasına men'ut ve bu dahi ol mikdar asker istibanına kâfi orada bir kışla ve ahur inşâsına mevkuf idüğüne ve lede-l keşf bunların inşâsı on yük seksan altı bin altı yüz altmış buçuk guruh ile vücuda geleceği îfâdesine dair takdim ve mu'ahhar vârid olan muharrerat ve tezkire-i hazret-i seraskeri evrak-ı müteferriyasıyla beraber encümen-i mahsus-ı meşveretde lede-l mütalaa siyak-ı iş'ara nazaran havâli-i mezkûrada emniyet ve asayişin takrir ve te'kidî kuvve-i mukteziye-i askeriyenin devamı ikâmetine mevkuf olduğundan ve beher sene bu yolda bir takım mesârif-i muvakkate ihtiyarından ise oraya öyle bir kışla yapıdırılıb ekrad ve haşiyenin satvet-i cünüdiye tahtında tutulmasının lüzum-ı sahihesi musaddık olmasıyla beraber

asâkir-i şahanenin bu kışlak Muş Kasabasında münasib han ve haneler tedariki ve isticarıyla yerleşdirilmek üzere bulunmuş idüğü mu'ahharen telgraf ile olunan muhabereden anlaşılıb şu halde mezkûr kışlanın inşâsının sene-i atiye tehirinin başı görünmediğinden keşf ve tahmin kılınan mâru-z zikr on yük seksan altı bin altı yüz bu kadar gurus masraf bi nime teali seksan yedi senesi dâhiliye borciyyesinin inşâat tertibine vaz' ve idhal kılınmak üzere zikr olunan kışla ile ahurun ol vakit inşâsıyçün taraf-ı devletlerine mezuniyet itâsı tensib olunmuş ve bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık buyrulub keyfiyet savb-ı sami-i sipahdari ile maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağın ol vecihle icâbının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 6 Receb Sene 87/M. 2 Ekim 1870

SAYFA:108

BELGE 243 EVRAK NUMARASI:876

Erzurum Vilâyetine

Esb-i cinsinin ıslahı maksadıyla umum sırasında Erzurum Vilâyeti için dahi Bağdaddan müretteb on beş res aygırdan biri esnay-ı rahda telef olmasıyla on dört resinin bi-l vusul ne suretle elviye-i mülhakaya tevdi ve irsal kılındığına ve teferruatına dair cevaben vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri oldu. Siyak-ı iş'ara nazaran bundan matlub olan kavaidin hüsn-i istihsali için orduy-ı hümâyun baytar kol ağası marifetiyle bir telgrafname ve meclis-i idare-i vilâyet kararıyla birde tâlîmat tanzim ve irsaliyle beraber elviye-i mezkûra müntasır kılınmalarına ve sayay-ı lazıme yazılmış ve bu suretle tesviye-i icâbına müsaraat ve himmet buyrulmuş olması istizam-ı memnuniyet eylemiş olmağla bundan böyle dahi takivat-ı mukteziyenin ale-d devam icrâsıyla şu maksadın oraca dahi ber vech-i matlub istihsali ve sailinin istikmaline himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 9 Receb Sene 87/M. 5 Ekim 1870

SAYFA:108

BELGE 244 EVRAK NUMARASI:546

Bu Dahi

Erzurum hanedanından Timur Begzade Mehmed Beg uhdesine ıstabl-ı amire müdirliği payesi tevcihi hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehinşâhi müteallık buyrulmuş ve bâb-ı âlice icâb-ı icrâ kılınmış idüğü beyanıyla şukka.

H. Fi 25 Receb Sene 87/M. 21 Ekim 1870

SAYFA:109

BELGE 245 EVRAK NUMARASI:74

Erzurum Vilâyetine

Batumdan Kubandibi(?) nam mahale kadar bir şose tarik tanzimiyle Livane'den Hacı Paşa Köprüsüne ve oradan Ardanuç ve Ardahan tarikiyle Oltu ve Erzurum ve Kars cânibine değin müttehid olan yolun araba alışılacak suretde tesviyesi hususuna ve bunlardan bazı mahallerin icrâ olunan keşfine dair vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri istihkâmat komisyonundan tanzim olunan melfuf mazbata ve defter ile beraber encümen-i mahsus-ı meşveretde lede-l mütalaa Erzurum Vilâyetinin Karadenizle münasebet ve muamelatını teshil idecek esbab ve tedabirin istihsal ve ittihazı mülkçe ve harekât-ı askeriyece her vakit ve zamanda ne mertebe ehemm olduğu muhtac-ı tefsir ve tarif olunub hatta Trabzon'dan Erzurum'a kadar olan caddenin birkaç seneden beru tanzim ve imarına teşebbüs olunması dahi ehemmiyet-i meşrua muktezasından olmasına ve mu'ahharen vârid olub lede-l arz manzur-ı ali buyrulan telgrafname-i devletlerine göre Trabzon tarikinin Erzurum Vilâyeti dâhilinde olan otuz iki saatlik yerinin saye-i kudretvaye-i hazret-i pâdişahide şose olarak mae-teferruat ikmal ve Trabzon cihetinde bulunan yigirmi sekiz saatlik mahallin dahi müteferrikan kalub henüz keşf olunmayan dört saatlik kısım cüziyesinden maadasının tanzim ve imal olunması ve bu mesafe-i cüziyyenin hal-i hazırı araba geçmesine mani olmayacak derecede bulunmak hasebiyle istihkâmat için gönderilen topların bâ-suhule sevk idilmiş olması ve tarik-i mezkûrun Trabzon ciheti imalatının ber vech-i muharrer mahall-i muhtelifede olan mesafe-i cüziyyesi gelecek sene

hitâm-ı tedbir olacağıının anlaşılması hakikaten şayan-ı teşekkür ve sena olduğundan bu maddenin fiiliyatında masruf olan ikdamat ve mesai-i devletleri nezd-i ali hazret-i şehriyaride müstelzem mahzuziyet olmuş idüğüne binâen iş bu hizmet-i mebruzenin Livane ve Batum tarikleri tesviyesinin dahi sarf ve îfâ buyrulacağı ve iş'ar bir kaziyesinin gösterileceği memul olmasıyla beraber iş'ar-ı samilerine nazaran Trabzon yolunda ber minval-i muharrer müteferrikan kalacak kısmının ikmaliiçün nizami dairesinde amele-i mükellife istihdam kılınmak üzere tarik-i mezkûra mahsus olan beş bin kisenin üç bin kise akçesiyle idare olunarak bundan kalacak iki bin kise ilavesiyle hâsıl olacak dört bin kisenin Livane tarikinin inşâsına beda olunacak kısmına sarf idilmesi ile matlub hâsıl olacağı münkasım olmuş idüğünden Livane tarikinden keşf-i icrâ olunan on sekiz saatlik mahaller ber mucceb-i inhâ ol baharda imali zımmında taraf-ı vâlâlarına muavenat itâsıyla beraber kısm-ı diğèrinin dahi keşf ile defterin bu tarafa irsali hususunun iş'arına bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteaallık buyrulub hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine iş'ar olunduğu ve bu faride beyan ve irad olunan ehemmiyetin ber muktezay-ı dirayet ve hamiiyet kemaliyle takdir buyrulacağıının ve benaberin karar-ı meşruhun bir an evvel hüsn-i icrâsına bezl ü mesai kılınacağıının şayan olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 14 Şaban Sene 87/M. 9 Kasım 1870

SAYFA:110

BELGE 246 EVRAK NUMARASI:90

Erzurum Vilâyetine

Trabzon'dan İran'a getirölmek üzere Erzurum'a vürud itmiş olan dört yüz altmış üç denk transit eşyay-ı mütenevviyası tenkidleriyle tatbiki icrâ olunmaksızın tebaa-i iraniyeden bulunan kiracıları tarafından gümrük kolcularına mülhakatta leylen hayvanlarına bi-l tahmil İrana imrar olunduğı Erzurum rüsumat nezâreti tarafından bildirilmiş idüğünden ve gümrüklere vürud iden eşya hakkında muamele-i nizamiyenin icrâsıyla imrarına gümrükden ruhsat virilmedikçe hiçbir devlet tüccar ve tebaasının hod-be-hod kaldırmağa salahati olamayacağıından bahisle haklarında muamele-i mukteziyenin îfâsı rüsumat emanet-i celilesinden iş'ar kılınmış ve vâkia

merkûmunun şu hareketleri kanunen tediblerine istizam eyleyeceği cihetle bu babda devlet-i müşârün-ileyh sefareti cânibinden Erzurum karpedaneye icrây-ı tebligat itdirilmiş olmağın merkûmenin ol tarafa avdetlerinde karperdane-i mumı-ileyh dahi hazır olduğu halde icrây-ı muhakemeleriyle haklarında lazım gelecek ahkâm-ı kanuniyenin iş'ar ve inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka-i senaveri terkim kılındı.

H. Fi 22 Şaban Sene 87/M. 17 Kasım 1870

SAYFA:110

BELGE 247 EVRAK NUMARASI: 1153

Bu Dahi

Vanda Katırcı Mahallesi ahalisinden olub Sudan tarafından Yeryer(?) Kazasında bulunduğu halde mukaddema vefat itmiş olan Vanlı İlhan oğlu Hasan Ağa'nın terekisiyle matlubat-ı şahsiyesinin ahz ve kabahatına ve rişte-i şubesi tarafından Vanlı Selim Efendi'nin tevkil ve vekâlet-i hamiyetle Van Meclisi mazbatasının leffen tesbil kılındığına dair vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri olmuş ve hamiyet-i mezkûranın lafiyla icrây-ı icâbı hıdirin-i celile-i mesrureye bâ-tahrîrat-ı senaveri tavsiye iş'ar olunmuş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 28 Şaban Sene 87/M. 23 Kasım 1870

SAYFA:111

BELGE 248 EVRAK NUMARASI: 777

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti merkez mutasarrıfı saadetlû Emin Fehim Paşa hazretlerinin Kayseriye mutasarrıfı saadetlû Hilmi Paşa'nın dahi merkez mutasarrıflığına tahvil-i memuriyetleri hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrularak iktizay-ı icrâ kılınmış ve merkez mutasarrıflığına mahsus olan on iki bin beş yüz guruşun mumı-ileyh Hilmi Paşaya itâsı mukarrer bulunmuş olmağla îfây-ı muktezasına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 29 Şevval Sene 87/M. 22 Ocak 1871

SAYFA:111

BELGE 249 EVRAK NUMARASI: 816

Bu Dahi

Van hanedanından Galib Beg'in hâiz olduğu dergâh-ı ali kapucıbaşılığı rütbesinin ıstabl-ı amire müdirliği payesine terfi'i hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icrâ kılınmış olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 10 Zilkade Sene 87/M. 1 Şubat 1871

SAYFA:112

BELGE 250 EVRAK NUMARASI:78

Erzurum Vilâyetine

Kemah Kazası hanedanından Sağırzade müteveffâ Hacı Hüseyin Beg'in vereseyle Gercanis Kazasında bulunan sekiz kıt'a çiftlik ahalişi beyninde tahaddüs iden arazi ve arasanın terkinin mağduriyeti müstelzem olmayacak suretde fasl u hasmı zımmında zikr olunan arazi için Sağırzadelerin bedel-i icar olarak sened almakda oldukları altı yüz otuz dokuz kıyye rugan-ı sadenin on iki senelik bedelinin tasdikine mukabil olmak ve ahali-i merkûmenin bu araziyi tefvizlerinde virecekleri yüzde beş harc-ı ferağ ile kâğıt bahası dahi ilave idilmek üzere tamam-ı arazi için ahali-i merkûmeden üç yüz elli bin guruş alunub mahallince verese-i mûmı-ileyhümâ itâsıyla bütün bütün ilanları kat' itdirilerek arazi-i mezkûranın ahali-i merkûmeye tefvizi meclis-i mahsusda bi-t tensib ol babda müteallık buyrulan irâde-i seniyye mucebince icrây-ı icâbı Fi 4 Cemaziye-1 Evvel Sene 86 tarihinde bâ-tahrîrat savb-ı vâlâlarına iş'ar kılınmış idi. Verese-i mûmı-ileyhim bu mikdar-ı bedele razı olduklarından mu'ahharen dersaâdete gelerek arazi-i merkûmenin kendülerinin itâsına taleb ve iddia idüb ancak zikr olunan arazinin varoşunda kurra-i cesime bulunduğu cihetle iddia olundığı gibi çiftlik heyetine konulubda vereseye terki caiz olmayacağına ve mâmâfih bunların iskânı dahi lazım geleceğine binâenaleyh ahali-i merkûmeden daha yüz elli bin guruşun bi-l istihsal verese-i mûmı-ileyhime itâsıyla

arazi-i mezkûranın karar ve iş'ar-ı sabık vecihle efrad-ı ahali uhdelerine tefvizi tasvib olarak bi-l istfzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık buyrulmuş olmağın ol vecihle iktizay-ı halin ifâsıyla mukayyid buraya dahi bildirilmesi hususuna himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 26 Zilkade Sene 87/M. 17 Şubat 1871

SAYFA:113

BELGE 251 EVRAK NUMARASI: 314

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı dâhilinde bulunan memlehalardan ihraç olunan tuzlar ahalinin ihtiyacına kâfi olmadığından orada tuzun fiyatı pek gali olarak tutulan kaçak İran tuzlarının bile bir kıyyesi yüzer pareye satılmakta bulunduğu cihetle lüzümü olan tuzı tedarikte ahali aciz olduğu beyanıyla sair mahallerde olduğu gibi mahall-i mezkûrda dahi diğer memlehalardan tuz nakliyle fûruht itdirilmesi ve yahud resm ahz ile İran tuzunun idhaline müsa'ade olunması istid'asına hâvi ahali namına olarak virilen arz-ı hal üzerine rûsumat emanet-i celilesiyle lede'l muhabere alınan cevabda müsadere olunan ecnebi tuzlarının kıyyesi yüzer pareye satıldığına aslı olmayub egerçi ahali-i merkûme senevi muhtaç iki yüz yigirmi bin kıyye mikdarı tuzun altmış bin kıyyesini liva-i mezbûr dâhilinde olan memlehadan bir mikdarını dahi tüccarın hissesine ve bühtan ve cüzade memlehalardan celb eyledikleri tuzlardan tedarik itmekde iselerde yine tamamiyle def-i ihtiyaç idememekde oldukları bi-l isti'lam liva-i mezbûr meclisinden meb'us mazbatada iş'ar ve oralarca ahali ve tüccar beyinde otuz kırk parden ziyadeye tuz satılmadığı ve cânib-i miriden tuzun nakl ve fûruhtu halinde kıyyesi ma mesârif kırk beş pareyi tecavüz ideceği cihetle ehveniyetinden dolayı ahali bi-t tabi tüccar ve esnafın tuzunu mübayaa ile mirinin nakl ideceği tuzun iştirasına riayet itmeyecekleri mahalli rûsumat nezâretinden vârid olan şukkada izbar ve ihtar olunmasına ve Bayezid ile Van ve sair o civarda bulunan mahaller ahali hududun açıklığı münasebetiyle daima İran ve Rusya memalikinden suret-i hafiyede tuz-ı celile def-i ihtiyaç idüb açık olan hudud ise Karsdan Şemdinana kadar birkaç yüz saatlik mesafe olarak muhafazası gayr-ı kabul bulunmasına mebni anbar küşadıyla tuz nakl-ı mirinin hasar-dide olmasından başka bir kaideye muceb

olamayacağı gibi ak ve kırmızı ve hamur ve Kağızman memleahalarından miri-i fiyatından aşığı tuza virilmek lazım gelse mirinin anbar küşadiyla tuz naklinde dıçar olacağı ziyan-ı fiyatın tenzili halinde dahi bedihî olunduğundan başka sair mahaller ahalisi bunları emsali ittihaz iderek kendülerine dahi miriden aşığı tuz itâsını istid'a ile bilâhare tuz vâridatının sektelelendirmeğe sebep olacaklarından ve tuzun böyle otuz kırk paraya satılması fahiş olmayarak memâlik-i mahrusa-i şahanenin ekser mahallerinde satılan tuzların fiyatına muvaffik görüldüğünden Fi 10 Cemaziye-l Evvel Sene 84 ve Fi 26 Cemaziye-l Ahir Sene 86 tarihlerinde umum sırasında yazılıb bir nüshası taraf-ı vâlâlarına gönderilen tahrîrat-ı senaveri ahkâmına tevfiyenefs-i Vanda ve mülhakatında esnaf tarafından kıyye ile satılacak tuzlara mahalli meclisler marifetiyle narh konulub andan ziyade satılanların tedibi lazım geleceği gösterilmiş olmağla ol vecihle tesviye-i maslahata himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 24 Zilhicce Sene 87/M. 17 Mart 1871

SAYFA:115

BELGE 252 EVRAK NUMARASI:18

Erzurum Vilâyetine

Kars rüsumat müdir ve baş katib-i sabıkları İbrahim ve Hafız Efendilerin bazı su-i hal ve hareketlerine dair Kars Mutasarrıflığından sibkat iden ihbarat ve iş'arat üzerine tahkikat ve tedkikat-ı mukteziyenin icrâsı hakkında vilâyet-i behiyyelerine yazılan tahrîrat-ı senaveriye cevaben meclis-i idare-i vilâyete tanzim olunub rüsumat emanet-i celilesine gönderülmüş olan mazbatalar ile melfuf istintaknameler üzerine meclis-i rüsumatça cereyan iden müzakerata hâvi emanet-i müşârün-ileyhânın şuray-ı devlete havale olunan tezkire-i mufaselesi meclis-i mezkûr reisi saadetlû Şevket Beg Efendi hazretleri dahi olduğu halde feraşehr ve mütalaa olunub müzakerat-ı vâkıanın hülasaları tezkire-i mezbûranın ihraç olunan teyidleri balalarına iş'ar olunmuş. İhraç itdirilen sureti leffen saye-i samilerine irsal kılınmış ve emanet-i müşârün-ileyhâyada malûmat virilmiş olmağla zikr olunan hülasalar mallarına

tevfiken efendi-i mezbûra îfâsıyla keyfiyetin iş'arına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 3 Muharrem Sene 88/M. 25 Mart 1871

SAYFA:115

BELGE 253 EVRAK NUMARASI:386

Bu Dahi

Erzurum Sancağına mülhak İsbir Kazasında kâin Kilis Karyesindeki câmi-i şerîfin harabeti cihetle derununda eday-ı ısalat-ı maruzada zahmet ve sefalet çekilmekte olduğundan heman tamir ve inşâsı muktezay-ı irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiden olmağın ahvali ve evkaf-ı hümâyun nezâret-i celilesi tarafından dahi iş'ar olunacağı vecihle keşf-i icrâ kılınarak câmi-i şerîf-i mezkûrun tamirine mübaşeretle keşf defterinin tanzim ve irsaline himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Rebiü-l Evvel Sene 88/M. 4 Haziran 1871

SAYFA:115

BELGE 254 EVRAK NUMARASI: 169

Bu Dahi

Erzincan'dan berren ile Dersim cibali üzerinden göçürülerek Kızılkilise'ye ve oradan dahi bir cihetin Diyarbekir ve diğeri Mamuretü-l Aziz'e müntehi olmak üzere bir tarik küşadı hakkında vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri ve meclis-i idare-i vilâyetle tarik komisyonunun mazbataları encümen-i mahsus-ı meşveretde kıraat ve mütalaa ve melfuf haritâlar dahi muayyen kılındı. Evrak-ı mezkûrada ol havâlden öyle bir yolun açılması Erzurum ve Bağdad ve Trabzon taraflarına olan münasebatı teksir ve mesafatı bir cihetden kırk yük ve diğeri taraftan yigirmi sekiz saat kadar teksir eyleyeceği ve bunun tanzim ve inşâsı sekiz bin kise masraf ile vücuda geleceği tahmin olunmasıyla beraber ibtida Mamuretü-l Aziz ile Erzincan beynindeki tarikin inşâatına başlanılmış ve oraca imalat kesb-i suhulet itdikden sonra bi-l vürud

Diyarbakir'e yapılacak tamirin tesviyesine ibtidar kılınmak üzere iktiza iden keşif memûrları temin idilmiş olduğu ve tahkikat hitâmında tebeyyün idecek mesârif-i sahihiye mahsûben şimdilik iki bin kise virilür ise işe başlanılmak mümkün olacağı ve Mamuretü-l Aziz ve Diyarbakir Sancaklarından tertibi lazım gelen amele-i mükellefe ile araba ve hayvanların istihzar itdirilmesi icâb ideceği beyan ve iş'ar kılınmış olmasıyla iktizay-ı hal lede-l mülahaza Diyarbakir ve Erzincan ve Harput tarafları Anadolu kıt'asında zahire yatağı olmasıyla beraber tüccarınca tesvil-i nakliyata lazım olan ve zabitin âdem-i intizamı matlub ve müstelzem bulunan terakkiyat hail olmakda ve Dersim havâlisince tesbit olunan ıslahatın istikmalî dahi cibâl üzerinden yol açılmağa mevkufl olduğu misüllü Erzurum kuvve-i askeriyesi için içerü taraflarla tekid-i münasebat lüzum görünmekte isede sâlifü-z zikr tahmin olunan sekiz bin kise masraf keşf-i sahihe mütebenni olunub tarik ve meabirin tanzim ve tesviyesinde en evvel aranılan şey ise fen ve kaideye göre yapılacak işin keşfi maddesi bulunduğu ve ana dahi mahallince teşebbüs kılınmış olmasıyla neticesinde mansur olan yolun ve şubelerinin buçuk kaç guruşla ve ne kadar suretde ve ne kadar mikdar amele ile tanzimi mümkün olacağı anlaşılacak akçesi ana göre tertib olunmak ve Mamuretü-l Aziz ve Diyarbakir taraflarından istenilen amele ve hayvanat lüzumı mertebesinde istihzar itdirilmek icâb-ı hal ve maslahatdan görüldüğü misüllü çend gün zikr olunan tarikin keşf-i icrâ olunmuş bulunmasıyla bu sene muvazene-i haricde masraf ihtiyarı mümkün olamayub fakat Erzurum ve Livane tariklerinin itmamı için Erzurum Vilâyeti borciyyesinde mukayyed olan mahsusat zikr olunan tariklerin bu sene aherinde ikmal olunduğu gibi hizmet-i saire-i nâfiaya tahsisi kâfi bir sermaye hükmüne gireceğinden ve teşebbüs olunan keşfiyatın icrâ ve itmamıyla mesârif-i sahihiye ve ihtiyacat-ı sairenin defter ve mazbataları görülünceye kadar bi-t tabi oralarca mevsim-i ameliyat güzerat iş gelecek seneye kalacağından bi nime teali sene-i atıye evvel baharında tarik-i mebhusenin imalatına ibtidar olunmasıyla beraber mesârifinin ber vech-i muharrer ele geçecek karşulukdan tesviyesiyle bu sene sâlifü-z zikr Livane ve Erzurum tarikleri bakiyye ameliyatının mühim hal itmamına ve mezkûr Dersim yolunun teferruatıyla ikmal-i keşfiyatına devam ve itina olunmasının savb-ı vâlâlarına ve mesârif-i mezkûradan dolayı hazinece îfây-ı muamelat-ı lazımenin dahi şimdiden maliye nezâret-i celilesine havalesi tensib olunmuş ve bi-i istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet nezâret-i müşârün-ileyhaya

bildirildiği gibi taraf-ı vâlay-ı seraskeriye dahi mâlumat virilmiş olmağla ber minval-i muharrer icâbının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 25 Rebiü-l Evvel Sene 88/M. 14 Haziran 1871

SAYFA:117

BELGE 255 EVRAK NUMARASI:1989

Erzurum Vilâyetine

Bu kere dahi vilâyet matbaasında ta'b ve tahsil itdirilen salnameden bir nüshasının gönderildiğine dair vârid olan tahrîrat-ı behiyye-i müşiraneleri meali malum-ı senaveri olmuş zikr olunan salname bi-l mütalaa hıfz olunmuş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 28 Rebiü-l Evvel Sene 88/M. 17 Haziran 1871

SAYFA:117

BELGE 256 EVRAK NUMARASI : 2062

Bu Dahı

Erzincan ve Muş Sancakları mutasarrıfları izzetlû Şefik ve Ahmed Begler uhdelere terfian rütbe-i evvel sınıf-ı sânisı tevcıhi ve Çıldır Sancağı mutasarrıfı izzetlû Süleyman Begin hâiz olduğı ıstabl-ı amire müdirliği payesinin rütbe-i mirmiraniye terfi'i ve meclis-i idare-i vilâyet azasından izzetlû Ali Efendiye ve Haçadurhan Efendi'ye tebdilen dördüncü rütbeden mecidi nişan-ı zışanı itâsı ve Erzincan meclis-i idaresi azasından Hacı Rauf ve Hacı Mehmed Beglerin hâiz oldukları kapucıbaşılık rütbesinin rütbe-i sâniye sınıf-ı sânisine tebdil ve terfi'i ve divan-ı temyiz başkâtibi Arif Beg ile mektubi kalemi hülefasından Şerif Efendi'ye rütbe-i sâlis ve mezkûr Muş Sancağı meclis-i idaresi azasından Halid Ağaya kapucıbaşılık ve matbaa-i vilâyet muharrer ve müdiri Nasuh Efendi'ye dahi rütbe-i rabi tevcıhi hususlarına iş'ar-ı vâlâları üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı

pâdişahi müteallık buyrulmuş ve mezkûr nişanların imal itdirilmesi maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 21 Rebiü-l Evvel Sene 88/M. 10 Temmuz 1871

SAYFA:118

BELGE 257 EVRAK NUMARASI:582

Aydın Vilâyetine

Aydın Vilâyetine yazılacak iken sehven Erzurum defterine kayd olmuştur.

Malum-ı vâlâları buyrulduğu üzere iki yüz doksan senesi martından itibaren memalik-i mahrusa-i hazret-i mülukanenin her tarafında tamimen istimal bâ-irade-i seniyye mukarrer olan mukayasat-ı cedidenin devair-i miriyece şimdiden istimaline mübaşeret olunması ve bunda isteklu bulunan ahalinin dahi tehcir kılınması fevaid ve muhasenatı müstelzem olacağı ve Aydın vilâyeti mevki-i ticaret olmasıyla oradan pek mikyas kullanılacak tüccar ve esnafın kesreti bulunduğuna binâen maaşı ber mucib nizam-ı tahsil ve istîfâ olunacak hasılat-ı cedidesinden virilmek üzere mekteb-i mahsusdan bi-l imtihan çıkmış olan Mehmed Efendi'nin bin guruş maaşla vilâyet-i mezkûrada evrak-ı memûriyetle tayiniyle vusulünde nizamname-i mahsus mucibince bi-t tahlif îfây-ı hizmete mübaşeret itdirilmesinin savb-ı samilerine tebliği evrak komisyonundan bâ-tezkire îfâde olunarak hazinece icrây-ı icâbı maliye nezâret-i celilesine havale ve izbar kılınmış olmağın mûmı-ileyhin oraya vusulünde taraf-ı düsturilerinden dahi ber vech-i meşruh iktizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 7 Cemaziye-l Ahir Sene 88/M. 24 Ağustos 1871

SAYFA:119

BELGE 258 EVRAK NUMARASI: 389

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı mutasarrıfı saadetlû Münib Paşa'nın su-i idaresi hasebiyle yerine bir münasibin tayini ve Erzincan mutasarrıflığına mahsus olan on bin guruş maaş

emsaline tensible devr olduğundan Van mutasarrıflığı maaşı olan on iki bin beş yüz guruşdan bin beş yüz guruşunun bi-t tenzil Erzincan mutasarrıflığı maaşına zammı taraf-ı devletlerinden bâ-telgraf iş'ar olunmuş ve meclis-i idare-i vilâyet azasından olub bu tarafda bulunan izzetlû Hüseyin Beg emval-i mahalliyeye vakıf ve zaman-ı matlube ile mansık bulunmuş olduğundan mir-i mûmı- ileyhin mezkûr Van Sancağı mutasarrıflığına icrây-ı memûriyeti ve iş'ar-ı devletleri vecihle liva-i mezbûr mutasarrıflığı maaşından bin beş yüz guruşunun Erzincan mutasarrıflığı maaşına nakl ve ilavesi hususlarına bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrulmuş ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş ve mir-i mûmı-ileyh hemen ol tarafa gitmek üzere bulunmuş olmağın oraca dahi icrây-ı icâbına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 11 Cemaziye-l Ahir Sene 88/M. 28 Ağustos 1871

SAYFA:119

BELGE 259 EVRAK NUMARASI:274

Bu Dahi

Çürüksuda inşâ kılınan kordonlar için sarfına mezuniyet virilen dokuzar bin bu kadar guruşdan fazla bin altı yüz otuz bir guruş sarf eylemiş olduğu maliye nezâret-i celilesinden iş'ar ve bu misüllü mesârif-i zaidenin emirlerine tahmin itdirilmesi nizam-ı iktizasından ve mezkûr fazla masrafın mu'ahharen görünyan lüzum-ı sahih üzerine ihtiyar kılınmış olduğu cümle iş'ardan bulunmasına mebni meblağ-ı mezbûranın bu defalık hazinece kabul ve mahsub olunmasının nezâret-i müşârün-ileyhâya ve ba'dezin miriye ait inşâat ve tamiratda keşiflerinin haricde bi-l istîzan ilavat ve harfiyat vukûbulur ise emri hakkında hükm-i nizamın tamamen icrâ kılınacağı maddesinin dahi iktiza idenlere tekiden bildirilmesi hususuna şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrulub hazinece îfây-ı muktezası nezâret-i müşârün-ileyhâya havale olunduğı gibi suret-i hal bi-l cümle devair ile vilayata bildirilmiş olmağla oraca dahi iş bu irâde-i seniyye hükm-i celileye himmete tastik-i hareket ve muamele buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 12 Cemaziye-l Ahir Sene 88/M. 29 Ağustos 1871

SAYFA:120

BELGE 260 EVRAK NUMARASI:327

Erzurum Vilâyetine

Fehayir aşiretinin hüsn-i idarede iskânları hakkında sibkat iden iş'ara cevaben makam-ı vâlâlarından vârid olan tahrîratı şuray-ı devlete lede-l havale aşiret-i merkûme mu'ahharen Batum cihetinde tavattunu arzu iderek mesârif-i iskaniyeye dahi itâ ve hal ve hareketlerce teminat-ı irâe eyleyeceklerinden ve bu suret-i göçebelerin iskân ve ivası hakkında olan arzuya muvaffik görünmüş olduğundan icâbının icrâsına derdest bulunduğu Trabzon Vilâyetinin iş'aratdan anlaşıldığı ve hüsn-i idareye Kars'dan yüz elli beş hane muhâcirin tavattun ve iskânları kararlaştırılarak ekserisi sevk olduğundan aşiret-i merkûmenin Batum cihetinde tavattun ve iskânları Trabzon vilâyetince mukarrer olunması ve muhâcirin-i merkûmenin dahi ekserisi hüsn-i idareye sevk olduğu beyan kılınmasına nazaran iş bu Fehayir aşiretinin hüsn-i idarede iskânlarına dair olan iş'arın bi-t tabi hükmü kalmayub şu halde aranılacak şey Batum cihetinde irâe olunacak mahallin mazbataü-l inhâ olması ve Efrad aşireti beruye ve şekaveti terk ile iktisab tertib ve müdayane ve virilen arazi-i haliyeye imara mecbur idecek esbabın istihsal-i kaziyyesi olduğuna mebni bunların iskânları sırasında bu matlubun dahi husulüne delalet idecek tedabire itina olunmasının Trabzon Vilâyetine ve muhâcirin-i merkûmenin hüsn-i idareye ikâme ve iskânlarının taraf-ı vâlâlarına iş'arı tezkir olduğu bâ-mazbata îfâde kılınmağın ve keyfiyet vilâyet-i müşârün-ileyhâya bildirilmeğın icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 24 Cemaziye-l Ahir Sene 88/M. 10 Eylül 1871

SAYFA:121

BELGE 261 EVRAK NUMARASI: 417

Erzurum Vilâyetine

Giçende Van Sancağı mutasarrıflığına tayin buyrulan Hüseyin Beg'in hizmet-i mesbukasına mükâfaten ve def' ve haysiyetine muceb olmak üzere emsaline tatbiken

tebdil tarikiyle uhdesine rütbe-i mirmirani tevcihi hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrulmuş olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi Gurre-i Receb Sene 88/M. 16 Eylül 1871

SAYFA:121

BELGE 262 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

Umur-ı vilâyetin ahali cihetiyle bir saat evvel merkez memûriyetlerinde bulunulması irâde-i seniyye-i iktizay-ı âliyyesinden olduğundan hemen azimete müsâraat buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 22 Receb Sene 88/M. 7 Ekim 1871

SAYFA:121

BELGE 263 EVRAK NUMARASI: 498

Bu Dahi

Tophane-i amire müşirliğinin uhde-i devletlerine ve Erzurum valiliğinin dahi zabtiye müsteşarlığından münkasıl saadetlû Ali Paşa hazretlerine ihalesi hususuna bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş olmağın müşârün-ileyhin vusulünde devr ü teslim kaidesinin îfâsıyla bu tarafa azimetine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 25 Receb Sene 88/M. 10 Ekim 1871

SAYFA:122

BELGE 264 EVRAK NUMARASI:YOK

Erzurum Valisi Ali Paşa Hazretlerine

Mehamm ve mesalih-i vilâyetin tesri-i ruyeti ehemmiyetine mebni bir an evvel merkez memûriyet-i behiyyelerinde bulunulub bi ni'me teali işe başlanılması

lazımeden olmağla heman hareket ve azimete himmet buyrulması lazım geleceği beyanıyla Şukka.

H. Fi Gurre-i Şaban Sene 88/M. 16 Ekim 1871

SAYFA:122

BELGE 265 EVRAK NUMARASI:350

Bu Dahi

Zât-ı saadetlerine valilik maaşı olmak üzere yigirmi beş bin guruş tahsisi hususuna bi-l istızan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale ve iş'ar olmağla beyan-ı hal siyakında Şukka.

H. Fi 12 Şaban Sene 88/M. 27 Ekim 1871

SAYFA:122

BELGE 266 EVRAK NUMARASI:358

Bu Dahi

Vilâyet-i behiyyeleri kapu kethüdalığının hermüŐriyet müdir-i esbak saadetlû EŞref Beg Efendi uhdesine tevcihi hususuna bi-l istızan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık ve Şerefsudûr buyrulmuş ve bâb-ı âlice icâb-ı icrâ kılınmış olmağın beyan-ı hal siyakında Şukka.

H. Fi 16 Şaban Sene 88/M. 31 Ekim 1871

SAYFA:123

BELGE 267 EVRAK NUMARASI:2643

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağıyla sair liva ve kazalarda bulunan Ermeni milleti hakkında katl-i nüfus ve kesr-i ırz ve namusu ve gasb-ı emval gibi muamele-i namarziye vukûna dair dersaâdetde tab olunan Ermeni gazetelerinde görülen fıkraların iki kıt'a olarak

tercümesi leffen taraf-ı vâlâlarına irsal kılındı. Bundan münderic olan neşriyatın vukûi sahih ise veche-n mine-l vücuh tecviz olunamayacağından hakikat halin ne merkezdedir ve bu misüllü vukûatın neşr ü ilanı bütün bütün esassız olmayacağından buna sebep nedir buralarının bi-l itiraf iş'arına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 4 Ramazan Sene 88/M. 17 Kasım 1871

SAYFA:123

BELGE 268 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Milel-i tahire-i sadıkadan Molla Hüseyin Paşa hazretleri vukufundan Muş Sancağında vakî Nil Zaviyesi tevcih ve meşihat cihetlerinin sekiz hassa itibariyle altı hassasının evladiyet ve meşrutiyet üzere evlad ve ahfadından Şeyh Mustafa ile sair malumu-l isim halife uhdelerinin müştereken îfâsı hakkında tasdir olunan ferman-ı âlî hükm-i celilinin müsâraaten ittihaz ve icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 25 Ramazan Sene 88/M. 8 Aralık 1871

SAYFA:124

BELGE 269 EVRAK NUMARASI:603

Erzurum Vilâyetine

Muş havâlisi ahalisinden olub giçen sene bâ-irade-i seniyye Rusçuğa nakl idilmiş olan melfuf defterde esamesi muharrer iştihasından sekiz neferi vefat itmiş ve diğerlerinin familyaları henüz memleketlerinde bulunduğu gibi kendüleri dahi Rusçuk'da bir hal-i perişaniyede kaldıklarından familyalarının celbi ve yahud afv ve itlakları hakkında istifsar-ı rey-i mutazammın Tuna Vilâyetinden tevârüd iden muharrerat üzerine divan-ı ahkâm-ı adliyeden tanzim idilen müzekkere evrak-ı atıkasıyla beraber encümen-i mahsus-ı meşveretde lede-l kıraat iş'arat-ı şerife ahkâmına ve bu kere vukûbulan iş'arat ve icrâ kılınan tedkîkata nazaran bunların mahkûmiyet ve mestudiyetleri bir mahkeme-i resmiye ve nizamiye hükmüne müstenid olmayub kendüleri vali-i esbak devletlû İsmail Paşa hazretlerinin inhâsı

üzerine nefy olunmuş ve mâmâfih iştihası merfume hallerinle tahkiki istid'asında oldukları anlaşıldığından Erzurumca ber vech-i hakkaniyetle tahkik halleriyle memleketlerine iadelerinde beis olub olmadığıнын iş'arı hususları savb-ı vâlâlarına ve netice-i tahkîkata kadar kendülerinin derece-i mümkünede terfimlerine bakılmasının dahi Tuna Vilâyetine iş'ar tavsiyesi tensib olunmuş ve ol vecihle keyfiyet vilâyet-i müşârün-ileyhaya bildirilmiş olmağın taraf-ı vâlâlarından bila-taraf tahkikat olunarak bunların iadelerinde mahzur olub olmadığıнын sürat-ı inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 21 Şevval 1288/M. 3 Ocak 1872

SAYFA:125

BELGE 270 EVRAK NUMARASI:315

Erzurum Vilâyetine

Dağıstan ahalisinden bir ay hac cânib-i Hicaz'a gitmek için dersââdete gelmekte olan eşhas-ı hanub itimatıyla hac yolunda vukûbulacak masrafları tesviye itmek serriştesiyle bir takım taktikler gösterilmekte olduklarına ve enderun-ı memâlik-i mahrusa-i mülükaneye eshila idhali ahden memnu olduğu cihetle o misüllü getirülen..... hasbü-l memnukiye gümrükde tevkif olunmakda isede esmayı bir takım müstenid-i aide ile tastibatında hali olduklarına binâen ba'dezin böyle hilaf usul esma ile dersââdete gelmek isteyenlerin kabul olunmaması hususları serhadat memurlarına tavsiyesi encümen-i mahsus-ı vükelâdan tezkire ve rişte olunmuş ve bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulmaları icâb-ı icrâ ve ol babda Rusya sefaretine dahi tebligat-ı münasibe ifâ kılınmış olmağla bu babda ale-d devam takdirat-ı lazımenin icrâsıyla o makulelerin men-i müruru esbabının istihsaline himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 5 Zilkade Sene 88/M. 16 Ocak 1872

SAYFA:125

BELGE 271 EVRAK NUMARASI:283

Bu Dahi

Erzurum ile Kars beynindeki tarikin cibal-i müstelsile-i vücuiyeye uğramasından dolayı mevsim-i şitâda mürur ve uburca müşkülât görüldüğü ve Erzurumdan Bayezid tarikiyle Çoban Köprüsüne ve Pasin-i Sufla Nahiyesinin Karakurun Karyesi karşusundan Karsa doğru bir tarik küşad olunur ise mesârif ve imalatca ehveniyet ve nakliyatca suhulet hasıl olacağı beyanıyla icrây-ı icâbı hakkında makam-ı vilâyet-i behiyyelerinden meb'us tahrîrat ile beraber olan tezkire sureti bahriye nazırı devletlû paşa hazretlerine irsal ile bu yollara ve ahval-i mahalliyeye derkar olan vukuf ve malûmat-ı kâmilelerine müracaat olunmuş idi. Ol babda alınan cevabda tarik-i mezbûrun tayin olunan güzergahdan inşâsı halinde Bayezid tarikinin dahi yigirmi saat kadar mahallinin tesviye olunmuş olacağı ve soğanlı silsilesinin Aras nehrine müntehi olan cenahından mürur eylemesi cihetle tesviyesince suhulet ve masrafça ehveniyet husule geleceği derkar isede daru-l harb ittihazı melhuz olan vilâyet ve nevahide yapılacak şose ve demir yollarda gözedilecek dakika yalnız tesviyece suhulet ve masrafça ehveniyet ciheti olmayub yolların yapılmış ve yapılacak istihkâmatdan ve darboğaz derununda ve orman ve silsile-i cibal misüllü istihkâmat-ı tabiyyeden ve hatt-ı müdafaa ve yahud resü-l hareket ittihaz kılınacak mevaki-i tabiyyenin kalb ve vustandan ve düşman tarafına uzak olan nekat-ı dahiliye ve memureden imrar ile emniyet-i daime-i askeriye ve mülkiyenin istikmal tarafını tercihi lazım gelüb şu mekasid-i asliyenin hasbe-l imkan teshil-i tesviye ve tehvin-i masrafla beraber husule getirülmesi kaide-i ihtiyatiye ve teminiye icâbından olub elhasıl tarik-i mezkûr mahallince beyan ve iş'ar olunan mahallerden geçürüldüğü halde fevaid ve mekasid mebut hâsıl olamayacağından iş bu tarikin Köprüküyü ve Yeniköy ve Soğanlı silsilesinin Hünkardüzi Geçidi ve Çılaklı Karyesinden geçürülmek üzere küşad ve tesviyesi maksad ve muhsinat-ı maruzanın husulünü temin ideceği misüllü masrafça dahi pek ziyade fark gösteremeyeceğinden ve tahrîrat-ı mezkûrada Soğanlı silsilesinin Hünkar ve Millidüz Köprülerinden mevsim-i şitâda bir kat kesreti cihetle bir kaç aylar mürur u ubur mümkün olamayub Bayezid tarikiyle gidüb gelinmekte olmasından naşi tarik-i mezkûrun silsile-i mezkûraya

uğramaksızın iskândan imrarı fikrası dermeyan olunmuş isede ol havâlinin her tarafa mütesaviyen kar düşmekte olan karib ve civarında yek diğerine üç beş saat mesafede karye ve ikâmetgâhları mevcut bulunan mahallerden mürur-ı uburun imkanı oralarca bi-l müşahede şahit olduğundan ve mezkûr mahalden mevsim-i şitâda bulunması geçememesi bir kat kesretten olmayub mücerred mariyet ve abizinin oralarda muhafazasına kâfi ikâmetgâh ve han ve köyü olmamasından neşet iderek tarik-i mezkûrun inşâsı halinde mahall-i mezkûra birkaç aded han yapulur ise iş bu mahzur zail ve bu yolcuların esbab-ı rahat ve emniyetleri hasıl olacağından yolun balada tayin ve beyan olunan mahallerden geçmek üzere tesviye ve imali kaide-i ihtiyatiyeye mutabık ve icâb-ı hal ve maslahata muvaffık olacağı ve birde Kars ile Batum beyninde derdest inşâ olan Livane tariki bi-l teferruat kemal-i kerimi ser'iyile tesviye olunmakda olmasıyla hasbü-l havale civar mahaller ahali bu senelerde bu yollar için ifây-ı nöbet ameliyat ile mükellef olduklarından ve mezkûr Kars tariki şimdiden ba'den ve mübaşeret olunduğı suretde civareyn münasibliğiyle şu iki tarikde dahi çalışmak lazım gelen ve yahud bu sene Livane tarikinde ve gelecek sene bu tarikde ve bilâkis çalışmak üzere nöbetler isabet iden ahali bulunacağı cihetle bu iki suretde dahi şu hal ahaliye bir emr-i gayr-i hafif teklif ve tahminin ve amelenin yollarda bulundurulması lazım gelen mikdar tağlilini müstelzim olarak saye-i terkiyatvaye-i hazret-i pâdişahide tesviyesi hallince ilerledilmiş olan Livane tarikinin bi-t tabi tehir-i ameliyatına mucceb olacağından ve mezkûr Kars tarikinde şimdiki haliyle araba işlemekte olması ve Deve boynu ile Soğanlı silsilesinin bazı yerlerinde araba mürurı suubetli isede bütün bütün müteessir olmayub mâmâfih buralarının şimdiden biraz himmetle tesviyesi dahi mümkünatdan ve Livane tarikinin müsellemlen olan ehemmiyeti hasebiyle tehir-i ameliyatı tecviz olunamayacağı bedihatdan bulunduğundan tarik-i mezkûr inşâatı kuvve-i kar'iyeye geldikten sonra mezkûr Kars ile Erzurum beynindeki tarik imalatına ba'den ve mübaşeret olunması münasib olacağı beyan ve iş'ar olunmuş olmağla müşârün-ileyh hazretleri tarafından dermeyan olunan tafsilata nazaran iktizay-ı halin îfâ ve inhâsına himmet buyrulması siyakında cevabname.

H. Fi 6 Zilkade Sene 88/M. 17 Ocak 1872

SAYFA:127

BELGE 272 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Kemah Kazası hanedanından Sağırzade müteveffâ Hacı Hüseyin Beg'in veresiyle Gercanis Kazasında bulunan sekiz kıt'a çiftlik ahali beyinde tahaddüs iden arazi davasının fasl u hasmı zımmında tayin ve takdir idilen bedelin ahalden bi-l istihsal veresiye itâ ve arazi-i merkûmenin ahali uhdelerine tefvizi hakkında şuray-ı devlet kararı üzerine müteallık buyrulan irâde-i seniyye-i keyfiyeti 4 Cemaziye-l Evvel Sene 86 ve Fi 26 Cemaziye-l Ahir sene 87 tarihlerinde cânib-i vilâyete yazılmışdı. İş bu çiftlikler arazisi meyanında olub leffen irsal kılınan pusulada esamesi muharrer olan ve müstacir olduklarını elan mukarrer ve mugarred bulunan kesan idaresindeki mahallerin suret-i müstemiresi olarak cânib-i vereseden ferağı ve iş'arat-ı mesbuk hükmünce ahalden alunub kendülere virilmesi lazım gelen bedel-i mikdarın hükümetce def'aten bi-l istihsal taraflarına teslimi ve birde mâru-z zikr sekiz kıt'a çiftlik haricinde ve bi tapu uhde-i tasarruflarında olan Urço deresinin Güni ve Kazarı çiftlikleri ile Kôm Mezrası ve Begdağı nahiyesine tabi Eski Koçgiri ve nevahi-i mezra çiftliği müstacirlerinde terakim idüb itâsında taallül olunan icaranın senedat-ı cedideleriyle tahsil ve itâsı vereseden Şevket Beg tarafından bâ-arz-ı hal istid'a olunmuş olub egerçi pusulada esamisi muharrer kesan idaresindeki arazinin ahali uhdesine takdimi mukarrer olan çiftlikler arasası meyanında bulunmasıyla karar haricinde olarak isaf istid'a yoluna gidilmek gayr-ı caiz isede arazi-i merkûme mukabilinde tayin ve takdir idilen bedelatın hükm-i iş'arat-ı sabıkaya tevfikeyen istika ve istîfâsı lazımeden ve icaratının itâsında tereddüd olunduğı dermeyan olunan çiftliklerin evvelki karar dâhilinde bulunan çiftliklerden hariç olduğı vakiü-l hakika veresinin bâ-sened silk-i mülkünde bulunduğı halde anların tefriki ve mâmâfih gerek ahalinin gerek veresinin muhafaza-i hukuk icâb-ı maslahatdan görünmüş olmağın işin bu ciheti dahi beyne-n nazar-ı dikkat ve itinaya alınarak bi-t tahkik tebeyyün idecek hale göre oraca iktizasının icrâsıyla neticesinin inhâsıyla himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 27 Zilkade Sene 88/M. 7 Şubat 1872

SAYFA:128

BELGE 273 EVRAK NUMARASI:71

Erzurum Vilâyetine

Vilâyet-i behiyeleri defter-i hakani müdiri Gülayim(?) Efendi'nin mahlûl arazi maddesinden iki yüz aded osmanlı lirası ve refakatinde bulunan baş kâtibin dahi bir ferağ-ı keyfiyetinden dolayı dört bin guruş ahz ve irtikab eylediklerinden bahisle ol babda bazı îfâdeye hâvi vârid olan varaka üzerine defterhane nezâret-i celilesiyle lede'l muhabere alınan cevabda müdir-i mum-ı ileyhın bu defa gelen telgrafında dört seneden beru zahire ihrac itmiş olduğu dört yük guruş kıymetlu arazi-i mahlûle bazı zevat tarafından kapadılarak bunun için kendüsi azl idilmiş olduğundan icrây-ı tahkikat zımmında kendüsünün dersaâdete celbi gösterilmiş ise de gerek mûmı-ileyhânın irtikab ve fesadatın ve gerek keyfiyet-i azl ve tebdilleriyle kapadıldığı beyan olunan arazi-i mahlûleye dair defterhanece bir güne malûmat olmadığından bâdehu icâbına bakılmak üzere evvel emirde müdir ve katib-i mûmı-ileyha ile sahib-i varaka her kim ise bunun vesair iktiza idenlerin meclis-i vilâyet-i celile iki tarafın dermeyan itdiği hususatının tahkik ve tamikiyle hakikat halin ve bu babda tertibat-ı ahkâm-ı kanuniyenin ba mazbata inhâsı lüzumı gösterilmiş ve mezkûr varaka leffen irsal kılınmış olmağla ber minval-i muharrer icâbının icrâsıyla keyfiyetin inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 16 Zilhicce Sene 88/M. 26 Şubat 1872

SAYFA:128

BELGE 274 EVRAK NUMARASI:1686

Bu Dahi

Çıldır hanedanından saadetlû Süleyman Paşa akrabasından ve meclis-i idare azasından Mehmed Ali Begin cânib-i miriye dahi olan bir yük guruş şuna buna tarh ve tevzi ve bir mikdarını dahi kendüsünden tahsil itmek gibi teşebbusatda bulunduğundan bahisle bercay-ı muadeleti mutazammın Hayri Begzade taammüd sabit olunmasıyla çekilen telgrafnamenin sureti leffen irsal kılındı. İfade-i maruza-i mekaret-sihhat ise halb u vakt ve badi-i mesuliyet olarak gayr-ı caiz olmağın icrây-ı

tahkikat ve tedkikat-ı mukteziye ile sıhhat-ı halin inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 16 Zilhicce Sene 88/M. Şubat 1872

SAYFA:129

BELGE 275 EVRAK NUMARASI:9

Erzurum Vilâyetine

Trabzondan Erzurum'a kadar tesviyesi karin-i hitâm olan tarikin hizmet-i muhâfazasının bekçiler istihdamı mukarrer isede nüzul barak ve barandan hâsıl olacak rahtelerin büyüyübdde tariki harab itmesinden evvel masrafsızca kapadılması lazım geleceğine ve bu dahi tarikin daireleri içinden mürur ideceği vilayatın nezâret-i mütemadiyelerine münhasır bulunmasına binâen tarik nizamnamesi ve Erzurum ve Trabzon vilâyetleri ve istihkâmat komisyonunun intak ve itimadıyla tanzim olunan talîmat-ı mahsusası ahkâmına tevfikten tarik-i mezkûrun hüsn-i halde bulundurulması hususunun taraf-ı vâlâlarıyla Trabzon vilâyetine bildirilmesi tobhane-i amire-i müşiriyet-i celilesinden îfâde olunmuş ve vâkıa o misüllü rahteler çarçabuk tesviye olunmuş ise ilerüde emr-i tanzim ve tesviyesi mesârif-i külliyyeye istizam ideceği cihetle ifâdat-ı mesruhe beca olarak vilâyet-i müşârün-ileyhâya dahi icrây-ı vesaya kılınmış olmağla bi-l muhabere tarik-i mezkûrun hüsn-i muhâfazası esbabının istikmaline himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 19 Zilhicce Sene 88/M. 29 Şubat 1872

SAYFA:129

BELGE 276 EVRAK NUMARASI: 760

Bu Dahi

Mamuretü-l Aziz ve Malatya cihetlerinde olan ve dört yüz on hane halkından ibaret bulunan aşâir-i malume mevsim-i baharda Sarıçiçek nam mahalde ve eyyam-ı şitâda dahi Kuruçay ve Eğin ve Kemah taraflarında ve hal-i seyyaride bulunarak ahali-i mutavattineyi ihrar ve kura-i şer'iyeye icrâ ve tekâlif-i mürettibenin îfâsının muhâlefet izhar itmekte oldukları cihetle bunların Diyarbekir vilâyetince iskânları

mukarrer isede teşebbüsât-ı iskaniye sırasında vilâyet-i behiyyeleri hududına firar ve tahattiyetleri melhuz olduğundan o misüllü firarilerin iskânları tekrar eyleyen mahallere ircâları hakkında muavenat-ı mukteziyenin icrâsı hususunun savb-ı vâlâlarına tavsiyesi şuray-ı devletden îfâde ve ihzar ve keyfiyet vilâyet-i müşârün-ileyhaya ve civareyn mülasebesiyle Sivas Vilâyetine dahi izbar kılınmış olmağla iktizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 22 Zilhicce Sene 88/M. 3 Mart 1872

SAYFA:129

BELGE 277 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

Kars Mutasarrıflığının saadetlû Ali Rıza Paşa uhdesine tevcihi hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulub buraca icâb-ı icrâ ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine iş'ar ve inbâ kılınmış olmağla oraca dahi iktizasının îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 27 Zilhicce Sene 88/M. 8 Mart 1872

SAYFA:130

BELGE 278 EVRAK NUMARASI:3339

Erzurum Vilâyetine

Bitlis'de bulunan asâkir-i şahane ve sairenin ahval ve harekât-ı nabecaları keyfiyatına dair Orakir nam Ermeni gazetesine münderic mektubın suret-i tercemesi leffen irsal-i suy-i vâlâları kılınmaları yolunda münderic şeylere pek de sahih nazarıyla bakılamaz isede cümlemiz tebligatdan ahali-i gayr-i müslim hanelerinden kız kaçırılması ve asâkir-i şahane ve ahali taraflarından Hristiyanların çarşı ve pazara çekilmelerine ve hizmet etmeyenlerine müdahale olunması gibi bazı maddeler nazarı dikkati celb şeyler olarak veche-n mine-l vücuh kabul ve tecviz olunamayacağı gibi neşriyat-ı vâkıanın elbette bir münşeati ve esbab-ı mucibesi olmak lazım geleceğinden evvel emirde şuraları beyne-n nazar mütalaa alınmasıyla beraber suret-i mezkûra bi-l mütalaa beyan ve taaddat olunan şeylerin bi-l itiraf tahkik ve

tetkikiyle sıhhat-i halin izâhen ve serîan inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 4 Muharrem Sene 89/M. 14 Mart 1872

SAYFA:130

BELGE 279 EVRAK NUMARASI:28

Bu Dahi

Kars Mutasarrıfı saadetlû Ali Paşanın vukû-ı istîfâsına mebni yerine Karesi Mutasarrıfı sabık saadetlû Veysi Paşa hazretlerinin ve Bayezid Mutasarrıflığına idare-i bahriye komitesi azasından izzetlû Şefik Begin tayinleri hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulub icâb-ı icrâ kılınmış olmağla oraca dahi iktizasının îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 16 Muharrem sene 89/M. 26 Mart 1872

SAYFA:130

BELGE 280 EVRAK NUMARASI:99

Bu Dahi

Rusya memalikinde bulunan emlak ve ekaribini terkile yigirmi hane komşusuyla beraber zir-i habac ve merhamet-i seniyyeye iltica ve dehalet ve Kars Sancağına tabi Zarevşad Kazasına hicret itmiş ve orada kâin Ayzunezor harabesi imar ile ikâmet itmekte bulunmuş olan Hacı Beg Ağa zikr olunan haneler halkının emsali hakkında ibraz buyrılan müsaadat-ı mahsusaya tevfiken beş sene müddetle fûru ve aşardan muaf ve müstesna tutulması ve ağay-ı mûmi-ileyhümünde uhdesine kapucıbaşılık rütbesi tevcihi hususlarına vukûbulan istid'a ve taraf-ı vâlâlarından gelen inhâ üzerine şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve ol babda tasdir itdirilen ruus-ı hümâyun savb-ı samilerine isra kılındığı gibi maliye nezâret-i celilesiyle muhâcerat idare-i behiyyesine dahi malûmat virilmiş olmağın oracada muamele-i mukteziyenin icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi Selh-i Muharrem Sene

89/M. 9 Nisan 1872

SAYFA:131

BELGE 281 EVRAK NUMARASI:17

Erzurum Vilâyetine

Açılan Kars Mutasarrıflığına Karesi Mutasarrıfı sabık saadetlû Said Paşa ve Muş Mutasarrıflığına dahi Karahisar-ı Sahib mutasarrıf-ı esbak Ömer Lütfi Paşa hazretlerinin icrây-ı memûriyeti hususuna meclis-i mahsus kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahiye müteallık buyrulmuş ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla oraca dahi icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 4 Safer Sene 89/M. 13 Nisan 1872

SAYFA:131

BELGE 282 EVRAK NUMARASI:173

Bu Dahı

Erzincan Sancağı dâhilinde kâin Gercanis Nahiyesi vesatında ve Sivas ve Giresun üzerinde bir hükümet konağı hallice dükkân ve hane ile mekteb-i rüşdiye bina ve inşâ idilerek orası cesim bir kasaba heyetine konulmuş olduğu beyanıyla mahall-i mezkûrun müdüriyet merkezi ittihazıyla beraber münasib bir isim ile yâd idilmesi hakkında vilâyet-i behiyyeleri makamından vârid olan tahrîrat şuray-ı devlete havale olunmuşdı. Saye-i ihsanvaye-i hazret-i pâdişahide mahall-i mezkûrun bu suretle bila-imar kasaba heyetine konulması memûriyet-i mülkiye kasaba-i nâfia ve mültezimesine muvaffık olarak sezavar tahsin ve siyak-ı iş'ardan anlaşıldığına göre bu hususda pek çok gayret ve muavenet-i sibkat iden liva-i mezkûr idare meclisi azasından Mehmed Nusret Begin harekât-ı vâkıası şayan-ı takdir olmasıyla orasının müdir-i merkezi ittihazı ve Refahiye namıyla yâd kılınması tensib olunarak bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i mülkdari dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve ol babda maliye nezâret-i celilesine malûmat virildiği gibi keyfiyet gazetelerle dahi neşr ve ilan itdirilmiş olmağla icrây-ı icâbına ve mir-i mum-ı- ileyhe beyan-ı mahzuziyete himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 14 Safer

Sene89/M. 23 Nisan 1872

SAYFA:132

BELGE 283 EVRAK NUMARASI:172

Erzurum Vilâyetine

Erzurum ile Trabzon beyinde yapılan tarikin Trabzon ciheti dahi bu kere reside-i hüsn-i hitâm olarak kâffe-i müştemilat-ı madudesiyle Erzurum hükümetine devr u teslim kılınmış olduğu taraf-ı vâlây-ı seraskeriden vukûbulan iş'ardan anlaşılması ve iş bu tarikin harabdan vikayesiyle daima hüsn-i halde bulundurulması lazımeden ve bu dahi daireleri dâhilinden mürur ideceği vilayatın nezâret ve tekidat-ı mütemadiyelerine aid mevaddan olduğu gibi orada mahsus bir ahkâm ve tarik komisyonu bulunduğu binâen mahall-i hükümetleri kendülerine mükemmelen teslim olunan mezkûr yolların daimi icrây-ı tamirâtıyla lazım gelecek tahkimatının ale-d devam sarf-ı mesai iderek ve icâbında işi açığı mühendislerle düşürmeyerek komisyon-ı mezbûrda müracaat vakî meydan dahi imalat-ı meb'us inhâya aid mesalih ve icrâat-ı mühimmede cânib-i hazret-i seraskeriye beyan-ı keyfiyet eylemeleri hususuna bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulub suret-i hal serasker-i müşârün-ileyh ile Trabzon vilâyetine dahi bildirilmiş olmağla taraf-ı devletlerinden dahi ana göre hareket ve muamele buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 11 Rebiü-l Evvel Sene 89/M. 19 Mayıs 1872

SAYFA:132

BELGE 284 EVRAK NUMARASI:310

Bu Dahi

Erzincan Sancağı dâhilinde kâin Kuzican Kazasının kıymet ve irad-ı emlakive tahsinen ihraf virgüsüyle gayraz rabi bedel-i askerisi hasbe-t tahrir doksan beş bin yüz on dört guruş otuz altı pareye badi olarak kadim virgü ile muvazene olundukda altmış iki bin üç yüz yetmiş dört guruş dokuz pare noksanı tebeyyün eylediği gibi mesârif-i tahririye karşılığı olarak bir defalık olmak üzere ahzı icâb iden mebalığın mikdarı dahi on yedi bin doksan guruş bir pareye baliğ olmuş ve noksan-ı mezkûr egerçi biraz ziyadece isede mahall-i mezkûrun Dersim Dağı şubesinde olması

cihetile şimdilik kabulü mevki ve maslahat icâbından olmasıyla beraber ba'dezin sene be sene icrâ olunacak tadilatda yine mikdar-ı kadimini bulacağı ve belki tezayüd ideceği me'mul bulunmuş idüğünden mahsusat-ı cedide-i mebhusenin seksan sekiz senesinden itibaren tahsiline mübaşeret olunmak ve mezkûr on yedi bin bu kadar gurus mesârif-i tahririye karşuluğı dahi yalnız sene-i merkûme mürettebatı meyanında tevzi'i ve istîfâ ile hesabı başkaca terkim kılınmak üzere îfây-ı muktezasının maliye nezâret-i celilesine ve noksan-ı mezkûrun zuhurı emlak run-ı kıymet-i takdir olunmasından neşet itmiş ise bu yoklaması icrâ ve ferağ ve intîfâsı vukûbulanların kıymet-i hakikiyeleri tahkik ve tayin olunarak usulî ve nizâmî dairesinde olarak iş bu noksanın telafisine gayret kılınmasının vilâyet-i behiyyelerine havale ve iş'ar-ı divan-ı muhasebatdan tanzim ve nezâret-i müşârün ileyhâ makamından tenzil kılınan mazbata üzerine şuray-ı devletle ve nezd-i senaveride tezkir ve tensib kılınmış ve hazinece îfây-ı muktezası nezâret-i müşârün-ileyhaya havale olunmuş olmağla oraca dahi iktizay-ı halin icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi Gurre-i Rebiü-l Ahir Sene 89/M. 8 Haziran 1872

SAYFA:133

BELGE 285 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Çıldır Sancağının yetmiş üç senesi vâridat-ı öşriyyesinin yigirmi dokuz yük kırk dört bin gurus bedel ile deruhte iderek yigirmi sekiz yük altmış bu kadar bin gurusı nakden ve havaleten îfâ itmiş ve küsür kalan yetmiş dokuz bin bu kadar gurus dahi mesele-i maziyyede orduy-ı hümâyuna virmiş olduğu erzak bahasından matlubı olub muhasebe-i livada karşılaştırılarak yerine dört kıt'a sergi itâsıyla erzak-ı mezkûre senedat-ı sairesi meyanında muamele-i lazimesi icrâ olunmak üzere yetmiş beş tarihinde bâ-mazbata hazine-i celileye gönderilüb geçen seksan yedi tarihinde makam-ı vilâyetden tekid olunmuş olduğu halde henüz cevabı alınmamış olduğundan ve bu kere emlak ve eşyasının fûruhtuyla sâlifü-z zikr yetmiş dokuz bin beş yüz bu kadar gurusun tahsiline kıyam olduğundan bahisle bazı îfâdeye hâvi liva-i mezkûr meclis-i idaresi azasından Mehmed Ali imzasıyla çekilen telgrafname ıslahat

komisyonuna lede-l havale mûmî-ileyhin şu işi bu ana değin bitürülmeyüb şimdi ise emlak ve eşyasının fûruhtuna kalkışılması hakkında temrir-i mevaddı olacağından iktizası bâdehu îfâ olunmak üzere evvel emirde gönderildiği beyan olunan mazbata üzerine hazinece ne muamele cereyan itdiğinin maliye nezâret-i celilesinden istifsarı ve aradan dikkat çekmiş olduğu cihetle mazbata-i mezkûranın hazinece bulundurulması tehir itmemek için gerek zikr olunan mazbatanın ve gerek mu'ahharen tekidi hâvi irsal kılınan tahrîratın tarih ve numrosunun telgrafla bildirilmesi hususî taraf-ı devletlerine iş'ar-ı lüzumî îfâde olunmuş ve mezkûr telgrafname-i bâ-tezkire nezâret-i celile-i müşârün-ileyhâya gönderilmiş olmağla ol vecihle serîan iş'ar-ı keyfiyete himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 4 Rebiü-l Ahir Sene 89/M. 11 Haziran 1872

SAYFA:133

BELGE 286 EVRAK NUMARASI:2664

Bu Dahi

Çıldır Sancağı Mutasarrıfı sabık Süleyman Paşa ve meclis azasından Mehmed Ali Beg ile sair memûrinin su-i idaresi cihetile umur-ı ibad muhavver layıkında deveran itmediğinden ahali mağdur olmakda olduğundan ve bunların emval-i miriyeden bir hayli akçe zimmeti bulunduğundan bahisle bazı îfâdeye hâvi bilâhare mahallinden meb'us varaka ıslahat komisyonuna lede-l havale mevadd-ı mündericesi makrun-ı sıhhat ise hiçbir vakitte ve hususiyle iş bu asr-ı muadeletde tecviz olunamayacağından ve bu babda tahkîkat-ı acile icrâsıyla keyfiyetin zahire ihracı ehemm ve elzem bulunmuş olduğundan keyfiyetin sûrat-ı tahkik ve iş'arı hususunun savb-ı düsturilerine tavsiyesi îfâde ve zikr olunan varakanın bir kıt'a sureti leffen itâre kılınmağın ol vecihle tahkîkat-ı mukteziyenin serîan ve mükemmelen îfâsıyla neticesinin iş'arına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 9 Rebiü-l Ahir Sene 89/M. 16 Haziran 1872

SAYFA:134

BELGE 287 EVRAK NUMARASI: 0289-4850-4168

Erzurum Vilâyetine

Çıldır Mutasarrıflığına altı bin yedi yüz guruş maaşla Erzurum mektubçusu izzetlû Hulusi Efendi'nin tayini hususu vukûbulan iş'ar-ı devletleri üzerine icrâ kılınmış ve mektubçuluğa dahi dört bin beş yüz guruş maaşla münasib birinin intihab ve tayini derdest bulunmuş olmağla oraca dahi muamele-i mukteziyenin îfâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 15 Cemaziye-l Evvel Sene 89/M. 21 Temmuz 1872

SAYFA:135

BELGE 288 EVRAK NUMARASI:422

Erzurum Vilâyetine

Erzurum Vilâyeti mektubçuluğuna Ankara mektubçusu izzetlû Tahir Efendi'nin tayini hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icâb-ı icrâ kılınmış olmağla oraca dahi iktizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 18 Cemaziye-l Evvel Sene 89/M. 24 Temmuz 1872

SAYFA:135

BELGE 289 EVRAK NUMARASI:419

Bu Dahi

Erzurum tarihinin hal-i hazırından bahisle ol babda bazı îfâdata hâvi olub İngiltere sefaretine gelen tahrîratda münderic olan fikra-i mahsusa üzerine makam-ı vâlây-ı seraskeri ile cereyan iden muhabereye şamil tezkire-i senaverinin sureti dahi leffen irsal kılındı. Zeyline muharrer cevab mealine nazaran îfâdat-ı maruzanın bi-esas idüğü ve tarik-i mezkûrun suret-i matlube ve muntazimede bulunduğu anlaşılmasına mebni ilerisünün dahi getürdülmesi yani eyyam-ı şitâda kar ve

yağmurdan hâsil olacak rahtelerin bi-l îfâte vakt-i tamir ve tesviyesi hususuna muntazır dikkat ve itina idilmesi lazımeden bulunmuş vâkıa tarik-i mezkûrun hal-i harabdan her halde muhafazasının ve memurinin bu maksadı istihsal ve istikmal sarf-ı mesai ve ikdamat eylemesinin ehemmiyetine müstağni-i tarif ve tekrar olarak keyfiyet Trabzon vilâyetine bildirilmiş olmağla bu kere ittihazı lazım gelecek muamele ve tedabirin icrâsı ile yolun daimi suretle intizamına himmet ve itina buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 22 Cemaziye-l Evvel Sene 89/M. 28 Temmuz 1872

SAYFA:136

BELGE 290 EVRAK NUMARASI:436

Erzurum Vilâyetine

Erzurum sur atığının(?) aralarında ve sandukları içinde yapılub bir köşesinde irtibatı olmayan ve akçesinin ahz olduğına dair kayd bulunamayan atıyye hakkında sual-i rey-i mutazammın Anadolu istihkâmâtı riyaseti cânibinden bi-l vürud taraf-ı sami-i seraskeriden irsal kılınan tahrîratın suret-i mahrecesi leffen irsal kılınan bu husus hakkında mahallinden vürud-ı hikâye olunan inhâya dair erbab-ı seraskerice kayd olduğu iş'ar-ı vâlây-ı serbalarından istinbât olduğu gibi ol babda bâb-ı âliye dahi iş'ar vuk'u bulmasına nazaran isti'lam-ı keyfiyete lüzum görünmüş olmağın bi-l itiraf tahkik ve müselleme-i maslahat-ı halin ve malûmat-ı mahalliyeinin izâhen beyan ve izbarına himmet buyrulması siyakında şukka.

H.Fi 6 Cemaziye-l Ahir Sene 89/M. 11 Ağustos 1872

SAYFA:136

BELGE 291 EVRAK NUMARASI:YOK

Bu Dahi

Filibe eşraf-ı hanedanından ve mevali-i kiramdan olub Van Sancağı tebaatına tayin kılınmış olan faziletlü Enis Efendi bu kere ol tarafa azimet eylemiş ve kendüsi ashab-ı hüsn ve kemalden ve şayan-ı ihtiram ve ayandan bulunmuş olmağla efendi-i

mûmı-ileyhin vusulünde hakkında muamele-i cemile-i ihtiramkari ve devletvaziye-i masrufete himmet-i behiyyeleri siyakında şukka.

H. Fi 9 Cemaziye-l Ahir Sene 89/M. 14 Ağustos 1872

SAYFA:136

BELGE 292 EVRAK NUMARASI:4295

Bu Dahi

Daire-i vilâyet tarik ve muabberince olan emniyetden ve devam-ı asayiş mahallinden bahisle beraber görülen lüzuma mebni vilâyet zaptiye efradına iki yüz nefer ilavesi kararlaştırılarak Van Sancağı için elli nefer süvari ve Bayburd kazasıyçün yigirmi nefer süvari ve piyade ve İsbir kazasınca dahi altı nefer süvari-i zaptiyyenin ilaveten tertib ve istihdamı zımmında mahallerine mâzuliyet virildiğini ve ol babda bazı îfâdata mutazammın meclis-i vilâyetden vürud iden mazbata mevaddası malum-ı senaveri oldı. Himmetsamiye ve ikdamat-ı behiyyeleri eseri olarak asayiş ve emniyet-i matlubenin her ne zamanda ziyade olduğu müttehim mazbata-i mezkûrede beyan ve temin olunmasına ve orası orduy-ı hümâyun merkezi olub her ne vakit ihtiyat-ı sahih görölse kuvve-i askeriye mevcut bulunmasına nazaran hazine-i celile için yeniden bargirat masrafı ihtiyarından yani ilaveten tertibi gösterilen neferatın istihdamından sarf-ı nazarla hal-i hazır ile hüsn-i idareye devam olunması münasib görünmüş ve şu suretle idare halinde âdem-i ihtilal emniyet-i haliyeye dirayet-i müttehize-i düsturilerinin kîfâyet-i umur-ı müslimeden bulunmuş olmağın ana göre hareketleri bir kat daha ibraz-ı müessir ve temhiriye himmet ve itina buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 13 Cemaziye-l Ahir Sene 89/M. 18 Ağustos 1872

SAYFA:137

BELGE 293 EVRAK NUMARASI:187

Erzurum Vilâyetine

Kars Sancağı vâridat-ı öşriyyesinin seksan yedi senesine mahsûben mahallince ve merkez vilâyetçe icrâ olunan müzayedesinde yigirmi yük yigirmi bin gurus bedel ile

Hayreddin Ağa uhdesinde takarrür iderek bundan ziyade talibi bulunamadığı ve ihalesi emaneten idaresinden hayırlı görüldüğü halde icrây-ı ihalesi zımmında cânib-i hazineden keşide kılınan telgrafname üzerine vilâyetçe zuhur iden talibi tarafından otuz bin guruş ve anın üzerine mûmı-ileyh Hayreddin Ağa tarafından dahi beş bin guruş zamaim icrâsıyla yigirmi yük elli beş bin guruşda yine Hayreddin Ağa uhdesinde kalmış olduğu cihetle iş'ar-ı mezkûraya mahallince bir kere daha talib-i taharrisiyle ziyade bedel viren bulunamaz ve emaneten idaresinde kaide-i husuli memul olunamaz ise mûmı-ileyh Hayreddin Ağaya icrây-ı ihalesi cânib-i vilâyetden sene-i merkûme ağustosunun on altısında mahalline bâ-telgraf bildirilmiş olduğu ve bu makule vâridatın icrây-ı müzayedesinde taliblerinin inkitâ'ı rağbatından hükümet-i müterabbe pusulasına nihayet pey tabiri terkim ve tarihi vaz' idilerek o tarihten on bir gün müruruna kadar diğer talib bulunamaz ise on ikincisi günü karardadesi çekilüb bâdehu vukûbulacak zammın kabul olunmaması nizam-ı mikdarı iktizasından bulunduğu halde cânib-i vilâyetden vukûbulan iş'ardan bir gün müruruyla vâridat-ı mezkûranın Hayreddin Ağaya kat'iyen ihalesi icrâ kılındığı ve liva-i mezkûr meclisi cânibi başkâtibi sabık Ahmet Ferid Beg ile şeriki Bekir Beg tarafından ağustosun on sekizinde yani müddet-i nizamiye dâhilinde vukûbulan altmış bir bin bu kadar guruş zammın kabul olunmadığı mûmı-ileyh Ferid Beg tarafından ihbar idilmiş ve hazine-i celile ve şuray-ı devletçe icrâ olunan tahkikat ve tedkikatdan tebeyyün eylediğine göre müterabbe pusulasında ber muceb-i nizam nihayetçe ve karardade tafziri yazılmayub zamaim-i vâkıanın ekserine tarih vaz' olunmaması bu madde hakkında cereyan iden muamelat-ı mahalliyenin yolsuz ve nizamsızlığı müeyyed bulunduğu gibi mir-i mûmı-ileyh mukaddema virildiği altmış bir bin bu kadar guruşla mahall-i talibi tarafından ihbaren virilen yigirmi bin guruş dahi dâhil olduğu halde iki yük kırk beş bin guruş zam idüb fakat Karslı Osman Nuri Beg tarafından otuz bin guruş daha zam vuk'u bulmasıyla vâridat-ı mezkûra yigirmi üç yük otuz bin guruşla mûmı-ileyh Osman Nuri Beg uhdesinde takarrür itmiş olduğundan mûmı-ileyh Hayreddin Ağadan ihalenin kısmı ve vâridat-ı mezkûranın ol mikdar bedel ile mûmı-ileyh Nuri Bege ihalesi ile beraber bu yolda karışdırılan fesadın mahallince tahkik-i esbabı ve mûmı-ileyh Ferid Begin ihbarı üzerine vâridat-ı merkûmeye vukûbulan zamaim-i mikdar ise anın hasmının ber muceb-i nizam ihbarına olarak mûmı ileyhüme itâsı lüzum-ı maksuh ıslahat komisyonundan bâ-mazbata îfâde olunmuş ve bu suret-i muvaffik maslahat görüldüğü cihetle nezd-i

senaveride dahi tensib kılınarak ihbariye maddesi maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağın oracada iktizay-ı halin icrâsıyla beraber vâridat-ı merkûmenin müzayedesinde karışdırılan fesad bi-l itiraf tahkik olunub sıhhat-i halin ve mütecasirlerinin izâhen beyan ve iş'arına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Cemaziye-l Ahir Sene 89/M. 20 Ağustos 1872

SAYFA:138

BELGE 294 EVRAK NUMARASI:4281(?)

Erzurum Vilâyetine

Muş Sancağı dâhilinde bulunan bazı köylerde rüesay-ı ekradın Ermeniler hakkında muamelat-ı gayr-ı layıkada bulduklarından bahisle ricay-ı adaleti mutazammın Masisi gazetesinde görülen mektubun suret-i tercemesi leffen irsal kılındı. Bunun münderecatı mukarred himmet ise saye-i ihsanvaye-i hazret-i mülûkanede her sınıf tebaa devlet-i âliyyenin mazhar-ı eman ve adalet olundukları bir zamanda bunların istinay-ı gareride olmalarını rızay-ı ali ber vecihle kail ve razı olamayacağından bu babda tahkikat ve tedkikat-ı lazıme icrâsıyla bu revabın derece-i sübut-ı mağruriyeti halinde mütecasirlerinin derhal tedib ve terbiyeleri ve zulmen alınmış akçe ve eşya olduğu takdirde anların dahi bi-l istirar ashabına itâsı ile vazife-i adle-i hükümetin tamimi îfâ ve keyfiyetin iş'ar ve inbâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 17 Cemaziye-l Ahir Sene 89/M. 22 Ağustos 1872

SAYFA:138

BELGE 295 EVRAK NUMARASI:249-4328

Bu Dahi

Muş havâlisi ahalisinden olub bundan iki sene mukaddem Rusçuk ve Sinop Sancaklarına nefy ve tağrib idilmiş olan eşhasın afv ve itlakları hakkında sibkat iden iş'arat ve ol babda cereyan eyleyen tahkikat ve muhaberat üzerine divan-ı ahkâm-ı adliye muhakemat-ı cezaiye dairesinden tanzim olunan müzekkere encümen-i mahsus-ı meşveretde lede-l mütalaa mallarında müstefad olunduğu vecihle bunların

mahkûmiyet ve masturetleri bir mahkeme-i resmiye ve nizamiye hükmüne müstenid olmayub mukaddema havâli-i merkûmece icrâ kılınan ıslahatın temin ve istikrarı mülâhazasına mütebenni bulunmuş ve mâmâfih memleketlerine iadelerinin mülken ve maslahaten bir güne bais olunmadığı dahi temin idilmiş olduğundan istihsal-i merkûmeden mütefalarının vefat idenlerden maadasının afv ve itlaklarıyla Erzurumda kefalet kaviyyeye rabitâ olunarak memleketlerine iadeleri tensib olunub bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık buyrulmuş ve bunların ol tarafa azimetleri Tuna ve Kastamonu vilâyetlerine tebliğ ve izbar kılınmış olmağın usullerinde ber mantuk-ı irâde-i seniyye-i iktizay-ı halin icrâsıyla bunların ve emsalinin ıslahat-ı mahalliye aleyhinde harekete tasaddi idememeleri esbab-ı kaviyyesinin istihsaline tebdil-i himmet ve itina buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 18 Cemaziye-l Ahir Sene 89/M. 23 Ağustos 1872

SAYFA:139

BELGE 296 EVRAK NUMARASI:22

Erzurum Vilâyetine

Kars Mutasarrıfı saadetlû Said Paşa hazretlerinin Kıbrıs Mutasarrıflığında bulunduğu zamanda üzüm öşründen naşi ahaliyle mültezim beyninde tahaddüs-i ihtilaf üzerine Limason Kazası meclis-i idaresi marifetiyle konılan fiyatın hasbe-l kaide rızay-ı tarafına tevfiği emrinde zuhura gelen rehavetden dolayı cezay-ı nakdi olarak kendüsünden istihsali mukarrer olan bir aylık memuriyet-i sabıkası maaşının afvı müşârün-ileyh tarafından bi-l vürud divan-ı ahkâm-ı adliyyeye havale olunan şukkada istid'a olunmuş isede kendüsünün cezay-ı mezkûrile mahkûmiyeti kanunen la-hak olan hükme müstenid bulunduğu cihetle bunun afva uymayacağından bahisle tensib idilmiş ve maliye nezâret-i celilesine malûmat virilmiş olmağla meblağ-ı mezbûrun istîfâsı zımmında lazım gelen muamelenin icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 21 Cemaziye-l Ahir Sene 89/M. 26 Ağustos 1872

SAYFA:139

BELGE 297 EVRAK NUMARASI:49

Bu Dahi

Kemah Kazası hanedanından Sağırzadelerle Gercanis Kazasında vaki Çıtâk ve Honarbulus(?) ve Alacahan ve Görelık ve Burusa ve Güfte ve Haraba çiftlikleri ahalişi beyninde münazâunfih olan arazi maddesine dair mukaddema mahallinden vârid olan mazbata ve ilamat-ı şeriyeyle ol babda divan-ı ahkâm-ı adliye hukuk dairesinden tanzim olunan müzekkere üzerine ahali-i merkûmeden üç yüz elli bin guruş alunub sağırzadelere itâsıyla arazi-i merkûme üzerinden bütün bütün kat-i alaka itdirilmesi hususuna irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık buyrularak mucebince icrây-ı iktizası Fi 4 Cemaziye-l Evvel Sene 86 tarihinde makam-ı senaveriden tastir ve suret-i mahrecesi leffen bais ve tastir kılınan tahrîratda beyan ve iş'ar kılınmış olduğu halde bu kere iş bu sağırzadelerden darsâdetde bulunan Şevket Beg tarafından virilen istid'anamede mukaddema tanzim olunan mezkûr müzekkereye şartu-l beyan yedi kıt'a çiftlikden başka birde Gervekendi çiftliği tahrir ve ilan idildiği ve hâlbuki mezkûr mazbata ve ilamlarda Gervekendi çiftliği yalnız meb'hus olan çiftliklerden batınen südur olmak üzere zikr olunmuş olduğu kendülerinin mezkûr çiftlik ve arazisinde kat'an hak ve alakaları olmadığı cihetle mezkûr Gervekendi çiftliğinin müzekkere-i mezbûrada diğerleri sırasında muharrer olması ahali-i merkûmeden mahallince istihsali mukarrer olan meblağ-ı mezkûrdan Gervekendi çiftliği ahalişi üzerine dahi hak tarzı intac ideceği ve bervech-i meşruh Gervekendi çiftliğinin kendülerinin alakası olmamak cihetile mugayir-i ahali-i merkûmeden yararlanmak kabil olamayub bunlara isabet idecek mikdarı bilâhare kiselerinden gayb eylemeleri lazım geleceği beyanıyla mezkûr Gervekendi çiftliğinin tard ve tashih idilmesi hususı istid'a olunmakdan naşi kuyuda lede-l müracaa mezkûr ilam ve mazbatalarda filhakika Gervekendi çiftliğinin ber minval-i meşruh yalnız diğerlerden ba-suhule hudud olmak üzere zikr olunmuş olduğu halde müzekkere-i mezbûrada o yerleri sırasında yazıldığı ve bunun sebebi ise mukaddema bu madde hakkında buraca tedkikat-ı lazıme icrâ olunduğu esnada münazâunfih olan çiftliklerin kaydı defterhaneden sual olundukda terkim olunan derkenarda Gervekendi Karyesi kaydının dahi ilave olunması cihetile keyfiyet defterhane nezâret-i celilesinden lede-l

istifsar alınan cevabda maru-l beyan derkenarda Gervekendi Karyesi kaydının ilavesi hiçbir mütalaaya mebni olmayub karye-i mezkûra münazâunfih olan çiftlikat-ı malumenin ba-suhule hemhudud bulunduğı evrak-ı müteferriasında gösterilmesinden dolayı derkenar olunub zikr olunan karye kaydının müzekkere-i mezbûradan tarh ve tashih olunmasının defterhanece bir güne sitâyışı olmadığı ihtar olduğı gibi bu babda bir kat daha husule ihtiyat için taraf-ı samilerinden dahi alınan isti'lama cevaben vârid olan telgrafnamede karye-i merkûme münazâunfih olan çiftlikler haricinde müstakil bir karye olduğı ve bu karyede müteveffâ İbrahim Begin bir değirmen arsasından başka sağırzadelerin bir güne alakası olmayub kâffe-i arazisi ahalinin ba-tapu taht-ı tasarruflarında bulunduğı inhâ olunmuş ve şu halde karye-i mezbûranın mezkûr derkenar ve müzekkereye sehven dahl olduğundan şek ve şübhe kalmayub zikr olunan çiftlikler meyanından tefrikiyle mebaliğ-i mezbûranın yalnız mezkûr yedi aded çiftlik ahalisinden istihsali iktiza ideceği misüllü kaydının tashihi lazım geleceği divan-ı mezkûrdan bu defa bâ-müzakere beyan ve îfâde olunub hazinece tashih-i kayd maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağın mahallince dahi ana göre icâbının icrâsıyla mecruh-in-i meracimde malum olmak için tashih-i kayda himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 25 Cemaziye-l Ahir Sene 89/M. 30 Ağustos 1872

SAYFA:141

BELGE 298 EVRAK NUMARASI:537

Erzurum Vilâyetine

Muş Kazasında mukaddema inşâ kılınan keşf mucebince bir yük yetmiş bin bu kadar gurus sarf ile bir hükümet konağı inşâsı tasavvur olunduğı halde keşf-i icrâ ve bazı mertebe olunan tasarruf ve tedabir icâbınca mâmâfih arz-ı mesârif inşâatına yüz bin guruşa tenzil olunmuş olduğundan meblağ-ı mezbûr seksan beş ve seksan altı seneleri vâridat-ı belediye hasılatından tesviye olunarak kaide-i tasarrufiyeye kemaliyle bi-l riaye bundan ziyade akçe sarf idilmemek ve menatib ve rehan ile itina idilmek ve fetemasında usul-i vecihle zir-i mazbatalu keşide defteri tanzim ve irsal olunmak üzere gönderilen resmine tevfi ken mezkûr konağın inşâsı meclis-i idare-i vilâyetden meb'us mazbata ve maliye nezâret-i celilesiyle bi-l muhabere şuray-ı

devletde cereyan iden müzakere üzerine teşebbüs olunmuş ve ol babda nezâret-i müşârün-ileyhâya malûmat virilmiş olmağın ol vecihle icâbının icrâsına himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi Gurre-i Receb Sene 89/M. 4 Eylül 1872

SAYFA:141

BELGE 299 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

Erzurum hanedanından İbrahim Efendi şimdîye kadar bir hayli mahaller kaim-makamlık ve müdirliklerinde ve hususiyle mesele-i maziye de orduy-ı hümâyun maiyyetinde bulunan asâkir-i muvazzafanın idareten tayinatı hizmetinde bulunarak ibraz-ı hüsn-i hizmet ve sadakat itmiş olduğu halde bir müddetden beru açıkda ve hal-i zaruretden kaldığından bahisle vilâyet-i celile dâhilinde bir kaim-makamlıkda istihdamıyla karılması niyazında olub kendüsünün yanında bir hayli mazbata ve şehadetname dahi bulunmuş olmasıyla efendi-i mûmî-ileyhin oraca dahi taahhüd idecek ehliyet ve istihkakına göre münasib bir mahal kaim-makamlıkda istihdamı men'ut rey ve himmetleri idüğü siyakında şukka.

H. Fi 6 Receb Sene 89/M. 9 Eylül 1872

SAYFA:142

BELGE 300 EVRAK NUMARASI:571

Erzurum Vilâyetine

Çıldır Sancağında bazı ilal-i mehalikime ve sariyyeye düçar olanları tedavi itmek ve maaşı bin guruşa müteceviz bulunan ve virgüye ilaveten tediye ve yahud menafi sandığı akçesi kanunen tesviye idilmek üzere bir nefer tabibin lüzum-ı irsali hakkında vârid olan tahrîrat-ı devletleriyle liva-i mezkûr idare meclisinin mazbatası şuray-ı devlete lede-l havale ol babda cereyan iden muhabere üzerine tıbbiye nezâretinden yazılan cevabda gösterildiği vecihle ber mucceb iş'ar oraya bir tabib tayin ve irsali husul-ı matlubeye kâfi olamayacağı gibi tahrir olunan maaş dahi runa olduğundan suret-i matlubede iki bin guruş şehriye ile bir tabib ve bin guruş aylıkla

bir de eczacı intihab olunarak i'zâmı ve bir sanduk ecza tedariki dört beş bin guruş tevkif iderek mûmî ileyhâ ile ecza sanduğunun dahi erzuruma vusulüne değin iki bin guruş yol masrafı virilmek lazım geleceği anlaşılmasına mebni mezkûr ol mikdar maaşların ehil ve muktedir birer tabib ve eczacının intihab ve i'zâm olunması ve hastalık olan mahalleri ayrı ayrı gezüb îfây-ı hüsn-i hizmete ikdam eylemeleri için nizamına tevfi ken kendilerine bargir icrâatı itâsı ve zikr olunan maaşlarla mesârîf-i sairenin suret-i tesviyesine gelince mahall-i vâridat bildirmesi ceza olduğu gibi menafi sanduğı faizinden maaş itâsı ve virgüyi ahaliye akçe ilavesi dahi ahval ve nizamına muvaffık olmadığı cihetle maliye nezâret-i celilesinin iş'ar-ı vecihle mûmî-ileyhaya virilecek maaş ile eczay-ı tıbbiye esmanının ve Erzuruma kadar tesviyesine lüzum görinen akçe ile kendülerinin dolaşacakları mahaller bargir ücretlerinin seksan sekiz dâhiliye borciyyesine idhal idilen zuhurat-ı tertibatdan gayraz sarfı mevcut olan yüz kırk yedi bin guruşdan îfâsı tensib olunmuş ve tesviye-i maaşat ve mesârîfât maddesi nezâret-i müşarü-n ileyhaya tabib ve eczacı ile eczay-ı tıbbiyenin suret-i i'zâmı ve irsali tıbbiyeye bildirilmiş olmağın oraca dahi iktizay-ı halin icrâsına himmet ve gönderilecek eczanın su-i istimalinden vikayasına tebdil-i itina ve dikkat buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 16 Receb Sene 89/M. 19 Eylül 1872

SAYFA:142

BELGE 301 EVRAK NUMARASI:254

Bu Dahi

Geçende Erzurum mektubçuluğına tayin olunan Tahir Efendi'nin mağduriyet-i vücudiyesine mebni afvıyla yerine Erzurum meclis-i idaresi başkâtibi sabık izzetlü Ziya Efendinin icrây-ı memuriyeti hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı şehinşâhiye müteallık buyrulması ve hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale kılınmış olmağın oraca dahi icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 18 Receb Sene 89/M. 21 Eylül 1872

SAYFA:143

BELGE 302 EVRAK NUMARASI: 986

Erzurum Vilâyetine

Erzincandan berren ile Dersim cibali üzerinde geçürilerek Kızılkilise ve Bolu'ya ve Şeyhtuvan(?) dahi berüce Diyarbekir ve diğeri Mamuretü-l Aziz'e müntehi olmak üzere ber muceb irâde-i seniyye-i keşf olunan tarikin mesârif-i umumiyesi bulunan yigirmi beş bin bu kadar kiseden cibali sekinesinin afv buyrulacak bakayay-ı atıkası mukabilinde eyyam-ı mükellifelerine birer mesai daha zam ile çalışdırıldığı takdirde amele-i muvazzafa ücreti olarak dâhil bulunan dokuz bin kiseye karib akçe tasarruf olacağı gibi Palu ile Diyarbekir beyninde olan şubenin şimdilik tehiri halinde dahi bunun mesârifi olan yedi bin iki yüz bu kadar kisenin tefvizi kabul olacağından iş bu iki kalem akçenin tenziliyle tarik-i mezkûr için sekiz bin sekiz yüz şu kadar kisenin tahsisi lüzumuna evsal-i hal muvazenesi haricinde bir sermaye demek olmasıyla sene-i atide işe mübaşeret olunmak üzere zikr olunan sekiz bin bu kadar kiseye mahsûben iki bin kisenin ale-l hesab olarak itâsı iktiza ideceğine dair vârid olan tahrîrat-ı devletleriyle melfuf mazbata ve haritâ ve keşif defterleri mütalaa ve malûmat-ı mahalliye mülasebesiyle keyfiyet tophane-i amire müşiri devletlû Mustafa Paşa hazretleriyle muhabere olunarak tarikin tesviye-i mesârifi ciheti dahi maliye nezâret-i celilesinden istifsar olunmuş idi. Zikr olunan tarikin suret-i inşâsı esasen nezd-i bey-i ticaret ve memûriyet ve teshil-i ihtiyacat sekte ve rabet kaziyyesine mütebenni olub bu babda aranılan fevaid ve muhsinatın tamamı istihsali ise iş bu tarikin Trabzon yoluyla birleşdirilmesine ve bu da Erzincan ile Trabzon yolu üzerinde vaki Pir Ahmed Köprüsi beynindeki mahallin yapıdırılmasında mütevakıf olarak egerçi bunun mahallince henüz keşf-i icrâ olunmamış isede emsaline nisbetle altı yedi bin kiseden aşağı masrafla vücuda gelemeyeceğine ve Palu tarikinin ber muceb iş'arı mahall-i vakt-i merhunete taliken tehireden bais olmamakla beraber bunun mesârifi keşfiyyesi bulunan yedi bin bu kadar kisenin tertib haricinde tutulması dahi münasib olamayacağına binâen meblağ-ı mezbûrun sâlifü-z zikr Erzincan ile Pir Ahmed Köprüsi beynindeki tarik mesârifine karşuluk olmak üzere mezkûr sekiz bin şu kadar kiseye ilaveten tahsis ve Livane tariki mesârifi fazlasının cihet-i saireye sarf-ı bahşine gelünce iş bu tarikin daha keşfi icrâ olunmayan otuz dört saat kadar

mahallinde ikmalî la-akl üç dört seneye mütevakıf olmasına nazaran tarik-i mezbûr için müretteb mebalîğın sair yerlerde sarf-ı rehin-i civar olamayacağından bundan sarf-ı nazar olunması müşir-i müşârün-ileyhânın cevabında dermeyan olunub mütalaa-i mebsutenin malûmat-ı mahalliyeye isnadı cihetile tervici lazımeden bulunmuş olduğu gibi nezâret-i müşârün-ileyhânın cevabında dahi seksan sekiz senesi borciyyesine tarik-i mezkûr mesârifi olarak akçe idhal olunmadığı ve her sene aherinde zuhur idecek fazla mahsusatın sene-i atiyede vukûbulacak mesârife karşuluk ittihazı usulen ve vusulen borciyye haricinde mesârif ihtiyarı ise kaide olamayacağı cihetle mebus-ı inhâ olan Dersim tarikinin Trabzon yoluyla iltisakı zımmında mâru-z zikr Pir Ahmed Köprüsinden Erzincan'a kadar olan mahallin dahi icrây-ı keşfiyle cümlesinin birden inşâsı için gerek bunun ve gerek evvelce keşf idilen tarik-i mezbûrun mecmu'u mesârif-i mühtemienin müddet-i tesviyeye taksimiyle seneviyesine isabet idecek akçenin evvel sene borciyyesine idhalen itâsı lazım geleceği îfâde olunmuş ve mütalaat ve îfâdat-ı muharrere hal-i hazır-ı hazineye ve icâb-ı maslahat muvaffık görünmüş olmağla ol vecihle iktizasının icrâ ve neticesinin izâhen iş'ar ve inbâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 25 Receb Sene 89/M. 28 Eylül 1872

SAYFA:144

BELGE 303 EVRAK NUMARASI:4567

Erzurum Vilâyetine

Savb-ı senaveriye derkar olan hulus ve mevâlât-ı devletlerinin derecatını ve umur-ı mülkiyesi düsturilerinin bir vakt ve zamanda ali-i hüsn-i ruyet ve tesviyesine ne suretle bezl ü himmet olunmakda bulunduğu îfâdesine mutazammın alınan tahrîrat-ı behiyyeleri meali malum-ı senaveri ve bu vecihle teyid-i menafi-i islah ve müverretle hüsn-i îfây-ı vazife-i memuriyete masrufiyet-i himmet-i behiyyeleri badi-i memnuniyet ve sâri olarak neşay-ı cemil-i düsturileri tekrar idilmiş olduğu beyanıyla cevabname.

H. Fi 27 Receb Sene 89/M. 30 Eylül 1872

SAYFA:144

BELGE 304 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

Tarik-i aliyye-i Nakşibendiyye meşayihinden olub geçen dersaâdete gelmiş olan Şeyh Süleyman Efendi memleketi olan Hakkâri cânibine müteveccihen ol tarafa azimet itmiş ve îfâde-i vâkıya nazaran mûmı-ileyh sezavar hürmet ve ayandan bulunmuş olmağla muvaffik usul vukûbulacak müracaatında muavenet ve teshilat ve hakkında dahi mûraat-ı lazımenin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 6 Şaban Sene 89/M. 9 Ekim 1872

SAYFA:145

BELGE 305 EVRAK NUMARASI: 658

Erzurum Vilâyetine

Dersim cibalinin mukaddem ve muahhar icrâ kılınan ıslahatı sırasında Mazgird ve Ovacık Kazaları kesb-i mamuriyet eylemiş ve Mazgird denilen mahal-i asl-i dersime itlak olunan kıt'anın vesati dimek olduğu cihetile intizar-ı ekrada karşı müdafaa ve bir tabur piyade ile bir bölük süvari asâkir-i şahane istianeye kâfi suretde bir kışla tesisiyle oranın mevki-i askeri ittihazı medar-ı azam tekrar ıslahat ve emniyet olduktan başka kaza-i mezkûrun bedel-i aşar ve ağnamına dahi senevi iki üç yük guruşa karib zamâim vuku-i mevaddı olacağı mezkûr Ovacık Kazası merkezi bulunan Hozat Kasabasına mukaddema bir kışla inşâ olunub orada daimi suretle asâkir bulundurulmasından naşi görülen tertibat ile karin-i mürettibe temin bulunmuş idüğünden ve keşfi bilâhare öyle bir kışlanın üç yük doksan bin guruş sarfile vücuda geleceği anlaşılarak bunun iki yük guruşunun kat'an terğib vuk'u bulmaksızın imrar-ı zabitân-ı askeriye ile sair memûrin ve muteberan-ı ahali cânibinden iane-i tesviyesi taahhüd olduğundan üst tarafı bulunan bir yük doksan bin guruş oranın bakayay-ı atikasından tesviye olunmak üzere mezkûr kışlanın resmine tevfikten inşâsına mezuniyet itâsı ve Mazgird Kasabası namının dahi delil-i ıslahat olmak üzere şu sırada tebdil-i îfâdesine mutazammın vârid olan tahrîrat-ı devletleriyle melfuf resm ve keşif defteri mütalaa ve taraf-ı vâlây-ı seraskeri ve maliye nezâret-i celilesiyle

muhabere olunduktan sonra şuray-ı devlete lede-l havale mezkûr Mazgird Kasabası Dersim Sancağının vesatında bulunduğu ve buraların öteden beru ekradın tasallutuyla harab olduğu halde saye-i mamuriyetvaye-i cenab-ı mülkdaride bir takım inşâat ile imar olunmuş isede gayet asker olmadıkça devam-ı mamuriyet ve tezyid vâridat-ı devleti tamamıyla hâsıl olamayacağı derkar ve öyle bir mevki-i mühimmede daimi suretle asâkir-i şahane bulundurulmasının lüzum ve ehemmiyeti aşikâr bulunduğu gibi cünud-ı muntazime mülukanenin hal-i tefrikanın vikayasıyla ikmal-i esbab-ı istirahatleri için böyle bir kışlanın lüzum-ı inşâsı cay-i tereddüd olmayub maslahatın aslı düşünölmeyecek sarf-ı tasavvur olunan meblağdan gayraz iane küsür bir yük doksan bin guruşun tesviyesi maddesi isede meblağ-ı mezbûr bu sebeble husul-ı tahkik olan menafi-i adiyeye-i tesbite-i akl-ı kalil göründüğü ve vilâyet-i celilelerinin seksan sekiz senesi borciyyesine dokundurulmaksızın bakayay-ı atika-i mümtenieden ıslahat-ı semerresiyle istihsal ve tesviyesi kail ve mâmâfih itmam-ı inşâat ile bir kat daha tehir idecek olan esas-ı emniyet ve medanebet icâbı olarak bu yolda ihtiyar olunacak masrafın sene-i atiyeye ağnam ve aşar bedeli fazlasından vakt-i istifâsı mümkün olacağından münanet ve ruhsanetine dikkat olunmak ve mesârif-i mezkûraya tecviz itmek üzere zikr olunan kışlanın heman inşâsına mübaşeret olunması ve emr ü zabitân-ı askeriye memuriyet-i mahalliye ile ahali-i merkûmenin hamiiyet ve gayret kaziiyeleri eseri olarak arz ve ibraz eyledikleri hizmetin nezd-i âlîde bais-i mahzuziyet olacağıının kendülerine tebşiri ve kasaba-i mezkûranın isminin tebdilinden sarf-ı nazarla kemakân Mazgird namıyla badi kılınması hususlarının taraf-ı vâlâlarına iş'arı tezkir ve tasvib olunmuş ve hazinece ifây-ı muktezası nezâret-i müşârün-ileyhe havale olunarak serasker-i müşârün-ileyh hazretlerine dahi malûmat itâ kılınmış olmağla iktizasının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 12 Şaban Sene 89/M. 15 Ekim 1872

SAYFA:146

BELGE 306 EVRAK NUMARASI:694

Erzurum Vilâyetine

Livane tariki inşâatının muayenesine memur mirliva saadetlû Ahmet Fazıl Paşa'ya bu iş için vukû bulacak mesârif-i zaidesine medar olmak ve iş bu inşâatın nezâretinde buldukça itâ kılınmak üzere tertibat-ı mahsusasından şehri iki bin gurus maaş tahsisi makam-ı vâlây-ı seraskeriye vukûbulan iş'ar üzerine şuray-ı devlete tensib olunarak bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı şehinşâhi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve keyfiyet taraf-ı vâlây-ı seraskeriye ve maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla oraca dahi iktizasının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 3 Ramazan Sene 89/M. 4 Kasım 1872

SAYFA:147

BELGE 307 EVRAK NUMARASI:260

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı'na tabi Çölemerik ve Gevar Kazalarında meskûn Nasturi milletinin daire-i medeniyete idhali lüzumına ve ol babda icrâsı icâb iden tedabire ve teferruatına dair mukaddem ve muahhar vârid olan muharrerat-ı behiyyeleri makam-ı vâlây-ı seraskeri ile muhaberata şamil tezkire ile beraber lede-l mütalaa netice-i iş'arat-ı devletleri bunların ıslah-ı ahval-i hazırta ve atıyyeleri için kuvve-i cebriyye irâesi lüzumuna mutazammın olduğu gibi sureti leffen tesrir kılınan mezkûr muhabere tezkiresinin cevabında dahi bunlar üzerine kuvve-i askeriye sevki aşâir-i mütecavirenin fırsat-ı addiyle harekât-ı tecavüziyeye cüretlerini ve yahud millet-i merkûmenin mukavemet maksadıyla aşâir-i merkûmenin muavenatına müracaatlarını daimi ve tebaa-i âlfîye mehaziri mevaddı olacağından oraca teşebbüs idilecek tertibat-ı cünüdiye ve tedabir-i mukteziyenin vesaiti ve ihtiyat tutulması lazım geleceği gibi millet-i merkûme reis-i ruhaniyeti Marşemun Efendinin leyne haturun münasibe ile celb ve istimaleti tariki ihtiyar olunarak millet-i merkûmenin şu suretle refte refte daire-i mutavaat ve fermanilere idhali daha münasib olacağı îfâde ve beyan

olunmasıyla evrak-ı mezkûra takımıyla encümen-i mahsus-ı meşveretde kiraat ve mütalaa ve icâb-ı maslahat bi-l itiraf mülâhaza olundu. Gerek iş'arat-ı behiyyeleri ve gerek bab-ı seraskerinin ihtarat-ı mesbutesi yolunda mütalaa-i merkûmenin aliyyü-l halin birağulmaları mazarrat-ı atıyyeye müstelzim olacağından bir an evvel daire-i medeniyete alınmaları taht-ı lüzum ve ehemmiyetde olmasıyla beraber oralarca hasbe-l mevsim hareket-ı askeriye'nin zamanı mürur eylediği mâmâfih bu babda ittihaz olunacak tedabirin ve gönderilecek asâkir-i şahanenin ne mikdardan ibaret olacağına ve nerelerde ikâme idileceğine dair tafsilat-ı kafiye münderic olmadığı cihetle icrâata evvel baharda teşebbüs olunmak üzere buraları ariz ve amik mütalaa olunmak ve hareket-ı askeriye'nin etraflı planı ve tedabir-i sairenin ber-tafsil lazım gelen layihası tanzim edilerek bu tarafa gönderilmesi ve ol vakte kadar bir taraftan dahi mümkün ise imal-ı tedabir-i hakimane ve mutedilane ile rüesaları celb ve telif ve imrazı ve çeşt ve serkeşleri tadil ve tahfif edilerek suhuletle duhul taht-ı inzibata amma imkan istidad getirülmesi hususlarının savb-ı samilerine tebliğ-i netice-i mülâhazat olmağla ana göre iktizay-ı halin îfâsına sarf-ı nakdine himmet buyrulması fetanet ve ruyet-i müselleme-i düsturilerinden manzur idüğü beyanıyla cevabname.

H. Fi 7 Ramazan Sene 89/M. 8 Kasım 1872

SAYFA:148

BELGE 308 EVRAK NUMARASI:93

Erzurum Vilâyetine

Dersim cibaliyle mevaki-i sairede icrâ olunan ıslahatın tafsilatına dair vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri bi-l itiraf mütalaa güzar-ı senaveri mealinden istinbât olunduğı vecihle ahali-i vahşiyenin daire-i mutavattına idhali ve istîfây-ı emval-i miriye ve icrây-ı kurray-ı askeriye maddelerinin istihsali ve mekteb ve meclisler küşad ve teşkil ve dar boğaz tarikinin tesviyesi gibi sair iş'ar-ı nâfianın dahi mevki-i fiile isali hususlarında ittihaz olunan tedabir muvaffik matlub ve maslahat bulunmasıyla tahrîrat-ı mezkûra huzur-ı malumufur hazret-i pâdişahiye dahi arz ve takdim ile meşmul nikâh-ı şevket-iktinah cenab-ı şehinşâhi olarak icrâat ve harekât-ı müttehize bi-t takrir ba'dezin dahi heyet-i vilâyetle ittihad olunarak tahkim-i tesisat ile her halde asar-ı fiiliyesinin ma ziyadeten izhar ve ibrazına sarf-ı mesai ve ikdam eylemek

hususunun savb-ı vâlâlarına tavsiyesine irâde-i seniyye-i cenab-ı şehriyari müteallık ve şerefsudûr buyrulmuş ve nişan-ı tahsinat olmak ve fakat Kuzican Kaim-makamı Hüseyin Beg hakkında şu aralık bazı şikâyetler deveran itmekde olmasına mebni ana müteallık iden iş'arın ilerüde iktizasına bakılmak üzere esnay-ı ıslahatda hüsn-i hizmetleri meşhud olan diğer memûrinden asar-ı vâlâları vecihle Erzincan Mutasarrıfı Şefik Beg rütbesinin devam ile Beglerbegliği ve Mazgird Kazası Kaim-makamı Gülabi Ağa'nın hâiz olduğu kapucıbaşılığın ıstabl-ı amire müdirliği payelerine terfi'i ve tahrir memuru Ali Galip Efendi'ye müceddeden rütbe-i sâlis tevcihi ile Mazgird naibi Mustafa Efendi'ye ve Asâkir-i Şahane kolağalarından Ahmet Beg ve Hüseyin ve Hasan Efendiler ile Yüzbaşı Hacı Bilal Ağa'ya beşinci rütbeden birer kıtâ nişan-ı mecidi itâsı dahi bi-l istîzan mukarrerden mesai-i seniye-i cenab-ı pâdişahi olup icâbatı îfâ birle ve icrâ olunan kurra-i şeriye ile alınan neferat keyfiyeti ve miralay izzetlû Ömer Beg'in terfi-i rütbesiyle mir-i mûmı-ileyhin şimdilerde orada birağulması ve ıslahatın tekrar mevaddası zımmında kuvve-i askeriyenin bir müddet daha tenfis idilmemesi hakkında olan iş'arat-ı behiyyeleri taraf-ı vâlây-ı seraskeriye ve gönderilen muvazene pusulası suretinin irsaliyle Ovacık ve Mazgird ve Kuzican Kazalarının vâridat-ı öşriyyesiyle ağnam rüsumunun zamayim ve tahsilat-ı vâkıa maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olduğu gibi mâru-z zikr Mazgird Kazasının bakayay-ı atikesinden bu kere taht-ı taahhüde alınmış olan akçeden maada mahall-i tahsil bulunamayub bazı şerait ile afvı rüesay-ı ahali tarafından istida olundığı beyan kılınan mebaliğın dahi nezâret-i müşârün-ileyha ile bi-l muhabere iktizasına bakılacağı ve ber mucib irâde-i seniyye-i tesisat ve icrâat-ı vâkıanın takviye ve asar-ı matlubesinin ibraz ve arasası esbabının istikmali dirayet-i katriyelerinden manzur bulunduğı beyanıyla şukka.

H. Fi 13 Ramazan Sene 89/M. 14 Kasım 1872

SAYFA:149

BELGE 309 EVRAK NUMARASI:23

Erzurum Vilâyetine

Erciş Kaim-makamı Hüseyin beg uhdesine ıstabl-ı amire müdirliği payesi tevcihi ve mûmı-ileyhin biraderi Galib Beg'e dahi pederinden münhal üçüncü rütbe nişan-ı

mecidinin itâsı hususuna iş'ar-ı devletleri üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulub bâb-ı âlice icâbının icrâ kılınmış olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi Selh-i Ramazan Sene 89/M. 1 Aralık 1872

SAYFA:150

BELGE 310 EVRAK NUMARASI:897

Erzurum Vilâyetine

Kars Sancağı cinayet meclisi başkâtibi sabık Ahmed Ferid Beg'in liva-i mezkûrun seksan yedi senesi vâridat-ı öşriyyesine üç yük guruşdan ziyade vukû bulan zamaim delaleti cihetle atufet-i seniyyeye istihkakı görünmesinden ve bu hizmeti üzerine istiday-ı mükâfat maksadıyla memûriyetini terk ile darsâdete gelerek mağdur olmasından naşi taltif-i şayan-ı şan-ı ali olacağından uhdesine rütbe-i sâlis tevcihî ile mahallince haline münasib bir memûriyet de istihdamı hususuna şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulub bâb-ı âlice icâb-ı icrâ kılınmış olmağla oraca dahi istihsal-i mesruriyetine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 26 Zilkade Sene 89/M. 25 Ocak 1873

SAYFA:151

BELGE 311 EVRAK NUMARASI: 911

Erzurum Vilâyetine

Muş Sancağı dâhilinde Bitlis Kazasına tabi Mutki Nahiyesi ahali-i islamiyyesinin ekseri öteden beru gasb ve garet ve o evamir-i hükümete âdem-i itâatle maluf oldukları gibi nahiyeye-i mezkûranın vâridat-ı seneviyesinden hazine-i celilenin elyevm on yük guruşu müteceviz matlubu bulunmuş olundığına binâen bunların daire-i medeniyete idhaliyle matlubat-ı hazinenin ahz ve istifâsı zımmında nahiyeye-i mezkûra vesatında gayraz iane-i ahali sarf-ı tahmin kılınan elli bin guruşdan aşağı masrafla vücuda getirülmesine itina olunmak ve hitâmında usul-i vecihle resmleriyle zir-i mazbatalu keşf defterleri gönderilmek ve meblağ-ı mezbûr ahali-i merkûmenin

tahsil oluncak seniyyet-i atika bakayasından tesviye idilmek üzere bir bab hükümet konağı ve iki bölük asâkir-i şahane ikamesine kafi koğuşlar inşâsıyla müdirliğinin Bitlisden bi-t tefrik kaim-makamlığa ve bunun için ihtiyar olunacak masrafa karşuluk olmak için civarında bulunan Huyut Kazası kaim-makamlığının dahi müdirliğe tahvili ve o tarafda bulunan iki tabur asâkir-i şahanenin nahiye-i mezkûraya nakli ile zikr olunan kaim-makamlığa iki bin guruş maaşla Kiğı kaim-makamlığından münkasıl Dede Begin tayini ve ahali-i merkûme zimmetlerindeki mürettibat-ı hazine bakayasının müfseten istifâsıyla beraber yedlerinde bulunan eshanın senedsizce ahzı ve zabîtan-ı askeriye ve memûriyet-i zimmet-i mirilerine icrây-ı mahsubı ve münasib karyelerde nizamına tevfikten sırasıyla mektebler küşadiyla zikr olunan kaim-makamlık ve müdirliğin tebdil heyetlerinden naşi itâsı lazım gelen iki bin dört yüz guruşun tahsisat-ı senevviyeye ilavesi iş'ar-ı vâlâları üzerine şuray-ı devletde tensib olunmuş ve bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık ve şerefsudûr buyrulub hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine ve asker ve mekteb maddeleri dahi taraf-ı vâlây-ı seraskeri ile marif nezâret-i celilesine bildirildiği gibi iş bu teşebbüsat ve icrâat sırasında ahali-i merkûmeden oralara firar edenler olur ise barındırılmayub geldikleri mahale iadeleri hakkında Diyarbekir vilâyet-i celilesine tebligat-ı mukteziye icrâ kılınmış olmağla ber minval-i muharrer icrây-ı ıslahat ile semerrat-ı matlubenin hüsn-i tevakuf ve ibrazına himmet buyrulması şiyakında şukka.

H. Fi 8 Zilhicce Sene 89/M. 6 Şubat 1873

SAYFA:152

BELGE 312 EVRAK NUMARASI: 1013

Erzurum Vilâyetine

Çarsancak ümerasından olub Diyarbekir'de ikâmete memûr olan İshak Beg'in ba'dezin umur-ı devlet ve memlekete kat'en müdahale itmemek üzere mahallince kefalet-i kaviyyeye raptıyla afv ve itlakı hususuna mir-i mûmı-ileyh tarafından vukûbulan istida ve îfâde ve vilâyet-i celileleriyle cereyan iden muhabere üzerine şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulmuş ve mûmı-ileyhin tahliyesiyle Diyarbekir vilâyetine bildirilmiş olmağla

vusulünde ber mantuk irâde-i seniyye-i muamele-i lazîmenin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 24 Zilhicce Sene 89/M. 22 Şubat 1873

SAYFA:153

BELGE 313 EVRAK NUMARASI:127(?)

Erzurum Vilâyetine

Rumiye hâkimi Şucaü-d devlenin harekât-ı mütecaviresi hakkında Tahran sefaret-i seniyyesiyle Tebriz baş şebenderliğinden cevaben alınan muharrerat suretlerinin gönderildiğine ve ol babda bazı îfâdata dair vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri mezkûr suretler ile beraber mütalaa ve hariciye nezâret-i celilesine dahi ibraz ve irâe olunmuştur. Bu babda giçende vukûbulan iş'ar-ı vâlâları üzerine icrâsı kararlaştırılan muamelat bâ-telgrafname taraf-ı devletlerine bildirilmiş ve bâb-ı âlice iktizası icrâ olunduğu gibi savb-ı vâlâlarına dahi ol babda muamele-i lazîmeye himmet buyrulacağı bedihi ve tebaa-i âliye karar-ı vâkıanın tafsili tekrardan müstağni bulunmuş olmağla iş'ar-ı mesbuk dairesinde hareketle her halde hıfz-ı asayiş itina ve gayret buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 3 Muharrem Sene 90/M. 3 Mart 1873

SAYFA:153

BELGE 314 EVRAK 1 NUMARASI: 954

Bu Dahi

Tebaa-i devlet-i âliyeden bir fırkayı bi-l fiil tahrik ve memalik-i ecnebiyeye hicrete teşvik fehiyyesiyle müttehim olan şahıs hakkında istîfâr muameleyi hâvi vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri meclis-i hass-ı vükelâda kıraat ve mütalaa olundu. Bu misüllü ferikatan mütecasır olan eşhasın tedibi ve terbiyesine dair fikray-ı saruye kanuniyet olmadığı cihetle şimdilik merkûm hakkında tahtit-i ceza olunamayacağından derece-i teşvikatına göre tekdir ve tevnice olunmak gibi oraca ne

yapılmak lazım gelur ise icâb-ı hal ve mevkie göre icrâsı tensib olunmağın ber minval-i muharrer îfây-ı muktezasına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 14 Muharrem Sene 90/M. 14 Mart 1873

SAYFA:154

BELGE 315 EVRAK NUMARASI: 1112

Erzurum Vilâyetine

Görinen lüzum-ı sahih üzerine bir kabile-i mahidenin tayin ve irsali hakkında vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri mekteb-i tıbbiye-i şahane nezâret-i behiyyesine tisyar olunarak alınan ve şuray-ı devlete havale olunan cevabda mekteb-i mezbûrda tahsil-i fih kabile ile bi-l imtihan şehadetname alan lisan-ı esna zahire-i fahir-i hanenin bin guruş maaşla bu işe tayini kararlaştırılıub kendisinde imza idilmiş olduğına mebn-i maaş-ı mezbûrun bervech iş'ar-ı daire-i belediye hasılatından tesviyesi tezkir ve tensib olunmuş ve bi-l istîzan irade-i seniye-i hazret-i pâdişahi ol merkezde müteallık buyrulub mûmî-ileyhanın sûrat-i i'zâmı cânib-i nezârete ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağın vusulünde oracada muamele-i mukteziyenin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 17 Muharrem Sene 90/M. 17 Mart 1873

SAYFA:156

BELGE 316 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Bundan üç dört mah-ı mukaddem yekdiğeri aleyhinde kıyam ile beraber ahali-i mutiyyeye ihrar ve umur-ı ıslahiyeyi ihlale içtisar eylemekte olan aşâirin tedib ve tenkili ile asayiş-i mahalliyenin iadesi zımmında dördüncü orduy-ı hümâyundan Yemen cihetine sevk olunacak taburların meyanında bulunup oradaki asâkir-i şahaneye kuvve-i izhar ittihaz olunmakda bulunan Erzincan taburunun bir müddetcik orada kalmasına müsade olunması ve Kuzican Kaim-makamı Hüseyin Beg hakkında bazı garazkaran ahali tarafından vukûbulan şikâyetin bi- esas olmasından ve kendüsunun oraların ıslahatı sırada pek çok hizmeti vâkıa gelmesinden dolayı

memuriyetinde ifâsı lüzumuna dair komisyon-ı mahsususundan tanzim ve erkân-ı vilâyet ile taraf-ı devletlerinden tamim ve tesyir kılınan fi 18 Receb sene 90 tarihli mazbata mir-i mûmî-ileyh hakkında şikâyeti mutazammın virilen mahzar ile beraber encümen-i mahsus-ı vükelâda mütalaa olundu. Mazbata-i merkûme mündericatına nazaran Erzincan'da bulundırılan taburun oradan infikamı Dersim cibalincede geçende tesis olunan ıslahat ve inzibatın ihlali muceb olabilmesi melhuz olduğundan orduy-ı mezkûrdan Yemen cihetine sevk olunacak taburların yerine teşkili mukarrer olan taburların teşri-i teşkilatıyla ol havâlinin istihsal-i esbab-ı muhafazasına itina olmak üzere tekrar asayiş intizaren güz mevsimine kadar yalnız mezkûr Erzincan taburının tevkif olunması lazım geleceği ve mûmî-ileyh Hüseyin Beg'in dahi aleyhinde vukûbulan şikâyat azmine müstenid bulunduğu ve şikâyat-ı maruzada azlini muceb bir halde mühim olduğu ve binâen aleyh mir-i mûmî-ileyhin oradan kaldırılması munasib olamayacağı anlaşılmiş olduğuna mebni tabur-ı mezkûrun mevsim-i mezkûra musadık olan eylül ibtidasına değin tevkif olunması ve mir-i mûmî-ileyhin memûriyetlerinde ifâsıyla beraber ba'dezin dahi müşahade olunacak hüsn-i hizmet ve hareketi üzerine kendüsünün taltif ve tatlib olunacağına dair teminat itâsı ve egerçi şikâyat-ı mebusa ber minval-i muharrer azline muceb görünmüyor ise de zikr olunan mahzar bazı muamelatta iltizam-ı şiddet eylemekte olduğu ima iderek memuriyet-i hükümet için ittihaz olunacak meslek ise evamir-i hükümeti halka hüsn-i telkin ve infak ve umur-ı mamuresini sami-i ifâ ile bu yer halkının hoşuned-i umumiyesini istihsal eylemek ve emval-i mertebeye herkesin derece-i iktidar ve imaline göre tarh ve tahsil ile emr-i cibayet tekalifden aheri tazyik itmeksizin ibrazı asar adalet ve hakkaniyetle kendülerini tehiye-i mürettebatı mecbur itmek gibi ahval-ı müşvikane ve mutedilane ile ittisan kaziyesi olduğu cümlenin malumu bulunduğundan o makule ahvalin dahi tadil-i harekât ve muamelet eylemesi ve şikâyete badi olacak esbab-ı mizacının tevliyetinden tevki itmesi için kendüsüne vesaye-i mukteziye icrâsı hususlarının savb-ı devletlerine tebliğ ve izbarı tensib olunmuş olmağın muktezay-ı dirayet ve fetanet-i mütahiyyeze-i düsturileri üzere vesaya-ı muharrereye tazarru iden muamelatın bir vakt aliyyül hüsn-i icrâsıyla asayiş-i mahalliye'nin hüsn-i ikmaline ve muhafazasına himmet ve itina buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 13 Safer Sene 90/M. 12 Nisan 1873

SAYFA:157

BELGE 317 EVRAK NUMARASI: 165

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Dersim cibaline mülhak Kuzican ve Ovacık ve Mazgird Kazalarının altmış dört senesinden seksen yedi senesi gayetine değin emval-i miriye-i malumeden men hasbü-l mecmuu on iki milyon yedi yük on bin elli sekiz guruş bakayası olduğu halde bir çok seneden beru cebel-i mezkûraca icrâ kılınan ıslahat-ı semeresi olmak üzere yigirmi altı yük yigirmi bin üç yüz altmış guruş yigirmi paresi tahsil olunduğı gibi on dokuz yük yigirmi yedi bin yedi yüz bir guruşunda bâdema istihsal olunmak üzere sened ve tekasit-i rabita olunmuş ise de maadası bulunan seksan bir yük altmış bir bin dokuz yüz doksan beş guruş otuz sekiz parenin bazı esbab ve ahval-i zaruriyeden naşi mahall-i tahsil bulunamadığı ve bununla beraber cibal-i mezkûr vâridat-ı öşriyye ve rüsumiyesinin bâdema senesi içinde istifâsı tehmin-i temine alındığı misüllü ahalinin Dersim tarikince vukûbulan muavenat-ı fiileyelerinden dolayı tarik-i mezkûr mesârifinden on sekiz bin kiseye karib tasarruf hâsıl olarak bu dahi bakayay-ı mezbûraya ma ziyadeten tekabül edeceği vilâyet-i celilelerinden bâb-ı âliye ve maliye nezâret-i celilelerine vukûbulan iş'aratdan anlaşılmış ve bu halde mebhus-ı inhâ olan seksan bir yük altmış bir bin şu kadar guruşun hazinece terkin-i kaydı zat-ı vâlâlarıyla bi-l muhabere tasvib olunarak lede-l arz ol vecihle mumale-i lazimenin icrâsına irâde-i seniye-i cenab-ı pâdişahi müteallık buyrulmuş ve hazinece ifây-ı muktezası nezâret-i müşarü-n ileyhaya havale ve iş'ar kılınmış olmağla artık şu müsaade-i seniyyenin ahaliye layıkıyla tebliğ ve tefhimiyle beraber taht-ı temine alınmış olan mebalığın tekasit-ı muayyinesi hululünde ve vâridat-ı öşriyye ve rüsumiyenin dahi senesi içinde kâmilen istihsali ve istifâsını emrinde her dürlü tekidat-ı mesaiyyenin tamimi icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 7 Cemaziye-l Evvel Sene 90/M. 3 Temmuz 1873

SAYFA:158

BELGE 318 EVRAK NUMARASI:00

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Telgrafla bildirildiği vecihle bâ-irade-i seniyye Kars mutasarrıflığına tayin kılınmış olan Kozan Mutasarrıfı sabık Süleyman Beg bu kere ol tarafa azimet itmiş olmağla vusulünde iktizasının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 12 Cemaziye-l Evvel Sene 90/M. 8 Temmuz 1873

SAYFA:158

BELGE 319 EVRAK NUMARASI:293

Bu Dahi

Makduri Aşireti Müdürü Temur ve Şikefti Aşireti Müdürü Ömer Ağalara beşinci rütbeden bir kitâ mecidi nişan-ı hümâyun-ı itâsına iş'ar-ı devletleri üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahiye müteallık buyrulup icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 20 Cemaziye-l Evvel Sene 90/M. 16 Temmuz 1873

SAYFA:159

BELGE 320 EVRAK NUMARASI 58

Erzurum Vilâyetine

Erzurum vilâyeti divan-ı temyiz riyasetine tabi Bağdadizade faziletlü Abdurrahim efendi'nin icrây-ı memûriyeti hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i tacdari müteallık buyrularak iktizasının icrâ kılınmış olmağla oracada dahi icâb-ı hal-i îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 13 Cemaziye-l Ahir Sene 290/M. 8 Ağustos 1873

SAYFA:159

BELGE 321 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

Bir hayli vakitten beru devari-i bağı ve şekavette puyended evamir ve tekâlif devleti kabulünden rükedan oldukları halde bir aralık emr-i ıslahlarına teşebbüsle daire-i itâat ve inkıyada idhali ve kendülerinden virgü ve saire gibi tekâlif-i miriye ahz ve istihsal ve kılınmış olan Dersim cibali ahalisinin noksanıyet-i tedabiri mahalliyeden naşi karına mücaseret eyledikleri harekât-ı şekavetkaranenine suretle ölü alındığına ve cibali-i mezkûr ıslahat memûrı miralay izzetlû Ömer Beg'in bazı zevat bilinenlerine tazrife girmesinden dolayı mirliva saadetlû Ahmed Paşa'nın ıslahat-ı memûriyetine celb idildiğine ve Mazgird Kazasında ve hala şekavette bulunan aşâirin bu kere mahalline arz-ı itâat ve dehalet idüb zımmetlerinde bulunan emval-i miriye ve eşyay-ı mağsubenin bir mikdarını defaten bi-l îfâ bakayasını dahi bâdema itâ ideceklerini mübeyyin reisleri cânibinden taaddi hâvi virilüb ıslahat memurı paşay-ı mûmı-ileyh tarafından irsal kılınan musaddık sened suretinin gönderildiğine ve ol babda ittihaz ve icrâ idilen tedabir ve teşebbüsat-ı devletlerinin beyan ve tafsilatına dair mukadden ve mu'ahhar vârid olan iki kîtâ tahrîrat-ı behiyyeleri mütalaa gûzar-ı senaveri oldu. Ve encümen-i mahsus-ı vükelâda dahi kıraat olundu. Cibali-i mezkûrun ehemmiyet-i mevkiesi cihetiyle gözlerini amay-ı cehl ve nadati bürünmüş olan ahalinin fırsat buldukça cüzi bir bahane ile ref livay-ı isyan ve kendülerine irâe-i kuvve-i cebriye olundukça izhar-ı asar-ı nedamet ve ibraz-ı müessiri itâat iderek arz-ı istihbat idegeldikleri emsali delaletiyle müsebbelet ve bunların şu hale şekavet ve hoşunedlerinin izalesiyle ikide birde harekât-ı askeriyye lüzum göstermekde olan îfâde-i namarziyelerinin men-i vukûu vesailinin husuluni temin ve esas medeniyet ve hüsn-i muaşereti inşâiyeye teessüs idecek ıslahat-ı nâfianın vaz ve icrâsıyla gaile-i cibaliyenin külliyyen ortadan kaldırılması vacib ise rehin-i rütbe-i bedahat olarak siyak-ı iş'arat ve düsturilerinden istîfâde olunan mesai-i masrufuna ve himmet-i vâkıa-i devletleri dahi esasen şu maksad-ı hayr-ı merhadim hayrıfi ile isaliyle istihsal-i hissesine delalet ider makeddemat-ı icrâiyeden bulunmasıyla ve mu'ahharen icrâ edilen iş bu ıslahat ve tanzimat ise mücerreb ve malum olan dirayet ve hamiyet-i devletleri eseri mahsusi olmasıyla hakikaten şayan-ı

tahsin ve takdim olduğına ve şimdi arzu olunacak şey bunların taahhüdat-ı vakalarını tamamen ve daimen ifâ itmeleri halinde bulundurulmaları hususu idüğüne binâen ol babda dahi ikdamat ve ehemmi-i lazımenin icrâsıyla semerre-i failiyesinin gösterilmesi muntazır bulunduğu ve mum-ı ileyh Ömer begin orada bazı mertebe yolsus harekâtı vukûı dahi istihbar olduğuna ve zaten kendüsi oralarının yerlüsünden bulunduğu cihetle böyle mühim bir işde vatanında istihdamı temin-i efkâr idemeyeceği umur-ı müslimedden bulunmasına nazaran bu sırada anın dahi tebdil buyrulmuş olması merkez isabetde görünüb reaya hüsn-i muvaffakiyet-i müşiraneleri tekrar kılındığı beyanıyla cevapname.

H. Fi 19 Cemaziye-l Ahir Sene 290/M. 14 Ağustos 1873

SAYFA:161

BELGE 322 EVRAK NUMARASI: 608

Erzurum Vilâyetine

Muş Sancağı mutasarrıflığına divan-ı temyiz riyasetinden münkasıl izzetlû Nafiz Beg'in tayini hususuna iş'ar-ı vâlâları üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi müteallık ve şerefsudûr buyrulub keyfiyet maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla icrây-ı icâbına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 7 Receb Sene 290/M. 31 Ağustos 1873

SAYFA:161

BELGE 323 EVRAK NUMARASI: 429

Bu Dahi

Mekteb-i harbiye-i şahanede tahsil-i fûnun ve malûmat iderek bi-l imtihan isbat-ı ehliyet iden mülkiye baytarlarından Kâşif Efendi'nin Erzincan ve İsmail Efendi'nin Erzurum'a gönderilmeleri iş'ar-ı sami-i seraskeri üzerine tensib olunmuş ve bu misüllü mülkiye baytarlığı tahsili için vilâyetlerden gönderilüp mekteb-i mezbûrada ikmal-i tahsil ile şehadetname alanları vilâyet ve liva baytarlığı gavailine iki sanduk taksim ile bunlardan vilâyet baytarlarına dörder yüz ve liva baytarlığına üçer yüz guruş maaş virilmesi ve bunda virilecek maaşların hazine-i celileye tahmil

olunmayarak mahallere devairi bildirilmesi vâridatından tesviyesi mukaddema müteallık ve şerefsudûr bulunan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi iktizay-ı aliyyesinden bulunmuş olmağla mûmî-ileyhanın ber mantuk irâde-i seniyye-i mülkiye baytarlığında istihdamlarıyla maaşlarının dahi ol vecihle tesviyesi hususuna himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 11 Receb Sene 90/M. 4 Eylül 1873

SAYFA:161

BELGE 324 EVRAK NUMARASI: 509

Bu Dahi

Erkân-ı harbiye kaim-makamlarından olup Ankara cihetinde derdest inşâ bulunan demir yolu işlerinde müstahdem bulunan ve ama Saffet Beg'in Anadolu istihkâmat komisyonu azalığına tahvil-i memuriyete alınmasına hâvi vârid olan tahrîrat-ı devletleri mütalaa ve keyfiyet-i taraf-ı sami-i seraskeriyle dahi muhabere olundu. İsaf iltimas-ı devletleri mültezim ise de mir-i mûmî-ileyhin Ankara cihetine memûriyeti irâde-i seniyyeye müstenid olmasıyla tahvil-i memûriyeti olmayacağı anlaşılmağın beyan-ı hal siyakında cevabname-i senaverilerine ibtidar kılındı.

H. Fi 18 Receb Sene 90/M. 11 Eylül 1873

SAYFA:162

BELGE 325 EVRAK NUMARASI: 40

Erzurum Vilâyetine

Dördüncü orduy-ı hümâyun ikinci alayının birinci taburı sağ kolağası Hasan Ağa'nın Dersim cibali umur-ı ıslahiyesinde sibkat eden hüsn-i hizmetine mükâfaten beşinci rütbeden hâsıl olduğu mecidiye nişanının dördüncü tebdili hususuna vilâyet-i celilelerinden vukûbulan inhâ ve taraf-ı vâlây-ı seraskeri ile cereyan iden muhabere üzerine bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahiye müteallık buyrulub icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 5 Şaban Sene 90/M. 28 Eylül 1873

SAYFA:162

BELGE 326 EVRAK NUMARASI: 169

Bu Dahi

Erzincan Sancağında Dersim cibalinde kâin Kuzican ve Kuruçay kaziyyelerinde inşâsı lüzum görünen hükümet konaklarına dair cevaben vârid olan tahrîrat-ı behiyeleri salif-i vâlâları cânibinden mebus tahrîrat şuray-ı devlete havale ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesiyle muhabere olunarak mallarından müsteban olduğu üzere Kuzican kazasındaki konağın tadilat-ı mukteziyesi icrâsıyla müceddeden yapılan resmi mucebince inde-l keşf mesârif-i inşâiyesi seksan yedi bin altı yüz doksan bir buçuk guruşa baliğ olup bundan ahalinin iane-i itâsına müteahhid olduğu altmış bin guruş nakden virilecek on altı bin guruşla kûsür akçe mukabilinde aynen itâ olunacak kireç ve kereste ve saire dahi istîfâd ve istihzar idilmekte olmasıyla bu halde sarfına lüzum görünen yigirmi yedi bin altı yüz doksan bir buçuk guruşun seksen yedi senesi emvaline tecavüz ittirilmeyerek mahalli emvalin atıkası bakayasından ve Kuruçay Kazasına merkez ittihazı mukarrer olan Gölebaşı (?) karyesinde yapılacak hükümet dairesinin mesârif-i dahi bermuceb-i keşf otuz bin guruş reside olarak bunun dahi yigirmi beş bin guruşu hizmet-i müttehize olarak mahall-i hanedandan Şehsuvarzade Salih Beg cânibinden tesviye kılınacağı cihetle kûsürü bulunan beş bin guruşun seksen sekiz senesi borciyesine ithalen cânib-i hazineden tesviye ve itâsıyla bunların mikdar-ı keşiflerini tecavüz itmemek ve metanet ve ruhsatları itina idilmek şartıyla heman inşâlarına mübaşeret olunması tensib olunarak bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık buyrulmuş ve ol babda nezâret-i müşârün-ileyhâya malûmat virilmiş olmağla ber minval-i muharrer oraca dahi iktizay-ı halin ifâsına hemmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 6 Şaban Sene 90/M. 29 Eylül 1873

SAYFA:164

BELGE 327 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Kuzican Kazası Kaim-makamı Hüseyin Beg'in mezalim ve taaddiyatından şikâyetine hâvi ermeni milleti patrikliği cânibinden mukaddema itâ olunan takrir ile bu babda evvel ve ahir yazılan muharreratın suret-i müsteciresinin isaliyle tebdil-i sureti 19 Cemaziye-l Evvel sene 90 tarihinde ba tahrîrat-ı mahsusa savb-ı vâlâlarına tavsiye ve iş'ar kılınmış ve mu'ahharen dahi tekrar şikâyete mebni bâ-telgraf-ı tekid madde olunmuş idi. Bu kere cevaben vârid olan telgrafname-i vâlâlarında mûmî-ileyhin hizmet-i sabıka ve umur-ı memuresince mesai ve ikdamat-ı vakasından bahs ihkaye hakkında şu yolda müstedaiyat vukûi mücerred asayişi aleyhinde ashab-ı iğrazın eser-i tahkîkatı idüğü beyan ve îfâde ile bakay-ı memuriyeti hayırlu olacağı gösterilmiş ise de şikâyet-i vâkıanın henüz adı gelmeyüb bu kere dahi kaza-i mezkûr ahalisinden muharrerü-l esami kesan imzasıyla virilen arz-ı hal mealinde mâmî-ileyhin şiddet-i mezalim ve taaddiyatından evlad u ialleri terk ü dar-ı diyar ile dağ başlarında hayme-nişin olmakda buldukları beyanıyla tanzim-i hal idilmiş olduğu gibi mûmî-ileyh hakkında merkez vilâyete dahi birtakım şikâyetnameler tebliğ olunmakta olması melhuz olup bunların müstedaiyatına bir şey denilmemesi dahi müşkil idüğünden müstedaiyat-ı vâkıa sahihen asılsız ve esassız olabilse madam ki hakkında bu kadar şikâyet vukûbulmuştur münşâen ve seniyyen çabuk tahkik ve istiknahı ve hukuk-ı şahsiyeye dair dava vukuunda dahi kaide-i umumuyie vecihle mevacihir ve muhakemeleri icrâ olunarak müstadilenin iltiram ve iskati iktiza-i halden görünmüş ve mûmî-ileyh hakkında mukaddema virilen şikâyetnameler savb-ı samilerine irsal olunduğı gibi mu'ahharen virenleri dahi bu kere lefhen isra kılınmış olmakla miri mûmî-ileyhin ol tarafa davacıları olubda muhakeme talebinde buldukları halde bâdehu tebeyyün edecek hale göre icâbına bakılmak üzere evvel emirde mûmî-ileyhin merkez vilâyet-i celile hakkında oraca ve buraca vukûbulan şikâyet üzerine icrây-ı muhakemat ve tahkîkat ile hâsıl olacak neticesinin bila-taraf beyan ve iş'arına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 5 Ramazan Sene 90/M. 27 Ekim 1873

SAYFA:165

BELGE 328 EVRAK NUMARASI 50

Erzurum Vilâyetine

Erzurum dâhilinde Gevar Kazası Kaim-makamı Hurşid Beg'e kapıcubaşılık rütbesi tevcihi hususuna iş'ar-ı vâlâları üzerine bi-l istîzan mesai-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi beyr ü rabi ve şayan buyrularak tasdir itdirilen ruus-ı hümâyun tesyir kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 26 Muharrem Sene 91/M. 15 Mart 1874

SAYFA:166

BELGE 329 EVRAK NUMARASI 128

Erzurum Vilâyetine

Kemah Kazası hanedanından Sağırzadelerle Refahiye nahiyesinde vâki Çıtak ve Mendolusbaşı(?) ve Alacahan ve Görelık ve Pursor(?) ve Küfte ve Haraba nam yedi kıtâ çiftlik ahalişi beyinlerinde münazâunfih olan arazi için takdir olunan beş yük guruşu tarih-i tebligattan itibaren ahali-i merkûme nihayet bir sene zarfında tamamen îfâ iledikleri halde mezkûr çiftliklerin parça parça ahaliye tefviz olunması ve meblağ-ı mezbûrı vakt-i muayyinede tesviye itmezler ise kemafis-sabık kendüleri müsteaciri hakkıyla tanılıb çiftliklerin hukuk-ı tasarrufiyesinin sağırzadeler uhdelerinde îfâ kılınması hakkında vukû bulan iş'ara cevaben vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri meľuf mazbata ve evrak ile encümen-i mahsus-ı vükelâda lede-l mütalaa mallarına nazaran ahali-i merkûmeden yigirmi bir hane halkı müstecirleri ihtiyar ile sened virmişler ise de diğeri kemafi-l evvel muhalefetde devam eyledikleri anlaşılıyor malum-ı vâlâları olduğı üzere mebus-ı inhâ olan suret-i tesviye tedkîkat-ı amike ve makam-ı vilâyet-i celileleriyle cereyan eden muhaberat-ı aide üzerine kararlaştırılarak bunun sağırzadelere kabul itdirilmesi emrinde bir dereceye kadar teşvikat dahi sibkat itmiş olduğundan şimdi tereddüd ve muhalefetde ısrar iden adamların taallulat ve muhavelatı nazar-ı itibara alınmak lazım gelse diğeri taraf bütün bütün istika ve iddiaya kalkışarak kıble-l karar meşhud olan münazaat ve ihtilafat avdet itmekle beraber netice-i maslahatın evvelki tedabiri haricinde ve tarafeyni iskân ve ilzam

idecek derecede aher bir tarik tesviye hâsıl idebilmesi dahi melhuz olmayıp şu suret-i sağırzadelerden bu tarafda bulunan Şevket Beg'in şimdiden bila-sual ve bi-l vekale tecdid-i şikâyet ve müdafaat itmesiyle dahi müsbet bulunduğına ve bu cümle ile beraber karar-ı evvel suret-i katiyede ve taht-ı irâde-i seniyyede olarak ahaliden bir takımının mabeca ısrarları anın tebir-i hakimane medar olamayacağına binâen muhalefette bulunanların müddet-i muayyine hitâmına kadar hisse-i mucibelerini tediye ve îfâ itmeleri zımmında kendilerine tenbihat ekide ve müessire icrâsı ve tediye-i bedele yanaşmadıkları halde müstecir sîfâtıyla tanılup hakkında karar-ı vâki vecihle muamele olunması tensib olmağla ana göre ikrtizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında cevabname.

H. Fi 17 Rebiü-l Evvel Sene 91/M. 4 Mayıs 1874

SAYFA:167

BELGE 330 EVRAK NUMARASI 160

Erzurum Vilâyetine

Vukûbulan iş'ar-ı vâlâları vecihle vilâyetin doksan senesi ağnam rüsumundan müteferriyat karşılığı olan mebalığden maadasının havâlât ve mesarîfât-ı müstacileye sarf olunmak üzere mahalline terki kararlaştırılarak bâ telgraf savb-ı devletlerine malûmat virildiği bu kere maliye nezâret-i celilesinden vârid olan teskire-i cevabiye mealinden müsteban olunmuş olmağın beyan-ı keyfiyet siyakında şukka.

H. Fi 26 Rebiü-l Evvel Sene 91/M. 12 Haziran 1874

SAYFA:168

BELGE 331 EVRAK NUMARASI:2557

Erzurum Vilâyetine

Sağırzade Şevket ve Süleyman Begler taraflarından karyeler arazisine vukûbulan müdahalenin men'i istidasına hâvi Gercanis Nahiyesinde vâki kurra-i malume ahali vekiileri Nikola ve Huveh nam-ı kimesneler taraflarından virilen arz-ı hal leffen irsal-i su-i vâlâları kılındı. Fi 17 Rebiü-l Evvel sene 91 tarihinde meclis-i mahsus-ı

vükelâ kararıyla tastir idilmiş olan tahrîratda gösterildiği vecihle sağırzdelere ahali beyninde münazâunfih olan arazi için takdir olunan beş yük guruşu tarih-i tebliğden itibaren ahali-i merkûme nihayet bir sene zarfında tamamen îfâ eyledikleri halde arazi-i mezkûranın parça parça ahaliye tefviz olunması ve meblağ-ı mezbûrı vakt-i muayyinetde tasvir itmezler ise kemafi-s sabık kendülerine müstacirle tanılıb arazi-i merkûme hukuk-ı tasarrufiyesinin sağırzadeler uhdelerinde îfâsı cereyan iden tahkikat ve tedkikat amike üzerine karargir olarak taht-ı irâde-i seniyyeye alınmış olduğundan iş bu suret-i tesviyeye ahali-i merkûmeden yigirmi bir hane halkı kabul iderek müstacirliği ihtiyar ile sened virmişler isede diğerleri kemafi-s sabık muhalefetde devam eylemekte oldukları vukûbulan iş'ardan anlaşılmasına mebni muhalefetde bulunanların müddet-i muayyine hitâmına kadar hisse-i musayebelerini tediye ve îfâ itmeleri zımmında kendülerine tenbihat ekide ve müessire icrâsı ve tediye-i bedele yanaşmadıkları halde müstacir-i sınıfıyla tanılıb haklarında karavaki vecihle muamele olunması lazımeden ve bu kararın tağyiri gayrı caiz bulunmuş ve merkûmet-i Nikola Huveh taraflarından bu kere vukûbulan istida karar mesruru kabul ve icrâda muhalefet idenlerin tedibi meramına çabalamaktan ibaret olarak nakabil isaf görünmüş olmağla karavaki aleyhine ikame-i dava ve tekdir-i istida idenlere cevap red itâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 8 Cemaziye-l Evvel Sene 91/M. 28 Temmuz 1874

SAYFA:169

BELGE 332 EVRAK NUMARASI:672

Erzurum Vilâyetine

Bayezid Mutasarrıflığı tarafından res' hududa asker ve mühimmat sevki gibi selb-i asayişe muceb bazı harekât vukûundan şikâyeti ve ol babda bazı îfâdata hâvi İran sefaretinden meb'us takririn suret-i mahrecesi evrak-ı müteferriyasıyla beraber leffen irsal kılınmış ve mündericatının evvel emirde taraf-ı samilerinden istizayı lazım gelmiş olmağla malûmat ve mütalaat cümlemizin izâhen iş'arına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 9 Ramazan Sene 91/M. 20 Ekim 1874

SAYFA:170

BELGE 333 EVRAK NUMARASI:19

Erzurum Vilâyetine

Karapapak eşkıyasının Tiflis’de Erivan ve Elziredpol(?) eyaletlerinde mütecasır oldukları harekât-ı feciyyenin men’i vukûu ve tekrarı zımmında ittihazına lüzum görünen bazı tedabire şamil Erzurum’da mukim Rusya Devleti konsolosı tarafından bi-l vürud cânib-i sefâretten irsal kılınan takririn tercemesi meclis-i meşveretde kıraat ve mütalaa olundu. Fevr-i revanlarda bulunan süvari-i asker-i şahane ile ol havâlide aramsaz olan piyade-i asâkir-i nizamiyeden maada bir hayli asâkir-i zaptiye mevcut ve müstahdem olduğu halde yine bu misüllü halatın zuhur ve sürresiyle zımnen şikâyete sebep virilmesi şayan-ı teessüf olduğundan eşkıyay-ı merkûmenin takib ve tenkilleriyle def-i mazarratlarına ve husul-ı inzibat ve asayiş-i itina ve dikkatle bu makule ihtarata mahall birağılmamasının taraf-ı devletlerine tavsiyesi tensib olunmuş ve mezkûr tercemenin sureti leffen irsal kılınmış olmağla bi-l mütalaa icâb-ı halin icrâ ve tasallutat-ı eşkıyanın külliyyen def’ ve imhasıyla beyan-ı keyfiyete himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 25 Zilkade Sene 91/M. 3 Ocak 1875

SAYFA:171

BELGE 334 EVRAK NUMARASI:101

Erzurum Vilâyetine

Muş Sancağı Mutasarrıfı saadetlû Ahmed Nafiz Beg’in vezaif-i memuresinde vâki olan mesai-i mahsusasına mükâfaten hâiz olduğu sâniye mütehayyizi rütbesinin mirmiranlığa terfî’ne iş’ar-ı vâlâları üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahiye müteallık buyrulub bâb-ı âlice icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 16 Zilhicce Sene 91/M. 24 Ocak 1875

SAYFA:171

BELGE 335 EVRAK NUMARASI:47

Bu Dahi

Vilâyet mektubçuluğına Rusçuk Ticaret Mahkemesi reisi sabık izzetlû Sami Efendi'nin tayini hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icâb-ı icrâ ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine inbâ kılınmış olmağla oraca dahi iktizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 25 Zilhicce Sene 91/M. 2 Şubat 1875

SAYFA:172

BELGE 336 EVRAK NUMARASI:132

Erzurum Vilâyetine

Kars Mutasarrıf-ı esbakı müteveffâ Osman Beg'den münhal olan dördüncü ve Erzincan hanedanından Kasabzade Hacı Selim ve Van Müftisi İsmail Hakkı Efendilerle Vanlı Şerat Begden kalan beşinci rütbe-i mecidi nişanlarından dördüncüsünün Erzurum Naibi Mustafa Reşit Efendi'ye ve beşinciden bir kıt'asının dahi asâkir-i zaptiye alay begi izzetlû Hasan Beg'e itâsı hususı iş'ar-ı vâlâları üzerine bi-l istîzan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icâb-ı icrâ kılınmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 29 Safer Sene 92/M. 6 Nisan 1875

SAYFA:173

BELGE 337 EVRAK NUMARASI:132

Erzurum Vilâyetine

Ardanuç Kaim-makamı Hasan Beg'in umur-ı memuresince meşhud olan ikdamına takdiren uhdesine rikab-ı hümâyun kapucıbaşılığı rütbesi tevcihi hususuna

bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık buyrularak bâb-ı âlîce icâb-ı icrâ kılınmış olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 4 Rebiü-l Evvel Sene 92/M. 10 Nisan 1875

SAYFA:173

BELGE 338 EVRAK NUMARASI:15

Bu Dahi

Erzincan Kazasının cânib-i garbiyyesinde ve Kilisa Meydanı civarında olub Aydınlioğlı çevirmesi dimekle maruf olan bir kıt'a tarlanın üzerine hanelerin inşâsıyla mahall-i heyetine konulması Ermeni milletinden malumu-l esami-kesan taraflarından istid'a olunub tahkikat-ı vâkıaya nazaran mezkûr tarlanın ol surete tahvili mahzur ve mazaratdan salim ve mağduriyeti müstelzzem olduğundan kaidesine tevfikeyn mevki ve arazinin şeref ve itibarlarına göre münasib mikdar mukataa-i zemin-i takdim olunmak ve mülkiyeti vecihle tasarruf olunması için ashab-ı yedlerine mülk senedatı itâ kılınmak üzere mezkûr tarlanın mahall-i heyetine konulmasına ruhsat itâsı hususı taraf-ı devletlerinden vuk'u bulan iş'arı defter-i hakani nezâret-i behiyyesiyle cereyan iden muhabere üzerine şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak keyfiyet nezâret-i müşârün-ileyhâya bildirilmiş olmağla muamele-i mukteziyenin ifâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 5 Rebiü-l Evvel Sene 92/M. 11 Nisan 1875

SAYFA:174

BELGE 339 EVRAK NUMARASI:19

Erzurum Vilâyetine

Dersim cibalincede icrâsı lazım gelen ıslahata teferru iden tedabire mutazammın layihanın gönderildiğine hâvi vârid olan tahrîrat-ı vâlâları mealî ve layiha ile melfuf mektublar mevaddaları malum-ı senaverî oldı. Zikr olunan layiha mündericatına nazaran Ovacık ve Mazgird ve Kuzican Kazalarına hâvi olan mezkûr cibal ahalisi nüfuz-ı hükümete karşı harekete ve erbab-ı ceraiden kendülerine iltica iden eşhası

tashib ve himaye cesaret idegeldiklerinden mücrimin hakkında tertib iden ahkâm-ı kanuniyenin icrâsı ve efrad-ı kurra ve tekâlif-i meşruanın ahz u istihsal müteasir hükmüne girdiğinden bâdema bu nevi ahvale mahall birağulmamak ve kavaid-i inzibatiyenin oralarca behliyle tesisiyle emn ü asayiş takrir kılınmak rüesay-ı merkûmenin familyalarıyla beraber Rumili taraflarına tayinine ve bu da cebel-i mezkûr üzerine beş tabur kadar asker sevkiyle ittihazına göre Erzincan ve Erzurum ve Karahisar-ı Şarki redif taburlarının silah altına alınmasına ve bir tabur asâkir-i nizamiyeye birazda nefir-i amm ilave olunarak ve Mamuretü-l Aziz ve Ergani ve İlice redif taburları dahi silahlandırılarak Diyarbekir tarafından cibal-i mezkûr üzerine hareket olunmağla mütevakıf bulunduğu anlaşılmıştır. Vâkia beyan olunan ahvale ve cibal-i mezkûr ahalisinin zaten malum olan ahval-i kadime-i bağıyanelerine göre oraca ıslahata ibtidar olunması ve bahusus rüesay-ı merkûmenin kesr-i nüfus tasallutları ehemm ve elzem görünür isede husule matlub iş'ar-ı devletleri vechile sevk-i askerle lede-l hâce silah istimaline ve tedabir-i sayeye icrâsına ve irâde-i ihtiyar-ı mesârif-i kesireye muhtac olub hal ü zaman ise buna müsaade olmadığından ve mâmâfih rüesay-ı merkûmenin kendü hallerine birağulması dahi karin-i cevaz olamayacağından şimdilik icrây-ı tedabir-i hakimane ve kuvve-i mevcude-i zaptiye ile istihsal esbab-ı inzibat ve ıslaha ihtimam olunması ve fırsat düşdükce rüesay-ı merkûmeden ele geçirülenleri orada ba tevkif mahall-i lazimeye tebaiyyet idilmek üzere keyfiyetin bu tarafa bildirilmesi tensib idilmiş olmağın ana göre hareketle şimdilerde hudus-ı gavail badi olacak ahval ve muamelatdan ittika ve bi nime teali oralarca dahi ıslahat-ı umumiyeye teşebbüs zamanı hululüne değin hal-i hazır dairesinin muhafaza-i asayişe himmet ve Ovacık Kazası muzafatından Gedikler ve Artanku Karyeleri ahalisinden tahsil-i bakaya-i memuriyetle gönderilen zabtiye heyeti cerhe ve ahali-i mutiyyenin zabt u emval ve eşyasıyla beraber icrây-ı mezalim ve taaddiyata cüret eyledikleri ahiren vârid olub mütalaa olunan tahrîrat-ı behiyyelerinde iş'ar olunan kesanın dahi behemahal bildirülüb haklarında muamelat-ı kanuniyenin ifâsıyla bu misüllü ahval-i gayr-ı layıkanın men-i tekrarı esbabının istihsaline itina ve dikkat buyrulması siyakında cevabname.

H. Fi 27 Rebiü-l Evvel Sen 92/M. 3 Mayıs 1875

SAYFA:175

BELGE 340 EVRAK NUMARASI:151-149

Erzurum Vilâyetine

Ankara ve Kastamonu muhacirin zirai için tevzien itâ olunacak on bin çift ziraat hayvanatından mukaddema iştirâ olunanların bakayası olan yedi bin altı yüz seksan bir ve mu'ahharen Kengiri ve İskilip için itâsı kararlaştırılan bin yüz ki cem'an sekiz bin yedi yüz seksan bir çift hayvan ile dört bin re's damızlığın mübayaası derdest isede iş bu damızlıkların esmanı tertib-i sabık haricinde bulunduğundan tesviye-i esmani hakkında sual-i reyî hâvi maliye nezâret-i celilesinden vârid olan tezkire-i iane-i muhacirin komisyonuna lede-l havale iane malından mübayaâ olunub meccanen ahaliye itâ olunan hayvanata virilen akçeden maada mevcut olan iane-i nakdiyyenin mikdarı beş altı bin liradan ibaret olarak bu dahi öteye beruya hicret itmiş olan muhâcirin iaşe ve memleketlerine iadeleri gibi şeylere sarf olunmakda bulunduğu mebni damızlıkların tedariki için def'aten lüzum-ı tesviyesi ahiren taraf-ı samilerinden bâ-telgraf izbar olunan iki milyon guruşun hazine hesabına olarak mal sanduğunda ifâsı ba müzekkere ifâde olunmuş ve ol babda nezâret-i müşârün-ileyha ile mezkûr komisyona malûmat virilmiş olmağla ber minval-i iktizay-ı halin icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 14 Rebiü-l Ahir Sene 92/M. 20 Mayıs 1875

SAYFA:176

BELGE 341 EVRAK NUMARASI:46

Erzurum Vilâyetine

Kars Sancağı tahrîrat başkâtibi Ahmed Ferid Beg uhdesine sâni ve Erzurum muteberan-ı ticaretden Nimo(?) sefiri Şamil Efendiye dahi kapucıbaşılık rütbeleri tevcihi hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icâb-ı icrâ kılınmış olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 29 Cemaziye-l Evvel Sene 92/M. 3 Temmuz 1875

SAYFA:177

BELGE 342 EVRAK NUMARASI:287

Erzurum Vilâyetine

Hasbe-l lüzum dördüncü orduy-ı hümâyun merkezine karib olan redif alaylarından iki alayının sınıf-ı mukaddem taburlarının sekiz yüz mevcudı olmak üzere tabur merkezlerinde cem' ve tehşidi mukarrer bulunarak keyfiyet taraf-ı ali-i seraskeriden savb-ı vâlâlarına ve lazım gelenlere bildirilmiş ve bu babda hükümet-i mahalliyeye aid muavenat ve teshilatın tamamen icrâ ve tayinat ve mesarîfâtın tesviyesi için lüzum olacak akçenin mal sanduklarından tesviye ve îfâsı lazımeden olarak suret-i hal maliye nezâret-i celilesine de bildirilmiş olmağla muamele-i mukteziyenin icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 25 Receb Sene 92/M. 27 Ağustos 1875

SAYFA:178

BELGE 343 EVRAK NUMARASI:82

Bu Dahi

Fi 20 Şaban Sene 292 tarihiyle cevabı bi-l vürud hıfz olunmak üzere tobraya konulmuşdur.

Mazgird Kaim-makamı Gülabi Ağa'nın tahsil-i bakaya için kazay-ı esnay-ı derununda rüesay-ı ekraddan Ali Ağa namında bir şahıs tarafından katl idildiği işidilmesi üzerine icrâ olunan tahkîkata ve ol babda bazı îfâdata dair vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri mealî malum-ı senaveri oldu. Madde-i katlin vukû-i merkûme Ali Ağa'nın husumet-i zatiyesinden men'ut olduğu ve bu fazahatın hükümet aleyhine bir harekete mahmul olamayacağı iş'ar olunur isede şahıs cânibinde mürekkebe olduğu cinayet her ne fikr ve kasda mütebenni olur ise olsun kendüsini muhaberat-ı kanuniyeden kurtaramayacağı bedihi ve müsellemlerle böyle kabahata mütesaddi olanları bulub muhakeme itmek ve keyfiyeti bâb-ı âlîye bildirmek lazum gelür iken fail-i merkûmun hükümet aleyhinde hareket itmemiş olduğunun beyanıyla ta'vik-i tedib sebebini bilememiş olduğundan cani-i merkûmun bir an evvel ahz u

girifti ile bi-l muhakeme hakkında tertib idecek muamele-i kanuniyenin izâhen iş'ar ve inbâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi Selh-i Receb Sene 92/M. 1 Eylül 1875

SAYFA:178

BELGE 344 EVRAK NUMARASI:113

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı dâhilinde kâin Gevaş Kazası Kaim-makamı Hayri Efendi'ye vâridat-ı rüsumiyenin tezyidi hakkında meşhud olan mesaisine mükâfaten beşinci rütbeden nişan-ı mecidi itâsı hususen rüsumat emanet-i behiyyesinden vukûbulan iş'ar üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icâb-ı icrâ kılınmış olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 9 Ramazan Sene 92/M. 9 Ekim 1875

SAYFA:179

BELGE 345 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Dersim ve Muş ve Van Sancaklarının bazı cihetlerinde ihlal-i asayışe ihtiyar iden malumu-l esami eşhasın haneler halkıyla beraber Atana Vilâyetinde iskâmî îfâdesine dair vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri meclis-i mahsus-ı vükelâda kıraat olundu. Ve melfuf pusula dahi görüldü. Ol havâlide ağalık namıyla tenfîz ve teferrüd idenlerin harekât-ı maduhası mine-l kadim mervi ve bu makulelerin muvakkaten ve ya müebbeden memleketlerinden tebiyyedi kaidesi cari ve mer'i isede vatandan familya ile beraber icla ve tağrib muamelesi mücazatının aksam-ı şedidesinden olub bir hükm-i nizamiye ve o hükümde inde-l tedkik ve-l hâkime sübut îfâl cinayetiyye mütevakif olacağı ve bu şeylerin icrâatı kabul ve hâsıl olamayubda o makule eşhasın hükümetce tedib ve tağribine lüzum görüldüğü takdirde dahi anların evzay-ı kabicesine aid tevatür ve delail ve malûmatı olsun serd ve irad itmek muktezi iken mezkûr pusula yalnız Muş mutasarrıflığından yapılub şerhlerinin ekseri hükümlü olduğu gibi hükm-i kâfi add olunan ibarelerinde vilâyetin malûmatına matuf tahrîrat-ı

vâlâlarında ise bunların fiillerinin tasdik ve yahud cerhin-i mutazammın bir güne izahat gayr-ı mevcut olunduğına binâen eşhas-ı merkûmenin esbab- ı mucibe-i tebaiyyelerinin ber-tafsil bildirilmesi hususunun taraf-ı vâlâlarına iş'arı tezkir ve tensib kılınmış olmağla iktizay-ı halin icrâ ve inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 17 Ramazan Sene 92/M. 17 Ekim 1875

SAYFA:180

BELGE 346 EVRAK NUMARASI:421

Erzurum Vilâyetine

Van Mutasarrıfı saadetlû Tahsin Paşa hazretlerinin vukû-ı istîfâsı taraf-ı vâlâlarından iş'ar olunmuş olduğundan yerine Islahiye mutasarrıf-ı esbak izzetlû Ali Beg Efendinin tayini hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icâb-ı icrâ ve keyfiyet maliye nezâret-i celilesine iş'ar ve inbâ kılınmış olmağla mahallince dahi muamele-i lazîmenin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 4 Şevval Sene 92/M. 3 Kasım 1875

SAYFA:180

BELGE 347 EVRAK NUMARASI: YOK

Ali Beg Efendiye

Van Sancağı mutasarrıflığının uhdenize tevcihi bi-i istîzan müteallık ve şerefsudûr buyrılan irâde-i seniyye-i cenâb-ı iktizay-ı âlîsinden bulunmuş olduğu beyanıyla tezkire.

H. Fi 4 Şevval Sene 92/M. 3 Kasım 1875

SAYFA:181

BELGE 348 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyetine

Van Sancağı mutasarrıflığına tayin buyrulmuş olan izzetlû Ali Beg Efendi merkez memuriyetine müteveccihen azimet itmiş ve kendüsü ashab-ı ruyetden ve mücerrebü-l etvar bendegândan bulunmuş olduğundan mir-i mûmı-ileyhin umur-ı memuresince lazım gelen muavenat ve teshilat ile hakkında dahi müracaat-ı kamilenin kemayen-bağı îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 11 Şevval Sene 92/M. 16 Kasım 1875

SAYFA:182

BELGE 349 EVRAK NUMARASI: YOK

Mehmed Reşid Paşaya

Erzurum vilâyeti valiliğine icrây-ı memuriyetleri müteallık ve şerefsudûr buyrılan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye iktizay-ı aliyyesinden bulunmuş olduğu beyanıyla tezkire.

H. Fi 2 Zilkade Sene 92/M. 30 Kasım 1875

SAYFA:182

BELGE 350 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Valisine

Merkez memuriyet-i behiyyelerine bir an evvel azimet-i devletleri katiyen irâde-i hazret-i pâdişahiye iktizay-ı alisinden bir taaddiye mebni mantuk-ı celiline muvafık harekâta müsaraat buyrulması nekatını gün idilecek arazilere beyan eylemek üzere şimdiden bildirilmesi ihtarıyla tezkire-i mahsusa-i senaveri terkimine ibtidar kıldım efendim.

H. Fi 19 Zilhicce Sene 92/M. 16 Ocak 1876

SAYFA:183

BELGE 351 EVRAK NUMARASI: 26

Erzurum Vilâyetine

Geçende şeref-baş hudud olub suret-i münifesi gönderilen ferman-i aliden dolayı teşekküre hâvi itâ ve irsal kılınan mazbatalar lede-l arz manzur-ı mekarim-mufur hazret-i pâdişahi buyrularak mühimmeden maruza bais-i mahzuziyet-i seniyye olmağla keyfiyet lazım gelenlere tebşir ve tefhimine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 26 Muharrem Sene 93/M. 22 Şubat 1876

SAYFA:184

BELGE 352 EVRAK NUMARASI:45

Erzurum Vilâyetine

Erzurum vilâyeti meclis-i idaresi azasından izzetlû Ali Efendi'nin hâiz olduğu rütbe-i sâniyenin mütehayyize terfi'i hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık buyrularak bâb-ı âlîce icâb-ı icrâ kılınmış olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 28 Muharrem Sene 93/M. 24 Şubat 1876

SAYFA:185

BELGE 353 EVRAK NUMARASI: 644

Erzurum Vilâyetine

Erzurumda kâin Kağızman kaya memleahalarından tuz ihrac ve fûruhtunda vukûa gelen müşkülâtın ref ve inhâsı zımmında çıkarılacak tuz balunu mikdarın anbar defterine ve tuz ihracı müteahhidi yedine verilecek sergiye satıldıkça sarfiyat-ı vâkia yevmiye defterine kayd olunmak ve metanet ve siyanetine ve lede-l keşf tahmin olunan kırk yedi bin altı yüz altmış sekiz guruşdan aşağı masrafla vücuda getirülmesine itina ve dikkat olunarak hitâm inşâatında zir-i mazbatalu keşf-i sâni

defteri irsal kılınmak üzere hulul-ı mevsim-i baharda beş altı yüz bin kıyye tuz istianeye kâfi bir anbarın memleha memurlarının marifeti ve hükümet-i mahalliyenin inzıam-ı nezâreti ile inşâ olunarak civarına lüzümü olan sandukun dahi hazır ve sarf olunacak akçenin doksan iki senesi borciyyesine idhalen tesviyesi hususuna rüsumat emanet-i celilesinden vukûbulan iş'ar üzerine şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulub emanet-i müşârün-ileyhaya mezuniyet ve maliye nezâret-i celilesine malûmat itâ kılınmış olmağla oraca dahi iktizay-ı halin ifâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 6 Safer Sene 93/M. 3 Mart 1876

SAYFA:185

BELGE 354 EVRAK NUMARASI:94

Bu Dahi

Geçende şeref-baş hudud olub suret-i münifesi gönderilen ferman-i âlîden dolayı teşekküre hâvi bazı mülhakatdan itâ ve irsal kılınan mazbatalar lede-l arz manzur-ı mekarim-mufur hazret-i pâdişahi buyrularak mühimmeden maruza bais-i mahzuziyet-i seniyye olmağla keyfiyet lazım gelenlere tebşir ve tefhimine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Safer Sene 93/M. 12 Mart 1876

SAYFA: 185

BELGE 355 EVRAK NUMARASI:722

Bu Dahi

Van Sancağının hal-i hazırı mahbusinin muhterif hatmesi tebeyyün olduğundan aheriyle sekiz bin guruş nekahatı bahasından küsür otuz dört bin üç yüz altmış beş guruşu doksan bir senesi mezuniyet-i umumiyesinden taşra tamirat mesârifi olarak dâhil bulunan meblağa mahsûben emval-i vilâyetden tesviye alınacak ve meclis-i idare-i mahalliyenin taht-ı nezâretde olarak inşâatına müteahhid ve rehtaniyet ve ketfe-i haricde akçe sarf olunmamasına dikkat ve itina ve hakkında olunacak tedbiri mazbatalu keşfi sâni deftere kılınmak üzere mezkûr ruhsatıyenin müceddeden inşâsı

olunmak ve iş'ar olan ve maliye ve zaptiyye nezâret-i celileleriyle cereyan iden muhabere üzerine şuray-ı devletden mürayaa arzına bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak nezâret-i müşârün ileyhâya müteallık virilmiş olmağla ifây-ı mukteziyesine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 27 Safer Sene 93/M. 24 Mart 1876

SAYFA:186

BELGE 356 EVRAK NUMARASI: 138

Erzurum Vilâyetine

Geçende Şerefbaş olup suret-i münifesi gönderilen Ferman-ı âliden dolayı teşekküre hâvi Van ve Erzincan ve Muş ve Bayezid Sancakları Kiğı ve İsbir Kazalarından itâ ve irsal kılınan mazbata lede-l mütalaa müntaziri mekarimmufur hazret-i pâdişahiye buyrularak mecbus-ı maruza bais-i mahzuziyet-i seniyye olmağla keyfiyetin lazım gelenlere tebşir ve tefhimine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 6 Rebiü-l Evvel Sene 93/M. 1 Nisan 1876

SAYFA:187

BELGE 357 EVRAK NUMARASI: 1

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Saadetlû Ömer Lütfi Paşa hazretlerinin Muş Sancağı mutasarrıflığında bulunduğu esnada hükümet konağı inşâatına mesârif-i mahdudenin bir mislinden ziyade akçe sarf olunmasından ve Şeyh Hamza zaviyedarları nabit irâde ve mezuniyet tavizen akçe itâ ve mal sanduğuna aid iskontonun izaa idilmesinden dolayı mahallince ve hazinece icrâ olunan tahkikat üzerine şuray-ı devletten kaleme alınan mazbatanın suret-i mahrecesi leffen irsal kılınan mütalaasında müsteban olacağı üzere mezkûr konan yüz bin guruş sarfiyla inşâsı taht-ı irâde-i seniyyede iken keşfi haricinde bazı bi-l lüzum tevsiata kıyam ile iki yüz bin guruşa müteceviz masraf ihtiyar olunub ve bunun bir kısmı belediye vâridatından ve iane-i cânib-i ahaliden alunub kırk üç bin bu kadar guruşu dahi bi-l istîzan mal sandukundan virdirilmiş ise de sarfiyatı zaide ihtilasatından ilerü gelmeyüb ebniyenin lüzumundan ziyade maaş ve risanetine itina

olunmasından neşet eylemesiyle şu akçenin hazinece doksan bir senesi zuhuratı tertibine ilaveten kabulü ve zikr olunan konağın ikmal-i tevafisiliyle beraber mütaferriyatından olan hastahane ve ahurun inşâsı için iktiza iden yüz on dört bin bu kadar guruşun seney-i haliya muvazenesine dâhil olan umum inşâat tertibinden sarf ve itâsı ve bununla beraber hükümete müteallık ebniyenin evvel emirde layıkı vecihle keşifleri icrâ birle mesârifi mutazammın mikdari tayin ve tahtit idilerek fazla akçe sarf ve telef idilmemesi hakkında mesbuk olan ve sayay-ı umumiyenin tekid ve tavsiyesi ve egerçi zikr olunan konağa fazla sarf olunan akçe malûmat-ı teşrik hasebiyle ebniyeye ziyade temelmül bulunduğu gösterilmiş ise de sarfiyat-ı mebhüs-ı inhâ şimdiye kadar vukûbulan tebligat ve saya-i talak ve iska olunmayarak bila-mezuniyet sarf ve itâ kılınmış olmasından dolayı mesuliyet müterretibeden hasbe-l memuriye tahlis giriban olamayacağından paşay-ı müşârün-ileyh ve mâru-z zikr akçe iskontosuyla mefruşad bahasından dolayı sabık Muş sanduk emini ile sair icâb idenlerin icrây-ı muhakemesi hususunun adliye nezâret-i celilesine tensib olunmuş ve bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi ol merkezde müteallık buyrularak maliye ve adliye nezâret-i celilelerine tebliğ-i keyfiyet idilmiş olmağın oracada icâb-ı halin icrâ ve ifâsıyla ba'dezin mukteyak-ı mesbuka ahkâmına tahmil riayet ve tevfik-i hareket olunarak mezuniyet haricinde sarfiyat ifâ indinde tevki ve mücanebet olunmağla beraber bu babda elviye-i mülhak mutasarrıflıklarına dahi tebligat-ı katiye ve müessire ifâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 8 Rebiü-l Evvel Sene 93/M. 3 Nisan 1876

SAYFA:188

BELGE 358 EVRAK NUMARASI: 32

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Kars Sancağı mutasarrıflığına Erzincan Sancağı Mutasarrıfı Sabık saadetlû Mustafa Şefik Paşa hazretlerinin tayini hususuna encümen-i mahsus-ı meşveret kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık ve şerefsudûr buyrularak icâb-ı icrâ ve maliye nezâret-i celilesine malûmat itâ kılınmış ve muamele-i lazımenin ifâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 7 Rebiü-l Evvel Sene 93(?)/M. 2 Mayıs 1876

SAYFA:189

BELGE 359 EVRAK NUMARASI: 650

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Van Sancağı dâhilinde kâin Şemdinan Nahiyesi ahalisiyle Heriki aşiretinin ve Çölemerik'de sâkin nasturi taifesinin husule getürdikleri tütünlerin usul-i ihsariyeye tevfikeyn tahriri emrinde vukûbulan muhalefetlerine mebni mahallince icrâsına lüzum gösterilen tedabir hakkında cereyan iden müzakereta mutazammın şuray-ı devletden tanzim olunub encümen-i mahsus-ı meşverette kıraat olunan mazbata ile evrak-ı müteferrianın suretleri leffen irsal kılınan Erzurum rüsumat nezâretinin Şeyh Abdullah Efendi hakkında iş'arı şeyh-i mûmı-ileyhin damadının yazdığı mektub mündericatına müstenid olub bunun mebni ale-l ırz olması ihtimalinde baid olmamakla beraber vilâyet-i celileleri makamından gönderilen tahrîrat mütalaasından müsteban olduğu üzere Şemdinan Nahiyesi halkına cânib-i hükümetden icrâ kılınan vesaya ve tebligata şeyh-i mûmı-ileyh tavassud idilmiş dahi kendüsünün saffet-i meslekini ve hakkında emniyet ve itimad-ı hükümete müeyyid olub iş'arat-ı vâkıa yekdigere mübayaat olduğu gibi bu işini inhây-ı mashal vecihle kuvve-i cebriye irade-i seniyyeye mecburiyet hâsıl olacak raddede bir şey olmayub beyhude izam idilmiş ve hasbül vakt ve hal öyle sevk-i fırka-i cunudiye ve istimal-i muamelat-ı deriştene ile halkın tahvif ve tevhiş-i eser gayrı makulenin olarak karin-i kabul olamayacağı misüllü vâridat-ı devletin hüsn-i istihsal ve cebası dahi umur-ı mültezimedden olmasıyla bu babda iltizam-ı refik ve melayimetle ahalinin îfây-ı vazife-i tebaiye teşvik ve davatlarına muvaffık hükümet ve maslahat görülmüş idüğüne binâen buna bir tarik-i eslem ve eshel bulunmasının himmet-i müşiranelerine tevfikeyn tensib kılınmış olmağla dirayet ve fetanet-i müsellimeyi karana bağlarından muntazır olduğu vecihle bu karar dairesinde iktizay-ı halin icrâsına ve birde babiler denilen eşhas hakkında mazbata-i merkûmede münderic olan îfâdat-ı celb-i nazar-ı dikkat bulunmasıyla bu babda dahi tahkikat-ı lazımenin îfâsıyla neticesinin başkaca beyan ve inhâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 21 Rebiü-l Evvel Sene 93/M. 16 Mayıs 1876

SAYFA:190

BELGE 360 EVRAK NUMARASI: YOK

Van ve Bayezid Mutasarrıfları Ziya ve Kemal Paşalar Hazeratına

Bayezid Van Sancağı'nın müselleme ve malum olan ehemmiyet-i mevkiesi şimdi bir kat daha tedabir eylemiş olmasıyla bir saat evvel merkez memuriyet-i şerifelerinde bulunulması vecibeden görüldüğüne binâen tesri-i tedarik esbab-ı seferiyye ile heman mahall-i memuriyetlerine azimete himmet eylemeleri ve kangı gün darsâdetden hareket olunacağına bildirilmesi ihtariyle mahsus terkim kılındı.

H. Fi Gurre-i Şaban Sene 293/M. 22 Ağustos 1876

SAYFA:191

BELGE 361 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Muş Kazası müftiliğine bu defa tayin olunan Müftizade Abdulkuddusi Efendi hakkında hürmet ve riayet-i mukteziyenin îfâsı istida ve îfâde ve kendüsünün şayan-ı ihtiram-ı ulemadan bulunduğu beyan ve hikâye kılınmış olmağın efendi-i mûmî ileyhânın muamele-i ihtiramkari ve riaretine mazhariyeti ile celb-i hatrına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 13 Şaban Sene 293/M. 3 Eylül 1876

SAYFA:191

BELGE 362 EVRAK NUMARASI: YOK

Muş Sancağı Mutasarrıflığına

Muş Sancağında Kosor Nahiyesinde olup pederinden müntakilen Abdulkuddusi Efendi uhdesinde bulunan araziye evvelce mutasarrıf olanlar tarafından vukûa gelen müdahalenin ve aheri idüğü beyanıyla meni lüzumuna tahrîrat-ı hükümetin icrâsı îfâde ve istida olunmuş olmağla ber muceb iş'ar-ı müdahale-i vâkıanın meniyle

beraber usul ve nizamına tevfiken icâbı halin icrâsına himmet eylemeniz siyakında şukka.

H. Fi 13 Şaban Sene 293/M. 3 Eylül 1876

SAYFA:192

BELGE 363 EVRAK NUMARASI:946

Erzurum Vilâyetine

Erzurumda kâin asker-i şahane hastahanesi etibbasından kolağası Hüsameddin Efendi'ye meşhud olan hüsn-i hizmetine mükâfaten beşinci rütbeden nişan-ı mecdî itâsı hususuna meclis-i idare-i vilâyetden mebus mazbata ve zat-ı vâlây-ı seraskeriyle cereyan iden muhabere üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye müteallık buyrulurak icâb-ı icrâ ve serasker-i müşârün-ileyhe dahi malûmat itâ kılınmış olmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 3 Şevval Sene 293/M. 22 Ekim 1876

SAYFA:192

BELGE 364 EVRAK NUMARASI:1035-259

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Ahval-i hazırardan dolayı valiliğın orduy-ı hümâyun müşirliğinden tefriki mucib muhsinat olacağı ifâdesine mutazammın vârid olan telgrafname-i devletleri encümen-i mahsus-ı meşveretde lede-l mütalaa iş'ar-ı devletleri egerçi esasen temin-i hüsn-i idare maksadına müstenid ise de tecarüt-i vakı ile müdallel olduğu vecihle böyle merkez orduy-ı hümâyun mahallerde asker kumandanlığının idare-i mülkiyeye nezâret-i istihkakında bulunmaması yani valiliklerin bir elde ve müşirliğın diğer elde olması gaileyi vakitlerce enva-i müşkilatı ve teşettüt cereyan-ı maslahat mucib olduğundan ve ruyet-i müsellemekar ahâlileri icâbı olan hüsn-i hareketin idare-i mülkiyece dahi iş'arı meşhud iken şimdi valiliğın uhde-i devletlerinden tefriki münasib görilememesi ile beraber vezaif-i mühimme-i askeriyenin daire-i matlubede cereyanına bakmakla maen vilâyetin mukarrerat-ı umur-ı idaresine kemakân devami-i nezâretleri kabil olamayacağı dahi tahtir olunarak umur-ı adliye-i icrâiyede muhatat

ve muavenat-ı vehilliyat mesalinde zât-ı devletlerine müracaat eylemek üzere buradan muktedir birinin vilâyet muavinliğine tayin ve i'zâmı takdirinde esasen aranılan tesilat husule gelerek valiliğin tefrikine hacet kalmayacağından ve telgrafla dahi bildirildiği vecihle Menteşe sancağı mutasarrıf-ı esbak saadetlû Raif Efendi hazretleri bâb-ı âlîden naşaat ve mukaddema Tuna ve Bosna gibi vilayat-ı mühimmede dahi bulunarak irade-i mülkiyece hüsn-i hareket ve ruyeti mücerreb bendegândan bulunduğundan müşârün-ileyhânın on iki bin beş yüz guruş maaş tahsisi ve uhdesine sınıf-ı evveli tevcih ile vilâyet-i celileleri vali muavinliğine tayini tensib olunmuş ve bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi dahi ol merkezde müteallık buyrulub icâb-ı icrâ ve hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine iş'ar ve inbâ kılınmış ve kendüsi ol tarafa i'zâm olunmuş olmağla beyan-ı hal ile beraber mağtur oldukları kemal-i mehandani ve fetanet-i müşirileri iktizası üzere vezaif-i memure-i düsturilerinin iki cihetinde ba'dezin dahi ibraz-ı asar-ı kargüzarı ve hamiyet-i mündeibe bezl ü mesai ve ikdam buyrulmaları siyakında şukka.

H. Fi 10 Zilkade Sene 293/M. 27 Kasım 1876

SAYFA:193

BELGE 365 EVRAK NUMARASI:112

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Haydaranlı aşireti müdiri Ali Ağa'nın muteberan-ı aşâirden bazılarıyla birlikte olarak İrana mütevaat itmek üzere merkez vilâyete gelüb kendüsi hizmet-i vâkıasından dolayı taltîfât-ı seniyyeye kesb-i istihkak eylemesine mebni mum-ı ileyhin mukaddema nail olacağı beşinci rütbe-i mecidi nişanı nezd-i hükümetde mahfuz dördüncü rütbe nişan-ı mecidiyle bi-l tecdil inhâ kalan nişan dahi mutaberan-ı aşâirden Ahmet ağaya itâ ve adat-ı aşâir üzere mûmı- ileyhâya halklarda ana kılınmış olduğu îfâdesine dair vârid olan tahrîrat-ı devletleri lede-l arz manzur-ı ali ve aşiret-i mezkûranın ol havâlice akid devletlerinden istîfâdeye cânib-i hükümetden itina olunmak muvaffık maslahat olduğu gibi zikr olunan nişanlar için iltiza iden beratların tasdiri makrun-ı müsaade-i seniyye-i hazret-i pâdişahi olarak icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal ve aşiret-i merkûme ile emsalinin tekid-i revabitâ

mutavaatlarına bezl ü himmetle fevaid-i matlubenin hayr-ı husule isaline tasdik-i ihtimam buyrulması lüzumunun ihtarına ibtidar kılındı efendim.

H. Fi 19 Zilkade Sene 93/M. 6 Aralık 1876

SAYFA:194

BELGE 366 EVRAK NUMARASI: YOK

Van ve Hakkâri Vilâyet-i Celilesine

Hasbü-l hal hususat-ı askeriye'nin her tarafta ve bi-t tahsis Erzurum cihetince kesb eylediği ehemmiyet-i tarikden müstağni bulunduğuna mebni Erzurum Vilâyet-i celilesi cânibinden bu babda vukûbulacak iş'aratın mevadd-ı saireye takdimi ile müsaraaten terviç ve icrâsına bezl ü himmet ve itina buyrulması siyakında şukka-i mahsusa-i düsturi terkimine ibtidar kılındı efendim.

H. Fi 8 Zilhicce Sene 293/M. 25 Aralık 1876

SAYFA:194

BELGE 367 EVRAK NUMARASI:954

Van Vilâyet-i Celilesine

Van Vilâyeti mektubçuluğuna Suriye Vilâyeti mektubçusu sabık izzetlû Halid Efendi'nin emsaline tatbiken üç bin beş yüz guruş maaş tahsisiyle tayini hususuna bi-i istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulub icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 24 Zilhicce Sene 293/M. 10 Ocak 1877

SAYFA:195

BELGE 368 EVRAK NUMARASI:161

Van Vilâyet-i Celilesine

Hâiz olduğu rütbenin sâniye mütehayyizine terfile ve beş bin guruş maaşla mahkeme-i ticaret aza mülazımlarından izzetlû Margos Efendi'nin vilâyet-i celileleri

muavinliğine tayini hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenab-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icâb-ı icrâ ve maliye nezâret-i celilesine malûmat itâ kılınmış ve kendüsi ol tarafa azimet eylemiş olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 2 Muharrem Sene 94/M. 17 Ocak 1877

SAYFA:195

BELGE 369 EVRAK NUMARASI:14

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Devlet-i âliyyenin hukuk-ı meşrua ve istiklal-i aliyesini ihlal edecek her dürlü teklîfât ve teşebbüsât-ı hariciyenin red ve cerhi ve muhafaza-i vatan uğrunda ittihadlarını hâvi Erzincan Sancağı ahali-i müslime ve gayr-i müslimesinin rüesası taraflarından keşide olunan telgrafname mütalaa ve huzur-ı şevketmufur hazret-i mülûkaneye dahi arz ve takdim kılınub ahali-i mûmı-ileyhümün kanun-i esasi mazbatasından olan ahvat-ı vataniye ve levazım-ı ittihadıyeye tekide takdim ve müsayakatları karin-i mahzuziyet-i seniyye-i cenab-ı tac-dari olmağla lazım gelenlere tebşir-i keyfiyete himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 12 Muharrem Sene 294/M. 27 Ocak 1877

SAYFA:195

BELGE 370 EVRAK NUMARASI:198

Erzincan Mutasarrıflığına

Geçende bizzat Dersim cihetine azimetle ittihaz ve icrâ olunan tedabir-i ıslahiye ve teminiyeden dolayı beyan-ı mühimmedet ve şükranî ve lede-l hâce hizmet-i askeriyede bulunacakları îfâdesine mutazammın Ovacık Kazasında bulunan bi-l cümle rüesay-ı aşâir taraflarından itâ olunan mazbata ile ol babda Mamüretü-l Aziz Mutasarrıflığından alınan şukkanın suretleri gönderildiğine dair vârid olan tahrîrat-ı saadetleri ve mezkûr suretle mütalaa olundu. Bunların muhteviyatından müsteban olduğu vecihle ol tarafların ıslahat-ı lazıme ve tahsil-i emval-i miriyesine mutasarrıf olan himmet-i bais-i mahzuziyet olduğu gibi rüesay-ı mûmı-ileyhim taraflarından muhafaza-i vatan uğrunda gösterilen gayret şayan-ı takdir olub şu kadarki

mütevelliien istika olduğı üzere ol havâlide bulunan Ekrad'ın Ermeniler hakkında vukûbulan mezalim ve taaddiyatdan devlete aid olan mazarrat rüesay-ı mûmı-ileyhim bu yolda gösterdikleri hamıyyet ve gayretin faidesinden pek ziyade olduğundan ve tebaiyyet-i vazife-i asliyesi ise metbuu hakkında mazar olan ahvalden ictinab ile menafına hizmet itmek kazıyye-i müncıyesi bulunub bu tatbıkay-ı hüsn-i telakki ve takdir ile ruhtey-i menayimin iktızay-ı hazret-i pâdişahiye tevfik-i hareket idenlere her hal u karda mazhar-ı atıfet ve hilafını iltizam idenler bilâhare düçar-ı şeymani ve nedamet olacaklarından buralarının lazım gelenlere hüsn-i tebliğ ve tefhimiyle taahhüd olunan hizmeti müeyyed olmak üzere evvel emirde taaddiyat-ı vâkıaya bir nihayet virilmesi lazım geleceği beyanıyla şukka.

H. Fi 12 Muharrem Sene 294/M. 27 Ocak 1877

SAYFA:196

BELGE 371 EVRAK NUMARASI:4

Van Vilâyeti Valiliğine

Fi 24 Safer Sene 94 tarihinde tebdil olunmuştur.

Giçende Van Kasabasında zuhur iden harik üzerine tahkikat-ı lazımenin icrâsı zımmında memuren ol tarafa azimet kılınacak miralay izzetlû Mehmed Münib Beg ile Ermeni milletinden Agaton Efendi'ye azimet ve avdet ve orada müddet-i ikâmetlerinden vukûbulacak mesârif-i zaruriyeleriçün hazine-i celileden onar bin guruş harc-ı rah itâsı hususuna bi-l istfızan irade-i seniyye-i cenab-ı pâdişahi müteallık buyrulub icâb-ı icrâ ve kendüleri ol tarafa i'zâm ve isra kılınmak ve bunların vesatııyla îfâ olunacak tahkikatın tafsilatı diğer tahrîrat-ı senaveri ile taraf-ı devletlerine tebliğ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 16 Muharrem Sene 94/M. 31 Ocak 1877

SAYFA:196

BELGE 372 EVRAK NUMARASI: YOK

Van Vilâyet-i Celilesine

Van'da zuhur iden harik takihmani üzerine tahkikat-ı lazımenin icrâsı için tayin ve i'zâm kılınmış olan miralay izzetlû beg ile Ermeni milletinden Agaton Efendi'nin suret-i memuriyetlerine dair tastir ve tesyir kılınan tahrîrat-ı senaveri mündericatına tevfik-i harekât ve muamelata itina ve dikkatle beraber bu harikden harab olanların tamir-i hal idinceye kadar mazhar-ı teshilat olmaları iktizay-ı şeyme-i tebaperveri ve vatan-ı residen olacağından bunların tekâlif-i miriden mal sanduğuna olan borçlarının temhil ve tahsil ve muamelat-ı saireden şuna buna olan virecekleri için dahi daniler tarafından bu yolda muavenet gösterilmesi ve sailinin istihsali men'ut-ı himmet-i behiyeleri idüğü beyanıyla şukka.

H. Fi 16 Muharrem Sene 294/M. 31 Ocak 1877

SAYFA:197

BELGE 373 EVRAK NUMARASI: YOK

Van Vilâyet-i Celilesine

Fi 24 Cemaziye-l Evvel sene 94 tarihinde tebdil olunmuşdur.

Geçende Van kasabasında zuhur iden harik esnasında dükkân ve mağazalarda bulunan emval ve eşyanın yağma ve garet olduğuna dair vukûbulan rivayet ve bu babda mesayin-i ahali taraflarından arz olunan şikâyet üzerine isti'lama hâvi bâb-ı âlîden keşide idilen telgrafnamelerin acube-i mütevâridesi mütalaasından ve istilaat-ı vâkıadan istinbât olduğuna göre iş bu harik-i takihmani biraz ihanet ve hıyanet olmayarak mahall-i zuhurı olan dükkân ise gaz ve barut gibi müttehid iştil olan eşya ile malum olmasına ve dükkân sahibi dahi kasaba haricinde bulunmasına mebni zabtiye ihtiyar-ı keyfiyet olunmasına müteakib cânib-i hükümetden irsal kılınan bir çavuşla tüccar-ı mahalliyeden birlikde bulunan kesen taraflarından dükkân küşadından eşyay-ı mezkûrenin birden bire iştil ve vesait-i itfaiyenin fıkdan-i harikin sirayetini istizam ile bir hayli dükkân ve mağaza yanmış ve dekakin-i

muhterika ashabından ekserinin hane ve bağçelerinde bulunmasından dolayı derunlarında olan eşyanın telefdan vikayası için çıkarıldığı esnada bir mikdarı şunun bunun ibadına geçerek egerçi bâb-1 âlîden vukûbulan tebligat-ı ekide ve müessire üzerine zıyanda bahş olunan eşyanın bir kısmı bi-t taharri buldurulub ashabına teslim olunmak için merhum haneye teslim olunmakda ve bu işe mahallince itina kılınmakda bulunmuş harikin bu kadar zayiata badi olması çünkü Van kasabasında bulunan bütün menazil ve dekakinin inşâatında kullanılan levazımdan kısm-ı aziminin kerpiç ve taş ve toprak gibi eşyaya ihsarından naşi böyle bir harik-i kebirin şimdiye değin zuhuri mesbuk ve meşhud olmasıyla ahaliye dehşet ve telaş istila eylesinden neşet itmiş isede şikâyet-i maruza çıkarılan eşyadan çoğunun efrad-ı askeriye taraflarından nehb u yağma ve mücerred istifâde azmiyle mahall-i harike uzak dükkanların ashabı mevcut olmaksızın küşadına içtira olunmadığı mutazammın olduğundan ve mahallinden aldıkları muharrerat ve malûmat üzerine Ermeni milletinden bir çok kesan bâb-1 âlîye ve patrikhaneye müracaatla arz-ı söz ve kezain eyledikleri gibi bunun feryad ü şikayetlerine bed-i hevahan taraflarından bazı mertebe tahrikat dahi müstelzem olub ihbarat-ı vâkıya bir dereceye kadar meblağdan hali olmamakla beraber üç yüz raddede eşyadan bir mikdarının nehbinde asker-i muntaziminin beyan-ı berat zimmetiyle yeni silah altına alınan Ekrad taifesinden ve eşhas-ı saireden toplanılan efrad-ı redife ve kurra-i neferatın dahi müdahil buldukları tasdik ve itiraf olunmakda olmasına ve hususiyle madde-i feciaya nehb ü garetin bir kısmı sınıf-ı askeriye isnad idilmesine nazaran emr-i tahkikatın kanaat-ı tahsin olacak yolda icrâsı lazım geleceğinden ve saye-i adaletvaye-i hazret-i pâdişahiyede sınıf-ı ahalinin mahfuziyet hal ve istihsal-i saadet hali müstelzem olduğundan ol babda müteallık buyrulan irâde-i seniyye-i hazret-i mülkdari mucebince iş bu tahkik maddesine miralay izzetlû Mehmed Münib Beg ile Ermeni milletinden Agaton Efendi'ye intihab olmağla mûmı-ileyhimin ol tarafa muvasalatlarında tahkikat-ı lazımenin suret-i matlubeye ve seriada icrâsına medar-ı suhulet olunmak ve mudiler ile ashab-ı ıraz taraflarından intihab olunmağla mum-ı ileyhimin ol tarafa muvasalatlarında tahkikat-ı lazımenin suret-i matlubeye ve saiaada icrâsına medar-ı suhulet olunmak ve mudiler ile ashab-ı ıraz taraflarından şikayat ve tekvihata mahall ve imkan kalmamak ve erbab-ı tehtimin derecat-ı cibayeti ve cânibi sahihen medhali olmayan kesanın dahi berat-ı zimmeti ihtar-ı halka ibraz ile mukteziyat-ı adalet ve hakkaniyet-i kemmiyetpenahi iltizam ve müşkir-i iskat ve

ilzam olunmak üzere zat-ı vâlâlarıyla bi-l müzakere bi-gayret ve mevşuk ve mutemed-i müselleme mevad Merhames Efendi'nin ve mudilerin mazhar tevk ve itimadı olan gayr-i müslim Osmanilerden lüzum-ı mikdar aza intihabıyla mahsusan bir komisyon teşkil olunarak harikin suret ve keyfiyet vuku'unun yani meydan-ı zuhur-ı harik olduğu rivayet olunan itirazafından yanan dükkanın ihtirakı bir eser-i ihanet ve su-i kasd ve cinayet olmayubda sahibinin vürudunda adamı var ise anın âdem-i vaktinden neşet idüb itmediğinin ve emr-i etfare mahallince irad olunan esbab-ı matienin sıhhat ve vacibe-i vârideden münderic olan itirazata müteakibat ve muvaffakiyetin ve harikin zuhurıyla beraber istihsal-i esbab-ı itfaiye ve eşyay-ı zayienin muhafazasında memuriyet-i hükümet-i mahalliye cânibinden bezl ü gayret ve mesai olunub olunmadığının ve müttehi ve batından kimlerin müdahil ve meşareketleri bulunduğının ve harikin imtisali ve civarında bulunan dükkanların kepenkleri kırılıub tahliyesi mücerred eşyanın muhafazası fikrindemi yohsa istifâde-i gayr-ı meşrua izahındanmı neşet eylediğinin ve harik baid olduğu rivayet olunan dekakinin kepenkleri kırılıub tahliyesi ve çıkarılan eşyanın ahzı mukaddem maslahat olub olmadığı ve bu rivayet-i sahih ise şu halin vuku'ı bir sebep-i mücbir ve müberrime istina idüb itmediğünün ve tekvin eyleyen su-i muamelatı derhal men' ve ibtal-i hükümet ve zabıta memurları tarafından müsaraat olunmamasına neden neşet eylediğinin mudilerden ve bigarsdan erbab-ı malûmatdan ve icâb idenlerin celb-i müdde-i alim ile muvacehesi ile anlardan tahkik ve tedkik-i mübaderet ve taharriyata mübaşeret ve müsaraat olunması ve muntazime-i tehimmet olan kesan birer birer celb ve istintak olunub hakikâten faciha nehb ü garete tasaddi idenlerin derece-i tehemmüdüleri ve yalnız su-i zan altında kalarak bu fiil-i makdumede bulunduğu sabit olamayan kesanın berat-ı zimmetleri ve hükümet ve zabıtâ memurlarının dahi mesuliyet ve adem-i mesuliyetleri gereği gibi zahire çıkarılması ve hin-i istintaklarında varaka-i faikeleri kendülerine tehettüm itdirildiklerinden sonra sübut-ı hıyanetlerine hükm olunan gasblar habs ve tevkif ve su-i zandan kurtulamayan eşhas bazı tebriye-i zımmet idinceye kadar memleketden firar ve gaybubiyet itmemek için kefalet-kaviyyeye rabıtâ ve tevşik olunarak mugayir-i rızay-ı ali izacat vuku'a getirülmemesine fevka'lade itina ve dikkat idilmesi ve eşyay-ı mağsube bi-t tahkik ahzları yedlerinden istirdad ile ashabına virilmek üzere merhume-i haneye bi-t teslim makbuhadd-ı müşar-ı ilmde ve haber ve evvelce marifet-i hükümetle teslim olunmuş ve yahud mülga Van Mutasarrıflığından gelen telgrafnamede dermeyan olduğu

vecihle ahali-i müslime ve kısımlı azimesi ahali-i gayr-ı müslim hanelerinden celb ve merhum haneler ile mahall-i sairede hıfz idilmiş ve ahali-i gayr-ı müslime hanelerinde zuhur ile bir taraftan götürülmekte bulunmuş olan eşya için şahadetname kılıklı evrak-ı mutebere ahzına hıfz olunması ve bu işde birinci derecede iltizam olunacak vazife-i adl ashab-ı cinayetin isbatı derecat-ı tehtimiyle tertib ve tahrir mücazat-ı kanuniyesi olub bu cihetle mezkûr dükkanlardan yangından mal kaçırmak gibi zahiren ibraz-ı hamıyyet-katribe ve manen istifâde gayr-ı meşrueye kıyam ile zaten periyye-i harikden rahnedar olan muhabbetini bu suretle dahi düşar-ı hasar ve muzar iden eşhas kangı sınıftan olur ise olsun mürekkeb olduğu fazihenin derecesine göre mütesadiyen mazhar-ı mücazat olunmak muktezi olduğundan ber minval-i muharrer komisyonca bi-l itiraf icrâ kılınacak tahkikat ile bi-l istintak tehemmütleri sabit olacak eşhasın tayin-i mücazatla ve tahkikat ve icrâat-ı mukavetenin beyan ve tafsilatıyla mazbatasında tanzim ve komisyon heyeti tarafından tehfin itdirilerek evrak-ı natika ile maen ve müsaraaten bâb-ı âlîce gönderilmesi lazım geleceği beyanıyla şukka.

H. Fi 16 Muharrem Sene 94/M.31 Ocak 1877

SAYFA:199

BELGE 374 EVRAK NUMARASI:1675

Van Vilâyet-i Celilesine

Muteberan-ı meşayihden Fehim Efendi marifetiyle şimdilik bin nefer ve Gevar Kazasınca dahi sekiz bin neferi mütejaviz asâkir-i muavenet cem ve tahriri kabil olacağından ve Elbak Kazasında asker tahririne ibtidar kılındığından bahisle ol babda bazı ifâdeye hâvi vârid olan telgrafname-i devletleri mütalaa ve taraf-ı sami-i seraskeri ile muhabere olunarak Elbak civarında asâkir-i merkûmenin teslimi ve zabitân-ı askeri marifetiyle talim-i irâesi dördüncü orduy-ı hümâyuna aid olduğundan orasıyla bi-l muhabere icâbına bakılması ve bununla beraber daire-i askeriden tavsiye ve iş'ar olduğunı vecihle bu askerden evvel bavl ü ahval-i redife taburunun mevcudunun ikmal-i tefrizatı lüzümü dermeyan idilmiş ve bu babda efendi-i mum-ı ileyh tarafından tebeddül olunan himmete ve Gevar ve Elbak Kazalarınca dahi ibraz idilen mesai ve gayret badi-i vufur mahzuziyet olmuş olacağından iş'ar-ı seraskeri

mucebince iktizay-ı halin îfâsıyla efendi-i mûmı-ileyh ve sair iktiza idenlere suret-i mahsusada beyan-ı mahsuniyete himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 23 Muharrem Sene 294/M. 7 Şubat 1877

SAYFA:200

BELGE 375 EVRAK NUMARASI:1682

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Rusyalunun hudud yolunda görülen tedarikât ve teşebbüsâtından bahisle mevaki-i malume ahâlisi hakkında icrâsı tasavvur olunan tedabiri ve üç mevkide bulunan Rusya askerinin beyan-ı miktarıyla ol babda bazı îfâdata hâvi tevarih-i muhtelifle ile alınan üç kıt'a telgrafname-i vâlâları encümen-i mahsus-ı vükelâda kıraat olundu. Rusyalunun harekât-ı melhuzesine göre Kars'ın Gümrüye encivar olan Şuregil ve Paldürek Posof(?) tarafları ahâlisinin söz anların celbi ile kimesneye serrişte virilmeyerek familyalarıyla hayvanat ve sairelerinin Karsın içerü taraflarına yerleşdirilmeleri ve Rusyalunun harekât-ı hasmane ve taarruziyesi vukûnda ahali-i merkûmenin her halde asâkir-i şahaneye iltihak itmek üzere meyha bulunmaları hakkında tahzir ve tensib buyrulduğu gibi bu suret-i daire-i askeriyede tasvib ile taraf-ı devletlerine bâ-telgraf icrây-ı tebligat olunduğu anlaşılmış olduğundan ol vecihle icâb-ı halin icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 23 Muharrem Sene 294/M. 7 Şubat 1877

SAYFA:201

BELGE 376 EVRAK NUMARASI:150

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Kafkasya hükümdarı Grandük Mişel hazretlerinin geçen mevsim sayfinda Gümrüye vürudunda taraf-ı saltanat-ı seniyyeden icrây-ı resm-i hoş-i emdiye tekid ve i'zâm olunan Kars Mutasarrıfı saadetlû Şefik Paşa hazretlerinin sarf itmiş olduğu beş bin iki yüz yetmiş guruşun emval-i mahalliyeden tesviyesi hususuna iş'ar-ı devletleri üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrulub maliye

nezâret-i celilesine malûmat virilmiş olmağla iktizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 2 Safer Sene 94/M. 16 Şubat 1877

SAYFA:201

BELGE 377 EVRAK NUMARASI: YOK

Van ve Erzurum Vilâyet-i Celilelerine

Ahali-i müslimeden taife-i ekradın oralarda bulunan Ermeniler haklarında beka-i mezalim ve taaddiyatı ictira itmekte oldukları rivayat ve şikayat-ı vâkıadan anlaşılıb müsteniatı beyan olduğu üzere her sınıf tebaa-i sadıka-i mülukanenin mütesadiyen nail-i nimet-i hariyet ve muadelet olmaları bi-d defaat merhamet-efzay-ı sunuh ve sudur olan emr ü ferman hazret-i mülkdari-i iktizay-ı alisinden olmasıyla mantuk-ı münifine tevfik-i hareket olunarak bu misüllü şikâyete sebebiyet virilmemesi vezaif-i müterabite-i hükümet ve memuriyetin ikdamı olduğu cihetle bu vazife-i mahsusaya bir vefikü-l havah-ı ali icrâya muvaffak olamayan memur mesuliyet-i şedideden tahlis-i giribdun idemeyeceği umur-ı müslimeden olmasına binâen tahkikat ve taharriyat-ı seriyyeye bi-t teşebbüs efrad-ı ahalden o makule hilaf-ı rızay-ı badi ve münafi-i irâde-i hazret-i tacdari olan harekât-ı makduseye cüret idenler adeta ihlal-i asayiş-i memleket ile badhevahan tarafından vuku-ı tarizat ve izhar-ı şamatata sebep ve alet olmak gibi hıyanet ve fezahati irtikab eylemiş eşhas-ı muzıra ve müfside adedine dâhil olacaklarından derhal kavanin ve nizam-ı adliyenin tayin idildiği mücazaat ile cezalandurulub irâe-i arz-ı müessire olunması ve böyle ahval esef-i iştimalin kaviyyen ve katiyen men'i ile beraber beyne-l ahali hüsn-i ittihad ve amizenin istihsal ve sail-i muzıra-i emniyet ve asayişin istikmal ve cânib-i memuriyetden bulunmağla iltizam-ı vazife-i müntehimeye fevkü-l gaye itina ve dikkat buyrulması lüzumunun ihtarıyla şukka-i mahsusa-i senaiyyetpare-i terkimine ibtidar kılındı efendim.

H. Fi 13 Rebiü-l Evvel Sene 294/M. 28 Şubat 1877

SAYFA:202

BELGE 378 EVRAK NUMARASI:53

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Kars Sancağında vâki taht kurrasında bir müdirlik teşkil olunarak müdire yedi yüz guruş maaş tahsisi ve iki katib yüz guruş maaşla birde kâtibin istihdamı hakkında taleb-i mezuniyetine hâvi vârid olan telgrafname-i devletleri mealine nazaran iş bu müdirliğin teşkili ahval-i hazıradan dolayı mevaki-i askeriyeye erzak ve mühimmat sevkinin hasbe-l mevki teshili maksadına mütebenni bulunmuş olduğu gibi esasen her tarafça ittihazı mukarrer olan nevahi daireleri vusulüne dahi muvaffak olmasına binâen bi-l istîzan iş bu dokuz yüz guruş maaş-ı mesârifi fevkaladeden tesviye kılınmak üzere kurra-i merkûmeden mürekkeb bir nahiye teşkiliyle heyet ve vezaif-i derdest tesisi olan kaide-i umumiyesine tabi olmak üzere istenilen mezuniyetin itâsına irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrulmuş ve hazinece îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine bildirilmiş olmağla icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 15 Rebiü-l Evvel Sene 294/M. 30 Mart 1877

SAYFA:202

BELGE 379 EVRAK NUMARASI:30

Van Vilâyet-i Celilesine

Dördüncü orduy-ı hümâyun seyyar fırkaları refakatinde istihdam olunmak üzere mevcuddan fazla olarak lüzümü olan iki bin beş yüz re's mekkari hayvanatının vilâyet-i celileleriyle Sivas ve Diyarbekir vilâyetlerinden lüzum-ı tedariki taraf-ı vâlây-ı seraskeriden iş'ar olunub keyfiyet vilâyet-i müşârün-ileyhaya bildirilmiş ve bu hayvanların sürat-i tedarikinde olan ehemmiyet-i tarikden müstağni bulunmuş olmağla dördüncü orduy-ı hümâyun müşir-i celilesiyle bi-l muhabere oraca dahi lüzum-ı mikdarının heman bi-t tedarik iktiza iden mahall-i teslimi hususuna himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 19 Rebiü-l Evvel Sene 294/M. 3 Nisan 1877

SAYFA:203

BELGE 380 EVRAK NUMARASI:5

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Asâkir-i şahane için virdiği şeker esmanından matlub olan akçenin itâsı istid'asına ve matlubatın vaktiyle istîfâ idemediğine mebni ba'dezin şeker virmeyeceği beyanıyla ol babda bazı îfâdata hâvi Erzurum merkezinden Hüseyin imzasıyla keşide olunan telgrafname ile hayriye-i ticaretden Ahmet Mihri ile ahzen tevarüd iden mektub mütalaa ve keyfiyet zat-ı vâlây-ı seraskeri ile muhabere olundu. Dördüncü orduy-ı hümâyun erzak müteahhidlerinin virmiş oldukları erzak esmanından alacaklarının mikdarı kırk dokuz yük ve Kars ve Ardahan mevkileri müteahhidlerinin matlubatı dahi yigirmi yük guruşdan ibaret bulunmasından ve bunların herbarsızlıktan giru durmamalarından naşi mûmı-ileyhümün matlubları olan cem'an altmış dokuz yük guruşun sürat-ı mümkün ile tesviyesi için maliye nezâret-i celilesine bi-l terace alınan cevabda mesârif-i askeriye ve cevabi-i mahalliye tahfifi zımmında vilâyet-i celilelerine mikdar-ı kâfi evrak-ı nakdiye irsal kılındığı cihetle matlubat-ı mezkûranın dahi andan tesviyesi umur-ı tebaiyyeden bulunduğu gösterilmesiyle orduy-ı mezkûr müşir-i celilesiyle müteahhidlere bu yolda cevabname tastir olunduğu cevab-ı seraskeride izbar olunmuş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka-i senaveri terkim kılındı efendim.

H. Fi 19 Rebiü-l Evvel Sene 294/M. 3 Nisan 1877

SAYFA:204

BELGE 381 EVRAK NUMARASI: YOK

Kars Mutasarrıflığına

Dağıstan taraflarında lemse-l hate bazı mühim ve mutena işlerde bulundurulmak üzere Hacı Ahmed ve Osman ve Ali Efendilerle Abbas ve Mehmed Beg Batum tarihiyle ol tarafa müteveccihen dersaâdetden hareket eylemiş olduklarından Şeyh Şamil Efendi-i merhumun naiblerinden olub Kars Kazası mülhakatından Elesafiye(?) Karyesinde mütemekkin olan Murtaza Efendi'ye vasita-i tebliğ ideceklerinden ve efendi-i mûmı-ileyh dahi gerek sair mahallerden hâsıl olacak istitlaat ve malûmat-ı

cânib-i vâlâlarına îfâde eyleyeceğinden ve son şukkada mûmı-ileyh Murtaza Efendiye heman mutasarrıflık merkezine celb ve hakkında muamelat-ı ihtiramiyenin kemâ-yenbagî îfâsı ile ber minval-i meşruh vukûbulacak tebligat ve îfâdatının günü gününe şifre-i telgrafla makam-ı senaveriye izbarı husus-ı himmet olunması siyakında şukka-i mahsusa terkim kılındı.

H. Fi 11 Rebiü-l Ahir Sene 294/M. 25 Nisan 1877

SAYFA:204

BELGE 382 EVRAK NUMARASI:7

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Kars Sancağına tabi Şuregil Kazası hanedanından Yusuf Ziya Beg'e meşhud olan hüsn-i hizmetine mükâfaten devletlû Salih Paşa hazretleri tarafından itâ kılınan dördüncü rütbeden nişan-ı mecidi berat-ı âlisinin irsali hakkında vârid olan tahrîrat-ı devletleri üzerine taharriyat ve tahkîkat-ı lazıme bilâhare mir-i mûmı-ileyhe virilmiş olduğu beyan olunan mecidi nişanına dair inhâ vürudunu mutazammın kayda zaferyab olunamadığı gibi teşrîfatca dahi malûmat olmadığından mezkûr nişan-ı kemiyyeden münhal olmuştur. Ve müşârün-ileyh tarafından gönderilen tahrîratın kayd ve numrosu varmıdır bâdehu iktizasına bakılmak üzere buralarının bi-t tahkik iş'arına ve tahrîratın kayd veya müsveddesi var ise bir suretinin irsaline himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 18 Rebiü-l Ahir Sene 294/M. 2 Mayıs 1877

SAYFA:205

BELGE 283 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Dördüncü orduy-ı hümayun mühimmat-ı harbiyesinden yigirmi dört bin sanduk fişenkin Erzurum'a sevk ve isâli tehir iderek Trabzon'da kalmış olduğu ve nakliyat-ı saire-i askeriyenin dahi esbab-ı tesriyesine bakılmadığı tahkik eylesine ve levazım-ı harbiyenin birincisi olan fişenkların bu suretle şurada burada birağulması ordunun temin-i harekâtı maksadını bi-l külliye ihlal eyleyeceği misüllü muhatarat ve

memalikden dahi salim olamayacağı cihetle bunların bir an evvel Erzurum'a yetiştirilmesi çaresinin istihsali ehemmiyetli umurdan olmasıyla beraber bu tei-i haratın meşâğil-i saire-i mülkiye arasında Trabzon'a vilâyetce izalesine tedbir-i müessire bulunamayacağı dahi cümle tahkikatdan olarak iş bu sevk-i mühimmat işlerinin vesait-i mahsusa ile taht-ı nazarı itinada tutulması lazım gelmesine binâen doğruca oraya gidüb mevcut olan fişenk sanduklarını ve daha ne kadar ve ne dürlü mühimmata ve eşyay-ı askeriye var ise anları mümkün olabilen esbab-ı nakliyenin derhal tedarikiyle ve kemal-i emniyet ve mahzuziyetle bir gün evvel Erzurum'a yetiştirmek muharebe zamanlarında bazı tedbir-i örfiyyenin civar-ı maslahatdan olmasına mebni esbab ve ücret-i nakliyece ahalinin tamamen muvafakat ve rızaları istihsal olunamaz ise icrâata sekte götürülmemesi için vesait-i lazıme-i nakliyenin tedarikinde tereddüd olunmamak ve ba'dezin gerek sevk olunacak taburlar levazım-ı seferiyyenin istikmaline ve gerek mühimmat-ı harbiye nakliyatına bakmak üzere dârü-ş şura azasından ferik saadetlû Cemil Paşa hazretleriyle adliye nezâret-i celilesi havale cemiyeti reisi saadetlû Rüşdi Efendi hazretlerinin bu işe icrây-ı memûriyetleri hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi müteallık buyrulub icâb-ı icrâ ve beyan-ı keyfiyetle umur-ı nakliyenin icrâatında vilâyete tertib idecek vezaifin bila-îfâdeten vakt-i îfâsına olunması sureti dahi Trabzon vilâyet-i celilesine iş'ar ve inbâ kılınmış olmağla malûmat olmak ve taraf-ı devletlerinden dahi ona göre îfây-ı muamele-i lazımeye himmet buyrulmak üzere şukka.

H. Fi 23 Rebiü-l Ahir Sene 294/M. 7 Mayıs 1877

SAYFA:206

BELGE 384 EVRAK NUMARASI:453

Erzurum Vilâyetine

Bayburd'da kâin câmi-i kebirin hasılat-ı vakfiyesinin suret-i idaresi mukaddematını mahsusı ele alınmak olduğu halde icrâtına tekid olunmuş olduğu tahkik kılınmış ve bu misüllü hasılat-ı vakfin malfuelerine sarfile selefden vikayası lazımeden ve mütalaat-ı mürettibe-i hükümetden olarak firar-ı mezkûr-ı müeyyid ferman-ı âlî dahi tastir kılınmış olmağla ahkâm-ı mazbatasına tevfiken muamele-i mukteziyenin icrâsı câmi-i şerif-i mezkûrun ber muceb-i şerefvakıf idare-i levazımı

vesailinin istikmaline ve hasılat-ı vakfin su-i istimalatdan mahfuziyesine himmet buyurmaları siyakında şukka.

H. Fi 3 Cemaziye-l Ahir Sene 94/M. 15 Haziran 1877

SAYFA:206

BELGE 385 EVRAK NUMARASI:435

Van Vilâyet-i Celilesine

Ahval-i hazırardan dolayı Van vilâyeti asâkir-i zabtiyyesinin tezyid-i iktiza eylemesine mebni alay beginin vüruduyla zabtiyye alayının ikmal-i teşkilatına değin esliha ve elbise ile tayinat-ı mukteziyeleri taraflarından tesviye olunmak üzere vukuatdan yüz ellişer guruş maaşla altmış nefer-i süvari ve yüz guruşla kırk nefer-i piyade-i zabtiyenin tahrir ve istihdamı hususuna maliye nezâret-i celilesinin iş'arı üzerine şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulmuş ve hazinece îfây-ı mukteziyesi maliye ve keyfiyet zabtiyye nezâret-i celilelerine bildirilmiş olmağla icâbının icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 8 Cemaziye-l Ahir Sene 294/M. 20 Haziran 1877

SAYFA:207

BELGE 386 EVRAK NUMARASI:00

Van Vilâyet-i Celilesine

Çölemerik Naibi İbrahim Efendi'nin damadı Ahmed Beg ile biraderi Tahir Efendi oraca birer hizmetle iktidarları arzu ve istid'asında bulunmuş olduklarından mûmı-ileyhânın oraca hallerine münasib birer hizmetde istihdamlarıyla husus-ı mesruriyetlerine himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 14 Cemaziye-l Ahir Sene294/M. 26 Haziran 1877

SAYFA:207

BELGE 387 EVRAK NUMARASI:00

Bu Dahi

Van vilâyeti belediye reisi sabık izzetlû Mustafa Efendi açıkda ve hal-i zaruretdede bulunduğundan bahisle istintak itmekde bulunmuş olmağla efendi-i mûmî-ileyhin oraca haline münasib bir memuriyetle kalması hususuna himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 14 Cemaziye-l Ahir Sene294/M. 26 Haziran 1877

SAYFA:207

BELGE 388 EVRAK NUMARASI:433

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Cem itmiş olduğu iki yüz nefer süvari intizar olunan emrin âdem-i zuhurına mebni dağılmakda olduğundan bahisle asâkir-i muavene kolağası Mahmud imzasıyla Tercan merkezinden keşide olunan telgrafname üzerine taraf-ı vâlây-ı seraskeri ile bi-l muhabere mûmî ileyh tarafından evvelce bab-ı vâlây-ı seraskeriye müracaat vukûiyle lazım gelen muamelenin icrâsı dördüncü orduy-ı hümâyun müşir-i celilesi makamına bildirildiği cevaben iş'ar kılınmış olmağla suret-i halin mûmî-ileyhe tefhim idilmesi siyakında şukka.

H. Fi 19 Cemaziye-l Ahir Sene 94/M. 1 Temmuz 1877

SAYFA:208

BELGE 389 EVRAK NUMARASI:520

Van Vilâyetine

Hakkâri ümerasından olub taltif-i inhâ olunan Ahmed Beg uhdesine kapucıbaşılık rütbesi tevcihi bi-l istîzan tarafına müsaade-i seniyye-i cenâb-ı şehinşâhiye buyrularak icâb-ı icrâ kılınmağın beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 22 Cemaziye-l Ahir Sene 94/M. 4 Temmuz 1877

SAYFA:208

BELGE 390 EVRAK NUMARASI: YOK

Bu Dahi

On üçde Trabzona yazılan müsveddesinden kayd olunmuşdur.

Çölemerik Kazasına Naibi İbrahim Efendi bu kere ol tarafa azimet itmiş ve kendüsi şayan-ı hürmet ve meraiyatdan bulunmuş olmağla hakkında muamele-i cemile ve hususat-ı vakiyece teshilat-ı mukteziye icrâ ve irazına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 23 Cemaziye-1 Ahir Sene 94/M. 5 Temmuz 1877

SAYFA:209

BELGE 391 EVRAK NUMARASI:1

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Erzurum Vilâyeti valisi esbak müteveffâ Mehmed Paşa zamanında dördüncü rütbeden mahfuz olan mecidi nişanı vali-i sabık devletlû Samih Paşa hazretleri tarafından Şuregil Kazası hanedanından Yusuf Ziya Beg'e virilmiş olmasıyla iktiza iden berat-ı alinin tasdiri hususuna iş'ar-ı vâlâları üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrularak icâb-ı icrâ kılındığı beyanıyla şukka.

H. Fi 11 Receb Sene 294/M. 22 Temmuz 1877

SAYFA:209

BELGE 392 EVRAK NUMARASI:4085

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Fatime Hatun kasım(?) nam-ı kimesnede olan matlubatın istîfâsı hakkında cânib-i şer-i şerifden virilen üç kıt'a ilam-ı şeri mucibince meblağ-ı mahkumenin tahsiliyle vekili Mehmed Efendi'ye itâsı ba arz-ı hal istid'a itmiş ve ihkak-ı hak maddesi

mevadd-ı mültezimeden bulunmuş olmağla ahval ve nizamına tevfikeyn iktizay-ı maslahatın icrâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 2 Ramazan Sene 94/M. 10 Eylül 1877

SAYFA:209

BELGE 393 EVRAK NUMARASI:499

Bu Dahi

Esnay-ı muharebede hüsn-i hizmet ve gayretleri meşhud olanlara virilmek üzere vilâyet-i celilelerince mübayaası icâb iden yüz elli aded saatin otuz bir adedi mahallinde tedarik ve iştırâ idilmiş olduğundan bunların bahasının tertibat-ı fevkalâdeden mahsubı darsaâdetden istenilen kûsür yüz on dokuz saatin esmani olan yüz kırk aded Osmanlı lirasının dahi tertibat-ı mezkûradan olunmak üzere Erzurum vilâyetine zimmet kaydıyla taviken hazine-i celileden tesviyesi hususuna maliye nezâret-i celilesinden vukûbulan iş'ar üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulmuş ve ol havâlice Ekrad takımının karışıklıktan istifâde ile bazı harekât-ı namarziyeye ictisarları mütevatir olduğına ve mükâfat-ı seniyye muhafaza-i vatan farizasını halisane îfâ idenlere mahsus bulunduğuna binâen mezkûr saatlerin aher anda bu dakikaya riayetle sahihen iş görenler ve düşman karşusunda besalet ve şecaat izhar idenlere virilmesi maddesinin dahi vilâyet-i aliyyelerine tavsiyesi irâde-i seniyye-i hazret-i şehinşâhi cümlesinden olarak nezâret-i müşârün-ileyhâya beyan-ı keyfiyet idilmiş olmağla ber mantuk-ı emr ü ferman cenab-ı tacdari iktizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 3 Ramazan Sene 94/M. 11 Eylül 1877

SAYFA:210

BELGE 394 EVRAK NUMARASI: YOK

Erzincan Mutasarrıflığına

Erzincan'a muvasalatla îfây-ı memuriyete bâden ve mübaşeret olunduğı bu kere vârid olan tahrîrat-ı saadetleri mealinden anlaşılmış ve hüsn-i husule muvasalatları

istizam-ı memnuniyet eylemiş olmağla umur-ı makulelerinde bir vefik-i matlub ali-i hareketle ibraz-ı asar-ı ruyetmendiye himmet olunması siyakında şukka.

H. Fi 19 Ramazan Sene 94/M. 27 Eylül 1877

SAYFA:210

BELGE 395 EVRAK NUMARASI:1021

Erzurum Vilâyeti Vekâlet-i Celilesine

Asker-i redife efradından olubda maiyyetleri bi-vaye bulunanların ailesine vakt-i hasada kadar aşar mevcudundan muvakkaten yüz dirhem makulat itâsı hakkında sibkat iden iş'ara cevaben merkez vilâyetden vârid olan tahrîratın mevadd-ı mûndericesi üzerine cereyan iden müzakerata mutazammın şuray-ı devletde tanzim olunub meclis-i mahsus-ı vükelâda kıraat olunan mazbatada makulat-ı mezkûranın itâsınca beyan ve inhâ olunan müşkülât ve suubata mebni efrad-ı merkûmeden o misüllü maiyyetleri bi-vaye bulunanların bi-t tahkik avdetine kadar beherinin hanesiyle maiyyetlerinin hanelerine virildiği gibi mesârif-i fevkalâde-i askeriye sırasında otuz guruş maaş itâsı gösterilmiş ve bu suret-i muvaffik muadelet olarak şayan-ı kabul ve tervic bulunmuş olub şu kadarki bu misüllü efrad-ı redife maiyyetlerinin fukara ve ihtiyaçlarının tahkikine müşkilat ve su-i istimalat zuhurı muhtemel bulunmasına binâen bâdehu icâbına bakılmak üzere evvel emirde efrad-ı merkûmeden maiyyetsiz olanların ahvali şimdiye kadar ne yolda tahkik olunmuş ve defterlere nasıl tutulmuşdur buralarının taraf-ı saadetlerinden istiş'arı tensib kılınmış olmağla serîan ve mevzuhen iş'ar-ı keyfiyete himmet olunması siyakında şukka.

H. Fi 7 Şevval Sene 94/M. 15 Eylül 1877

SAYFA:210

BELGE 396 EVRAK NUMARASI: 866

Bu Dahi

Trabzon ile Erzurum beynindeki caddenin alet tarafdaki dereye tahviliyle Bayburd ciheti yolunun tamiri zimmında geçende telgrafla mezuniyet virilmiş iden iş bu inşâat ve tamiratın ihtiyarı Kob Dağı'nın eyyam-ı şitâda hâsıl itdiği tehlikeden

naşı orduy-ı hümâyun erkân-ı askeriyesi cânibinden gösterilen lüzuma mütebenni idüğü cümle iş'ardan olmasına ve sitâyış ol havâlice hükmünü icrâya başlamış bulunmasına nazaran inşâat ve tamiratın bir an evvel itmamıyla müşkülât-ı melhuzeye mahall bırağulmaması esbabının istikmalî hususunun taraf-ı vâlâlarıyla Trabzon vilâyet-i celilesine tavsiyesi müteallık buyrılan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi iktizay-ı âlîsinden olub lazım gelen muavenat ve teshilatın îfâsı zımmında vilâyet-i müşârün ileyhâya tebligat-ı lazıme yazılmış olmağla ber muceb iradesine bir an evvel ikmal-i inşâat ve tamirata himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 7 Şevval Sene 94/M. 15 Eylül 1877

SAYFA:211

BELGE 397 EVRAK NUMARASI:222

Erzurum Vilâyeti Vekâletine

Vefada kâin hanesine mahlûl manzuruyla bi-l bederet familyası ihraciye olduğundan bahisle şikâyete hâvi Bayezid merkezinden Yüzbaşı Mehmed imzasıyla beyan-ı hümâyun cenâb-ı âlîsine keşide olunan telgrafname üzerine cereyan iden muhabereye şamil tezkire-i senaveri zir-i evkaf-ı hümâyun nezâret-i celilesinden muharrer cedide-i ihrac itdirilen sureti leffen tesyir-i su-i vâlâları kılınmış olmağla keyfiyetin mesnedi mûmı-ileyhe tefhimi hususuna himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 6 Zilkade Sene 94/M. 12 Kasım 1877

SAYFA:211

BELGE 398 EVRAK NUMARASI:989

Van Vilâyetine

Anadolu civarında vukûbulan muhaberatda bulunub Şeyh Celal Efendi tarafından dersaâdete i'zâm kılınan Bitlisli Resul Ağaya meşhud olan hüsn-i hizmetine mükâfaten dördüncü rütbeden nişan-ı mecdî itâsı bi-l istîzan makrun-ı müsaade-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahi buyrulub icâb-ı icrâ kılınmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 21 Zilkade Sene 294/M. 27 Kasım 1877

SAYFA:212

BELGE 399 EVRAK NUMARASI: YOK

Van Vilâyetine

Mukaddema Van kasabasında zuhur iden harik esnasında vuku-i rivayet olunan nehb u garet maddesiyle yangına sebebiyet viren ahvalin mütecasir-i fezahat olan eşhasın tahkik ve tedkiki için tayin ve i'zâm kılınan mirliva saadetlû Münib Paşa ile vilâyet-i celile muavini izzetlû Agaton Efendi hazır oldukları halde mahallince teşkil olunan komisyonda cereyan iden tedkîkata hâvi müzakere suret-i musaddakasının gönderildiğine dair vârid olan tahrîrat-ı behiyyeleri efendi-i mûmı-ileyhin tahrîrat-ı mahsusası şuray-ı devlete havale olunmuşdı. Ol babda tanzim ve itâ olunan mazbata mealinden müsteban olduğu vecihle iş bu harik-i kimesnenin dahliyeti olmayarak mücerred ateşin çıktığı dükkân sahibinin dikkatsizliği sebebiyle kaza-i tekihmani olarak vukû bulmuş ve ebniyenin hayflığıyla beraber ihsab olması ve ekserinin derununda müstaid işgal icrâ ve eşya bulunması daire-i harikin tevsiine bais olmuş olmasına ve esnay-ı harikde her sınıftan bir takım eşhasın eşya çalması dahi öyle bir mahsubiyetden halka tabi-i arz olan şaşkınlıktan bila-istîfâde her tarafda vukûbulabilen yağmacılık kabilinden olub buna evvelce icrâsı tashih olunmuş nehb ü garet hükmi virilemeyeceği gibi ateşden kurtarılab aşurulan eşyanın dahi memûriyet-i askeriye ve mülkiyenin mesai-i vâkıasıyla derhal istirdad ve hıfz itdirilerek ashabına iade kılınmasına nazaran harikin ve o esnada eşyay-ı garetin suret-i hüduş vukûi hakkında neşr olunan rivayetin hilaf-ı vaki idüğü vesait-i mahsusa-i muitine ile cereyan iden tahkîkat ve tedkîkat-ı mükemmele ile şayet ve mütehakkile olmuş ve fazihece sirkat ve garet-i mütecasir olub meydanda bulunan bundan böyle zahire çıkarılacak olan eşhasın komisyon kararı vechile mahall-i meclis-i temyizince tebeyyün idecek tehemmütlerine göre haklarında muamele-i kanuniyenin tayin ve icrâsı umur-ı tebaiyyeden olduğu misüllü sahibi bilinemeyen eşyanın dahi derece-i hasaratın tesbitinde musabiyetine tevzi ve itâsı muvaffak maslahat görünmüş olduğundan eşhas-ı merkûmenin serîan ikmal-i muhamekatıyla iktizasının îfâsı ve cevami-i şerif ile kilise ve meydan-ı saire vakıflarının idarelerine hâlel gelmiş olması muceb teessüf-i mevaddan isede vakt-i hal icâbınca bu babda devletce bir şey yapılamayacağından bunların ahalice imarına gayret olunmakla beraber ashab

sahibinin ianesiyle idareleri çaresine bakılması ve hükümetce dahi teshilat-ı mukteziyenin îfâsına itina idilmesi hususunun savb-ı vâlâlarına tebliği tezkir ve tensib olunmuş ve Ermeni patrikliğine malûmat itâsı hariciye nezâret-i celilesine tebliğ kılınmış olmağla ber minval-i muharrer iktizay-ı halin îfâsına himmet buyrulması şukka.

H. Fi 21 Zilkade Sene 294/M. 27 Kasım 1877

SAYFA:213

BELGE 400 EVRAK NUMARASI: 990

Van Vilâyetine

Şemdinan Nahiyesi müdiri Mehmed ve Hakkâri ümerasından Timur Beglerin Şeyh Abdullah Efendi refakatiyle Anadolu cihetinde vukûbulan muhaberatdan ibraz-ı gayret itmelerine mebni dördüncü rütbeden nişan-ı mecidi itâsıyla taltifleri hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulan icâb-ı icrâ kılınmış olduğu beyanıyla şukka.

H. Fi 23 Zilkade Sene 294/M. 29 Kasım 1877

SAYFA:213

BELGE 401 EVRAK NUMARASI:1002

Van Vilâyetine

Bayezidde tutulan israyı darsaâdete götürmüş olan Van Müftisi Hüseyin Hüsnü Efendi'ye emsali vecihle dördüncü rütbeden nişan-ı mecidi itâsı hususuna bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulan icâb-ı icrâ kılınmış olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 28 Zilkade Sene 94/M. 4 Aralık 1877

SAYFA:214

BELGE 402 EVRAK NUMARASI:1306

Erzurum ve Van Vilâyet-i Celilesine

Giçende baruthanede kazaen vefat idenlerin evlad ü iyalleriyle peder ve validelerinin mahluliyetlerinde kimleri var ise emsali vecihle infak ve tatbik olunmak üzere isimlerini ve şan ve şöhretlerini mübeyyin defterle yapılarak maliye nezâret-i celilesine irsali hususunun mahallerine bildirilmesi şuray-ı devlet karar-ı müzakeratı icâbından olub keyfiyet iktiza idenlere bildirilmiş olmağla bunlardan melfuf pusulada muharrer eşhasın dahi oraca kimleri var ise bi-t tahkik defterinin nezâret-i müşârün-ileyhâya irsaline himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 18 Zilhicce Sene 294/M. 24 Aralık 1877

SAYFA:214

BELGE 403 EVRAK NUMARASI: YOK

Van Vilâyet-i Celilesine

Van müftisi olub Bayezidde tutulan israyı dersaâdete götürmüş olan Hüseyin Hüsnü Efendi dördüncü rütbe bir kıt'a nişan-ı mecdi ihsan buyrulduğı evvelce bâ-tahrîrat beyan olunmuş idi. Efendi-i mûmı ileyh bu kere ol tarafa avdet itmiş ve şayan-ı hürmet zevattan bulunmuş olmağla hakkında muamele-i rivayetkarinin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 23 Zilhicce Sene 294/M. 29 Aralık 1877

SAYFA:215

BELGE 404 EVRAK NUMARASI: 5(?)

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Bayezid mutasarrıfı saadetlû Hacı Hüseyin Paşa'nın valilik vekâletine tayini hususuna iş'ar-ı devletleri üzerine bi-l istîzan irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişahiye müteallık buyrulmuş olmağla beyan-ı hal siyakında şukka.

H. Fi 6 Muharrem Sene 295/M. 10 Ocak 1878

SAYFA:216

BELGE 405 EVRAK NUMARASI: 1104

Van Vilâyet-i Celilesine

Van Sancağı müzafatında Şemdinan Nahiyesinde mukim faziletlû Abdullah Efendi tevabile İran Devleti'nin hâvi hükümdarlığına merbut kurra halkı meyanında tahaddüs iden ahvalin tedkiki zımmında devleteyn memurlarından mürekkeb mukeddema hududda teşkili kararlaştırılan komisyona taraf-ı devlet-i âlîyyeden Tebriz Şehbenderi İzzetlu Behçet Beg memur olduğu müddet için yevmi yüz ellişer guruşdan icâb iden mebalîğ almış olduğu halde Galib Beg'in mesârif-i vâkıası îfâ edilmediğinden ve mûmı-ileyhin müddet-i hizmetine nisbeten istihkak görinen mebalîğın yekunı kaime hesabıyla seksan bin guruşdan ibaret idüğü iş'arat-ı mahalliye ile musaddak bulunmuş olduğına mebni zikr olunan seksan bin guruşun kaime olarak harc-ı rah tertibinden itâsı hususuna şuray-ı devlet kararıyla bi-l istîzan irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişahiye müteallık buyrularak îfây-ı muktezası maliye nezâret-i celilesine havale olunmuş olmağla oraca dahi muamele-i lazımenin îfâsına himmet buyrulması siyakında şukka.

H. Fi 3 Safer Sene 295/M. 6 Şubat 1878

SAYFA:217

BELGE 406 EVRAK NUMARASI: 1133

Erzurum Vilâyet-i Celilesine

Erzurum için bahren Trabzon ve berren işkaya ve zahire idharı hakkında vilâyet defterdarlığından mebus telgrafname üzerine taraf-ı vâlây-ı seraskeri ile cereyan iden muhabere cevabında Erzurum'un tahliyesi halinde idhal olunmak ve dersaâdet mürettebatına hâlel gelmemek üzere li-akl yigirmi beş bin neferin üç aylık idaresine kâfi yetmiş beş bin kise hinta ve çavdar ve mısır ile otuz kırk bin kile şairin tedariken Trabzona nakl ve idhali lüzümü gösterilmiş ise de ve zehayir-i öşriyesi orduy-ı hümâyun ve firkalara tahsisi ve tefrik olunan yerlerden maada mahall-i malumenin umumen hasılat-ı öşriyyesi dersaâdet tertibatına karşuluk olub bunlardan zehayir-i mezkûranın tefrikiyle Trabzona nakli karar-ı müttehize mugayır olacağına mebni orası için lüzum olan zahirenin Trabzon vilâyet-i celilesi marifetiyle civar mahallerde bulunan tüccar malından bi-t tedarik idharı lazım geleceği bi-l muhabere bu kere maliye nezâret-i celilesinden terkim olunan cevabda gösterilmiş ve vilâyet-i müşârün-ileyhâya bu yolda icrây-ı tebligat idilmiş olmağla beyan-ı hal-i ibtidar kılındı efendim.

H. Fi 17 Safer Sene 295/M. 20 Şubat 1878

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Osmanlı Arşivinde bulunan defter serilerinden biri olan Ayniyat Defterleri Bâb-ı Âlî evrak fonunda yer alır. Çalışmaya esas teşkil eden 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defteri 1866-1878 yılları arasını kapsayan 406 belgeden oluşur. Defterde hukuk sisteminin işleyişinden mali yapıya askeri yapıdan sosyal hayata kadar birçok konuda belge mevcuttur. Bu belgeleri idari, mali, askeri ve sosyal olarak sınıflandırmak mümkündür.

İdari yapıyla alakalı belgelere baktığımızda devlet mekanizmasının nasıl işlediğine dair bir takım ipuçları vermiştir. Bu bağlamda defterde yer alan belgelerde idari açıdan en geniş hacimli yer bir görevle ilgili verilen atama kararları olmuştur. Bu atamalarda idari yönetici ya da bir memur ya vilayet dâhilindeki yerlerdeki diğer yerlerde ya da devlet merkezinde bulunan başka bir yerdeki idari yönetici ya da memurla yer değiştirmiştir. Ya da bir yerin eski yöneticisinin vilayet dâhilindeki bir yere tayini söz konusu olmuştur. Yine çeşitli nedenlerle herhangi bir görevde bulunmayan yönetici veya memurlarda uygun görevler verme yoluna gidilmiştir.

İdari işleyiş açısından önemli bir diğer konu ise devlet görevlisinin rütbesinin yükseltilmesi, nişan verilmesi, bir göreve atanma veya görevden alınması oluşturmuştur. Devlet görevlilerine yaptığı hizmetler karşılığında bir takım rütbe ve nişanlar verilmiştir. Bu nişan ve rütbeler idari görevli veya memurun yaptığı görevlere göre değişmiştir. Ayrıca bir devlet görevlisinin görevden alınması ise yapılan soruşturmalar sonucu meydana gelmiştir. Nitekim bazı devlet görevlilerinin görevlerini kötüye kullanıp zimmetine para geçirmeleri görevden alınmalarına neden olmuştur. Yine idari görevlinin hastalık nedeniyle görevden alınması da söz konusu olmuştur. Bu konuda devlet gereken hassasiyeti göstermiştir.

Ayrıca burada üzerinde durulması gereken bir diğer konu bazı aşiret reislerine nişan ve rütbeler verilerek devlete bağlılıkları arttırılmaya çalışılmıştır. Ancak kimi zaman bu nişan ve rütbeler etkili olurken kimi zamanda aşiretler sorunlar çıkarmaya devam etmiştir.

Yine bazı nahiyelerin kaza haline getirilmesi, isim değiştirilmesi gibi konularada yer verilmiştir. Bu bağlamda Gercanis Kazasının isminin Refahiye olarak

değiştirilmesi, Hakkâri'de bulunan Nasturiler için bir müdürlük kurulması önemli birer örnek teşkil etmiştir.

Defterde ayrıca vilâyet dâhilindeki yerlerde yeni meclis ve memuriyetlerin açılması bazı meclis ve memuriyetlerin kaldırılması gibi konularada yer verilmiştir. İhtiyaç durumunda bazı yeni meclis veya memurluklar açıldığı gibi gerekli görülmeyen bazı meclis ve memurlukların kaldırılması yolunada gidilmiştir. Hatta bazı memurlukları birleştirme yoluna gidilmiştir. Bu açıdan Erzurum dördüncü orduy-1 hümâyun müşirliği ve Erzurum Valiliğinin birleştirilmesi önemli bir örnek olmuştur. Bilhassa Osmanlı Devletinin vilâyet dâhilinde bulunan gereksiz memurlukları kaldırıp veya birleştirmesi yapılan fazla harcamaların önünü geçmek istemesinde etkili olmuştur.

Defterde mali alan var olan belgelerin büyük çoğunluğunu oluşturmuştur. Defterde vilâyet dâhilinde bulunan yerlerin gelir giderlerinin hesaplanması açık ve ya fazlalık olup olmadığı iyice araştırılmıştır. Bu açıdan Erzurum, Kars, Erzincan, Van, Muş gibi önemli mutasarrıflıkların gelir ve giderlerini titizlikle memurlar tarafından incelenmiş ve bunun sonucunda açık çıkması durumunda ihmali bulunan kim varsa araştırılıp gerekli yaptırımlar uygulanmıştır.

Defterde mali açıdan yer alan önemli bir konuda yol, köprü, hükümet konağı, cami yapım ve bakımı olmuştur. Bu konuda devlet gereken hassasiyeti göstermiştir. Bilhassa cami ve medrese yapımı konusunda hayır sahipleri öncü olmuştur. Defterde Trabzondan başlayıp bir kolu Diyarbakir'e bir koluda Mamuretü-l Aziz'e kadar uzanan yol yapımı hakkında genişçe bir bilgi verilmiştir. Yine Van Gölü ve çevresindeki köprüler ile Murad Nehri civarındaki köprülerin tamiri hakkında bilgi verilmiştir.

Ayrıca meydana gelen bir diğer mali sorun arazi meselesi olmuştur. Ölen kişinin bıraktığı topraklar ve bu topraklar üzerinde meydana gelen anlaşmazlıklar esas meselenin özünü oluşturmuştur. Bu konuda defterde yer alan en somut örnek Erzincan'ın önemli ailelerinden biri olan Sağırzadelilerle Gercanis Nahiyesinde bulunan çiftlik ahalisi arasında arazi anlaşmazlığı yüzünden meydana gelen sorunlar ve bu sorunlardan ötürü konu mahkemeye kadar taşınmış ve anlaşmazlığa bu yolla çözüm bulunmuştur.

Son olarak mali anlamda devleti zor duruma sokan durumlardan biride 1864 Kafkas Göçü sonrası Erzurum vilayeti dâhilindeki yerlere yerleşen muhacirlere yapılan yardımlar olmuştur. Zira bu konuda devlet gereken hassasiyeti göstermiş ve bu anlamda Muhacirin Komisyonunun kurulması bunun en somut delili olmuştur.

Sosyal yapı ile alakalı belgelerde yer alan konulardan ilki vilayet dâhilinde bulunan medrese ve Rüşdiye mektepleri buralara yapılan atamalar olmuştur. Rüşdiye mekteplerine muallim-i evvel, muallim-i sâni ve bevvab tayinleri hakkında bilgi verilmiştir.

Ayrıca defterde dikkat çekici konulardan biride vilâyet dâhilinde bulunan yerlerde meydana gelen doğal afetlere de yer vermiş olmasıdır. Özellikle Kiğı, Erzincan ve Muş dolaylarında meydana gelen deprem ayrıntılı bir şekilde anlatılmış olup birçok can ve mal kaybının yaşandığı kaydedilmiştir. Ayrıca bu konuda devletin gerekli yardımları zamanında yaptığına dikkat çekilmiştir. Yine Van'da meydana gelen yangın hakkında genişçe bilgi verilmiş olup ve bu yangın sonucunda birçok dükkân ve mağazanın yanması ve olay hakkında gerekli araştırmanın yapıp kimsenin dahlinin olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bunlar haricinde önemli bir problem de muhacirlerin iskânı meselesi olmuştur. Zira 1864 Kafkas göçüyle Anadoluya göç eden muhacirlerin ilk duraklarından biri Kars ve Erzurum bölgeleri olup muhacirler buralardan iskân edilecekleri yerlere sevk edilmiştir. Vilayet dâhilinde iskân edilen muhacirlerden bazıları iskân edildikleri yerleri beğenmeyip başka yerlere geçmek istemesi buralarda bulunan ahaliyle problem yaşamaları temel sosyal problemlerden birini oluşturmuştur. Devlet bu konuda gereken çalışmaları yapmışsa da muhacirlerden bazı gruplar sorun çıkarmaya devam edegelmiştir.

Belgelere yansıyan bir diğer sorun ise Erzurum vilayeti dâhilinde bulunan yerlerde ve İran üzerinden vilayetlere sirayet eden bulaşıcı hastalıklar olmuştur. Nitekim devlet bu konuda gerekli önlemleri almış olup bölgeye tabip ve eczacı tayin etmiştir. Hatta bu tabip ve eczacıların gideceği yerlerdeki tüm ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmıştır. Ayrıca bu konuda atılan bir diğer adım tahaffuzhaneler ve karantinahanelerin kurulmuş olmasıdır. Yine hayvan hastalıkları noktasındada

devletin gereken özeni gösterip bölgeye baytarlar tayin etmesi atılan önemli adımlar olarak göze çarpan durumlar olmuştur.

Askeri yapıya baktığımızda ise bölgenin bir taraftan Rusya'ya diğer taraftan İran'a yakın olmasından dolayı askeri konular birçok belgede yer almıştır. Bundan dolayı devlet bu konu üzerinde itinayla durmuştur. Belgede yer alan askeri belgelere baktığımızda kışla ve istihkâmat yapımı önemli yer tutmuştur. Çünkü bölgenin gerek Rus ve İran sınırlarına yakın olması ve bundan dolayı gelecek tehlikeleri bertaraf etmek ve gerekse aşiretlerin taşkınlıklarını önlemek için Van, Muş, Erzurum, Kars gibi yerlerde bir çok kışla ve istihkamat yapılmıştır. Hatta bu istihkamat yapımında gereken amele ve ücretleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Özellikle bölgede istihdam edilen dördüncü ordunun ihtiyaçları için gerekli olan mühimmat ve levazımatla ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Hatta Erzurum'a gönderilecek mühimmatın taşınması için memur tayin edilmesi ve mühimmatın Trabzon yoluyla sevki hakkında da bilgiler verilmiştir.

Belkide vilâyet dâhilindeki en büyük sorunlardan biri de şüphesiz aşiretler meselesi olmuştur. Özellikle konum olarak stratejik bir yerde olan Erzurum vilayeti ve civarındaki yerlerde birçok aşiretin bulunması sıkıntı oluşturan en büyük etmenlerden birini oluşturmuştur. Bu aşiretlerden Celali, Haydaranlı, Sepki, Hasenanlı gibi bazı aşiretler belgelerde yer almıştır. Ancak bu aşiretlerden bazıları devlete itaat ederken bazıları ise bölgede huzur ve asayişin bozulmasına neden olmuştur. Bu anlamda en çok Dersim ve Muş civarında bulunan aşiretler sıkıntılara neden olmuştur. Hatta bununlada kalmayıp sınır ihlalleri yapıp gerek Rusya ve gerekse İran ile aramızda sorunların çıkmasına neden olmuştur. İşte yukarıda bahsedilen durumlardan dolayı kimi zaman bu aşiretler üzerine asker sevk edilip aşiretler sindirilmeye çalışılmış, kimi zamanda aşiret reislerine rütbe ve nişanlar verilip devlete bağlılıkları arttırılmaya çalışılmıştır. Ancak tüm bunlara rağmen aşiretler meselesi devlet özelinde problem olarak kalmaya devam edegelmiştir. Bundan dolayı Erzurum'da bulunan dördüncü ordu her duruma karşı bölgede hazır olarak bulundurulmuş ve meydana gelecek taşkınlıklar, sınır ihlalleri gibi durumlara karşı gerekli önlemleri almaya çalışmıştır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konuda Rusyanın sınır bölgelerinde yaptığı askeri yığınak olmuştur. Nitekim Rusların sınır bölgelerinde yaptığı askeri tahkimatlar başlangıçta ciddiye alınmamış ancak daha sonra durumun farkına varılmışsa da bu konuda geç kalınmış, Osmanlı Devleti'nin 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşında mağlup olmasının nedenlerinden birini oluşturmuştur.

Belgede ayrıca Vilayet dâhilinde bulunan yerlerde yaşayan etnik gruplardan olan Ermeniler, Nasturiler ve Kürtler hakkında da bilgiler verilmiştir. Bu etnik gruplardan biri olan Ermeniler vilayet dâhilinde bulunan yerlerde yaşamış olup Ermeniler konusunda devlet gayet titiz davranmıştır. Millet-i Sadıka olarak bilinen Ermenilerin can ve mallarına zarar gelmemesi için gereken hassasiyeti göstermiştir. Ancak bu konuda birtakım Ermeni Gazeteleri Ermenilere bölgede iyi davranılmadığı ve bazı Ermenilerin katledildiğine dair bir hava estirmeye çalışmıştır. Devlet ise Ermeniler aleyhinde bir hava yaratılmaması için bu konuda gereken önlemleri almıştır. Bir diğer etnik grup olan Nasturiler ise genellikle Hakkâri civarında yaşamış olup bunlar bazı durumlarda asayiş bozucu faaliyetlerde bulunmuştur. Bundan dolayı devlet Nasturiler konusunda gerekli önlemleri almış ve bölgede aşayişin sağlanmasına çalışmıştır. Hatta Nasturiler için bir müdürlük kurulmuş olup Nasturilerin devlete bağlılıkları arttırılmaya çalışılmıştır. Kürtler ise belgelerde yer alan bir diğer etnik grup olmuştur. Defterde yer alan bazı belgelerde Dersim ve Muş civarında yaşayan bazı Kürt aşiretlerinin asayiş bozdukları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Görüldüğü üzere 829 Numaralı Erzurum Ayniyat Defteri ekonomiden idari yapıya hukuk sisteminin işleyişinden askeri yapıya kadar hemen hemen birçok alanda yazılan bir defter özelliği taşımıştır.

Erzurum 1864 Vilâyet Nizamnamesi ile yapılan idari düzenlemeler sonucu Van, Muş, Bitlis, Kars, Çıldır, Bayezid, Van ve Erzincan da içine alan geniş bir vilâyet haline gelmiştir. Bundan dolayı defterde yer alan belgelerde Doğu Anadolu'da bulunan bu önemli şehirlerden de bahsedilmiş olması defterin öneminin bir kat daha artmasına neden olmuştur. Hatta vilâyet dâhilinde bulunmayan Dersim, Mamuretü-l Aziz ve Diyarbekir Sancakları hakkında da bilgilerinde defterde yer almış olması sosyal tarihçiliğimiz açısından ve bölgenin yerel tarihinin aydınlatılması açısından önemli bir adım olmuştur.

Ancak bu ve bunun gibi yapılan birkaç çalışma ayniyat defterlerinin önemini ortaya koymaya yetmemektedir. Çünkü arşivde transkript edilip ilim dünyasına kazandırılmayı bekleyen binlerce ayniyat defteri bulunmakta olup araştırmacıların bu konuda daha hassas olmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AĞAVER, Tunç, *Vilâyet Salnamelerine Göre Erzurum Vilâyeti(H.1317-1318)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2010

AKTAŞ, Necati, “Ayniyat Defteri” *TDVİA*, C:IV, İstanbul 1991, s.277-278

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Nu:108, Başbakanlık Basımevi, İstanbul 2010

ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2013

GÖKMEN, Ertan, “Ayniyat Defterlerinin Osmanlı Sosyo-Ekonomik Tarihi İçin Önemi, Bir Numaralı Anadolu Ayniyat Defteri Örneği”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:XVI, S:IV, Aralık 2018, s.444

GÖYÜNÇ, Nejat, “Defter”, *TDVİA*, C:IX, İstanbul 1994, ss. 88-90

İNBAŞI, Mehmet, “Erzurum Eyaleti ve İdarecileri(1750-1800)”, *Enver Konukçu Armağanı Tarih Uğrunda Bir Ömür*, Berikan Yayınevi, Ankara 2012

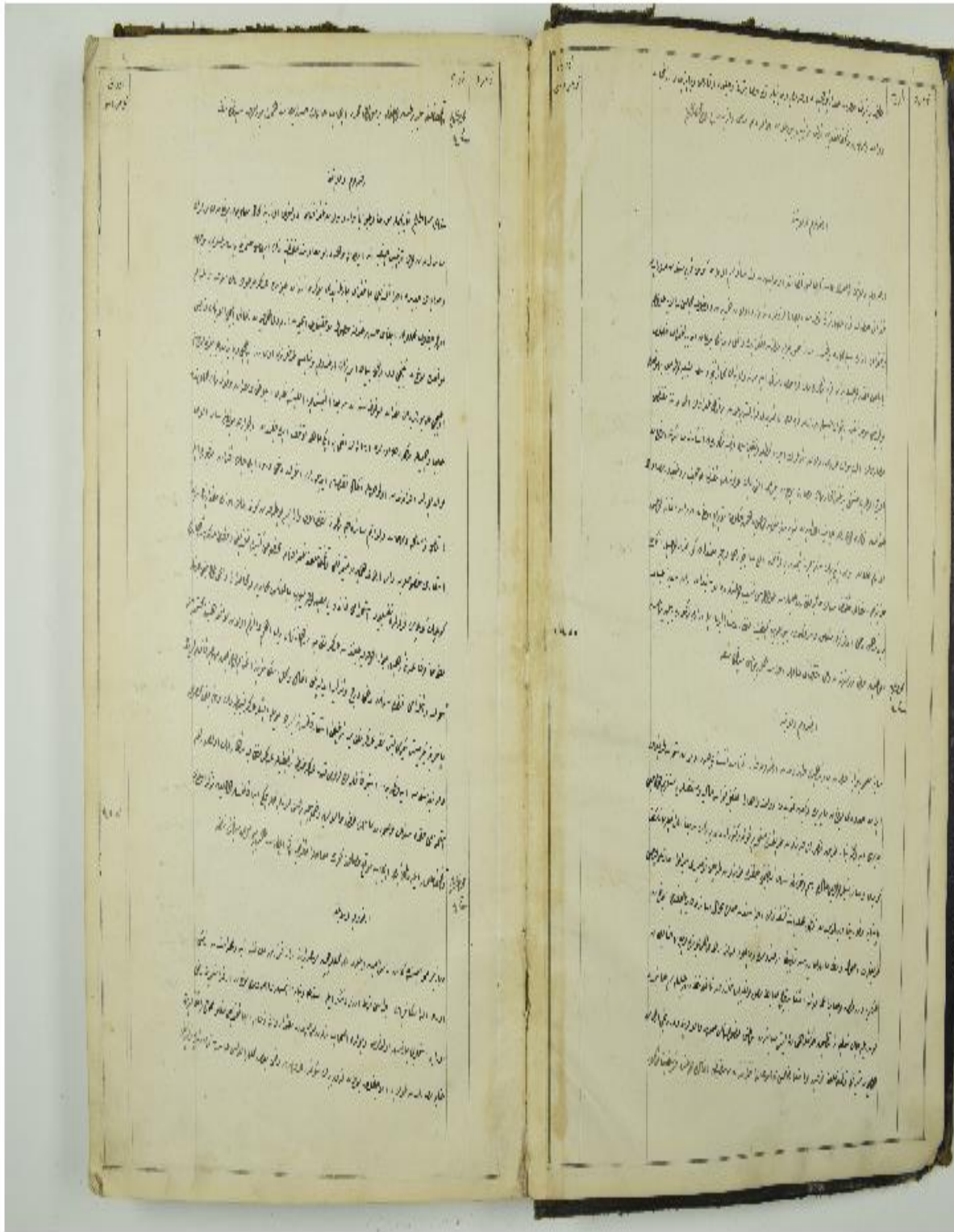
KEHA, Murathan, *Islahat 'tan I. Meşrutiyet'e Erzurum(1856-1876)*, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum 2012

KÜÇÜK, Cevdet, “Erzurum” Maddesi, *TDVİA*, Yıl:1995, Cilt: XI, İstanbul, s.s. 321-328

MUTAF, Abdülmecit, “Osmanlı Arşivindeki Ayniyat Defterleri”, *Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, C:VII, S:VII, Yıl:1996, Ankara, ss.385-388

TORAMAN, Ömer, *Osmanlı Taşra Teşkilatında Yenilikler(1826-1876)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2002

EK1: DEFTERDE YER ALAN BAZI BELGELERİN ORJİNAL METİNLERİ

فوقه ربه الله اول خلقه ربه الله
تاسا اوله ربه الله اوله ربه الله
فوقه ربه الله اول خلقه ربه الله

العلم الاول

هو العلم الذي لا يتغير ولا يزول
وهو العلم الذي لا يتبدل ولا يمتد
وهو العلم الذي لا يتغير ولا يزول
وهو العلم الذي لا يتبدل ولا يمتد

العلم الثاني

هو العلم الذي يتغير ويتبدل
وهو العلم الذي يمتد ويكفر
وهو العلم الذي يتغير ويتبدل
وهو العلم الذي يمتد ويكفر

العلم الثالث

هو العلم الذي يتغير ويتبدل
وهو العلم الذي يمتد ويكفر
وهو العلم الذي يتغير ويتبدل
وهو العلم الذي يمتد ويكفر

العلم الرابع

العلم الاول

هو العلم الذي لا يتغير ولا يزول
وهو العلم الذي لا يتبدل ولا يمتد
وهو العلم الذي لا يتغير ولا يزول
وهو العلم الذي لا يتبدل ولا يمتد

العلم الثاني

هو العلم الذي يتغير ويتبدل
وهو العلم الذي يمتد ويكفر
وهو العلم الذي يتغير ويتبدل
وهو العلم الذي يمتد ويكفر

العلم الثالث

هو العلم الذي يتغير ويتبدل
وهو العلم الذي يمتد ويكفر
وهو العلم الذي يتغير ويتبدل
وهو العلم الذي يمتد ويكفر

**EK2: ÖZGEÇMİŞ
KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı Soyadı	İlyas BURULDAY
Doğum Yeri	BİNGÖL
Doğum Tarihi	15.04.1992

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	BİNGÖL
Fakülte	FEN-EDEBİYAT
Bölüm	TARİH

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	KPDS (....) ÜDS (....) TOEFL (....) EILTS (....)
...	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	
Görevi/Pozisyonu	
Tecrübe Süresi	

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	
E-mail	

